

Udskriftsdato: 31. december 2025

VEJ nr 9330 af 21/03/2019 (Gældende)

Vejledning om retssikkerhed og administration på det sociale område

Ministerium: Social- og Boligministeriet

Journalnummer: Børne- og Socialmin., j.nr. 2018-4290

Vejledning om retssikkerhed og administration på det sociale område

Indholdsfortegnelse

		Punkter
Afsnit I	Vejledningens struktur og introduktion til lov om retssikkerhed og administration på det sociale område	
Kapitel 1	Vejledningens struktur	1-5
	<i>Henvisninger i vejledningen</i>	4
	<i>Forkortelser i vejledningen</i>	5
Kapitel 2	Retssikkerhedslovens anvendelsesområde	6-30
	<i>Oversigt over retssikkerhedsbekendtgørelsens regler om retssikkerhedslovens anvendelsesområde</i>	8
	<i>Lovområder, hvor retssikkerhedsloven gælder fuldt ud ved kommunernes og Ankestyrelsens behandling og afgørelse af sager</i>	9-11
	<i>Retssikkerhedslovens anvendelse ved Familieretshusets afgørelser</i>	12
	<i>Lovområder, hvor enkelte bestemmelser i retssikkerhedsloven gælder ved kommunens sagsbehandling</i>	13-15
	<i>Regler, der gælder for behandling af sager i Udbetaling Danmark</i>	16
	<i>Regler, der gælder for Ankestyrelsen på andre sociale områder</i>	17-23
	<i>Regler, der gælder for Ankestyrelsens klagesagsbehandling efter adoptionsloven</i>	24
	<i>Regler, der gælder for Ankestyrelsen og Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalgs behandling af klager på beskæftigelsesområdet efter retssikkerhedslovens kapitel 9 a</i>	25-27
	<i>Retssikkerhedslovens anvendelse i Arbejds miljøklagenævnet</i>	28
	<i>Ansøgninger fra personer med bopæl i udlandet</i>	29-30
Kapitel 3	Retssikkerhedslovens formål	31-32
Afsnit II	Regler i retssikkerhedsloven om, hvordan de sociale myndigheder skal behandle sagerne i forhold til borgerne	33

Kapitel 4	Frister for afgørelser	34-46
	<i>Fastsættelse af frister for sagsbehandlingstiden</i>	34-37
	<i>Fristernes længde</i>	38
	<i>Hvornår begynder en frist at løbe?</i>	39
	<i>Skriftlig besked</i>	40
	<i>Forskellige generelle frister</i>	41
	<i>Standardiseret skriftlig information</i>	42
	<i>Fristerne skal offentliggøres</i>	43
	<i>Frister for afgørelser og ikke for faktisk forvaltningsvirksomhed</i>	44
	<i>Frister for sager efter serviceloven, der er hjemvist af Ankestyrelsen</i>	45
	<i>Sanktioner</i>	46
	<i>Udbetaling Danmark</i>	47
Kapitel 5	Borgeren skal medvirke	48-61
	<i>Borgerens medvirken må ikke føre til selvinkriminering</i>	49
	<i>Lokale beslutninger</i>	50
	<i>Borgerens eget ansvar</i>	51
	<i>God dialog øger forståelsen</i>	52
	<i>Klar formidling af borgerens rettigheder</i>	53
	<i>Tolkebistand</i>	54-55
	<i>Tillid til sagsbehandleren</i>	56
	<i>Bisidder, partsrepræsentant og værge</i>	57-59
	<i>Anmodning om værgemål</i>	60
	<i>Fremtidsfuldmagt</i>	61
Kapitel 6	Helhedsvurdering	62-70
	<i>Alle muligheder skal tages i betragtning</i>	62-63
	<i>Rådgivning</i>	64-68
	<i>Forkert eller mangelfuld rådgivning</i>	69-70
Kapitel 7	Kommunernes handlepligt i forhold til udsættelses-truede lejere	71-79
	<i>Generelt om kommunens handlepligt i udsættelsessa-ger</i>	71

	<i>Børnefamilier</i>	72
	<i>Genvurdering af hjælp, når kommunen er i besiddelse af oplysninger om lejeren, som sandsynliggør, at denne har behov for hjælp</i>	73
	<i>Helhedsvurdering</i>	74-75
	<i>Sagsbehandling og frist</i>	76-77
	<i>Klageadgang</i>	78
	<i>Kommunens pligt til at kontakte udsættelsestruede lejere i andre tilfælde</i>	79
Kapitel 8	<i>Tidlig samlet vurdering</i>	80-84
	<i>Hjælpen målrettes tidligt i forløbet</i>	80
	<i>Kommunen fastlægger principper for tidlig samlet indsats</i>	81
	<i>Ingen formkrav</i>	82
	<i>Kortvarig hjælp</i>	83-84
Kapitel 9	<i>8-ugers vurdering ved hjælp til forsørgelse</i>	85-89
	<i>Den første vurdering af hjælp til forsørgelse</i>	85
	<i>En kommunal forpligtelse</i>	86
	<i>Krav til indhold</i>	87
	<i>Skriftlig besked</i>	88
	<i>Klage</i>	89
Kapitel 10	<i>Opfølgning på erhvervsrettede foranstaltninger</i>	90-92
	<i>Indsats uden afbrydelser</i>	90
	<i>Hvilke erhvervsrettede foranstaltninger</i>	91
	<i>Regler for behandling og opfølgning af sager – funktionsevne metoden</i>	92

Afsnit III Reglerne i retssikkerhedsloven om oplysning af sociale sager, herunder borgerens medvirken og pligt til at oplyse om ændringer og myndigheders og andres pligt til at give oplysninger

Kapitel 11	<i>Reglerne om sagsbehandlingen m.v.</i>	93-97
	<i>Reglernes baggrund og struktur</i>	93-94
	<i>De forvaltningsretlige regler og grundlæggende principper</i>	95-97
Kapitel 12	<i>Officialprincippet eller undersøgelsesprincippet</i>	98-99

	<i>Myndighedens ansvar for oplysning af sagen</i>	98
	<i>Hvilke oplysninger skal myndigheden indhente?</i>	99
Kapitel 13	Borgernes medvirkning – oplysninger fra borgeren selv	100-106
	<i>Oplysningerne gives af borgeren selv</i>	100
	<i>Oplysninger fra andre dele af forvaltningen</i>	101
	<i>Lægelig undersøgelse og behandling</i>	102-103
	<i>Medvirken til at myndigheden indhenter oplysninger fra andre</i>	104
	<i>Medvirken så længe hjælpen modtages</i>	105
	<i>Borgerens pligt til at oplyse om senere ændringer</i>	106
Kapitel 14	Myndigheden kan forlange at få oplysninger fra andre	107-137
	<i>Forholdet mellem §§ 11 a og 11 c og databeskyttelsesforordningen, databeskyttelsesloven, forvaltningsloven, lov om Udbetaling Danmark og sundhedsloven</i>	108
	<i>Nødvendige oplysninger</i>	109-110
	<i>Hvem kan myndigheden indhente oplysninger fra?</i>	111-112
	<i>Oplysningernes form er ikke afgørende</i>	113
	<i>Retsligt forhør</i>	114
	<i>Hvem kan myndigheden indhente oplysninger om?</i>	115
	<i>Borgeren skal give samtykke til, at oplysningerne indhentes</i>	116
	<i>Kravet til samtykket</i>	117
	<i>Borgere, der ikke selv kan give samtykke</i>	118
	<i>Helbredsoplysninger</i>	119-121
	<i>Hvilke myndigheder kan forlange oplysninger?</i>	122
	<i>Indhentning af samtykke i klagesager og visse sager, der behandles af Udbetaling Danmark</i>	123-124
	<i>Økonomiske oplysninger – kræver ikke samtykke</i>	125-128
	<i>Stikprøvekontrol i pensionssager</i>	129
	<i>Oplysninger fra eIndkomstregistret</i>	130
	<i>Oplysninger om ferieforhold</i>	131
	<i>Særligt om indhentelse af oplysninger om ægtefæller og samlevende</i>	132-134

	<i>Underretningspligt over for ægtefællen eller samleveren</i>	135
	<i>Kommunernes muligheder for at forlange oplysninger uden samtykke i beskæftigelsessager</i>	136
	<i>Udbetaling Danmarks muligheder for at forlange oplysninger uden samtykke efter § 12 i lov om Udbetaling Danmark</i>	137
Kapitel 15	Konsekvensen, når borgeren ikke medvirker – processuel skadevirkning	138-144
	<i>Borgerens medvirken er frivillig</i>	138
	<i>Konsekvenser af manglende medvirken – afgørelse på det foreliggende grundlag</i>	139-142
	<i>Udgifter ved sagens behandling</i>	143
	<i>Helhedsvurderingen og borgerens medvirken</i>	144
Kapitel 16	Sager, der kan oplyses uden borgerens medvirken	145-175
	<i>Betingelser for at fravige kravet om samtykke</i>	145-146
	<i>Myndigheden skal forsøge at indhente samtykke</i>	147
	<i>Der skal være en grund til, at myndigheden påbegynder en sag</i>	148
	<i>Tilbagebetalingssager</i>	149-168
	- Urigtige oplysninger	150
	- Pligt til at rejse sag	151
	- Ond tro	152-153
	- Sagen skal oplyses	154
	- Betingelserne for at indhente oplysninger uden samtykke i tilbagebetalingssager	155
	- Partshøring	156
	- Økonomiske oplysninger	157
	- Ikke generel kontrol – krav om konkret mistanke	158
	- Samtykke kan kun fraviges i selve tilbagebetalings-sagen	159
	- Observationer i tilbagebetalingssager	160-161
	- Kommunalt ansattes indberetninger til socialforvaltningen af egen drift	162-163
	- Overvågning og uanmeldte besøg i tilbagebetalingssager	164-168
	<i>Optagelse i et bestemt botilbud uden samtykke</i>	169

	<i>Mellemkommunal refusion</i>	170
	<i>Børnesager</i>	171-175
	- Indhentning af oplysninger fra private	171
	- Udlevering af oplysninger fra private er frivillig	172
	- Samtykke skal forsøges indhentet	173
	- Hvem kan der indhentes oplysninger om?	174-175
Kapitel 17	Myndighedens oplysningspligt	176-185
	<i>Skriftlig besked om muligheden for at indhente oplysninger, oplysningspligten m.v.</i>	176
	<i>Ændringer, der har betydning for hjælpen</i>	177
	<i>Oplysningspligtens omfang</i>	178
	<i>Skriftlighed</i>	179
	<i>Borgere, der har brug for særlig vejledning</i>	180-182
	<i>Dokumentation for at der er vejledt om borgerens oplysningspligt m.v.</i>	183-184
	<i>Tilsidesættelse af borgerens oplysningspligt - tilbagebetaling og straf</i>	185
Kapitel 18	Kontrolbesøg i virksomheder – »sort arbejde«	186-200
	<i>Generel kontrol og kontrol af enkeltsager</i>	187
	<i>Mistanke om strafbart forhold</i>	188
	<i>Kun kontrol af borgere, der modtager sociale ydelser</i>	189
	<i>Hvem kan foretage kontrollen</i>	190
	<i>Anbefalinger om samarbejde</i>	191
	<i>Virksomhedens lokaler m.v. og arbejdssteder uden for lokalerne</i>	192
	<i>Kontrollører skal legitimere sig</i>	193
	<i>Personers oplysningspligt</i>	194
	<i>Hvad kan kommunen kontrollere?</i>	195
	<i>Logbog</i>	196-198
	<i>Politibistand</i>	199
	<i>Partshøring</i>	200
Kapitel 19	Anden udveksling af oplysninger	201-216
	<i>Udveksling af oplysninger om indlæggelse og udskrivning fra sygehuse</i>	201
	<i>Formålet med udvekslingen af oplysningerne</i>	202

<i>Sådan fungerer en digital sagsoverbliksløsning</i>	203
<i>Betingelser for at anvende en digital sagsoverbliksløsning</i>	204
<i>Forældelse af oplysninger i en digital sagsoverbliksløsning</i>	205
<i>Kommuner og sygehuse har ikke pligt til at anvende en digital sagsoverbliksløsning</i>	206
<i>Private sygehuse</i>	207
<i>Kun udveksling af oplysninger om indlæggelse og udskrivning</i>	208
<i>Betingelser for udveksling af andre helbredsoplysninger</i>	209-210
<i>Orientering til borgerne om § 12 c</i>	211
<i>Orientering til borgeren, når udveksling af oplysninger er sket</i>	212
<i>Udveksling af oplysninger mellem kommuner og Arbejdsmarkedets Erhvervssikring</i>	213
<i>Udveksling af oplysninger ved formodning om uberettiget modtagelse af ydelser i udlandet</i>	214-215
<i>Oplysninger til apoteker</i>	216

Afsnit IV Straffebestemmelser

Kapitel 20	Socialbedrageri – straffebestemmelser	217-229
	<i>Straf for groft uagtsom vildledelse</i>	217
	<i>Betingelser for anvendelsen af bestemmelsen</i>	218
	<i>Vildfarelse</i>	219-220
	<i>Det svigagtige forhold og myndighedens formuetab</i>	221
	<i>De subjektive betingelser for straf</i>	222
	<i>Strafferammen</i>	223
	<i>De almindelige strafbarhedsbetingelser</i>	224
	<i>Forsøg</i>	225
	<i>Eksempler på straf efter bestemmelsen</i>	226
	<i>Sociale hensyn og politianmeldelse</i>	227
	<i>Straf i forbindelse med pålæg til virksomhed om af føre logbog</i>	228

Afsnit V Klagereglerne

Kapitel 21	Almindelige klageregler	230-250
	<i>Klageadgang</i>	230-232
	<i>Klage over afgørelser</i>	233
	<i>Klage over rådgivning og vejledning</i>	234
	<i>Klage over indhold og formalitet i afgørelserne</i>	235-237
	<i>Klageadgangen kan være afskåret</i>	238
	<i>Klage over processuelle beslutninger</i>	239
	<i>Klage over faktisk forvaltningsvirksomhed</i>	240-241
	<i>Klage over faktisk forvaltningsvirksomhed, som leveres af en privat leverandør</i>	242-243
	<i>Klage over den konkrete indsats efter serviceloven</i>	244
	<i>Klage over det generelle serviceniveau</i>	245
	<i>Klage over sagsbehandlingstiden, personalets optræden m.v.</i>	246
	<i>Klager over afslag på anmodning om udlevering af oplysninger</i>	247
	<i>Klager over, at oplysninger er udleveret</i>	248
	<i>Klager over afgørelser om aktindsigt</i>	249-250
Kapitel 22	Klageberettigede	251-257
	<i>Klageadgang for den person, som afgørelsen vedrører</i>	251-252
	<i>Klageadgang for andre end den person, som afgørelsen vedrører</i>	253-254
	<i>Klageadgang ved uenighed mellem kommuner om deres afgørelser</i>	255-256
	<i>Klageadgang ved uenighed om Udbetaling Danmarks kompetence</i>	257
Kapitel 23	Pligt til at genvurdere sagen	258-265
	<i>Myndighedens genvurdering og frister for genvurderingen</i>	258-264
	<i>Ankeskema skal benyttes ved kommunens genvurdering i klagesager</i>	265

Kapitel 24	Klagefrister	266-275
	<i>Klagefristens længde</i>	266
	<i>Klagefristens begyndelse</i>	267
	<i>Klagefristens udløb</i>	268-269
	<i>Klagefristens overholdelse</i>	270-271
	<i>Klagevejledning</i>	272
	<i>Dispensation fra klagefristen</i>	273-275
Kapitel 25	Ankestyrelsens sagsbehandling	276-292
	<i>Uafhængighed</i>	276-277
	<i>Reaktionsmuligheder</i>	278-280
	<i>Efterprøvelse af afgørelser – retlige spørgsmål</i>	281-283
	<i>Skønsmæssige afgørelser</i>	284
	<i>Hvorfor regler, som bygger på skøn?</i>	285
	<i>Retlig efterprøvelse af skønsmæssige afgørelser</i>	286
	<i>Vage og elastiske bestemmelser</i>	287
	<i>Efterprøvelse af skønsmæssige afgørelser</i>	288
	<i>Sager med fuld prøvelse</i>	289
	<i>Sager med begrænset prøvelse</i>	290
	<i>Formkrav til klager</i>	291
	<i>Formkrav til afgørelser</i>	292
Kapitel 26	Opsættende virkning	293-300
	<i>Klager har ikke opsættende virkning</i>	293
	<i>Klager med opsættende virkning</i>	294-298
	<i>Varsling af visse afgørelser efter serviceloven</i>	299
	<i>Virkningstidspunktet for Ankestyrelsens afgørelser til skade for borgeren</i>	300
Kapitel 27	Domstolsprøvelse	301-302
Kapitel 28	Ankestyrelsen	303-314
	<i>Ankestyrelsens kompetence</i>	303
	<i>Ankestyrelsens sammensætning</i>	304-305
	<i>Ankestyrelsens afgørelser</i>	306
	<i>Afgørelser på møder</i>	307
	<i>Generelle eller principielle afgørelser</i>	308-310

	<i>Andre sager, som udvælges til behandling med beskikkede medlemmer</i>	311
	<i>Afgørelser i de enkelte sager</i>	312
	<i>Afgørelser med udvidet votering</i>	313
	<i>Beslutninger</i>	314
Kapitel 29	Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg	315
Kapitel 30	Koordinering af praksis	316-322
	<i>Sagerne skal kunne påklages</i>	317
	<i>Retlig vurdering</i>	318
	<i>Sager kan ikke tages op af egen drift</i>	319
	<i>Opfølgning</i>	320
	<i>Behandling af praksisundersøgelser på møde i kommunalbestyrelsen</i>	321
	<i>Behandling af danmarkskort over omgørelsesprocenten i klagesager efter serviceloven på møde i kommunalbestyrelsen.</i>	322
Kapitel 31	Det Rådgivende Praksisudvalg	323-324
Kapitel 32	Vejledning til kommunerne	325-330
	<i>Ankestyrelsens vejledning</i>	326
	<i>Grundlaget for vejledning</i>	327
	<i>Ny lovgivning</i>	328
	<i>Lovområder, hvor afgørelser ikke kan indbringes for Ankestyrelsen</i>	329
	<i>Vejledning om foranstaltninger</i>	330

Afsnit VI Opholdskommune, handlekommune og mellemkommunal refusion

Kapitel 33	Opholdskommune og handlepligt	331-365
	<i>Begreberne opholdskommune, handlekommune og betalingskommune</i>	332
	<i>Opholdskommune for ægtefæller</i>	333
	<i>Opholdskommune for børn</i>	334
	<i>Forældrene bor ikke sammen</i>	335
	<i>Børn og unge på samværsophold i anden kommune</i>	336

	<i>Forældrenes dødsfald</i>	337
	<i>Foranstaltninger over for børn og unge træffes i forhold til forældremyndighedsindehaveren</i>	338
	<i>Børn og unge anbragt uden for hjemmet efter servicelovens kapitel 11</i>	339-342
	<i>Selvstændig opholdskommune for børn</i>	343
	<i>Øjeblikkelig hjælp</i>	344
	<i>Opholdskommune for personer, der krydser landegrænser</i>	345-347
	<i>Sygedagpenge samt børnefamilieydelse og børnetilskud</i>	348
	<i>Pensionisters flytning til udlandet</i>	349
	<i>Hjemkomst fra udlandet</i>	350
	<i>Nordisk Konvention om Social Bistand og Sociale Tjenester</i>	351
	<i>Færøerne og Grønland</i>	352
	<i>Midlertidige ophold uden for den faste opholdskommune</i>	353-357
	- Kontantydelse	353
	- Personlig og praktisk hjælp og madservice	354
	- Hjælpemidler	355-356
	- Plejevederlag m.v.	357
	<i>Ophold på boformer m.v. som led i en social indsats</i>	358
	<i>Adgang til at aftale at tidligere opholdskommune er handlekommune</i>	359-360
	<i>Samtykke fra borgeren er en betingelse for aftale om, at tidligere opholdskommune er handlekommune</i>	361
	<i>Kommunernes forpligtelse til at følge op ved flytning</i>	362
	<i>Uenighed om forpligtelsen som opholdskommune</i>	363-364
	<i>Folkeregisteradresse (bopælsregistrering i CPR)</i>	365
	<i>Kommunalt samarbejde i fælles social vagtordning</i>	366
Kapitel 34	<i>Sammenhæng mellem visitationskompetence og finansieringsansvar på det specialiserede socialområde – den oprindelige opholdskommune er handlekommune for hjælp efter serviceloven</i>	367-393
	<i>Særlige handlekommuneregler for voksne, der får ophold i boformer m.v. efter medvirken fra den</i>	368-369

	<i>oprindelige opholdskommune eller anden offentlig myndighed</i>	
	<i>Særlige handlekommuneregler for personer, der har fået ophold i veterantilbud</i>	370
	<i>Unge anbragt uden for hjemmet, der fylder 18 år</i>	371
	<i>Unge anbragt uden for hjemmet før 1. juli 2003</i>	372-373
	<i>Tilbud til unge fra 18 til 22 år (efterværn)</i>	374
	<i>Handlepligten omfatter al hjælp og alle forpligtelser efter serviceloven</i>	375
	<i>Borgerens rettigheder efter serviceloven</i>	376-377
	<i>Klageadgang</i>	378
	<i>Helhedsorienteret indsats og borgerens medvirken</i>	379-380
	<i>Handlepligtens ophør for den oprindelige opholdskommune</i>	381
	<i>Delegation</i>	382-388
	- Typer af sager, hvor delegation kan anvendes	383
	- Delegation i alle typer opgaver efter serviceloven	384
	- Handlekommunen bevarer ansvaret uanset delegationen	385
	- Klagebehandling i delegationssager	386
	- Handlekommunens tilsynspligt ved delegation	387
	- Delegation forudsætter enighed mellem kommunerne	388
	<i>Kommunalt samarbejde i øvrigt</i>	389
	<i>Eksisterende sager, hvor den oprindelige opholdskommune har overtaget handlepligten den 1. januar 2011</i>	390-391
	<i>Eksisterende sager, hvor den oprindelige opholdskommune har truffet afgørelse om ikke at overtage handlepligten den 1. januar 2011</i>	392-393
Kapitel 35	Mellemkommunal refusion	394-418
	<i>Betalingsforpligtelsen</i>	394-395
	<i>Medvirken fra fraflytningskommunen eller anden offentlig myndighed</i>	396
	<i>Typer af boformer, der giver ret til refusion, hvis borgeren er flyttet ved offentlig medvirken</i>	397-398

	<i>Betalingsforpligtelsen for udgifter til børn og unge anbragt uden for hjemmet</i>	399
	<i>Betalingsforpligtelsen for udgifter til børn og unge anbragt uden for hjemmet før den 1. juli 2003</i>	400
	<i>Betalingsforpligtelsen for tilbud til unge fra 18 til 22 år (efterværn)</i>	401-403
	<i>Betalingsforpligtelsen i forbindelse med ophold i forsorgshjem og fængsler</i>	404-405
	<i>Betalingsforpligtelsen i forbindelse med ophold i venterantibud</i>	406-407
	<i>Mellemkommunal refusion ved flytteret</i>	408
	<i>Mellemkommunal refusion ved passivitet</i>	409
	<i>Mellemkommunal refusion under midlertidigt ophold uden for den faste opholdskommune</i>	410
	<i>Mellemkommunal refusion i op til seks år for førtidspension</i>	411
	<i>Beregning af refusionskravet</i>	412
	<i>Refusionskravets ophør</i>	413-414
	<i>Aftaler om refusion ved flytning</i>	415
	<i>Forældelse af refusionskravet</i>	416-417
	<i>Uenighed mellem kommuner</i>	418
Afsnit VII	Udvalg	419
	Kapitel 36 Udvalg under kommunerne	420-432
	<i>Generelt om behandling af personsager i kommunerne</i>	420
	<i>Børn og unge-udvalget</i>	421
	<i>Ældreråd</i>	422
	<i>Handicapråd</i>	423-432
	Kapitel 37 Udvalg under Børne og Socialministeriet	433-434
	<i>Det Centrale Handicapråd</i>	433
	<i>Børnerådet</i>	434
Afsnit VIII	Samarbejde mellem kommuner og private	

Kapitel 38	Forvaltningsloven, offentlighedsloven og databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven skal overholdes, når kommunen overlader kommunale opgaver til andre	435-442
	<i>Omfattende aftaler</i>	436
	<i>Andre aftaler</i>	437
	<i>Borgerens retsstilling</i>	438
	<i>Frivillige organisationer m.fl.</i>	439
	<i>Private personers tavshedspligt</i>	440-441
	<i>Private leverandører og databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven</i>	442

Afsnit IX Kommunalbestyrelsens ansvar for de sociale opgaver og pligt til at føre tilsyn hermed

Kapitel 39	Tilsynsforpligtelsen	443-453
	<i>Kommunalbestyrelsen har ansvaret</i>	443
	<i>Pligt til at føre tilsyn</i>	444
	<i>Formålet med at føre tilsyn</i>	445
	<i>Aktivt tilsyn</i>	446
	<i>Tilsyn kan udføres af andre end ansatte hos myndigheden</i>	447
	<i>Svage grupper bør prioriteres</i>	448
	<i>Brugerindflydelse og tilsyn</i>	449
	<i>Serviceniveauer og kvalitetsstandarder</i>	450
	<i>Opgaver, der udføres af andre</i>	451-453
	- Tilsynet omfatter alle tilbud	451
	- Aftaler om at udføre sociale opgaver	452-453
Kapitel 40	Regler om tilsyn i serviceloven og i socialtilsynsloven	454-460
	<i>Det personrettede tilsyn</i>	454-458
	- Tilsyn med personer, der har ophold i botilbud i en anden kommune	455
	- Tilsyn med anbragte børn	456
	- Tilsyn med børns levevilkår	457
	- Tilsyn i plejeboliger, plejehjem m.v.	458

	<i>Det driftsorienterede tilsyn efter serviceloven</i>	459-460
Kapitel 41	Tilsyn med dømte m.v.	461

Afsnit X Tilsyn med kommunerne, statsrefusion og revision af kommunernes regnskaber på det sociale område

Kapitel 42	Det kommunale tilsyn	462-465
Kapitel 43	Tilsynet med Udbetaling Danmark	466
Kapitel 44	Tilsyn med Arbejdsmarkedets Erhvervssikring	467
Kapitel 45	Ministeriernes reaktionsmuligheder i konkrete enkeltsager	468
Kapitel 46	Folketingets Ombudsmand	469
Kapitel 47	Statsrefusion	470-497
	<i>Regler om statsrefusion, regnskabsaflæggelse og revision m.v.</i>	470-471
	<i>Betingelser for udbetaling af statsrefusion</i>	472
	<i>Dokumentations- og registreringssystemet i kommunerne</i>	473-474
	<i>Journalen</i>	475
	<i>Stamdata i journalen</i>	476
	<i>Ligestillingsmæssige hensyn</i>	477-478
	<i>Grundlaget for tildeling og beregning af ydelsen</i>	479
	<i>Skønmæssige afgørelser og kontrol</i>	480
	<i>Oplysninger i elektronisk form og opfølgning på sagen</i>	481
	<i>Undtagelser fra krav om dokumentation</i>	482-483
	<i>Arkivering</i>	484
	<i>Personbogføring</i>	485
	<i>Statsrefusion af administrationsudgifter</i>	486-487
	<i>Statsrefusion af udgifter til sygebehandling</i>	488
	<i>Statsrefusion for udgifter til visse udlændinge</i>	489-491
	<i>Udgifter med tilbagebetalingspligt</i>	492
	<i>Anmodning om og anvisning af statsrefusion</i>	493
	<i>Løbende restafregning</i>	494
	<i>Foreløbig restafregning</i>	495

	<i>Endelig restafregning</i>	496
	<i>Berigtigelse af statsrefusion</i>	497
Kapitel 48	Revision af kommunernes regnskaber vedr. ydelser og tilskud omfattet af statsrefusion	498-502
	<i>Revisionens udførelse og efterprøvelse</i>	498
	<i>Beretning om revision af kommunernes regnskaber</i>	499
	<i>Revisionsberetninger sendes til ministerierne</i>	500
	<i>Ministeriernes reaktionsmuligheder</i>	501
	<i>Rigsrevisionen</i>	502

Afsnit XI Statistik, analyse, information m.v.

Kapitel 49	Indberetninger og undersøgelser	503-510
	<i>Indberetning af statistiske oplysninger m.v.</i>	503-506
	- Overordnede regler	503
	- Dataindsamlingsbekendtgørelsen – oplysninger til brug for statistik og analyse på socialområdet	504
	- Indberetning om stævninger og domme	505
	- Indberetning af visse tillæg til pension	506
	<i>Undersøgelser</i>	507-510
	- Formålet med undersøgelser	507
	- Retningslinjer for undersøgelser	508
	- Offentliggørelse af undersøgelser	509
	- Ajourføring af oplysninger	510

Afsnit I

Vejledningens struktur og introduktion til lov om retssikkerhed og administration på det sociale område

Kapitel 1

Vejledningens struktur

1. Vejledningen erstatter vejledning nr. 10283 af 7. december 2017 om retssikkerhed og administration på det sociale område.

I vejledningen uddybes reglerne i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (retssikkerhedsloven).

Vejledningen gennemgår reglerne i:

- Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, jf. seneste lovebekendtgørelse nr. 1064 af 21. august 2018 med de ændringer, der følger af lov nr. 1526 af 18. december 2018 (Karantæneordning i ydelsessystemet for bandekriminelle m.v.), lov nr. 1701 af 27. december 2018 (Styrket og mere fleksibel voksen-, efter- og videreuddannelse og flytning af administrationen af VEU-godtgørelsen m.v. til Arbejdsgivernes Uddannelsesbidrag), lov nr. 1705 af 27. december 2018 om bekæmpelse af ungdomskriminalitet og lov nr. 1711 af 27. december 2018 (Ændringer som følge af lov om Familieretshuset og skærpet fokus på beskyttelsen af barnet i sager efter forældreansvarsloven).
- Bekendtgørelse nr. 227 af 11. marts 2019 om retssikkerhed og administration på det sociale område.
- Bekendtgørelse nr. 251 af 18. marts 2019 om forretningsorden for Ankestyrelsen.
- Bekendtgørelse nr. 301 af 30. marts 2017 om forretningsorden for Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg.
- Bekendtgørelse nr. 1591 af 15. december 2017 om statsrefusion og tilskud samt regnskabsaflæggelse og revision på visse områder inden for Børne- og Socialministeriets, Beskæftigelsesministeriets, Udlændinge- og Integrationsministeriets, Transport-, Bygnings- og Boligministeriets og Undervisningsministeriets ressortområder.
- Bekendtgørelse nr. 1678 af 17. december 2018 om dataindberetninger på socialområdet.

2. Vejledningen er udarbejdet på grundlag af retssikkerhedsloven og forarbejderne hertil, bekendtgørelser, praksis fra Ankestyrelsen m.v. Redaktionen vedrørende praksis er afsluttet den 1. november 2018, og principafgørelser offentliggjort efter denne dato er derfor ikke medtaget.

Ved beskrivelsen af reglerne om finansiering af sociale ydelser og reglerne om regnskabsaflæggelse og revision (afsnit X) fremhæver vejledningen de regler om regnskabsaflæggelse og revision, som har betydning for tilrettelæggelse af forvaltningen og behandling af sagerne.

Reglerne om indberetning af statistiske oplysninger i bekendtgørelse om dataindberetninger på socialområdet beskrives helt overordnet. Der henvises i øvrigt til bekendtgørelsen med bilag.

Sagsbehandlingsreglerne for sager om foranstaltninger efter lov om social service uden borgerens samtykke er ikke beskrevet i vejledningen. Der henvises til vejledning nr. 9043 af 29. januar 2018 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten overfor voksne, herunder pædagogiske principper, og vejledning nr. 10370 af 21. december 2016 om voksenansvar for anbragte børn og unge samt vejledning nr. 9142 af 26. februar 2019 om indsatser og særlig støtte til børn og unge og deres familier.

Generelle forvaltningsretlige regler i forvaltningsloven m.fl. er ikke særskilt beskrevet i denne vejledning. Der henvises i stedet til reglerne i forvaltningsloven, offentlighedsloven, databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven og lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter. Desuden henvises til Justitsministeriets vejledning nr. 11740 af 4. december 1986 om forvaltningsloven (vejledning om forvaltningsloven) og vejledning nr. 9686 af 22. december 2004 om lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter.

3. Ud over nærværende afsnit indeholder denne vejledning følgende afsnit:

Afsnit II beskriver retssikkerhedslovens regler om, hvordan de sociale myndigheder skal behandle sagerne i forhold til borgerne. Det er reglerne om, at der skal være fastsat og offentliggjort frister for, hvornår afgørelser skal træffes, at borgeren skal inddrages ved sagens behandling, og at sagerne skal behandles bredt (helhedsorienteret sagsbehandling). Afsnittet beskriver også reglen om kommunernes handlepligt overfor udsættelsestruede lejere og reglerne om opfølgning i sager om hjælp til løbende forsørgelse og om kommunernes vurdering af hjælpen til borgere, som udsættes af beboelseslejemål.

Afsnit III beskriver reglerne i retssikkerhedsloven om oplysning af sagerne, herunder borgerens medvirken og pligt til at oplyse om ændringer samt om myndigheders og andres pligt til at give oplysninger til brug for behandlingen af en social sag. Afsnittet beskriver også bestemmelsen i retssikkerhedsloven om indhentning af økonomiske oplysninger fra eIndkomstregistret og reglerne om virksomhedskontrol og pålæg til en arbejdsgiver om at føre logbog i forbindelse med kommunens kontrolbesøg i virksomheder.

Afsnit IV beskriver straffebestemmelserne i retssikkerhedsloven og omtaler kort straffebestemmelserne i lov om social service.

Afsnit V beskriver retssikkerhedslovens regler om behandling af klager og om prøvelsesgrundlaget i sociale sager. Herudover beskrives reglerne om klageorganerne Ankestyrelsen og Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg. Der er også et afsnit om praksiskoordinering.

Afsnit VI beskriver retssikkerhedslovens regler om opholdskommune, handlekommune og mellemkommunal refusion samt begrebet betalingskommune, herunder de særlige regler om handlekommune på det specialiserede socialområde og reglerne om opholdskommune for borgere, som bor eller opholder sig i udlandet.

Afsnit VII beskriver reglerne i retssikkerhedsloven om de udvalg og råd, som indgår i beslutningsprocessen, når kommuner afgør sager og behandler problemstillinger på det sociale område.

Afsnit VIII beskriver reglerne i retssikkerhedslovens § 43, som gælder ved kommunernes overladelse af sociale opgaver til private.

Afsnit IX beskriver retssikkerhedslovens regler om kommunalbestyrelsens ansvar for løsning af opgaver efter den sociale lovgivning og kommunens pligt til at føre tilsyn med, hvordan opgaverne udføres i praksis. Herudover beskrives reglerne om tilsyn i serviceloven og i lov om socialtilsyn.

Afsnit X giver en kortfattet beskrivelse af de instanser, som fører tilsyn med kommunerne, dvs. Ankestyrelsen og Økonomi- og Indenrigsministeriet. Desuden beskrives kort reglerne for tilsyn med Udbetaling Danmark og Arbejdsmarkedets Erhvervssikring samt fagministeriernes og Folketingets Ombudsmands kontrolmuligheder. Afsnittet indeholder endelig en gennemgang af reglerne om statsrefusion og revision af kommunernes regnskaber på det sociale område.

Afsnit XI beskriver kort retssikkerhedslovens regler om statistik, analyse og information, herunder kommunernes indberetningspligt.

Henvisninger i vejledningen

4. Hvor intet andet er anført i denne vejledning, henviser paragrafangivelser til retssikkerhedsloven.

Når der i vejledningen henvises til de sociale myndigheder, er der tale om myndigheder, som administrerer den lovgivning, som følger sagsbehandlingsreglerne i retssikkerhedsloven på både Børne- og Socialministeriets, Beskæftigelsesministeriets og Sundheds- og Ældreministeriets områder. Når der henvises til den sociale lovgivning, er der tale om den lovgivning, som administreres efter retssikkerhedsloven, uanset om lovgivningen hører under Børne- og Socialministeriets, Beskæftigelsesministeriets eller Sundheds- og Ældreministeriets områder.

Vejledningen inddrager udtalelser fra Folketingets Ombudsmand og principafgørelser fra Ankestyrelsen. Udtalelser fra Ombudsmanden kan findes i Retsinformation www.retsinformation.dk og på Ombudsmandens hjemmeside www.ombudsmanden.dk. Ankestyrelsens praksis er offentliggjort i Ankestyrelsens Principafgørelser. Principafgørelserne kan findes i Retsinformation og på Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk.

Forkortelser i vejledningen

5. I denne vejledning anvendes følgende forkortelser:

Aktivloven = lov om aktiv socialpolitik (lovbekendtgørelse nr. 269 af 21. marts 2017 med senere ændringer).

Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalgs forretningsorden = bekendtgørelse om forretningsorden for Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg (bekendtgørelse nr. 301 af 30. marts 2017).

Ankestyrelsens forretningsorden = bekendtgørelse om forretningsorden for Ankestyrelsen (bekendtgørelse nr. 251 af 18. marts 2019).

Arbejdsskadesikringslovene = lov om arbejdsskadesikring (lovbekendtgørelse nr. 216 af 27. februar 2017 med senere ændringer) /lov om sikring mod følger af arbejdsskade/lov om arbejdsskadeforsikring/lov om forsikring mod følger af ulykkestilfælde.

Barselsloven = lov om ret til orlov og dagpenge ved barsel (lovbekendtgørelse nr. 67 af 25. januar 2019 med senere ændringer).

Beskæftigelsesindsatsloven = lov om en aktiv beskæftigelsesindsats (lovbekendtgørelse nr. 1342 af 21. november 2016 med senere ændringer).

Boligstøtteleven = lov om individuel boligstøtte (lovbekendtgørelse nr. 48 af 16. januar 2019).

Børnetilskudsloven = lov om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag (lovbekendtgørelse nr. 63 af 21. januar 2019).

Dagtilbudsloven = lov om dag-, fritids- og klubtilbud m.v. til børn og unge (dagtilbudsloven). (lovbekendtgørelse nr. 1214 af 11. oktober 2018 med senere ændringer).

Databekendtgørelsen = bekendtgørelse om dataindberetninger på socialområdet (bekendtgørelse nr. 1678 af 17. december 2018).

Databeskyttelsesforordningen = Europa-Parlamentets og Rådets forordning nr. 679 af 27. april 2016 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger og om ophævelse af direktiv 95/46/EF (generel forordning om databeskyttelse) Forordningen findes i Retsinformation som bilag 1 til databeskyttelsesloven.

Databeskyttelsesloven = lov om supplerende bestemmelser til forordning om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger (lov nr. 502 af 23. maj 2018).

Forvaltningsloven (lovbekendtgørelse nr. 433 af 22. april 2014).

Friplejeboligloven = lov om friplejeboliger (lovbekendtgørelse nr. 1162 af 26. oktober 2017).

Førtidspensionsloven (gammel) = lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension m.v. (lovbekendtgørelse nr. 1209 af 17. november 2017 med senere ændringer).

Integrationsloven = lov om integration af udlændinge i Danmark (lovbekendtgørelse nr. 1127 af 11. oktober 2017).

Offentlighedsloven = lov om offentlighed i forvaltningen (lov nr. 606 af 12. juni 2013 med senere ændringer).

Pensionsloven = lov om social pension (lovbekendtgørelse nr. 1208 af 17. november 2017 med senere ændringer).

Retssikkerhedsloven = lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (lovbekendtgørelse nr. 1064 af 21. august 2018 med de ændringer, der følger af lov nr. 1430 af 5. december 2018, (Initiativer mod sort arbejde), lov nr. 1526 af 18. december 2018 (Karantæneordning i ydelsessystemet for bandekriminelle m.v.), lov nr. 1701 af 27. december 2018 (Styrket og mere fleksibel voksen-, efter- og videreuddannelse og flytning af administrationen af VEU-godtgørelsen m.v. til Arbejdsgivernes Uddannelsesbidrag), lov nr. 1705 af 27. december 2018 om bekæmpelse af ungdomskriminalitet og lov nr. 1711 af 27. december 2018 (Ændringer som følge af lov om Familieretshuset og skærpet fokus på beskyttelsen af barnet i sager efter forældreansvarsloven).

Retssikkerhedsbekendtgørelsen = bekendtgørelse om retssikkerhed og administration på det sociale område (bekendtgørelse nr. 227 af 11. marts 2019).

Regnskabsbekendtgørelsen = bekendtgørelse om statsrefusion og tilskud, samt regnskabsaflæggelse og revision på visse områder indenfor Børne- og Socialministeriets, Beskæftigelsesministeriets, Udlændinge- og Integrationsministeriets, Transport-, Bygnings- og Boligministeriets og Undervisningsministeriets ressortområder (bekendtgørelse nr. 1591 af 15. december 2017).

Serviceloven = lov om social service (lovbekendtgørelse nr. 1114 af 30. august 2018 med senere ændringer).

Sygedagpengeloven = lov om sygedagpenge (lovbekendtgørelse nr. 68 af 25. januar 2019 med senere ændringer).

Socialtilsynsloven = lov om socialtilsyn (lovbekendtgørelse nr. 42 af 19. januar 2018 med senere ændringer).

Ungdomskriminalitetsloven = lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet (lov nr. 1705 af 27. december 2018).

Udbetaling Danmark-loven = lov om Udbetaling Danmark (lovbekendtgørelse nr. 49 af 16. januar 2019).

Veteranloven = lov om erstatning og godtgørelse til tidligere udsendte soldater og andre statsansatte med sent diagnosticeret posttraumatisk belastningsreaktion (lov nr. 336 af 2. april 2014 med senere ændringer).

Værgemålsloven = bekendtgørelse af værgemålsloven (lovbekendtgørelse nr. 1015 af 20. august 2007 med senere ændringer).

Værnepligterstatningslovene = lov om erstatning til tilskadekomne værnepligtige m.fl. (lovbekendtgørelse nr. 284 af 14. marts 2013 med senere ændringer)/lov om erstatning til skadelidte værnepligtige m.fl.

Kapitel 2

Retssikkerhedslovens anvendelsesområde

§ 2. Loven indeholder regler for, hvordan kommunen (kommunalbestyrelsen) og statslige myndigheder på det sociale område (Familieretshuset og Ankestyrelsen) skal behandle sager efter lovgivningen.

Stk. 2. Der kan i anden lovgivning være fastsat regler, der fraviger denne lov.

Stk. 3. Børne- og socialministeren bestemmer, på beskæftigelsesområdet efter forhandling med beskæftigelsesministeren og på ældreområdet efter forhandling med ældreministeren, hvilke sager denne lov helt eller delvis skal gælde for.

6. Retssikkerhedsloven indeholder regler for, hvordan kommunerne og statslige myndigheder på det sociale område (Ankestyrelsen og i et enkelt tilfælde Familieretshuset) skal behandle sager.

7. Det er ikke udtrykkeligt fastsat i retssikkerhedsloven, hvilke lovområder den gælder for. Det er med hjemmel i lovens § 2, stk. 3, fastsat i retssikkerhedsbekendtgørelsens kapitel 1 (se punkt 8-29), hvilke lovområder retssikkerhedsloven gælder for – enten helt eller delvis. Det fremgår af bl.a. retssikkerhedsbekendtgørelsens § 2 og af §§ 2 og 5 i Udbetaling Danmark-loven, at en del af retssikkerhedslovens bestemmelser finder tilsvarende anvendelse, når Udbetaling Danmark behandler og træffer afgørelser på sagsområder vedrørende en række sociale ydelser m.v. Det er tillige i de fleste tilfælde fastsat i de pågældende love, i hvilket omfang retssikkerhedsloven gælder. Det gælder i alle tilfælde, hvor retssikkerhedslovens klageregler anvendes, jf. retssikkerhedslovens § 60.

Oversigt over retssikkerhedsbekendtgørelsens regler om retssikkerhedslovens anvendelsesområde

8. I retssikkerhedsbekendtgørelsen er det i § 1, stk. 1, fastsat, i hvilke tilfælde retssikkerhedslovens regler som udgangspunkt gælder fuldt ud, når kommunerne eller Ankestyrelsen behandler og afgør sager. Det gælder ved behandling og afgørelse af sager efter de love, der er nævnt i bekendtgørelsens § 1, stk. 1, nr. 1-14, (se punkt 9 og 10).

Desuden gælder retssikkerhedsloven på et enkelt område for (Familieretshusets sagsbehandling), jf. bekendtgørelsens § 1, stk. 2, (se punkt 12).

På de lovområder, hvor klage kan indbringes for Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg, er der særskilt taget stilling til, hvilke af retssikkerhedslovens regler, der gælder ved behandlingen af sager i Ankestyrelsen eller Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg, (se punkt 24-26).

Se desuden punkt 20 om, hvilke af retssikkerhedslovens regler, der gælder ved Ankestyrelsens behandling af klager over afgørelser truffet af Udbetaling Danmark.

På nogle områder gælder kun enkelte af retssikkerhedslovens regler ved kommunernes sagsbehandling, (se punkt 13-15).

Ud over afgørelser efter de love, der er nævnt i retssikkerhedsbekendtgørelsens § 1, gælder retssikkerhedsloven og retssikkerhedsbekendtgørelsen i større eller mindre omfang, når Ankestyrelsen behandler klager over afgørelser efter andre love, (se herom punkt 17-24).

Endelig gælder visse af retssikkerhedslovens regler for Udbetaling Danmarks sagsbehandling, (se punkt 16).

Klagereglerne i retssikkerhedsloven er beskrevet i afsnit V.

Lovområder, hvor retssikkerhedsloven gælder fuldt ud ved kommunernes og Ankestyrelsens behandling og afgørelse af sager

Retssikkerhedsbekendtgørelsen

§ 1. Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område gælder, når kommunalbestyrelsen eller Ankestyrelsen, jf. dog § 3, stk. 2, men ikke Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg, behandler og afgør sager efter:

- 1) Lov om social pension.
- 2) Lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension m.v.
- 3) Lov om individuel boligstøtte.
- 4) Lov om sygedagpenge.
- 5) Lov om aktiv socialpolitik.
- 6) Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats.
- 7) Lov om social service, jf. dog stk. 3.
- 8) Lov om tilbageholdelse af stofmisbrugere i behandling
- 9) Lov om dag-, fritids- og klubtilbud m.v. til børn og unge.
- 10) Lov om seniorjob.
- 11) Lov om kompensation til handicappede i erhverv m.v.
- 12) Lov om kontantydelse.
- 13) Kapitel 2 i lov om friplejeboliger.
- 14) Lov om forsøg med et socialt frikort.

Stk. 2. Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område gælder endvidere, når Familierets-
huset træffer afgørelse efter § 131 i lov om social service.

Stk. 3. § 9 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område om handlekommune gælder
ikke for forebyggende hjemmebesøg, jf. § 79 a i lov om social service.

Stk. 4. § 11, stk. 1, nr. 2, § 11 b, jf. § 11, stk. 1, nr. 2, og § 12 a i lov om retssikkerhed og administration
på det sociale område gælder, når kommunerne udbetaler ydelser efter lov om integration af udlændinge i
Danmark.

Stk. 5. § 11 a, stk. 1, 2, og 4-6, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område gælder
ved kommunalbestyrelsens behandling af de sager, der er nævnt i § 178 a i lov om almene boliger me
sager, der er nævnt i § 178 a i lov om almene boliger m.v.

Stk. 6. § 85 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område gælder ved kommunalbesty-
relsens behandling af sager efter lov om ophævelse af lov om servicejob. behandling af sager efter lov om
ophævelse af lov om servicejob.

9. Udgangspunktet er, at retssikkerhedsloven gælder ved såvel kommunernes sagsbehandling som Anke-
styrelsens behandling af klager efter følgende love:

- Pensionsloven.
- Førtidspensionsloven (gammel).
- Boligstøtteloven.
- Sygedagpengeloven.
- Aktivloven.
- Beskæftigelsesindsatsloven.
- Serviceloven, jf. dog retssikkerhedsbekendtgørelsens § 1, stk. 3.
- Lov om tilbageholdelse af stofmisbrugere i behandling.
- Dagtilbudsloven.
- Lov om seniorjob (lovbekendtgørelse nr. 1090 af 15. september 2015 med senere ændringer).
- Lov om kompensation til handicappede i erhverv m.v. (lovbekendtgørelse nr. 727 af 7. juli 2009 med senere ændringer).
- Lov om kontantydelse (lov nr. 174 af 24. februar 2015 med senere ændringer).
- Kapitel 2 i friplejeboligloven.
- Lov om forsøg med et socialt frikort (lov nr. 689 af 8. juni 2018).

- Lov om voksenansvar for anbragte børn og unge (lov nr. 507 af 2. maj 2017 med senere ændringer).
- Ungdomskriminalitetsloven.

10. For så vidt angår friplejeboligloven gælder hele retssikkerhedsloven, men alene ved behandling af sager efter lovens kapitel 2 (§§ 3 og 4) om borgerens adgang til friplejeboliger. Det vil sige, at kommunerne skal følge reglerne i retssikkerhedsloven, når de træffer afgørelse om borgerens ret til at vælge en bestemt friplejebolig. Kommunerne skal efter § 3 i friplejeboligloven afgøre, om den pågældende friplejeboligleverandør er certificeret til at levere alle de tilbud, som opholdskommunen har truffet afgørelse om, at ansøgeren skal tilbydes. Retssikkerhedsloven gælder også, når Ankestyrelsen behandler klager over kommunernes afgørelse om dette spørgsmål.

11. Retssikkerhedsloven gælder for forebyggende hjemmebesøg efter servicelovens § 79 a. § 9 om handlekommune gælder dog ikke, jf. bekendtgørelsens § 1, stk. 3. Det skyldes, at det følger af serviceloven, at det er bopælskommunen, der skal tilbyde forebyggende hjemmebesøg.

Retssikkerhedslovens anvendelse ved Familieretshusets afgørelser

12. Efter retssikkerhedsbekendtgørelsens § 1, stk. 2, gælder hele retssikkerhedsloven desuden – i det omfang det er relevant – når Familieretshuset træffer afgørelse om optagelse i særlige botilbud uden samtykke efter servicelovens § 131. Retssikkerhedsloven gælder ikke for Familieretshuset i andre tilfælde end disse.

Lovområder, hvor enkelte bestemmelser i retssikkerhedsloven gælder ved kommunernes sagsbehandling

13. Retssikkerhedsloven gælder som hovedregel ikke for sagsbehandlingen i sager efter integrationsloven. Dog gælder lovens § 11, stk. 1, nr. 2, § 11 b, jf. § 11, stk. 1, nr. 2 og § 12 a, når kommunerne udbetaler ydelser efter lov om integration af udlændinge i Danmark. Det er fastsat i retssikkerhedsbekendtgørelsens § 1, stk. 4.

14. På samme måde gælder retssikkerhedsloven som hovedregel ikke for sagsbehandling efter lov om almene boliger m.v. (lovbekendtgørelse nr. 119 af 1. februar 2019). Lovens § 11 a, stk. 1, 2 og 4-6, om indhentelse af oplysninger gælder dog ved behandling af sager om anvisning af en bolig eller sager om godkendelse af udlejning, som fastsat i § 178 a i lov om almene boliger. Det fremgår af retssikkerhedsbekendtgørelsens § 1, stk. 5.

15. Endelig gælder retssikkerhedslovens § 85 og de regler, der er fastsat i medfør heraf, om statsrefusion, regnskabsaflæggelse og revision, ved behandlingen af sager efter lov om ophævelse af lov om servicejob, jf. retssikkerhedsbekendtgørelsens § 1, stk. 6.

Regler, der gælder for behandling af sager i Udbetaling Danmark

Retssikkerhedsbekendtgørelsen

§ 2. §§ 3, 4 og 10, § 11, stk. 1, § 11 a, stk. 1-5, § 11 b, § 11 c, stk. 1, nr. 4, og § 12 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område finder tilsvarende anvendelse, når Udbetaling Danmark behandler og træffer afgørelse efter:

- 1) Lov om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag.
- 2) Lov om opkrævning af underholdsbidrag.
- 3) Lov om en børne- og ungeydelse.
- 4) Lov om ret til orlov og dagpenge ved barsel.
- 5) Lov om social pension.

6) Lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension m.v.7) Lov om individuel boligstøtte.8) Lov om friplejeboliger.9) Lov om aktiv socialpolitik.10) Lov om delpension.11) Lov om fleksydelse.12) Sundhedsloven.13) Repatrieringsloven.

16. På en række lovområder har Udbetaling Danmark helt eller delvis afgørelseskompetencen på en række områder, jf. Udbetaling Danmark-loven.

Det gælder:

- Børnetilskudsloven.
- Lov om opkrævning af underholdsbidrag (lovbekendtgørelse nr. 1819 af 23. december 2015, med senere ændringer).
- Lov om en børne- og ungeydelse (lovbekendtgørelse nr. 609 af 3. juni 2016 med senere ændringer).
- Barselsloven.
- Pensionsloven.
- Førtidspensionsloven (gammel).
- Boligstøtteloven.
- Friplejeboligloven.
- Lov om delpension (lovbekendtgørelse nr. 1120 af 17. september 2015).
- Lov om fleksydelse (lovbekendtgørelse nr. 1121 af 17. september 2015 med senere ændringer).
- Sundhedsloven (lovbekendtgørelse nr. 1286 af 2. november 2018 med senere ændringer).
- §§ 45 og 55 i sygedagpengeloven om sygepengeforsikring for selvstændige erhvervsdrivende og private arbejdsgivere.

På enkelte områder har Udbetaling Danmark endvidere overtaget sagsbehandlingen fra staten. Det gælder

- § 6 i aktivloven om hjælp til forsørgelse af danske statsborgere og samme lovs § 85 a om efterlevelseshjælp og
- §§ 10 og 10 a i repatrieringsloven (lovbekendtgørelse nr. 1129 af 13. oktober 2017) om udbetaling af reintegrationsbistand og supplerende reintegrationsbistand og tilbagebetaling og ophør af disse ydelser.

I §§ 2 og 5 i Udbetaling Danmark-loven er fastsat, hvilke regler i retssikkerhedsloven der gælder ved Udbetaling Danmarks varetagelse af opgaver og behandling af sager vedrørende en række sociale ydelser m.v. Det drejer sig om §§ 3, 4, 10, § 11, stk. 1, § 11 a, stk. 1-5, § 11 b, § 11 c, stk. 1, nr. 4, og § 12. Det fremgår på de fleste områder tilsvarende af retssikkerhedsbekendtgørelsens § 2.

Regler, der gælder for Ankestyrelsen på andre sociale områder

Retssikkerhedsbekendtgørelsen

§ 3. §§ 10 og 11, § 11 a, stk. 1, 2 og 4-6, og § 12 samt kapitel 9, §§ 67-70 og 72, stk. 1 og 7, og kapitel 11 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område samt denne bekendtgørelses kapitler 3, 5 og 6 gælder, når Ankestyrelsen behandler og afgør sager efter:
--

1) Lov om almene boliger m.v. og lov om boliger for ældre og personer med handicap.2) Lov om integration af udlændinge i Danmark, § 53, stk. 2, 3. pkt.3) Repatrieringslovens § 12, stk. 2.

4) Lov om folkeskolen (afgørelser om søskendemoderation og fripladser).

Stk. 2. § 10, § 11, stk. 1, § 11 a, stk. 1, 2 og 4-6, § 11 b, § 11 c, stk. 1, nr. 4, og § 12 samt kapitel 9, §§ 66-70 og 72 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område samt denne bekendtgørelses kapitler 3 og 5 gælder, når Ankestyrelsen behandler klager over afgørelser, som er truffet af Udbetaling Danmark efter § 2, nr. 1-9 og 13, i denne bekendtgørelse.

Stk. 3. §§ 10 og 11, § 11 a, stk. 1, 2 og 4-6, og § 12 samt kapitel 9, §§ 67-70 og 72, stk. 1 og 7, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område samt denne bekendtgørelses kapitler 3, 5 og 6 gælder, når Ankestyrelsen behandler og afgør sager efter lov om tolkning til personer med hørehandicap.

Stk. 4. Kapitel 9 og §§ 68 og 70 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område gælder, når Ankestyrelsen behandler og afgør sager efter

- 1) Lov om arbejdsskadesikring.
- 2) Lov om sikring mod følger af arbejdsskade.
- 3) Lov om erstatning til tilskadekomne værnepligtige m.fl.
- 4) Lov om erstatning til skadelidte værnepligtige m.fl.
- 5) Lov om erstatning til besættelsestidens ofre.

17. På lovområder, der er nævnt i retssikkerhedsbekendtgørelsens § 1 gælder retssikkerhedsloven for både kommunernes og Ankestyrelsens sagsbehandling, (se punkt 8). Herudover gælder en række af retssikkerhedslovens og retssikkerhedsbekendtgørelsens regler, når Ankestyrelsen træffer afgørelse efter andre love.

18. Reglerne i retssikkerhedslovens §§ 10 og 11, § 11 a, stk. 1, 2 og 4-6, og § 12, og lovens kapitel 9 samt §§ 67-70 og 72, stk. 1 og 7, samt kapitel 11 gælder, når Ankestyrelsen behandler og træffer afgørelse efter:

- Lov om almene boliger m.v.
- Lov om boliger for ældre og personer med handicap (lovbekendtgørelse nr. 666 af 17. juni 2010 med senere ændringer).
- Lov om integration af udlændinge i Danmark, § 53, stk. 2, 3. pkt., om boligplacering.
- Repatrieringslovens § 12, stk. 2, om kommunale afgørelser efter loven.
- Lov om folkeskolen (afgørelser om søskendemoderation og fripladser) (lovbekendtgørelse nr. 1510 af 14. december 2017 med senere ændringer).

Det fremgår af § 3, stk. 1, i retssikkerhedsbekendtgørelsen.

19. De samme regler, med undtagelse af lovens kapitel 11 om praksiskoordinering, gælder, når Ankestyrelsen behandler klager efter lov om tolkning til personer med hørehandicap. Det er fastsat i retssikkerhedsbekendtgørelsens § 3, stk. 3.

20. Når Ankestyrelsen behandler klager over afgørelser, der er truffet af Udbetaling Danmark, gælder retssikkerhedslovens §§ 10, 11, stk. 1, 11 a, stk. 1, 2 og 4-6, 11 b, 11 c, stk. 1, nr. 4, og 12. Herudover gælder lovens kapitel 9, §§ 66-70 og 72. Det er fastsat i retssikkerhedsbekendtgørelsens § 3, stk. 2, jf. lovens § 64 a.

Disse regler gælder for klager over afgørelser efter en række af de love, der er nævnt i retssikkerhedsbekendtgørelsens § 2, (se punkt 16). (Om afgørelser efter lov om delpension og lov om fleksydelse se dog punkt 25). Klager over afgørelser efter sundhedsloven kan ikke indbringes for Ankestyrelsen.

Klagereglerne i retssikkerhedsloven er beskrevet i afsnit V.

21. Det er fastsat i § 3, stk. 4, at lovens kapitel 9 og §§ 68 og 70 gælder, når Ankestyrelsen behandler og afgør sager efter følgende love:

- Lov om arbejdsskadesikring.
- Lov om sikring mod følger af arbejdsskade.
- Lov om erstatning til tilskadekomne værnepligtige m.fl.
- Lov om erstatning til skadelidte værnepligtige m.fl.
- Lov om erstatning til besættelsestidens ofre.

Dette gælder tilsvarende, når Ankestyrelsen behandler sager efter veteranloven, lov om arbejdsskade-
sikring og lov om forsikring mod følger af.

22. Endelig gælder lovens kapitler 9 og 10 med undtagelse af §§ 57, 60-64, 72 og 73, når Ankestyrelsen behandler klager over afgørelser truffet af Sundhedsstyrelsen vedrørende tilbagekaldelser og bortfald af certifikationer m.v. efter § 96 i lov om friplejeboliger. Det er fastsat i den nævnte bestemmelse i friplejeboligloven.

23. Det er fastsat i § 19 i socialtilsynsloven, at socialtilsynets afgørelser efter socialtilsynsloven kan påklages til Ankestyrelsen af de tilbud eller myndigheder, der er adressater for socialtilsynets afgørelser, efter reglerne i kapitel 10 i retssikkerhedsloven.

Regler, der gælder for Ankestyrelsens klagesagsbehandling efter adoptionsloven

24. Når Ankestyrelsen som klageinstans og i visse situationer som 1. instans behandler sager efter adoptionsloven, gælder retssikkerhedslovens §§ 68 og 70 samt kapitel 9 ved klagesagens behandling. Det er fastsat i § 29 d i adoptionsloven (lovbekendtgørelse nr. 1041 af 3. august 2018 med senere ændringer).

Regler, der gælder for Ankestyrelsens og Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalgs behandling af klager på beskæftigelsesområdet efter retssikkerhedslovens kapitel 9 a

Retssikkerhedsbekendtgørelsen

§ 4. Kapitlerne 1-7, 11 og 12 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område samt de bestemmelser, der er nævnt i § 59 a, stk. 6, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område og denne bekendtgørelses kapitel 2, § 10, stk. 2 og 3, og kapitel 5-7 gælder, når Ankestyrelsen eller Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg, jf. § 59 a i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, træffer afgørelse efter de love, der er nævnt i § 1, stk. 1, nr. 1, 2, 4-6, og 10-12 og § 2, nr. 10 og 11 i denne bekendtgørelse.

Stk. 2. De bestemmelser, der er nævnt i § 59 b, stk. 9, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område samt denne bekendtgørelses § 10, stk. 2 og 3, og § 19 gælder, når Ankestyrelsen eller Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg træffer afgørelser efter § 59 b i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Stk. 3. De bestemmelser, der er nævnt i § 59 a, stk. 6, og kapitel 11 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, samt denne bekendtgørelses kapitel 2, § 10, stk. 2 og 3, og kapitel 5-7 gælder, når Ankestyrelsen eller Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg behandler og afgør sager efter § 53, stk. 2, 1. pkt. i lov om integration af udlændinge i Danmark og efter § 19, stk. 2, i lov om børnepasningsorlov.

25. Regler om retssikkerhedslovens anvendelsesområde for Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg er fastsat i retssikkerhedsbekendtgørelsens § 4. Reglerne gælder også, når Ankestyrelsen uden medvirken af beskikkede medlemmer træffer afgørelse på de lovområder, hvor en klage efter loven kan indbringes for Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg, jf. lovens § 59 a, stk. 1.

Lovens kapitler 1-7, 11 og 12 samt § 50, stk. 4, § 51, stk. 3, § 52 a, stk. 4, §§ 57, 59, 60 og 66-70, § 71, stk. 1, § 72, stk. 1 og 7, og § 74 samt bekendtgørelsens kapitel 2, § 10, stk. 2 og 3, og kapitel 5-7 gælder, når Ankestyrelsen eller Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg behandler klager over afgørelser truffet af kommunen efter lovens § 59 a vedrørende sager efter følgende love:

- Pensionsloven.
- Førtidspensionsloven (gammel).
- Sygedagpengeloven.
- Aktivloven.
- Beskæftigelsesindsatsloven.
- Lov om seniorjob.
- Lov om kompensation til handicappede i erhverv m.v.
- Lov om kontantydelse.

Reglerne gælder endvidere, når Ankestyrelsen eller Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg behandler klager over afgørelser truffet af Udbetaling Danmark efter

- Lov om fleksydelse.
- Lov om delpension.

Det fremgår af retssikkerhedsbekendtgørelsens § 4, stk. 1.

26. Når Ankestyrelsen eller Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg behandler klager over afgørelser truffet af kommunerne efter integrationsloven og efter § 19, stk. 2, i lov om børnepasningsorlov gælder alene lovens § 50, stk. 4, § 51, stk. 3, § 52 a, stk. 4, §§ 57, 59, 60 og 66-70, § 71, stk. 1, § 72, stk. 1 og 7, § 74 samt bekendtgørelsens kapitel 2, § 10, stk. 2 og 3, og kapitel 5-7.

Det fremgår af retssikkerhedsbekendtgørelsens § 4, stk. 3.

27. Når Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg behandler klager over afgørelser efter retssikkerhedslovens § 59 b, gælder lovens § 50, stk. 4, § 51, stk. 3, § 57, nr. 1, § 59, § 67, stk. 2, §§ 68 og 70, § 72, stk. 1 og 7, § 74 samt retssikkerhedsbekendtgørelsens § 12, stk. 2 og 3, §§ 17, 18, 20, § 21, stk. 1, og § 42.

Det fremgår af retssikkerhedsbekendtgørelsens § 4, stk. 2.

Det drejer sig om afgørelser truffet af andre end kommunerne og Udbetaling Danmark.

Retssikkerhedslovens anvendelse i Arbejdsmiljøklagenævnet

28. Endelig gælder retssikkerhedslovens § 59 for Arbejdsmiljøklagenævnet, jf. lov om arbejdsmiljø (lovbekendtgørelse nr. 1084 af 19. september 2017). Det fremgår af retssikkerhedsbekendtgørelsens § 5.

Ansøgninger fra personer med bopæl i udlandet

29. Retssikkerhedsloven gælder også, når de sociale myndigheder behandler ansøgninger om sociale ydelser til personer, som bor i udlandet. Det gælder ansøgninger fra personer, som har ret til danske sociale ydelser efter reglerne i EF-forordning om koordinering af de sociale sikringsordninger, jf. forordning nr. 883/04 eller efter konventioner indgået mellem Danmark og et eller flere andre lande om gensidig ligestilling af hinandens borgere. Forordningen og konventionerne giver i et vist omfang personer med bopæl i udlandet ret til at modtage sociale sikringsydelser fra Danmark. Det gælder social pension, syge- og barselsdagpenge, børnefamilieydelse og børnetilskud samt visse ydelser efter serviceloven. Endvidere er visse ordninger og ydelser efter beskæftigelsesindsatsloven og aktivloven, bl.a. ledighedsydelse, omfattet af forordningen. Den midlertidige ydelse til arbejdsløse, der er blevet godkendt til et fleksjob – ledighedsydelse (lov nr. 455 af 10. juni 1997), er omfattet af forordningens afsnit III, kapitel 6 (arbejds-

løshedsydelse). For arbejdsløse, der rejser til en anden medlemsstat, finder artikel 64 og 65 anvendelse, når denne medlemsstat har lignende beskæftigelsesordninger for den samme personkategori. Personer bosat i udlandet kan også have ret til erstatning m.v. efter arbejdsskadesikringsloven, veteranloven, værnepligtslovene og lov om erstatning til besættelsestidens ofre.

Personer, der er arbejdstagere i Danmark og har bopæl i et andet EU/EØS-land, har herudover efter EU-forordning nr. 1612/68 om arbejdskraftens frie bevægelighed, samme ret til "sociale fordele", som landets egne borgere.

Personer, der er arbejdstagere i Danmark og har bopæl i et andet EU/EØS-land, har herudover, efter EU-forordning nr. 492/11 om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Unionen, samme ret til "sociale fordele", som landets egne borgere, jf. forordningens artikel 7, stk. 2.

Også borgere fra andre EU-medlemslande med ophold i Danmark kan have krav på danske sociale sikringsydelse. EF-forordning nr. 883/2004 koordinerer anvendelsen af de sociale sikringsordninger for personer, som flytter inden for EU. En person, som er omfattet af forordningen, har således krav på ligebehandling med borgerne i den stat, hvori de er omfattet af lovgivningen om social sikring. Det drejer sig bl.a. om sager om dagpenge under sygdom og barsel, revalidering, social pension, børnefamilieydelse samt en række tilskud til personer med nedsat funktionsevne. Disse personer har derfor samme rettigheder og pligter som danske statsborgere. Der henvises til den daværende Pensionsstyrelses vejledninger om EF-forordning 883/04, om henholdsvis lovvalg og social sikring, jf. vejledning nr. 9228, 9229 og 9230 af 23. maj 2013. Der henvises endvidere til vejledning nr. 9998 af 23. oktober 2017 om dagpenge ved sygdom til EF-Forordning 883/2004 om koordinering af de sociale sikringsordninger og gennemførelsesforordning nr. 987/2009.

Sagsbehandlingsregler findes også i de administrative aftaler til konventionerne og i EF-forordning nr. 987/09, som omhandler administrationen af EF-forordning nr. 883/04.

Se også punkt 345-347 om opholdskommune for personer, der krydser landegrænser.

30. Nordisk Konvention om Social Bistand og Sociale Tjenester af 14. juni 1994 regulerer, i hvilket omfang nordiske statsborgere og andre borgere med bopæl i Danmark og i andre nordiske lande har ret til ydelser efter lov om social service og lov om aktiv socialpolitik.

Kapitel 3

Retssikkerhedslovens formål

§ 1. Formålet med denne lov er at

- 1) sikre borgernes rettigheder og indflydelse, når de sociale myndigheder behandler sager,
- 2) fremhæve kommunalbestyrelsens ansvar for kommunens opgavevaretagelse på det sociale område,
- 3) fremhæve, at de sociale myndigheder har pligt til at tilrettelægge en tidlig helhedsorienteret hjælp,
- 4) forebygge, at personer, der har eller kan få vanskeligheder ved at fastholde et arbejde, får behov for hjælp til forsørgelse, og
- 5) fastlægge struktur og grundlæggende principper for administration af sociale sager.

31. Retssikkerhedsloven indledes med en formålsbestemmelse i § 1. Loven har fem ligestillede formål, som er:

- At sikre borgernes rettigheder og indflydelse, når de sociale myndigheder behandler sager.
- At fremhæve kommunens ansvar for kommunens opgavevaretagelse på det sociale område.
- At fremhæve, at de sociale myndigheder har pligt til at tilrettelægge en tidlig, helhedsorienteret hjælp.

- At forebygge, at personer, der har eller kan få vanskeligheder ved at fastholde et arbejde, får behov for hjælp til forsørgelse.
- At fastlægge struktur og grundlæggende principper for administration af sociale sager.

32. Retssikkerhedsloven indeholder en række regler om, hvordan myndighederne skal behandle sagerne. Der er lagt vægt på borgernes retssikkerhed, og på at de får mulighed for aktivt at medvirke og få indflydelse, når myndighederne behandler deres sag. Retssikkerhedsloven supplerer de generelle regler for sagsbehandling og offentlig forvaltning, som findes i forvaltningsloven, offentlighedsloven, databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven og den kommunale styrelseslov. Det indebærer, at de generelle regler i disse love gælder, når der ikke findes særlige regler i retssikkerhedsloven. Endvidere supplerer retssikkerhedsloven principperne for god forvaltningsskik, som kan udledes af Folketingets Ombudsmands praksis. Nogle af reglerne i retssikkerhedsloven bygger på principperne om god forvaltningsskik og den almindelige forvaltningsret.

Herudover er strukturen for de sociale myndigheder fastlagt i loven. Den indeholder regler om myndighedernes ansvar, sammensætning samt om statistik og analyse m.v.

Afsnit II

Regler i retssikkerhedsloven om, hvordan de sociale myndigheder skal behandle sagerne i forhold til borgerne

33. Dette afsnit beskriver reglerne i retssikkerhedslovens kapitel 2 om, hvordan en myndighed skal behandle en social sag i forhold til borgeren. Der er tale om regler om tidsfrister, medvirken, helhedsvurdering m.v. De sociale sagsbehandlingsregler supplerer i et vist omfang de forvaltningsretlige regler i forvaltningsloven og i offentlighedsloven samt reglerne i databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven.

Kapitel 4

Frister for afgørelser

§ 3. Kommunalbestyrelsen skal behandle spørgsmål om hjælp så hurtigt som muligt med henblik på at afgøre, om der er ret til hjælp og i så fald hvilken.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal på de enkelte sagsområder fastsætte frister for, hvor lang tid der må gå fra modtagelsen af en ansøgning, til afgørelsen skal være truffet. Fristerne skal offentliggøres. Hvis fristen ikke kan overholdes i en konkret sag, skal ansøgeren skriftligt have besked om, hvornår ansøgeren kan forvente en afgørelse.

§ 3 a. Fristerne efter § 3, stk. 2, skal for afgørelser efter lov om social service offentliggøres på og fremgå tydeligt af kommunens hjemmeside. Fristerne efter § 3, stk. 2, gælder også ved kommunalbestyrelsens behandling af afgørelser efter lov om social service, som er hjemvist af Ankestyrelsen. Fristerne regnes fra modtagelsen af Ankestyrelsens afgørelse.

Fastsættelse af frister for sagsbehandlingstiden

34. For borgerne har indholdet i afgørelserne og kvaliteten af ydelserne afgørende betydning. Men for den enkelte borger har den måde, som en myndighed behandler hans eller hendes sag på, også stor betydning, herunder at sagsbehandlingen sker hurtigst muligt. Derfor skal kommunen efter § 3, stk. 1, behandle spørgsmål om hjælp så hurtigt som muligt.

35. Kommunen skal desuden efter § 3, stk. 2, fastsætte serviceniveauet for sagsbehandlingstider i kommunen. Kommunen skal

- på de enkelte områder fastsætte en generel frist for, hvor lang tid der må gå fra modtagelsen af en ansøgning, til afgørelsen skal være truffet,
- give borgeren besked, hvis fristen for at træffe afgørelse i en konkret sag ikke kan overholdes, og
- offentliggøre oplysninger om de frister, der gælder i kommunen.

36. § 3, stk. 2, handler om de tilfælde, hvor en borger har søgt om hjælp, og hvor borgeren derfor har interesse i at få oplyst, hvor lang tid der vil gå, før der foreligger en afgørelse. Reglen er således ikke udformet med henblik på de situationer, hvor forvaltningen uden en ansøgning fra en borger (ikke-ansøgningssager) rejser spørgsmål om, hvorvidt der er behov for hjælp. Det sker f.eks. i visse sager efter servicelovens kapitel 11 om foranstaltninger af væsentlig betydning af hensyn til et barns eller en ungs særlige behov for støtte.

37. Det fremgår af § 2 i Udbetaling Danmark-loven og § 2 i retssikkerhedsbekendtgørelsen, at retssikkerhedslovens § 3 finder tilsvarende anvendelse ved Udbetaling Danmarks varetagelse af opgaver på sine sagsområder.

Fristernes længde

38. Der er ikke i retssikkerhedsloven eller dens forarbejder givet anvisninger på, hvor korte eller hvor lange fristerne kan være. Det er derfor myndighedens opgave at fastsætte fristerne for at træffe afgørelse som led i lokale prioriteringer af, hvordan kommunens samlede ressourcer bedst anvendes. Fristerne kan afhænge af de enkelte sagstyper.

En frist kan dog være for lang i forhold til kravet om, at spørgsmål om hjælp skal behandles så hurtigt som muligt.

Ankestyrelsens Principafgørelse C-56-03:

Ankestyrelsen fandt – i en sag om støtte til køb af ejerbolig efter servicelovens § 116 – efter en konkret vurdering, at den af kommunen fastsatte sagsbehandlingstid på i alt 20 måneder fra ansøgningstidspunktet var for lang i forhold til retssikkerhedslovens krav om, at spørgsmål om hjælp skal behandles så hurtigt som muligt med henblik på at afgøre, hvilken hjælp, der er ret til.

Hvis der i lovgivningen er fastsat en frist for et område, gælder denne frist. F.eks. fastsætter pensionslovens § 21, stk. 1, at kommunen skal træffe afgørelse om førtidspension senest 3 måneder efter tidspunktet for sagens overgang til behandling efter reglerne om førtidspension.

Særligt for behandlingen af klagesager indeholder §§ 10-14 og 16 i retssikkerhedsbekendtgørelsen regler om frister for genvurderingen af klagesager.

Hvornår begynder en frist at løbe?

39. Det fremgår af § 3, stk. 2, at fristen regnes fra det tidspunkt, hvor myndigheden har modtaget en ansøgning, og omfatter tiden, indtil afgørelsen er truffet.

Skriftlig besked

40. Hvis myndigheden ikke kan træffe en afgørelse inden for den frist, som myndigheden har fastsat, skal ansøgeren skriftligt have dette at vide, og myndigheden skal oplyse, hvor lang tid borgeren kan forvente, at der vil gå, før myndigheden kan træffe en afgørelse.

Hvis myndigheden ikke kan træffe en afgørelse, f.eks. fordi der mangler visse lægelige oplysninger, kan myndigheden opfylde kravet ved at oplyse borgeren om, at der vil blive truffet afgørelse, når ansøgeren eller myndigheden har fremskaffet de manglende lægelige oplysninger.

I nogle tilfælde kan man forudse, at der skal fremskaffes en del oplysninger, inden sagen er klar til afgørelse. I sådanne tilfælde er det ofte umuligt at sige noget præcist om, hvor lang tid der vil gå, før der kan træffes en afgørelse. Myndigheden kan i disse tilfælde oplyse borgeren om, hvor langt sagen er, og at afgørelsen ikke kan træffes, før oplysningerne er fremskaffet.

Forskellige generelle frister

41. Efter loven er det ikke et krav, at der for hver individuel ansøgning skal træffes en beslutning om, hvad fristen i den konkrete sag skal være.

Det fremgår af lovforarbejderne til bestemmelsen (jf. lovforslag L 117 2008/1), at den enkelte kommunalbestyrelse skal fastsætte frister for alle relevante sociale sagsområder, ikke kun for nogle af sagsområderne. Det gælder dog ikke, hvis der i lovgivningen er fastsat en særskilt frist på det pågældende område. I så fald gælder denne frist. En kommunalbestyrelse kan fastsætte en eller flere frister for det enkelte sagsområde og er ikke forpligtet til kun at fastsætte én frist for det enkelte sagsområde. Fristerne skal knyttes til et enkelt sagsområde. Der kan ikke under ét fastsættes én frist for samtlige sociale sagsområder. Der er imidlertid intet til hinder for, at en kommunalbestyrelse kan fastsætte samme sagsbehandlingstid for flere forskellige sagsområder. Det overlades til de enkelte kommunalbestyrelser at inddele afgørelsessager på det sociale område i hensigtsmæssige sagsbehandlingsområder.

Frister kan være længere for typer af sager, som erfaringsmæssigt kræver længere tid, før der kan træffes en afgørelse, og der kan fastsættes kortere frister for sager, som normalt kan afgøres hurtigt. Fristerne bør være realistiske, så de f.eks. svarer til den tid, der i praksis går med at behandle 80-90 procent af sagstypen. Se også punkt 46 om overholdelse af frister.

Folketingets Ombudsmands udtalelse FOU 2015.10:

Ombudsmanden rejste på eget initiativ en sag over for Socialforvaltningen i Københavns Kommune om forvaltningens overholdelse og revision af de frister som forvaltningen har fastsat efter retssikkerhedslovens § 3, stk. 2, for bl.a. sager om hjælp til dækning af udgifter til tandbehandling mv. og til tandpleje. Det skete på baggrund af en konkret klage, som han havde modtaget over sagsbehandlingstiden i Socialcenter København.

Overholdelsesprocenten for behandlingen af sager om hjælp til dækning af udgifter til tandbehandling og tandpleje mv. havde igennem længere tid været meget lav. En opgørelse over overholdelsesprocenten for ansøgninger, der blev modtaget i november 2014, viste, at kun 30 pct. af ansøgningerne om hjælp til dækning af udgifter til tandbehandling m.v. og kun 49 pct. af ansøgningerne om hjælp til dækning af udgifter til tandpleje blev behandlet inden for den fastsatte frist på seks uger.

Ombudsmanden kritiserede, at procenten for overholdelse af fristen navnlig for sager om hjælp til dækning af udgifter til tandbehandling m.v. fra juni 2014 og frem til november 2014 ikke var forbedret, heller ikke efter Socialforvaltningens iværksættelse af forskellige tiltag i august 2014 med henblik på nedbringelse af sagsbehandlingstiderne.

Ombudsmanden kritiserede også, at Socialforvaltningen først den 17. december 2014 – efter at han havde rejst sagen – havde fremsat forslag til justering af fristen for behandling af sager om tandbehandling. I

den forbindelse udtalte han bl.a., at formålet med retssikkerhedslovens krav om fastsættelse af generelle frister er, at borgerne skal kunne vide, hvilket niveau de kan forvente med hensyn til sagsbehandlingstid, at fristerne skal være realistiske, og at der derfor må gælde en forpligtelse til at revidere fristerne, når det viser sig, at kommunen – eventuelt efter ændring af arbejdsrutiner og arbejds gange – ikke over en vis periode kan få rettet op på overholdelsesprocenten.

Standardiseret skriftlig information

42. Kommunerne kan benytte standardiserede skriftlige informationer. Som eksempel kan nævnes ansøgning om plads i en plejebolig eller en ældrebolig. I disse sager er det sædvanligvis sådan, at kommunen skal foretage en række undersøgelser og vurderinger, før den kan tage stilling til, om ansøgeren opfylder de kriterier, som kommunen anvender ved anvisning til disse boformer.

Kommunen kan i sådanne tilfælde opfylde sin pligt efter § 3 ved, når ansøgningen modtages, straks at give ansøgeren en generel skriftlig information om kommunens kriterier for at anvise til disse boformer og oplyse om, hvorledes proceduren i almindelighed er med hensyn til at få de nødvendige oplysninger. Kommunen kan endvidere oplyse om, hvor lang tid der normalt går, inden den har de nødvendige oplysninger til at kunne tage stilling til ansøgningen. Individuel formidling af frister til ansøger fratager ikke kommunen for kravet om, at fristerne på samtlige sagsområder skal offentliggøres generelt over for borgerne.

Fristerne skal offentliggøres

43. Efter retssikkerhedslovens § 3, stk. 2, skal alle de fastsatte frister offentliggøres.

Fristerne for afgørelser efter serviceloven skal offentliggøres på og fremgå tydeligt af kommunens hjemmeside. Det er fastsat i § 3a, 1. pkt. Ifølge forarbejderne til bestemmelsen (jf. lovforslag L 162 2018/1) skal det forstås som et sted, hvor det er logisk for borgeren at lede efter netop sagsbehandlingsfristerne for behandlingen af sådanne sager. Det kan f.eks. være et sted på hjemmesiden i tilknytning til omtalen af den ydelse, som den pågældende sagsbehandlingsfrist vedrører. Kravet om, at fristerne skal fremgå tydeligt et sted på kommunens hjemmeside, betyder således ikke nødvendigvis, at sagsbehandlingsfristerne skal være på hjemmesidens forside.

Kravet i loven om offentliggørelse på kommunens hjemmeside er ikke til hinder for, at kommunen også kan offentliggøre sagsbehandlingstiderne på anden vis, f.eks. på www.borger.dk, ved opslag i institutioner, i lokalaviser m.v., hvis dette findes hensigtsmæssigt ved siden af offentliggørelse på kommunens hjemmeside

For andre frister er det efter § 3, stk. 2, overladt til kommunen at beslutte, hvordan offentliggørelsen skal ske. Det fremgår dog af lovforarbejderne til bestemmelsen (jf. lovforslag L 117 2008/1), at det forudsættes, at offentliggørelsen sker på en måde, der er sædvanlig i kommunen, og således, at de borgere, som de enkelte sagsbehandlingsfrister må forventes at interessere, har gode forudsætninger for at gøre sig bekendt med fristerne. Også disse frister kan f.eks. hensigtsmæssigt offentliggøres på kommunens hjemmeside.

Udbetaling Danmark offentliggør frister på www.borger.dk.

Frister for afgørelser og ikke for faktisk forvaltningsvirksomhed

44. Reglen i § 3, stk. 2, gælder i de tilfælde, hvor resultatet af myndighedens behandling vil munde ud i en afgørelse. § 3, stk. 2, gælder ikke ved beslutninger, der træffes som led i faktisk forvaltningsvirksom-

hed. Ved faktisk forvaltningsvirksomhed forstås den faktiske gennemførelse af myndighedens opgaver efter den sociale lovgivning. Det er f.eks. faktisk forvaltningsvirksomhed, når hjemmehjælperen eller pædagogen udfører sit arbejde og giver hjælp til en borger (se punkt 240).

Frister for sager efter serviceloven, der er hjemvist af Ankestyrelsen

45. Det er fastsat i § 3 a, 2. pkt., at de frister, kommunalbestyrelsen har fastsat for afgørelsen af sager efter serviceloven, også skal gælde for afgørelser efter serviceloven, der er hjemvist af Ankestyrelsen. Fristen for den fornyede afgørelse i hjemviste sager regnes fra kommunens modtagelsen af Ankestyrelsens afgørelse om hjemvisning.

Kommunalbestyrelsen har ikke pligt til at behandle hjemviste sager hurtigere end andre sager, men der vil ikke være noget til hinder for, at kommunalbestyrelsen behandler disse sager langt hurtigere end den fastsatte frist, hvis dette er muligt. Det kan f.eks. dreje sig om sager, hvor den mangel, der har ført til hjemvisning, forholdsvist enkelt vil kunne udbedres.

Sanktioner

46. Der er ikke i retssikkerhedsloven fastsat særlige regler om sanktioner, hvis en myndighed overtræder § 3. Ankestyrelsen kan i forbindelse med behandling af en klage over en afgørelse påse, om der er fastsat en frist for sagstypen, og om ansøgeren har fået sin afgørelse inden for den fastsatte frist, eller har fået skriftlig besked, hvis fristen ikke er overholdt.

Ankestyrelsens principafgørelse 49-16:

Ankestyrelsen kan behandle en konkret klage over manglende overholdelse af offentliggjorte sagsbehandlingsfrister.

Kommunen skal behandle spørgsmål om hjælp så hurtigt som muligt.

Kommunen skal på de enkelte sagsområder offentliggøre frister for, hvor lang tid sagsbehandlingen må tage. Hvis fristen i en konkret sag ikke kan overholdes, skal borgeren have besked.

Ankestyrelsen kan behandle en klage over manglende overholdelse af offentliggjorte sagsbehandlingsfrister, men først når der er truffet afgørelse i den konkrete sag. Der kan klages over den manglende overholdelse af sagsbehandlingsfristen, selv om der ikke klages over afgørelsen i den konkrete sag. Klagen skal indgives inden for klagefristen for denne afgørelse.

Borgeren kan således begrænse sin klage til alene at vedrøre manglende overholdelse af den offentliggjorte sagsbehandlingsfrist. Ankestyrelsen kan almindeligvis tage stilling til alle dele af en sag, selv om der ikke er klaget herover. Ankestyrelsen vil dog normalt respektere borgerens klageafgrænsning.

Ankestyrelsen kan alene efterprøve, om der er offentliggjort en frist, og om borgeren har fået rettidig besked, hvis fristen ikke kan overholdes i den konkrete sag.

Ankestyrelsen kan ikke behandle klager over manglende overholdelse af retssikkerhedslovens § 3, stk. 1, det såkaldte ”hurtighedsprincip”. Princippet vil indgå i vurderingen af, om sagsbehandlingstiden har været så uforholdsmæssig lang, at der er tale om passivitet, som kan sidestilles med et afslag.

Ankestyrelsen kan heller ikke behandle klager over længden af de offentliggjorte sagsbehandlingsfrister.

Ankestyrelsen behandler klager over konkrete afgørelser. Det er Statsforvaltningen*, der fører det almindelige tilsyn med, at kommuner og regioner overholder den lovgivning, der særligt gælder for offentlige myndigheder.

*Det kommunale tilsyns 1. instans er fra 1. april 2017 overført fra Statsforvaltningen til Ankestyrelsen.

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget til den oprindelige bestemmelse (jf. lovforslag L 228 1996/1), at hvis administrationen i større omfang i det daglige ikke lever op til de frister, som kommunalbestyrelsen har fastsat, og hvis kommunen undlader at justere arbejdsrutiner og arbejdsgange eller at fastsætte en ny frist, som forvaltningen har realistiske muligheder for at overholde, kan der efter omstændighederne være tale om lovbrud. Se også punkt 41 om udtalelse fra ombudsmanden om overholdelse af frister.

Videre fremgår af bemærkningerne, at de almindelige kommunale tilsynsmyndigheder derfor vil kunne gå ind i en bedømmelse af en overtrædelse af bestemmelsen. Se kapitel 42 om de kommunale tilsynsmyndigheder.

Udbetaling Danmark

47. Beskæftigelsesministeren fører tilsyn med, at Udbetaling Danmark fastsætter frister for sagsbehandlingen i Udbetaling Danmark på de områder, hvor reglerne om frister i retssikkerhedsloven finder tilsvarende anvendelse. Se kapitel 43 om tilsyn med Udbetaling Danmark.

Kapitel 5

Borgeren skal medvirke

§ 4. Borgeren skal have mulighed for at medvirke ved behandlingen af sin sag.

Kommunalbestyrelsen tilrettelægger behandlingen af sagerne på en sådan måde, at borgeren kan udnytte denne mulighed.

48. § 4 lovfæster princippet om, at den, som skal have hjælp, skal have mulighed for at medvirke ved behandlingen af sin sag. Det præciseres også, at kommunerne skal tilrettelægge deres arbejdsgange på en sådan måde, at borgeren får mulighed for at medvirke. Se kapitel 13 om borgerens medvirken til sagens oplysning. Manglende adgang til medvirken kan føre til en afgørelses ugyldighed.

Det fremgår af § 2 i Udbetaling Danmark-loven og § 2 i retssikkerhedsbekendtgørelsen at retssikkerhedslovens § 4 finder tilsvarende anvendelse ved Udbetaling Danmarks varetagelse af opgaver vedrørende en række sociale ydelser m.v.

I forhold til Udbetaling Danmarks sagsbehandling har bestemmelsen primært betydning i forhold til at sikre, at borgeren bliver oplyst om, hvilke oplysninger borgeren eventuelt selv skal hjælpe med at fremskaffe til brug for sin sag, retten til at få hjælp af en bisidder, til at klage og til at få aktindsigt i sagen. Bestemmelsen indebærer herudover, at borgere, der henvender sig telefonisk med spørgsmål om, hvor der kan findes digitale vejledninger eller om anvendelse af digitale selvbetjeningsløsninger, skal have den fornødne hjælp og vejledning.

Ankestyrelsens principafgørelse R-4-07:

En kommune havde truffet en afgørelse om standsning af personlig hjælperordning uden at inddrage borgeren i det omfang, kommunen havde stillet ham i udsigt. Ankestyrelsen fandt, at borgeren mod berettiget forventning ikke var blevet hørt i tilstrækkeligt omfang, inden kommunen gav afslag på hjælperordningen.

Da det ikke kunne udelukkes, at den manglende borgerinddragelse havde haft betydning for afgørelsens resultat, var nævnets (det sociale nævns) afgørelse (der stadfæstede kommunens afgørelse) ugyldig.

Borgerens medvirken må ikke føre til selvinkriminering

49. Hvis der er konkret mistanke om, at en enkeltperson eller juridisk person har begået en lovovertrædelse, der kan medføre straf, skal myndigheden vejlede den mistænkte om, at vedkommende ikke har pligt til at oplyse om forhold, som kan have betydning for bedømmelsen af den formodede lovovertrædelse. Det fremgår af lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter. Se også punkt 188.

Folketingets Ombudsmands udtalelse FOU 2015.13:

Retten til ikke at inkriminere sig selv: Et socialtilsyn havde truffet afgørelse om at sætte et privat bosted under skærpet tilsyn. Socialtilsynet udstedte samtidig et påbud til den daglige leder om, at han ikke måtte have kontakt til de anbragte børn. Begrundelsen var, at socialtilsynet havde mistanke om, at den daglige leder havde været voldelig over for de anbragte børn. Socialtilsynet anmeldte også den daglige leder til politiet.

Bestyrelsen for det private bosted opfordrede socialtilsynet til at invitere den daglige leder til et møde om sagen, og den opfordring fulgte socialtilsynet. Mødet fandt sted, mens politiet stadig efterforskede den anmeldte sag. Lederen mødte op og begyndte af sig selv at fortælle om de forhold, som han var politianmeldt for. Lederens advokat klagede senere til socialtilsynet og dernæst til ombudsmanden over, at lederen ikke var blevet vejledt af socialtilsynet om, at han ikke havde pligt til at oplyse om de forhold, som han var politianmeldt for.

Ombudsmanden gav lederen ret i klagen og fandt således, at socialtilsynet havde tilsidesat § 10, stk. 3, i lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter.

Lokale beslutninger

50. Det er ikke i loven eller dens forarbejder angivet, hvordan princippet om mulighed for medvirken skal udmøntes i praksis. Det er myndigheden, som ud fra egne lokale og regionale politiske prioriteringer og muligheder afgør, hvordan administrationen bedst kan indrettes, således at borgerne kan inddrages aktivt. Borgerens medindflydelse har forskellige facetter, som beskrives i de følgende punkter. Herudover kan pligt til at inddrage borgeren følge af andre forvaltningsretlige regler, herunder reglerne om partshøring i forvaltningslovens § 19.

Borgerens eget ansvar

51. Det fremgår af forarbejderne til retssikkerhedsloven, (jf. lovforslag L 228 1996/1), at borgeren har det primære ansvar for sin egen situation. I mange tilfælde er det også vigtigt, at borgeren selv sætter sig nogle mål og træffer sine egne beslutninger, som skal støtte målet og hensigten med hjælpen. Hvis

borgeren ikke bliver inddraget i og får medindflydelse på sin egen sag, kan det være vanskeligt for borgeren at påtage sig dette ansvar, herunder at sætte sig mål. Samtidig vil der være en betydelig risiko for, at myndigheden overtager ansvaret, og derved oplever borgeren, at der handles hen over hovedet på ham eller hende.

God dialog øger forståelsen

52. Medindflydelse i form af en god dialog og en åben og gennemskelig beslutningsproces har betydning for, at borgeren kan føle sig tryk ved resultatet. Også dette fremgår af lovens forarbejder. Når borgeren ved, at hans eller hendes synspunkter har været taget i betragtning, og når borgeren kender myndighedens begrundelse for afgørelsen, er afgørelsen lettere at forstå og acceptere for borgeren. Det gælder især, hvis myndigheden og borgeren vurderer forholdene forskelligt. I sådanne situationer kan der ofte opstå forvirring og uklarhed. Omhyggeligt begrundede og dokumenterede faglige vurderinger kan her være et godt middel til at undgå yderligere uklarhed og usikkerhed.

Klar formidling af borgerens rettigheder

53. Borgeren skal desuden kende sine rettigheder og pligter for at kunne tage ansvar og gøre sin medindflydelse på sagsbehandlingen gældende. Det gælder både rettigheder og pligter i forhold til det problem, der har fået borgeren til at henvende sig i forvaltningen, og de regler, der gælder for sagsbehandlingen. Sagsbehandlingsregler er f.eks. regler om aktindsigt, oplysningspligt, partshøring, bisidder og partsrepræsentation samt klagemuligheder. Det er sagsbehandlerens opgave at formidle dette klart til borgeren. Det er også vigtigt, at der er klarhed om rollerne, herunder sagsbehandlerens rolle som myndighedsperson.

Det er myndighedens opgave at sikre sig, at borgeren får mulighed for at medvirke i behandlingen af sin sag.

Ankestyrelsens principafgørelse A-9-08:

En kommune burde have sikret sig, at der var nogen til at hjælpe en 18-årig kontanthjælpsansøger, der var på specialskole, med at læse og besvare kommunens henvendelser. Ansøgeren havde fået afslag på kontanthjælp på grund af manglende aflevering af nødvendig dokumentation og manglende underskrifter på diverse dokumenter.

Kommunen var forpligtet til at give den nødvendige vejledning og rådgivning samt at oplyse sagen i et sådant omfang, at der kunne træffes en korrekt afgørelse.

Tolkebistand

54. Forvaltningslovens § 7, som fastsætter, at myndighederne i fornødent omfang har pligt til at give vejledning, indebærer også pligt til at sørge for at betale for tolkebistand, når en person, der henvender sig til myndigheden, ikke behersker det danske sprog tilstrækkeligt godt. Østre Landsret har i en dom af 21. maj 2001 erklæret sig enig med det daværende Socialministerium i, at tilbud om tolkebistand bør suppleres med en konkret individuel vurdering af behovet for oversættelse i den enkelte sag. Ved vurderingen skal der tages hensyn til den enkelte parts muligheder og forudsætninger i øvrigt for at sætte sig ind i sagens akter bl.a. i samarbejde med tolk og eventuelt advokat.

Myndigheden har også pligt til at sørge for, at en person, som har et høre-, syns- eller talehandicap, vederlagsfrit får mulighed for tolkebistand. Se lov om tolkning til personer med hørehandicap.

For statsborgere fra de øvrige nordiske lande følger det i øvrigt af artikel 5 i Nordisk Konvention af 14. juni 1994 om Social Bistand og Sociale Tjenester, at disse personer ved skriftlige henvendelser til en myndighed har ret til at anvende nordiske sprog. I sådanne sager skal myndigheden sørge for, at vedkommende, hvis der er behov for det, får fornøden tolke- og oversættelseshjælp.

55. Det vil som hovedregel være kommunens eller Udbetaling Danmarks ansvar at sørge for oversættelse af skriftlige sagsakter, da disse myndigheder oftest er første instans. Klageinstanser skal dog også være opmærksomme på, om der er behov for oversættelse af breve til borgeren og af nye akter. Se punkt 486 om statsrefusion af udgifter til tolkebistand.

Tillid til sagsbehandleren

56. Borgeren kommer ofte i kontakt med en eller nogle ganske få personer, som han eller hun skal etablere et samspil med. De personlige relationer kan betyde meget for en tillidsfuld dialog, som navnlig er vigtig i de mere omfattende og alvorlige sager.

Det er anført i lovforarbejderne til retssikkerhedsloven, (jf. lovforslag L 228 1996/1), at kommunen bør være opmærksom på disse forhold, og at myndighederne derfor, når det er muligt, og borgerens ønske er velbegrunderet, bør være imødekommende overfor en anmodning om at få en anden sagsbehandler.

Forekommer det, at en sagsbehandler er inhabil, må den pågældende ikke medvirke ved behandlingen af sagen, og myndigheden har i så fald pligt til at lade en anden sagsbehandler behandle sagen. Det fremgår af forvaltningslovens § 3.

Bisidder, partsrepræsentant og værge

57. En borger, der ønsker det, har efter forvaltningslovens § 8 ret til at lade sig repræsentere eller bistå af andre, når forvaltningen behandler sagen. Det er borgeren, der vælger, hvem han eller hun ønsker som bisidder. Borgeren bør gøres opmærksom på denne mulighed, jf. Justitsministeriets vejledning om forvaltningsloven (og se punkt 180 om bisidder ved sagens oplysning). Endvidere henvises til servicelovens § 48 a og vejledning om indsatser og særlig støtte til børn unge og deres familier om børns mulighed for at få en bisidder, herunder en professionel bisidder fra Børns Vilkår.

58. I forbindelse med ansøgninger om personlig og praktisk hjælp og madservice, jf. servicelovens § 83, stk. 1, kan kommunen - som led i samarbejdet med frivillige - udpege frivillige bisiddere. Det kan være et tilbud til borgere, som ikke har pårørende eller andre, der kan deltage i samtalen med kommunen. En sådan ordning udformes efter høring af kommunens ældreråd, som skal høres i alle forslag vedrørende ældre, medmindre andet er aftalt.

I forbindelse med frit valg af leverandør af personlig og praktisk hjælp, skal den kommunale myndighed være opmærksom på, om modtageren af hjælpen er i stand til selv at vælge leverandør eller har svært ved at overskue konsekvenserne af et valg.

I forhold til personer med betydelig nedsat psykisk funktionsevne, der ikke kan tage vare på deres egne interesser, er kommunen efter § 82, stk. 1, i serviceloven forpligtet til at yde hjælp. Kommunen skal efter § 82, stk. 2, i serviceloven, påse, om der er pårørende eller andre, herunder en værge eller en fremtidsfuldmægtig, der kan varetage den pågældendes interesser. Kommunen skal være opmærksom på, om der er behov for at bede Familieretshuset om at beskikke en værge efter værgemålsloven. Er der tale om en person med nedsat psykisk funktionsevne, der ikke er i stand til at give informeret samtykke, kan den pårørende kun samtykke på vegne af den pågældende, hvis han eller hun er udpeget som værge eller fremtidsfuldmægtig (se punkt 59- 61) eller der i øvrigt foreligger en gyldig fuldmagt, der omfatter forholdet. Der henvises desuden til vejledning om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten

over for voksne, herunder pædagogiske principper, bl.a. om bisiddere og om samtykkebegrebet. En række helt dagligdags spørgsmål for borgere, som allerede modtager personlig og praktisk hjælp kræver dog ikke en værges medvirken.

Ankestyrelsens principafgørelse 60-17:

(Uddrag. Principafgørelsens fulde resumé er gengivet i punkt 251):

En kommune skal, inden den afgør en sag om hjælp og støtte til fx ældre og borgere, som har en funktionsnedsættelse, sikre sig, at borgeren er i stand til at varetage sine interesser.

Det betyder, at kommunen skal være opmærksom på, om der er behov for at bede Statsforvaltningen om at beskikke en værge. Det gælder i situationer, hvor borgeren på grund af en nedsat intellektuel (kognitiv) funktionsevne eller af andre årsager, ikke er i stand til at varetage sine interesser og heller ikke kan give en gyldig fuldmagt til andre om at varetage sine interesser. Det gælder ikke mindst, når der ikke er enighed mellem en kommune og en pårørende om den indsats, som er nødvendig over for borgeren. En klage til Ankestyrelsen må i sig selv betegnes som en sådan uenighed, at den kan danne grundlag for, at der er behov for beskikkelse af en værge.

Hvis borgeren ikke har fået mulighed for at udnytte sine partsrettigheder under sagens behandling og forløb i kommunen, er der tale om tilsidesættelse af grundlæggende sagsbehandlingsregler, herunder partshøring, sagsoplysning og klagemuligheder, som fører til, at kommunens afgørelse som udgangspunkt er ugyldig. Det skyldes, at disse grundlæggende sagsbehandlingsregler har karakter af garantiforskrifter.

Tilsidesættelse af sådanne garantiforskrifter medfører, at der er en formodning for, at afgørelsen er påvirket af manglerne, medmindre at det konkret kan afkræftes. Det er myndigheden, der har bevisbyrden for, at manglerne ikke har haft betydning for afgørelsens resultat.

Hvis ingen har forældremyndigheden over et barn eller en ung under 18 år, er kommunen efter servicelovens § 57 forpligtet til i fornødent omfang at medvirke til, at der udpeges en egnet indehaver af forældremyndigheden. Familieretshuset træffer afgørelse om, hvem der skal have forældremyndigheden og samtidig bliver værge for barnet eller den unge. Der henvises til vejledning om indsatser og særlig støtte til børn og unge og deres familier. Kommunen er endvidere forpligtet til at medvirke til, at der udpeges en egnet indehaver af forældremyndigheden, når Familieretshuset anmoder om det til brug for en sag efter forældreansvarslovens §§ 15 eller 15 a, hvor der skal træffes afgørelse om forældremyndighed efter en forælders død.

59. Serviceloven har en række regler, der specifikt fastsætter, at borgerne skal inddrages. F.eks. fastsætter servicelovens § 141, at når der ydes hjælp efter lovens afsnit V til voksne under folkepensionsalderen med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, skal kommunen tilbyde at udarbejde en skriftlig handleplan. Handleplanen bør udarbejdes ud fra borgerens forudsætninger og så vidt muligt i samarbejde med denne. Et andet eksempel er, at kommunernes afgørelser om tildeling af personlig hjælp og pleje efter kapitel 16 i serviceloven skal meddeles i skriftlig form, jf. servicelovens § 89, dog med undtagelse af afgørelser om mindre, begunstigende justeringer i hjælpen, hvor kommunen kan undlade at fremsende en ny skriftlig oplysning herom til borgeren. Se vejledning om hjælp og støtte efter serviceloven.

I sager om svage borgere er det vigtigt at være opmærksom på, at der skal medvirke en værge eller en fuldmægtig eller fremtidsfuldmægtig, hvis den pågældende på grund af alvorligt svækket helbred ikke

selv er i stand til at varetage sine egne interesser, og borgerens egen medvirken kræves efter loven (se nærmere punkt 60 og 61). Et familiemedlem eller en anden nærtstående kan i disse tilfælde kun handle for en borger, der ikke selv er i stand til det, hvis familiemedlemmet er værge eller fremtidsfuldmægtig for den pågældende eller der i øvrigt foreligger en gyldig fuldmagt, der omfatter forholdet. Et familiemedlem eller en anden nærtstående kan herunder kun klage på vegne af en borger, der på grund af alvorligt svækket helbred ikke selv er i stand til at varetage sine interesser, hvis familiemedlemmet er værge, fuldmægtig eller fremtidsfuldmægtig for den pågældende. Om klageberettigede se kapitel 22.

Det vil også være nødvendigt at en værge, fuldmægtig eller fremtidsfuldmægtig varetager en svag borgers rettigheder i forhold til sagsbehandlingen, når borgerens medvirken kræves. En værge, fuldmægtig eller fremtidsfuldmægtig skal således give samtykke efter retssikkerhedslovens § 11 a, hvis en myndighed skal indhente oplysninger, og borgeren ikke selv kan give gyldigt samtykke (se nærmere punkt 118). En værge, fuldmægtig eller fremtidsfuldmægtig skal også medvirke, hvis f.eks. en borger med svær demens skal underskrive en lejeaftale eller en erklæring om hæftelse i forbindelse med en ansøgning om boligstøtte.

Såvel myndigheder som de nærmeste kan tage initiativ til iværksættelse af værgemål (se om værgemål nærmere punkt 60 og om fremtidsfuldmagt se punkt 61).

Anmodning om værgemål

60. Familieretshuset træffer afgørelse om værgemål. Afgørelser om værgemål træffes efter anmodning.

Anmodning kan indgives af:

- Den pågældende selv.
- Ægtefælle, børn, forældre, søskende eller andre blandt de nærmeste.
- En værge (hvis der allerede er et værgemål, der skal ændres).
- Kommunen.
- Regionsrådet.
- Politidirektøren.

Der er tre betingelser, der alle skal være opfyldt, før Familieretshuset kan iværksætte værgemål:

- Den pågældende skal være ude af stand til at varetage sine anliggender.
- Den pågældende skal opfylde et medicinsk kriterium, som enten er sindssygdom, svær demens, hæmmet psykisk udvikling eller anden form for alvorligt svækket helbred, f.eks. i form af hjerneblødninger, hjernesvind eller andre former for hjerneskade.
- Der skal være behov for værgemålet.

Hvis en kommune vurderer, at der er behov for en værge til at varetage en borgers interesser, kan kommunen altså indgive anmodning om personligt værgemål. Er der familiemedlemmer eller andre nærtstående, bør anmodningen så vidt muligt indgives i samarbejde med disse.

Der vil være en vis sagsbehandlingstid i Familieretshuset. Anmodning om iværksættelse af værgemål kan indgives, også før der er et helt aktuelt behov for en værges medvirken, når det er klart, at borgeren er ude af stand til at varetage sine anliggender på grund af svækket helbred, og når det er klart, at der vil være et behov for en værge, f.eks. til at afgive samtykke efter retssikkerhedsloven som en nødvendig forudsætning for, at der kan ydes den nødvendige hjælp til borgeren.

Et værgemål kan begrænses til at angå enkelte personlige forhold. Det enkelte værgemål skal afpasses efter de konkrete behov hos den borger, som sagen drejer sig om. Værgemålet må ikke være mere omfattende end nødvendigt.

I anmodningen til Familieretshuset skal derfor beskrives, hvilke opgaver der vil være behov for, at værgeren skal varetage. Anmodningen bør udformes, så den kommer til at omfatte også de fremtidige situationer, hvor der vil være behov for en værge. Det kan f.eks. være indgåelse af lejeaftale eller andre aftaler, afgivelse af hæftelseserklæring i forbindelse med ansøgning om boligstøtte, fremtidigt samtykke til indhentning af oplysninger eller ved partshøring. En række helt dagligdags spørgsmål for borgere, som allerede modtager personlig og praktisk hjælp, ligger uden for det personlige værgemål og kræver ikke en værgers medvirken.

Anmodning kan indsendes på et standardskema, der bl.a. kan findes på Familieretshusets hjemmeside www.statsforvaltningen.dk. For at fremme sagens behandling bør relevante bilag fra den kommunale forvaltning vedlægges anmodningen. Kommunerne skal endvidere meddele Familieretshuset, hvilke personer i kommunen der har kompetence til at rejse sager om værgemål.

Det er Familieretshuset, der beslutter, hvem der skal være værge. Er der slægtninge, vil et familiemedlem ofte blive beskikket som værge.

Beskikkes en nærtstående som værge, får værgeren som udgangspunkt ikke vederlag. Beskikkes en professionel værge, får værgeren et vederlag. Vederlaget betales som udgangspunkt af den, der har fået beskikket værgeren. Vederlaget fastsættes på grundlag af arbejdets omfang og værgemålets karakter (se også punkt 118 og 181).

Reglerne om værgemål er fastsat i værgemålsloven. Der er fastsat nærmere regler i bekendtgørelse om behandling af værgemåls- og værgesager samt om faste værger og værgens vederlag m.v. (sagsbehandlingsbekendtgørelse, bekendtgørelse nr. 1075 af 11. december 2003).

Fremtidsfuldmagt

61. Som et selvvalgt privatretligt alternativ til et værgemål, kan enhver borger, der er fyldt 18 år, og som er i stand til at handle fornuftsmæssigt, oprette en fremtidsfuldmagt. Fremtidsfuldmagten giver fuldmagtsgiveren mulighed for selv at udpege en eller flere fremtidige repræsentanter (fremtidsfuldmægtige) til at varetage økonomiske og personlige forhold, hvis fuldmagtsgiveren på et tidspunkt ikke længere selv har evne hertil som følge af sygdom, svækket mental funktion eller lignende.

Der kan udpeges en eller flere fremtidsfuldmægtige og subsidiære fuldmægtige. De subsidiære fuldmægtige kan træde i funktion, hvis den (primære) fremtidsfuldmægtig bliver forhindret.

En fremtidsfuldmagt, der ikke er sat i kraft, kan tilbagekaldes eller ændres af fuldmagtsgiveren, hvis denne er i stand til at forstå betydningen heraf.

En fremtidsfuldmagt, der er sat i kraft, ophører, hvis fuldmagtsgiveren kommer under værgemål. Dette gælder dog ikke, hvis værgemålet angår bestemte forhold, der ikke er omfattet af fremtidsfuldmagten, eller som den, der har fremtidsfuldmagt, er afskåret fra at varetage. En fremtidsfuldmagt ophører desuden ved fuldmagtsgiverens død.

Den, som har givet en anden fremtidsfuldmagt i personlige forhold, repræsenteres inden for fuldmagtens område af fremtidsfuldmægtigen i forhold til offentlige myndigheder og private, når disse udfører opgaver for det offentlige.

Den, som har givet en anden fremtidsfuldmagt i økonomiske forhold, bliver umiddelbart berettiget og forpligtet over for tredjemand ved fremtidsfuldmægtigens handlinger i fuldmagtsgiverens navn og inden for fuldmagtens område.

En fremtidsfuldmagt oprettes digitalt i Fremtidsfuldmagtsregistret. For at sikre at fuldmagtsgiveren fornuftsmæssigt er i stand til at oprette fuldmagt, og at vedkommende ikke er undergivet et direkte pres eller tvang til at meddele fuldmagt, skal fremtidsfuldmagten endvidere vedkendes for en notar.

Fremtidsfuldmagten sættes i kraft af Familieretshuset efter anmodning fra fremtidsfuldmægtigen eller fuldmagtsgiveren. Afgørelser om ikraftsættelse tinglyses herefter i Personbogen, således at fremtidsfuldmægtigen over for tredjemand bliver klart legitimeret til at handle på fuldmagtsgiverens vegne.

Familieretshuset fører tilsyn med fremtidsfuldmægtigen.

Reglerne om fremtidsfuldmagter er fastsat i lov om fremtidsfuldmagter (lov nr. 618 af 8. juni 2016, som ændret ved lov nr. 1711 af 27. december 2018).

Kapitel 6

Helhedsvurdering

§ 5. Kommunalbestyrelsen skal behandle ansøgninger og spørgsmål om hjælp i forhold til alle de muligheder, der findes for at give hjælp efter den sociale lovgivning, herunder også rådgivning og vejledning. Kommunalbestyrelsen skal desuden være opmærksom på, om der kan søges om hjælp hos en anden myndighed eller efter anden lovgivning.

Alle muligheder skal tages i betragtning

62. Baggrunden for § 5 er, at det har stor betydning, at hjælpen tilrettelægges ud fra en samlet vurdering af borgerens situation. En ansøgning om hjælp skal behandles bredt og ikke altid kun i forhold til den konkrete form for hjælp, som en borger har søgt om. Kommunen skal også se på, om der er andre muligheder for at løse borgerens behov for hjælp.

I det konkrete tilfælde vil det afhænge af situationen og den hjælp, som ansøgeren beder om, hvordan sagen skal behandles.

Hvis en borger f.eks. søger om støtte til et hjælpemiddel, skal myndigheden undersøge, om ansøgeren opfylder betingelserne for hjælpemidlet. Dette vil være tilstrækkeligt, hvis der ikke er andre problemer.

Det fremgår af lovforarbejderne til retssikkerhedsloven (jf. lovforslag L 228 1996/1), at der vil kunne klages over kommunens afgørelse om, at en ansøger skal have en anden hjælp end den hjælp, der konkret er søgt om. Ankemyndigheden vil kunne vurdere afgørelsen og dermed klagen ud fra den samlede lovgivning på samme måde, som kommunen kan anvende hele lovgivningen.

Ankestyrelsens principafgørelse 22-18:

Kommunens pligt til opfølgning

Kommunen har pligt til løbende at følge op på de enkelte sager om hjælp efter serviceloven for at sikre sig, at hjælpen fortsat opfylder sit formål. Kommunens pligt til opfølgning skal ses i sammenhæng med vejledningspligten. Det kan være nødvendigt at foretage en opfølgning af borgerens hjælpebehov og de visiterede ydelser for at kunne yde en korrekt vejledning.

Kommunens vejledningspligt

Kommunen har, som en del af helhedsvurderingen, pligt til at behandle ansøgninger og spørgsmål om hjælp i forhold til alle de muligheder, der findes for at give hjælp efter den sociale lovgivning. Det følger af retssikkerhedsloven. Det betyder også, at borgeren skal have tilbud om rådgivning og vejledning, hvis det er nødvendigt. Som udgangspunkt har kommunen kun pligt til at vejlede, hvis der er en anledning til det.

Det følger af god forvaltningsskik, at en myndighed, efter omstændighederne, også er forpligtet til at vejlede på eget initiativ. Det betyder, at kommunen har pligt til at vejlede selvom borgeren, hverken direkte eller indirekte, har bedt om vejledning. Det betyder også, at vejledningen ikke nødvendigvis skal ske i forbindelse med en ansøgning om hjælp, men fx kan ske i forbindelse med bevilling af en anden ydelse eller i forbindelse med opfølgning. Vejledningen forudsætter, at kommunen i forvejen er i kontakt med borgeren.

Realudligning

Manglende eller mangelfuld vejledning fra kommunens side kan efter omstændighederne føre til, at borgeren skal stilles, som om kommunen havde ydet korrekt og fyldestgørende vejledning. Det kan fx betyde, at borgeren er berettiget til hjælp fra et tidligere tidspunkt end ansøgningstidspunktet, eller det kan få betydning for vurderingen af, om en borger, der uberettiget har modtaget ydelser, også har modtaget ydelserne mod bedre vidende.

Eksempler på kommunens vejledningspligt

I forhold til pensionslovens bestemmelse om personligt tillæg betyder kommunens forpligtelser, at kommunen skal være særligt opmærksom på, om der er behov for at vejlede borgeren om muligheden for at søge personligt tillæg, fx i forbindelse med bevilling af en bolig. Kommunen skal i den forbindelse også vejlede om konsekvenserne ved fx at låne penge af familiemedlemmer til dækning af udgifterne, hvis der foreligger oplysninger i sagen, der gør denne vejledning aktuel, fx oplysninger om borgerens økonomiske forhold.

I den konkrete sag vurderede Ankestyrelsen, at kommunen ikke havde vejledt om muligheden for at søge om personligt tillæg til dækning af husleje og varme i forbindelse med flytning til plejebolig. Kommunen skulle derfor behandle sagen igen og undersøge, om borgeren havde mulighed for selv at afholde de ansøgte udgifter, eventuelt via en afdragsordning.

Ankestyrelsens principafgørelse 34-18:

Kommunen skal tilbyde vedligeholdelsestræning til børn og voksne, som på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer har behov herfor.

Forbedring af det hidtidige funktionsniveau

Kommunen kan ikke give afslag på vedligeholdelsestræning alene med den begrundelse, at træningen ikke har et vedligeholdende formål. Vedligeholdelsestræning kan også omfatte træning med henblik på at forbedre det hidtidige funktionsniveau.

Alle former for individuelle og målrettede træningsformer

Vedligeholdelsestræning kan fx være ergoterapi, fysioterapi, sansemotorisk træning og svømning. Der er ingen træningsformer, der på forhånd kan udelukkes i forhold til vedligeholdelsestræning.

Vedligeholdelsestræning gives til personer, som har brug for en individuel eller målrettet træningsindsats med henblik på at kunne vedligeholde fysiske eller psykiske færdigheder. Der kan derfor ikke bevilges vedligeholdelsestræning, hvis et barn, eventuelt med hjælp fra forældrene, eller en voksen selv kan udføre de nødvendige træningsøvelser.

Hjælp efter andre bestemmelser i den sociale lovgivning

Hvis det er afklaret, at et barn eller en voksen har et behov for behandling eller træning skal kommunen tage stilling til, om der kan bevilges hjælp efter reglerne om vedligeholdelsestræning eller andre regler i den sociale lovgivning. Kommunen skal forholde sig til alle muligheder for hjælp.

Der kan ikke bevilges hjælp til trænings- eller behandlingsudgifter efter reglerne om dækning af nødvendige merudgifter. Det gælder uanset, om der er tale om bestemmelsen om merudgifter til børn eller voksne.

Hjælp efter anden lovgivning

Kommunen kan ikke give afslag på at yde hjælp efter den sociale lovgivning med henvisning til, at hjælpen kan bevilges efter anden lovgivning, medmindre det er afklaret, at hjælpen faktisk kan gives efter anden lovgivning.

Kommunen skal derfor afklare, om der kan bevilges hjælp efter anden lovgivning og af andre sektorer. Kommunen kan afklare dette i samarbejde med de andre sektorer, for eksempel undervisnings- eller sundhedssektoren. Kommunen skal sikre sig, at der bliver foretaget en tværfaglig vurdering, som sikrer en koordineret indsats i forhold til barnets eller den voksnes behandlings- og træningsbehov.

Det er ikke udelukket at bevilge hjælp efter serviceloven og anden lovgivning samtidig. Det forudsætter dog, at hjælpen ikke kompenserer for det samme behov. Det afgørende er, om hjælpen samlet set tilgodeser behovet for hjælp.

Mulighederne for behandling inden for det offentlige

Der kan ikke bevilges hjælp til behandling eller træning i privat regi til hverken børn eller voksne, hvis der er et offentligt tilbud, som kan tilgodesse behandlings- eller træningsbehovet.

I den konkrete sag skulle kommunen behandle sagen igen og afklare, om der kunne bevilges hjælp i form af vedligeholdelsestræning til barnet eller hjælp efter andre bestemmelser i den sociale lovgivning. Kommunen skulle også sørge for at få mulighederne for hjælp efter sundhedsloven og folkeskoleloven afklaret.

Ankestyrelsens principafgørelse 41-17:

Rådgivning og vejledning

Kommunen har pligt til at give borgeren nødvendig rådgivning og vejledning. Rådgivning og vejledning er ydelser, som kommunen kan give enten alene eller sammen med anden form for hjælp.

Borgeren kan klage til Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg over afslag på rådgivning og vejledning i forhold til beskæftigelsesområdet.

Beskæftigelsesudvalget vil normalt behandle klagen sammen med en materiel sag om hjælp, men kan også behandle den alene. Klagen skal behandles, selv om kommunen ikke har truffet en formel skriftlig afgørelse om afslag på rådgivning og vejledning.

Helhedsvurdering

Kommunen skal behandle en ansøgning om hjælp i forhold til alle de muligheder, der er for hjælp efter den sociale lovgivning. Kommunen skal desuden være opmærksom på, om der kan søges om hjælp hos en anden myndighed, herunder efter anden lovgivning.

Hjælpen til en borger skal tilrettelægges ud fra en samlet vurdering af borgerens situation. Kommunen skal behandle ansøgninger om hjælp bredt og ikke altid kun i forhold til den konkrete form for hjælp, som borgeren har søgt om.

At kommunen skal behandle ansøgninger om hjælp bredt betyder, at borgeren også – hvis det er nødvendigt – skal have tilbud om rådgivning og vejledning.

Det er altid en konkret vurdering på baggrund af situationen og den hjælp, som borgeren beder om, hvordan en ansøgning om hjælp skal behandles.

I en række tilfælde vil det ikke være aktuelt, at kommunen overvejer samtlige muligheder for hjælp. Hvis borgeren fx søger om hjælp til forsørgelse, og der ikke er noget, der tyder på, at borgeren har andre problemer end ledighed, skal kommunen ikke overveje andre muligheder for hjælp. I det tilfælde skal kommunen blot vurdere, om der er behov for at vejlede om, hvordan borgeren ved egen hjælp kan komme til at klare sig selv.

Søger en borger om hjælp til forsørgelse og har andre problemer end ledighed, skal kommunen foretage en bred vurdering af mulighederne for hjælp og med baggrund i borgerens situation overveje mulighederne for hjælp bredt, fx om borgeren er i målgruppen for et tilbud efter beskæftigelsesindsatsloven, revalidering, fleksjob, ressourceforløb, førtidspension m.v.

Denne helhedsvurdering betyder, at borgeren normalt ikke kan søge om en bestemt ydelse. Det betyder på beskæftigelsesområdet, at kommunen skal tage stilling til alle relevante muligheder, uanset om borgeren nævner en specifik foranstaltning eller ej. I sådanne tilfælde vil kommunens manglende vejledning derfor ikke betyde, at borgeren mister en ret.

I den konkrete sag vurderede Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg, at borgeren havde modtaget tilstrækkelig rådgivning og vejledning. Kommunen havde i den omhandlede periode fra 2011-2016 løbende tilrettelagt hjælp i samarbejde med borgeren og ud fra en samlet vurdering af borgerens behov for hjælp. Kommunen havde også løbende besvaret borgerens anmodninger om vejledning skriftligt og havde tilbudt borgeren samtaler.

Ankestyrelsens principafgørelse 83-15:

Ansøgning om ressourceforløb

Når borgeren søger om en bestemt form for hjælp, f.eks. et ressourceforløb, skal kommunen på baggrund af en konkret og individuel vurdering af borgerens samlede situation, herunder borgerens helbredsmæssige-, sociale og arbejdsmæssige forhold vurdere, om og i givet fald hvilken indsats der skal iværksættes.

Kommunen skal træffe afgørelse om retten til hjælp i forhold til alle de muligheder, der findes for at give hjælp efter den sociale lovgivning.

Kommunen skal se borgerens ansøgning i lyset af alle de muligheder, der findes for hjælp til forsørgelse og udvikling med henblik på, at borgeren fastholdes eller kommer ind på arbejdsmarkedet. Kommunen kan ikke afvise at behandle borgerens ansøgning om hjælp med den begrundelse, at borgeren ikke kan ansøge om et ressourceforløb.

Borgeren har ikke krav på, at kommunen alene tager stilling til spørgsmålet om ressourceforløb, da der ikke er hjemmel i reglerne om ressourceforløb til at se bort fra den helhedsvurdering, der efter reglerne skal foretages i forbindelse med en ansøgning om hjælp. Kommunen skal kun forelægge sagen for rehabiliteringsteamet og behandle sagen med henblik på ressourceforløb i de tilfælde, hvor der er noget, der taler for, at borgeren er i målgruppen for et ressourceforløb. Der henvises til principafgørelse 6-14 om forelæggelse for rehabiliteringsteamet og udarbejdelse af rehabiliteringsplan.

Det følger af principperne for god forvaltningsskik, at kommunen skal svare på borgerens spørgsmål og relevante bemærkninger i sagen. I den konkrete sag skulle kommunen derfor i begrundelsen for afgørelsen forholde sig til borgerens anmodning om at få et ressourceforløb.

Et afslag på at behandle sagen med henblik på ressourceforløb vil efter Ankestyrelsens praksis være at betragte som en afgørelse, som borgeren kan klage over. Det fremgår af principafgørelse 64-11, at jobcentrets afslag på at afklare arbejdsevnen måtte anses for en afgørelse, der tilsigtede at have retsvirkning efter sit indhold, det vil sige afslag på fleksjob på det foreliggende grundlag.

Ankestyrelsens principafgørelse 95-16:

Efter serviceloven skal kommunen tilbyde 15 timers ledsagelse om måneden til personer, der ikke kan færdes alene på grund af betydelig og varig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Borgeren skal kunne efterspørge individuel ledsagelse og kunne give udtryk for – ikke nødvendigvis verbalt – et ønske om at deltage i forskellige aktiviteter og skal være bevidst om indholdet.

Formålet med ledsageordningen er at medvirke til normalisering og integration i samfundet. Endvidere følger det af servicelovens formålsbestemmelse, at hjælp efter loven skal kunne fremme den enkeltes mulighed for at klare sig selv eller at lette den daglige tilværelse og forbedre livskvaliteten.

Kommunen skal foretage en konkret vurdering af de ønsker, borgeren har til den selvvalgte aktivitet i forhold til borgerens lokalområde. Hvis borgeren giver udtryk for et ønske om at deltage fx i koncerter og familiebesøg, som er uden for lokalområdet, kan kommunen ikke lægge vægt på, at der i lokalområdet udbydes aktiviteter, som borgeren kan deltage i uden ledsagelse, hvis aktiviteterne ikke svarer til borgerens selvvalgte aktiviteter.

Kommunen skal samtidig inddrage oplysninger om, hvorvidt borgeren reelt kan deltage i den ønskede selvvalgte aktivitet uden hjælp, selvom borgeren selv kan transportere sig derhen. Det er ikke nok,

kun at lægge vægt på, at borger enten selv kan komme til og fra aktiviteten eller selv kan deltage i aktiviteten. Kommunen skal derfor foretage en helhedsvurdering af borgerens behov.

I den konkrete sag kunne kommunen ikke henvise til, at borgeren kunne deltage i 2-3 aktiviteter i lokalområdet, da aktiviteterne ikke var selvvalgte. Borgeren ønskede at deltage i kulturelle oplevelser som koncerter eller biografter, som ikke blev udbudt i lokalområdet. Ankestyrelsen ændrede afgørelsen.

Ankestyrelsens principafgørelse 6-14:

En borger kan ikke anmode om, at kommunen alene tager stilling til spørgsmålet om fleksjob, da kommunen skal se en ansøgning om fleksjob i lyset af alle de muligheder, der findes for hjælp efter den sociale lovgivning. Kommunen skal således i det enkelte tilfælde vurdere, om og i givet fald hvilken indsats, der skal iværksættes.

Der er ikke hjemmel i fleksjobreglerne til at se bort fra den helhedsvurdering, der efter reglerne skal foretages i forbindelse med en ansøgning om fleksjob.

Kommunen skal vurdere, om der er grundlag for at påbegynde behandling af sag om fleksjob eller at iværksætte andre initiativer. Kommunen skal kun påbegynde behandling af sag om fleksjob i de tilfælde, hvor der er noget, der taler for, at borgeren er i målgruppen for fleksjob.

Et afslag på at påbegynde behandling af sag om fleksjob vil efter Ankestyrelsens praksis være at betragte som en afgørelse, som borgeren kan klage over.

Ankestyrelsens principafgørelse A-6-03:

Ankestyrelsen fandt i en sag, hvor en handicappet borger havde søgt om hjælp til samvær med sit barn, at kommunen, i det omfang der er behov for en personlig hjælper til samvær, skal foretage en helhedsvurdering, herunder vurdere mulighederne for at bevilge hjælpen efter henholdsvis bestemmelsen om hjælp til samvær i lov om aktiv socialpolitik, bestemmelsen om hjemmehjælp i serviceloven, og i det omfang disse bestemmelser ikke finder anvendelse, bestemmelsen om personligt tillæg i pensionsloven.

63. Kommunen skal være opmærksom på, om der kan søges hjælp hos en anden myndighed. F.eks. kan det være relevant at rådgive om og henvise borgerne til at søge om f.eks. boligstøtte hos Udbetaling Danmark.

Rådgivning

64. Myndighederne skal ikke kun være opmærksomme på mulighederne for hjælp efter den sociale lovgivning. I mange tilfælde er det også relevant at pege på muligheder uden for det sociale system, f.eks. rådgivning og vejledning i Familieretshuset i forbindelse med forældremyndigheds- og samværsproblemer, støttemuligheder efter reglerne om SU, muligheder for retshjælp eller gældssanering samt muligheder for hjælp efter lovgivning, der hører under andre ministeriers områder, f.eks. Undervisningsministeriet og Sundheds- og Ældreministeriet.

Det kan eventuelt også være relevant at henvise til tilbud, der drives af frivillige organisationer.

65. Det er ikke et krav, at myndighederne – og dermed sagsbehandleren – selv skal kunne give råd om alle typer af problemer, men sagsbehandleren skal være opmærksom på andre rådgivningsmuligheder,

som borgeren kan henvises til, f.eks. arbejdsløsheds-kassen, når det drejer sig om reglerne om arbejdsløshedsdagpenge, eller Familieretshuset i tilfælde af skilsmisse, separation eller spørgsmål om samvær med børn.

66. Udbetaling Danmark skal efter § 2, stk. 2, i Udbetaling Danmark-loven henvise borgere, som skønnes at have behov for helhedsorienteret vejledning, jf. § 5 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, eller for personlig bistand, til kommunen. Udbetaling Danmark skal efter en konkret vurdering formidle den indledende kontakt til kommunen, hvis Udbetaling Danmark skønner, at borgeren har brug for bistand, jf. § 3, stk. 3, i Udbetaling Danmark-loven.

Efter § 3, stk. 1, skal kommunen yde generel vejledning om alle de muligheder, der findes for at modtage kontante ydelser og økonomiske tilskud på Udbetaling Danmarks sagsområde. Kommunen skal henvise, borgere, der har behov for detaljeret vejledning om kontante ydelser og økonomiske tilskud på Udbetaling Danmarks sagsområde, til Udbetaling Danmark. Kommunen skal dog i fornødent omfang yde bistand til borgere, som vurderes at have særlige behov, og som ønsker at søge om, eller som modtager kontante ydelser og økonomiske tilskud på sagsområder, der varetages af Udbetaling Danmark ved at hjælpe med at udfylde og indgive ansøgninger til Udbetaling Danmark, sørge for, at borgeren kan medvirke ved behandlingen af sin sag hos Udbetaling Danmark, og varetage kontakten til Udbetaling Danmark på borgerens vegne, jf. § 3, stk. 3, i Udbetaling Danmark-loven.

Ankestyrelsens principafgørelse 95-15:

Kommunernes mangelfulde vejledning eller bistand kan få betydning for Udbetaling Danmarks afgørelser

Opstår der spørgsmål, om en borger har fået tilstrækkelig vejledning eller bistand i kommunen om kontante ydelser og økonomiske tilskud på Udbetaling Danmarks sagsområde, skal Udbetaling Danmark tage stilling til betydningen heraf i forbindelse med sagens afgørelse. Dette gælder alle spørgsmål om mangelfuld vejledning eller bistand, dvs. også fra tiden før ydelsesområderne overgik til Udbetaling Danmark.

Udbetaling Danmark skal efter omstændighederne indhente oplysninger fra kommunen og partshøre over oplysningerne for at belyse spørgsmålet.

En borger, der ikke har fået den fornødne vejledning eller bistand i kommunen, skal efter omstændighederne stilles, som om han/hun fra begyndelsen havde modtaget korrekt vejledning og bistand i kommunen, for eksempel ved at modtage hjælp med tilbagevirkende kraft. I sager om tilbagebetaling af ydelser skal det vurderes, om kommunens manglende eller mangelfulde vejledning kan få den betydning, at borgeren ikke skal tilbagebetale ydelserne.

Sager om ret til ydelser

Kommunens manglende eller mangelfulde vejledning og bistand kan efter omstændighederne føre til, at den berørte borger skal stilles, som om kommunen havde ydet en korrekt og fyldestgørende vejledning eller bistand, som borgeren havde handlet i overensstemmelse med.

Sager om tilbagebetaling

Kommunens manglende eller mangelfulde vejledning eller bistand kan også få betydning for vurderingen af, om en borger, der uberettiget har modtaget ydelser, også har modtaget ydelserne mod bedre vidende. Hvis der er sket myndighedsfejl ved manglende eller mangelfuld vejledning eller bistand, skal det vurderes, om den uretmæssige udbetaling hovedsagligt må tilskrives myndighedsfejlen, eller om borgeren til trods for den manglende eller mangelfulde vejledning eller bistand burde have vidst, at han/hun ikke var berettiget til ydelsen.

Kommunens generelle vejledningsforpligtelse på Udbetaling Danmarks ydelsesområder

Kommunen er forpligtet til at vejlede generelt om mulighederne for at modtage kontante ydelser og økonomiske tilskud, der administreres af Udbetaling Danmark.

Kommunens generelle vejledning skal svare til den vejledning, der findes på borger.dk, hvor de generelle tilkendelseskriterier i de enkelte love bl.a. fremgår. Hvis borgeren har behov for detaljeret vejledning, skal kommunen henvise til Udbetaling Danmark.

Kommunen skal vejlede borgere, som henvender sig ved personligt fremmøde, skriftligt eller telefonisk mv.

En ansøgning til kommunen om en ydelse på det kommunale område, kan efter omstændighederne betyde, at kommunen skal vejlede ansøgeren om mulighederne for at modtage kontante ydelser og økonomiske tilskud på Udbetaling Danmarks område.

En borger, der søger om økonomisk fripladstilskud og i ansøgningen angiver at være enlig, skal eksempelvis vejledes om muligheden for at søge om ordinært og ekstra børnetilskud. Hvis kommunen også er bekendt med ansøgerens boligforhold, skal kommunen efter omstændighederne også vejlede om muligheden for at søge om boligstøtte.

Kommunens udvidede forpligtelse til at yde bistand

Kommunen skal sikre, at ikke-digitalt parate borgere og borgere med andre særlige behov får den fornødne hjælp og bistand i kontakten til det offentlige.

Kommunen skal hjælpe ikke-digitalt parate borgere.

Det vil sige borgere, der har vanskeligt ved at anvende digitale selvbetjeningsløsninger, for eksempel digitale ansøgningsblanketter mv.

Kommunen skal bl.a. hjælpe med at anvende de digitale løsninger, der stilles til rådighed, når borgeren henvender sig ved fremmøde i kommunen.

Hvis kommunen vurderer, at borgeren må forventes ikke at kunne anvende digital selvbetjening på Udbetaling Danmarks områder, skal kommunen tilbyde, at en konkret ansøgning eller meddelelse mv. kan indgives på en anden måde end ved digital selvbetjening.

Kommunen kan også træffe afgørelse om, at alle fremtidige ansøgninger og meddelelser m.v. omfattet af samme ydelsesgruppe kan indgives på anden måde end ved digital selvbetjening.

Borgere, som skal undtages fra kravet om digital selvbetjening, kan eksempelvis være borgere med særlige handicap, såvel kognitiv som fysisk funktionsnedsættelse, borgere, der mangler digitale kompetencer, borgere med sprogveskigheder, visse socialt udsatte borgere, herunder borgere med psykiske lidelser og hjemløse m.v., hvor hjælp eller medbetjening fra kommunens side konkret vurderes ikke at være en egnet løsning.

Der kan også være tale om borgere, som er fysisk forhindret i at anvende den digitale selvbetjeningsløsning, for eksempel en indsat i fængsel eller institutionsanbragt, som af den grund ikke har adgang til en computer eller lignende digital platform.

Kommunen har herudover pligt til at hjælpe borgere med særlige behov. Kommunen skal hjælpe med at vurdere, hvilke kontante ydelser og økonomiske tilskud borgeren bør søge om i Udbetaling Danmark og hjælpe med at udfylde og indgive ansøgninger til Udbetaling Danmark.

Kommunen skal desuden hjælpe borgeren, mens Udbetaling Danmark behandler sagen og ved efterfølgende spørgsmål. Kommunen skal for eksempel hjælpe med at forklare indholdet i breve fra Udbetaling Danmark og hjælpe med at forstå en partshøring. Kommunen skal også varetage kontakten til Udbetaling Danmark for eksempel i forbindelse med breve, der sendes med årlige efterreguleringer af ydelsen, sager om tilbagebetaling af kontante ydelser og økonomiske tilskud mv.

Kommunen skal foretage en konkret vurdering af, hvilken hjælp borgeren kan have brug for fra sag til sag. Borgerens egen beskrivelse af behovet for at modtage hjælp skal tillægges en betydelig vægt, når kommunen vurderer, hvilken hjælp borgeren skal modtage.

67. At kommunen skal behandle ansøgninger om hjælp bredt betyder, at borgeren også – hvis det er nødvendigt – skal have tilbudt rådgivning og vejledning.

Efter forvaltningslovens § 7 har en myndighed pligt til at rådgive og vejlede inden for sit eget område og til at henvise til den rigtige myndighed. Regler om rådgivning og vejledning findes også i § 7 i aktivloven og § 10 i serviceloven.

Rådgivning og vejledning kan ydes enten alene eller sammen med anden form for hjælp.

68. Rådgivningsforpligtelsen varierer i forhold til det enkelte område. Folketingets ombudsmand har i FOU 2002.340 udtalt, at § 5 må anses for at indebære, at forvaltningsmyndighedernes almindelige vejledningspligt er skærpet på det sociale område.

Ankestyrelsens principafgørelse 41-17:

(Uddrag – Principafgørelsens fulde resumé er gengivet ovenfor i punkt 62)

Rådgivning og vejledning

Kommunen har pligt til at give borgeren nødvendig rådgivning og vejledning. Rådgivning og vejledning er ydelser, som kommunen kan give enten alene eller sammen med anden form for hjælp.

Borgeren kan klage til Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg over afslag på rådgivning og vejledning i forhold til beskæftigelsesområdet. Beskæftigelsesudvalget vil normalt behandle klagen sammen med

en materiel sag om hjælp, men kan også behandle den alene. Klagen skal behandles, selv om kommunen ikke har truffet en formel skriftlig afgørelse om afslag på rådgivning og vejledning.

Ankestyrelsens principafgørelse C-58-06:

Ankestyrelsen fandt, at kommunen tilsidesatte sin pligt efter serviceloven til at yde familieorienteret rådgivning, da den ikke vejledte moderen til et handicappet barn om samspillet mellem reglerne om barselsorlov og reglerne om tabt arbejdsfortjeneste.

Ankestyrelsens principafgørelse C-44-06:

Kommunens forpligtelse til at vejlede om muligheden for at få hjælp efter serviceloven til dækning af nødvendige merudgifter ved den daglige livsførelse forudsatte, at kommunen under sin sagsbehandling eller via kontakten med borgeren i øvrigt blev opmærksom på konkrete udgifter, der eventuelt ville kunne dækkes som nødvendige merudgifter som følge af borgerens nedsatte funktionsevne.

En mand, der led af insulinkrævende diabetes, var på denne baggrund ikke berettiget til hjælp med tilbagevirkende kraft til dækning af nødvendige merudgifter ved den daglige livsførelse som følge af sin lidelse. Kommunen fandtes således ikke forud for mandens ansøgning om hjælp til dækning af merudgifter at have tilsidesat sin vejledningspligt, idet der ikke, således som sagen forelå oplyst, forinden ansøgningen sås at være anført forhold omkring udækkede hjælpebehov.

Folketingets Ombudsmands udtalelse FOU 2011.0103:

Under en sag om afklaring af førtidspension fik en kommune oplyst at en sygemeldt borgers arbejdsgiver var grønlandsk, og at han regnede med at blive afskediget efter 120 sygedage og ikke regnede med at vende tilbage til arbejdsmarkedet. På det tidspunkt modtog borgeren fortsat løn, og udbetalingen af løn fortsatte indtil ansættelsen ophørte. Da den grønlandske arbejdsgiver ikke havde søgt om dagpengerefusion, og da borgeren ikke søgte om udbetaling af sygedagpenge, blev der ikke udbetalt sygedagpenge da udbetalingen af løn ophørte.

Et (daværende) beskæftigelsesankenævn stadfæstede kommunens afgørelse om, at borgeren ikke havde ret til sygedagpenge.

På baggrund af den skærpede vejledningspligt på det sociale område mente ombudsmanden, at kommunen skulle have vejledt borgeren om reglerne om sygedagpenge.

Efter en henstilling fra ombudsmanden genoptog beskæftigelsesankenævnet sagen og traf afgørelse om, at borgeren skulle stilles, som om han var blevet korrekt vejledt.

Forkert eller mangelfuld rådgivning

69. Det kan ske, at der gives forkert eller mangelfuld rådgivning. Dette vil normalt ikke få indflydelse på selve afgørelsen efter den sociale lovgivning.

Efter Ankestyrelsens praksis kan manglende eller mangelfuld vejledning imidlertid betyde, at Ankestyrelsen træffer en ny afgørelse, der retter op på den manglende eller forkerte vejledning, således at en borger skal stilles, som om der fra begyndelsen var givet korrekt vejledning. Også Folketingets ombudsmand

har tilkendegivet, at der gælder en almindelig retsgrundsætning om realudligning, hvorefter den, der har været udsat for vejledningsfejl, i en vis udstrækning har ret til at blive stillet, som om fejlen ikke var begået.

Folketingets Ombudsmands udtalelse FOU 2016.24:

Heri anføres bl.a.: ”Ifølge pensionslovens § 33, stk. 1, kan folkepension tildeles, med virkning fra den 1. i måneden efter at der er indgivet ansøgning (og lovens betingelser er opfyldt).

Det antages imidlertid, at der gælder en almindelig retsgrundsætning om realudligning, hvorefter den, der har været udsat for vejledningsfejl, i en vis udstrækning har ret til at blive stillet, som om fejlen ikke var begået, jf. Folketingets Ombudsmands beretning for 1989, s. 168, Folketingets Ombudsmands beretning for 2008, s. 92, Ugeskrift for Retsvæsen 2009.58 Ø, Ugeskrift for Retsvæsen 2014.2315 H forudsætningsvis, Ugeskrift for Retsvæsen 1990.263 Ø samt principafgørelserne 143-11, Y-2-06, C-1-04, O-139-96 og B-1-89. ”

Se også FOU 2011.0103 gengivet i punkt 68.

Ankestyrelsens principafgørelse 11-10:

En borger, der kunne have fået folkepension fra den 1. maj 2005, søgte om opsat pension i marts 2008. Ansøgning om opsat pension skulle have været indgivet samtidig med eller senere end ansøgningen om folkepension for at kunne få forhøjet pension på grund af udsættelse af overgangen til folkepension.

Borgeren skulle stilles, som om han havde ansøgt om opsat pension fra den 1. maj 2005, fordi kommunen ikke kunne dokumentere eller i tilstrækkelig grad sandsynliggøre, at den havde sendt ham en fyldestgørende orientering om muligheden for at opsætte pensionen i rimelig tid inden han nåede folkepensionsalderen.

Ankestyrelsens principafgørelse 247-09:

En ansøgning om opsat pension måtte anses for at være indgivet ved reglens ikrafttræden, da kommunen på det tidspunkt havde haft konkret anledning til at rådgive ansøger om, at han kunne søge om at få folkepensionen opsat.

Ansøger havde siden juni 2003 fået afslag på folkepension på grund af arbejdsindtægten. Omkring tidspunktet for at reglen om opsat pension blev indført, fik han igen afslag på folkepension uden at kommunen oplyste ham om den nye regel. I denne konkrete situation vurderede Ankestyrelsen, at kommunen havde tilsidesat sin vejledningspligt.

Ankestyrelsens principafgørelse 183-09:

Kommunen havde givet forkert vejledning før og under revalidering. Kommunen skulle derfor rette op på fejlen og beregne, hvilket løntilskud ansøger, ville have været berettiget til.

Ansøger var berettiget til hjælp i form af tilskud op til fagets mindsteløn under uddannelse til teknisk designer.

Ankestyrelsens principafgørelse C-13-04:

Ankestyrelsen fandt, at en mors ansøgning om ansættelse til pasning af en alvorligt syg datter i hjemmet ikke kunne afslås med, at moderen tidligere i en periode havde været ansat til pasning af datteren, således at hun ikke havde ret til en ny ansættelsesperiode.

Ankestyrelsen henviste til, at der kan bevilges ansættelse til pasning af nærtstående med handicap eller alvorlig sygdom i hjemmet i en sammenhængende periode på op til seks måneder, men at ansættelsesperioden efter ønske fra ansøgeren kan opdeles i to perioder, hvis det er aftalt ved begyndelsen af ansættelsesforholdet.

Muligheden for at opdele ansættelsesperioden i to perioder forudsætter imidlertid, at ansøgeren er tilstrækkeligt vejledt herom inden ansættelsesforholdet indgås.

Ankestyrelsen fandt, at kommunens vejledning ved den første ansættelse havde været så mangelfuld, at moderen skulle stilles som om hun fra begyndelsen havde fået fyldestgørende vejledning om betingelserne for opdeling af ansættelsesperioden samt konsekvensen af en ansættelsesperiode på mindre end seks måneder.

Moderens ansøgning om yderligere ansættelse til pasning af datteren i hjemmet blev derfor hjemvist til ny behandling i kommunen.

Se også principafgørelse 95-15 gengivet i punkt 66, om at kommunernes mangelfulde vejledning eller bistand kan få betydning for Udbetaling Danmarks afgørelser.

70. Myndigheden eller sagsbehandleren kan pådrage sig ansvar for forkert rådgivning efter dansk rets almindelige erstatningsregler, således som de er fastlagt gennem retspraksis. Det betyder bl.a., at der skal være et ansvarsgrundlag (culpa). Det vil sige, at myndigheden og sagsbehandleren skal kunne bebrejdes den fejlagtige rådgivning. Hvad der skal til, for at der er et ansvarsgrundlag, må udledes af domspraksis. Hvis rådgivningen vedrører forhold inden for myndighedens eget område, er der efter retspraksis et professionsansvar, dvs. at der kan pålægges ansvar, hvis rådgivningen ikke har haft det faglige niveau, som man kan forlange af den pågældende myndighed og dens ansatte.

Kapitel 7

Kommunernes handlepligt i forhold til udsættelsestruede lejere

§ 5 a. Kommunalbestyrelsen skal straks behandle spørgsmål om hjælp, jf. § 5, når kommunen modtager fogedrettens underretning om, at en borger udsættes af et beboelseslejemål, og der er børn eller unge under 18 år i husstanden, eller kommunen er i besiddelse af oplysninger om borgeren, som sandsynliggør, at borgeren har behov for hjælp. Tilsvarende gælder, når kommunen modtager en boligorganisations underretning om, at en anmodning om en borgers udsættelse af et lejemål på grund af betalingsmisligholdelse indgives til fogedretten, jf. reglerne om udlejerens underretning til kommunen i lov om leje af almene boliger.

Stk. 2. Vurderer kommunalbestyrelsen, at der ikke er grundlag for at yde hjælp i forbindelse med udsættelsen af lejemålet, træffer kommunalbestyrelsen afgørelse herom senest 14 dage efter fogedrettens underretning om gennemførelsen af fogedforretningen henholdsvis senest 14 dage efter boligorganisationens underretning om, at en anmodning om en borgers udsættelse af et lejemål på grund af betalingsmisligholdelse indgives til fogedretten.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen kan efter forudgående samtykke fra borgeren orientere fogedretten henholdsvis boligorganisationen om kommunalbestyrelsens afgørelse.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsens afgørelse efter stk. 2 kan indbringes for Ankestyrelsen efter reglerne i kapitel 10.

Stk. 5. Når kommunen modtager underretning som nævnt i stk. 1, uden at kommunen efter stk. 1 skal behandle spørgsmål om hjælp, skal kommunalbestyrelsen straks rette henvendelse til den pågældende og underrette om muligheden for at kontakte kommunen med henblik på behandling af spørgsmål om hjælp, jf. § 5.

Generelt om kommunens handlepligt i udsættelsessager

71. Efter § 5 a har kommunen i en række tilfælde pligt til at handle hurtigt i forhold til udsættelsestruede lejere. Det er tilfældet, når kommunen modtager underretning fra en almen boligorganisation om, at en anmodning om en borgers udsættelse af et lejemål på grund af betalingsmisligholdelse indsendes til fogedretten. Det samme gælder, når kommunen modtager underretning fra fogedretten om, at en borger udsættes af et beboelseslejemål. Sidstnævnte situation omfatter såvel almene som private udlejningsboliger.

I nogle tilfælde skal kommunen straks behandle spørgsmål om hjælp, når den modtager en sådan underretning (se nedenfor punkt 72-77). Forpligtelsen til at foretage en sådan helhedsvurdering gælder efter § 5 a, stk. 1,

- hvis der er børn og unge i husstanden, eller
- hvis kommunen er i besiddelse af oplysninger om lejeren, som sandsynliggør, at denne har behov for hjælp.

I andre tilfælde, hvor kommunen modtager en underretning fra en almen boligorganisation eller fra fogedretten, har kommunen pligt til straks at kontakte udsættelsestruede lejere, jf. § 5 a, stk. 5 (se nærmere punkt 79).

Reglerne er nærmere beskrevet i vejledning nr. 9857 af 31. august 2016 om kommunernes handlepligt og handlemuligheder i forhold til udsættelsestruede eller udsatte lejere, der også beskriver forskellige handlemuligheder for kommunerne.

Børnefamilier

72. Kommunen skal altid vurdere, om der er behov for hjælp efter den sociale lovgivning, hvis den modtagne underretning drejer sig om en husstand med børn eller unge under 18 år. I forhold til børnefamilier skal kommunen vurdere, om udsættelsen er tegn på, at der er andre problemer i familien, som kan give anledning til at iværksætte et eller flere initiativer efter reglerne i serviceloven om særlig støtte til børn og unge. Der kan være tale om forebyggende foranstaltninger i form af f.eks. familierådgivning eller hjælp i hjemmet eller andre former for særlig støtte efter servicelovens kapitel 11. Om kommunens muligheder for at yde hjælp i disse tilfælde, se vejledning om indsatser og særlig støtte til børn og unge og deres familier.

Kommunen bør sikre sig, at der bliver taget hensyn til børnene i forbindelse med selve udsættelsesforretningen. Dette kan f.eks. ske ved at sikre sig, at børnene opholder sig hos bedsteforældre eller hos kammerater, eller er i skole eller dagtilbud, eller hos den anden af forældrene, hvis forældrene ikke bor sammen.

Genvurdering af hjælp, når kommunen er i besiddelse af oplysninger om lejeren, som sandsynliggør, at denne har behov for hjælp

73. Kommunen skal foretage en helhedsvurdering af borgerens sag, hvis kommunen er i besiddelse af oplysninger om borgeren, som sandsynliggør, at borgeren har behov for hjælp efter den sociale lovgivning på grund af udsættelsessagen. Der kan eksempelvis være tale om tilfælde, hvor kommunen modtager underretning om udsættelse af en borger, som modtager personlig og praktisk hjælp på grund af en demensdiagnose, eller tilfælde, hvor kommunen modtager underretning om udsættelse af en psykisk syg borger, som har en støtte- og kontaktperson. Der kan eksempelvis også være tale om en stofmisbruger, som er visiteret til et behandlingstilbud, eller en modtager af kontanthjælp, som har behov for hjælp til administration af ydelsen.

Helhedsvurdering

74. I de tilfælde, hvor kommunen efter § 5 a, stk. 1, har en pligt til straks at behandle alle spørgsmål om hjælp, dvs. i forhold til børnefamilier og borgere, som kommunen kender i forvejen, skal kommunen foretage en helhedsvurdering af borgerens behov for hjælp i forhold til alle de muligheder, der findes for at give hjælp efter den sociale lovgivning, herunder rådgivning og vejledning. Efter § 5 skal kommunen desuden være opmærksom på, om der kan søges om hjælp efter anden lovgivning.

Kommunen skal tage stilling til såvel muligheden for at undgå den aktuelle udsættelse, som muligheden for at hjælpe lejerens i forhold til at sikre huslejebetalingen fremover gennem etablering af en form for automatisk overførsel af huslejen, eller hvis der skønnes at være behov for det, at finde en ny bolig og dermed begrænse muligheden for en eventuel senere ny udsættelse.

F.eks. kan kommunen træffe afgørelse om administration af social pension eller kontanthjælp eller rådgive borgeren om andre muligheder for hjælp til betaling af faste udgifter, f.eks. en administrationsaftale i et pengeinstitut, og om muligheden for at få afdragsordninger ved betaling af gæld til det offentlige. Kommunen kan også anmode Familieretshuset om at træffe afgørelse om værgemål, hvis kommunen vurderer, at betingelserne for værgemål er opfyldt. Der henvises til punkt 59 og 60 om værgemål.

Der henvises til afsnit II i vejledning om kommunernes handlepligt og handlemuligheder i forhold til udsættelsestruede eller udsatte lejere, hvor kommunens muligheder for at yde hjælp er nærmere beskrevet.

75. Kommunen skal kun foretage en helhedsvurdering af borgerens behov for hjælp i tilfælde, hvor udsættelsen indebærer, at borgeren udsættes af sin bolig. Der skal altså ikke foretages en helhedsvurdering i de tilfælde, hvor der kun er tale om udsættelse af effekter fra kælderrum eller garager eller lignende.

Sagsbehandling og frist

76. Kommunen skal foretage vurderingen af borgerens behov straks, når kommunen modtager en underretning fra fogedretten eller fra en almen boligorganisation. Kommunen skal således ikke vente på, at borgeren selv retter henvendelse til kommunen og beder om hjælp.

Kommunen skal vurdere borgerens behov ud fra de oplysninger, som kommunen er i besiddelse af.

Det er vigtigt, at den enhed i kommunen, som modtager underretningen, er opmærksom på, om borgeren har en sag i en anden forvaltning eller enhed i kommunen, som sandsynliggør et behov for hjælp, eller om der er tale om en børnefamilie.

Hvis der på trods af en helhedsvurdering og kommunens indsats i forlængelse af en underretning fra en boligorganisation ikke er lykkedes at undgå en udsættelse, skal kommunen efter § 5 a genvurdere lejerens situation ved modtagelse af underretning fra fogedretten.

77 Hvis kommunen vurderer, at borgeren har brug for rådgivning og anden hjælp efter den sociale lovgivning, iværksættes rådgivningen og kommunen træffer afgørelse om den hjælp, som borgeren er berettiget til.

Hvis kommunen vurderer, at borgeren ikke er berettiget til rådgivning eller anden hjælp i forbindelse med udsættelsen, skal kommunen træffe afgørelse herom, jf. § 5 a, stk. 2. Kommunen skal træffe afgørelse i sagen senest 14 dage efter fogedrettens eller boligorganisationens underretning.

Kommunen kan orientere fogedretten henholdsvis boligorganisationen om afgørelsen, jf. § 5 a, stk. 3, hvis borgeren giver samtykke til dette, således at der etableres et bedre grundlag for at tilrettelægge det videre forløb i sagen.

Klageadgang

78. Der kan klages over kommunens afgørelser efter § 5 a, stk. 2, til Ankestyrelsen efter reglerne i lovens kapitel 10. Klagen har ikke opsættende virkning for udsættelsessagen. Klagereglerne er beskrevet i afsnit V.

Kommunens pligt til at kontakte udsættelsestruede lejere i andre tilfælde

79. Modtager en kommune en underretning fra en almen boligorganisation eller fra fogedretten om en lejer, der ikke er omfattet af målgruppen for umiddelbar helhedsvurdering efter § 5 a, stk. 1, skal kommunen straks rette henvendelse til den berørte lejer og oplyse om mulighederne for at kontakte kommunen med henblik på, at kommunen kan vurdere borgerens behov for og ret til rådgivning og anden hjælp.

Hvis borgeren herefter kontakter kommunen og søger hjælp, er kommunen forpligtet til at foretage en egentlig vurdering af behovet for hjælp efter lovens § 5 (se kapitel 6).

Kapitel 8

Tidlig samlet vurdering

§ 6. Hvis en borger har brug for at få hjælp i en længere tid, skal kommunalbestyrelsen tidligt i forløbet tilstræbe at tilrettelægge hjælpen ud fra en samlet vurdering af pågældendes situation og behov på længere sigt.

Hjælpen målrettes tidligt i forløbet

80. Princippet om, at myndighederne tidligt i forløbet skal tilstræbe at tilrettelægge hjælpen ud fra en samlet vurdering af borgerens situation og behov på længere sigt, er ikke nyt. Princippet er formuleret som lovtækt, og det gælder for alle former for hjælp.

Bestemmelsen handler om de tilfælde, hvor der er behov for at give hjælp i en længere periode. Det er vigtigt, at kommunen er opmærksom på betydningen af, at hjælpen tidligt i forløbet målrettes efter de behov, borgeren har her og nu – samt på længere sigt – fordi den tidlige og målrettede hjælp ofte vil afværge yderligere problemer for borgeren. Kommunen skal således allerede tidligt i forløbet foretage en kvalificeret vurdering.

Hvis en borger f.eks. har fået et handicap på grund af et ulykkestilfælde, er det vigtigt tidligt i forløbet at foretage en kvalificeret bedømmelse af fremtidsudsigterne for borgeren og familien for at vurdere, hvilke former for hjælp der er eller kan blive tale om, f.eks. genoptræning, boligindretning og hjælpe-

midler. Hvis situationen endnu ikke er stabil, og der derfor er usikkerhed om graden og karakteren af handicappet, må der tages højde for denne usikkerhed.

Behovet for tidlig indsats er også udtalt, hvis der er tale om en borger, som er blevet arbejdsløs, og hvor muligheden for førtidspension på længere sigt ikke kan udelukkes, hvis der ikke tidligt i forløbet bliver iværksat foranstaltninger, der sigter på at sikre borgeren en aktiv tilværelse frem for passiv forsørgelse.

Bestemmelsen i § 6 om en tidlig vurdering skal altså ses i nøje sammenhæng med, hvilken form for hjælp der er tale om, og behovet hos den borger, som det drejer sig om.

Kommunen fastlægger principper for tidlig samlet indsats

81. Det er kommunen, som fastlægger, hvorledes reglen i § 6 skal udmøntes. Kommunen må derfor tilrettelægge arbejdsgange for, hvordan kommunen sikrer, at der tidligt bliver foretaget en vurdering af, om der konkret er behov for at målrette hjælpen.

Ingen formkrav

82. Bortset fra i § 7, se nedenfor, er der ikke i retssikkerhedsloven fastsat bestemte kriterier for, hvornår der skal foretages en samlet vurdering, ligesom der ikke er fastsat bestemte formkrav. I de enkelte love kan der være fastsat sådanne regler, f.eks. i servicelovens § 140 om handleplaner på børneområdet og servicelovens § 141 om tilbud om en skriftlig handleplan for indsatsen for personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Kortvarig hjælp

83. § 6 bygger på en forudsætning om, at myndighederne tilrettelægger visitationen på en sådan måde, at der skelnes mellem de lette sager, og de tilfælde, hvor der kan blive behov for hjælp i længere tid. Der skal således tages hensyn til, at visitationen ikke er unødigt ressourcekrævende i forhold til de enkle sager samtidig med, at de alvorligere tilfælde tidligt samles op. Skønner forvaltningen, at borgeren kun har brug for hjælp i kort tid, er der ikke brug for en dyberegående kortlægning af borgerens sociale situation. I disse tilfælde bør hverken borgeren eller myndigheden bruge mere tid end nødvendigt, men sagsbehandlingen kan koncentreres om at få de oplysninger frem, som er nødvendige for at kunne give den rigtige, kortvarige hjælp.

Det er også vigtigt, at kommunen ved måden, som visitationen er tilrettelagt på, ikke kommer til at medvirke til at fastholde personer i det sociale system længere end nødvendigt.

84. § 6 omfatter principielt alle former for længerevarende hjælp. Ved nogle former for hjælp er der dog typisk ikke grund til tidligt at foretage en vurdering af borgerens samlede situation. F.eks. når forældre får plads til deres barn i en vuggestue eller børnehave, eller når der søges om boligstøtte i forbindelse med flytning.

Kapitel 9

8-ugers-vurdering ved hjælp til forsørgelse

§ 7. Senest 8 uger efter første henvendelse om løbende hjælp til forsørgelse skal kommunalbestyrelsen foretage en vurdering efter § 6. Dette gælder dog ikke for personer, der er omfattet af et kontaktfølgende efter kapitel 7 i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, samt personer, der er omfattet af et opfølgningsforløb kapitel 6 i lov om sygedagpenge.

Stk. 2. Ansøgeren skal skriftligt have besked om kommunalbestyrelsens vurdering efter stk. 1.

Den første vurdering af hjælp til forsørgelse

85. § 7 regulerer den første vurdering i sager om løbende hjælp til forsørgelse, når ansøgeren ikke er omfattet af et kontaktfølgende efter reglerne i kapitel 7 i beskæftigelsesindsatsloven eller et opfølgingsforløb efter kapitel 6 i sygedagpengeloven.

En kommunal forpligtelse

86. Kommunen bestemmer selv, hvornår den vil foretage 8-ugers-vurderingen inden for de 8 uger. Det er vigtigt, at vurderingen sker i samarbejde med borgeren, jf. § 4. I sygedagpengeloven er det endvidere bestemt, at arbejdsplads, læge, arbejdsløshedskasse faglig organisation, revalideringsinstitutioner, sygehuse, og sygehusafdelinger efter behov kan inddrages i opfølgningen af sager om sygedagpenge.

Krav til indhold

87. Ud over hvad der følger af § 7, er der ikke i loven fastsat bestemte krav til indholdet af vurderingen. Det er derfor op til kommunen, ud fra modtagernes individuelle forhold, konkret at skønne over det nærmere indhold af vurderingen.

Det vil afhænge af den konkrete situation, hvilke krav der skal stilles til 8-ugers-vurderingen.

I mange tilfælde er det ikke så tidligt i forløbet muligt at sætte mål eller fastlægge en plan, men det vil være mere realistisk, at kommunen ved vurderingen konstaterer, hvilke muligheder der skal arbejdes hen imod at få afklaret hurtigst muligt. F.eks. kan resultatet af vurderingen være, at det ikke aktuelt er muligt at fastlægge planen "Min Plan", men at kommunen konstaterer, at der må arbejdes hen imod at afklare mulighederne for revalidering.

Skriftlig besked

88. Det er fastsat i § 7, stk. 2, at borgeren skal have skriftlig besked om resultatet af vurderingen. Hvis der i vurderingen indgår en afgørelse, som ikke fuldt ud giver borgeren medhold, skal afgørelsen indeholde en skriftlig begrundelse, jf. forvaltningslovens § 22.

Kravet om skriftlighed skyldes et hensyn såvel til borgeren som til myndigheden. For borgeren betyder det klarhed over, hvordan kommunen ser på sagen, herunder hvilke afgørelser der er truffet. For myndigheden er det en fordel, at der ikke opstår misforståelser om, hvad sagen handler om, og i hvilken retning den går.

Klage

89. I de vurderinger, som kommunerne foretager efter § 7, vil der typisk indgå elementer, der har karakter af afgørelser, f.eks. at kontanthjælpen eller et tilbud efter beskæftigelsesindsatsloven skal fortsætte uændret, eller at borgeren skal have en anden ydelse eller et andet tilbud. Der vil kunne klages over sådanne afgørelser efter de almindelige regler om klage til Ankestyrelsen. Se nærmere i afsnit V om de almindelige klageregler.

Ankestyrelsens principafgørelse D-20-05:

Sagen drejede sig om, hvorvidt der var grundlag for at ændre eller ophæve Ankestyrelsens afgørelse om ophør af udbetaling af sygedagpenge, fordi lønmodtager ikke ud fra en bredere vurdering var fuldt uarbejdsdygtig på grund af sygdom, og sagsbehandlingen havde været mangelfuld.

Højesteret (ved dom af 25. maj 2005) lagde til grund, at kommunen på grundlag af flere opfølgningssamtaler med lønmodtager og af de foreliggende lægelige oplysninger havde vurderet, at lønmodtager kunne vende tilbage til arbejdsmarkedet uden forudgående revalidering eller iværksættelse af andre erhvervsafklarende foranstaltninger. Højesteret lagde samtidig til grund, at kommunens sagsbehandling havde været mangelfuld, idet der ikke var udarbejdet en skriftlig helhedsvurdering efter retssikkerhedsloven og opfølgningsplan efter den dagældende sygedagpengelov, ligesom der ikke var blevet afholdt det foreskrevne antal opfølgningssamtaler med lønmodtager.

Højesteret fandt, at disse mangler ikke i sig selv kunne føre til, at kommunens afgørelse var ugyldig, eller at de havde haft betydning for rigtigheden af kommunens afgørelse. Højesteret fandt, at der i øvrigt ikke var grundlag for at tilsidesætte myndighedernes vurdering af, at lønmodtager ikke længere på grund af sygdom var afskåret fra at påtage sig et passende arbejde - og dermed ikke længere var fuldt uarbejdsdygtig. Højesteret fandt derfor ikke grundlag for at ændre eller ophæve Ankestyrelsens afgørelse.

Højesteret frifandt derfor Ankestyrelsen.

Ankestyrelsens principafgørelse D-8-03:

Forlængelse af dagpengeperioden med henblik på afklaring af arbejdsevnen kunne ikke overstige 2 x 13 uger, selv om afklaringen ikke var afsluttet inden periodens udløb. Ankestyrelsen lagde vægt på, at der ikke i loven eller forarbejderne til loven var støtte til forlængelse i mere end 2 x 13 uger.

Sagen blev hjemvist til ny vurdering i kommunen, da reglerne om opfølgning ikke var overholdt.

Begrundelsen var, at der er tale om sagsbehandlingsregler, der har karakter af garantiforskrifter for, at der træffes en indholdsmæssigt rigtig afgørelse. Manglende overholdelse af reglerne indebærer, at der er en formodning for, at en afgørelse indholdsmæssigt er påvirket af sådanne regler. Afgørelsen er derfor ugyldig, medmindre det konkret kan afkræftes, at manglerne har påvirket afgørelsens resultat. I denne sag kunne det ikke afkræftes.

Ankestyrelsens principafgørelse F-7-01:

Ankestyrelsen har behandlet 2 sager om betydningen af formelle mangler for afgørelser om standsning af sygedagpenge.

Der har i sagerne været mangler i form af bl.a. utilstrækkeligt oplysningsgrundlag, manglende partshøring, utilstrækkelig opfølgning og manglende opfølgningsplan i henhold til dagpengeloven, manglende skriftlig helhedsvurdering og inddragelse af borgeren i henhold til retssikkerhedsloven.

Der er tale om sagsbehandlingsregler, der alle har karakter af garantiforskrifter. Reglerne har til formål at sikre, at afgørelsen får et materielt korrekt indhold. Dette indebærer, at der gælder en formodning for, at afgørelsen er påvirket af sådanne mangler. Konsekvensen heraf er, at afgørelsen er ugyldig, medmindre det konkret kan afkræftes, at manglerne har påvirket afgørelsens resultat. Det er myndigheden, der har bevisbyrden for, at manglen har været uden betydning for afgørelsens resultat.

Visse mangler vil kunne afhjælpes af ankeinstansen. Dette gælder for eksempel en manglende partshøring.

Når en afgørelse erklæres ugyldig og sagen derfor hjemvises, må ankeinstansen samtidig tage stilling til, om ydelsen skal genoprettes, hvilket vil være udgangspunktet.

I sag nr. 1 fandt Ankestyrelsen, at en afgørelse om standsning af sygedagpenge var ugyldig og hjemviste sagen til kommunen med henblik på at rette op på sagsbehandlingsmanglerne og træffe ny afgørelse, der indeholdt stillingtagen til hvor længe efter standsningstidspunktet, der var dagpengeret.

I sag nr. 2 kritiserede Ankestyrelsen kommunens sagsbehandling, men fandt at sagsbehandlingsfejlene konkret ikke havde påvirket afgørelsens resultat. Kommunens afgørelse var derfor ikke ugyldig.

Kapitel 10

Opfølgning på erhvervsrettede foranstaltninger

§ 7 a. Senest 2 uger før en erhvervsrettet foranstaltning hører op, skal kommunalbestyrelsen tage stilling til, om der er behov for yderligere foranstaltninger for at bringe borgeren tilbage til arbejdsmarkedet. Ved vurderingen skal borgeren, egen læge, den faglige organisation, virksomheder m.fl. inddrages.

Stk. 2. Hvis kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om yderligere foranstaltninger, skal disse sættes i værk i umiddelbar tilknytning til ophøret af den nuværende foranstaltning.

Indsats uden afbrydelser

90. For at undgå afbrydelser i indsatsen over for borgere, som har behov for hjælp, skal kommunen sikre sig, at den senest 2 uger før ophøret af en foranstaltning tager stilling til, hvad der videre skal ske. Det skal fremgå af journalen eller anden registrering, at kommunen forud for ophøret har foretaget en vurdering af, hvad der videre skal ske. Der skal foretages en helhedsvurdering af borgerens situation. Det betyder, at kommunen skal inddrage borgerens egen læge, den faglige organisation, virksomheder m.fl., hvis dette skønnes relevant. I de situationer, hvor kommunen træffer afgørelse om yderligere foranstaltninger, skal de nye foranstaltninger sættes i værk i umiddelbar tilknytning til den foranstaltning, som allerede er iværksat. Borgeren undgår således, at der bliver afbrydelser mellem foranstaltningerne.

§ 7 a er eksempelvis aktuel i sager om ophør af sygedagpenge, revalidering eller ressource- og jobafklaringsforløb.

Ankestyrelsens principafgørelse 27-14:

Kommunen skal i forbindelse med ophør af en erhvervsrettet foranstaltning tage stilling til, om der er behov for yderligere foranstaltninger for at bringe borgeren tilbage til arbejdsmarkedet. Denne helhedsvurdering indeholder en afgørelse. Borgeren kan klage over denne afgørelse til Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg.

Kommunen traf i den konkrete sag afgørelse om at stoppe borgerens sygedagpenge. Samtidig tog kommunen stilling til, at der ikke var behov for yderligere foranstaltninger for at bringe borgeren tilbage på arbejdsmarkedet. Borgerens retsstilling, efter at hun ikke længere kunne få sygedagpenge, var afhængig af resultatet af kommunens helhedsvurdering. Kommunens helhedsvurdering var derfor en afgørelse om afslag på yderligere foranstaltninger, herunder ressourceforløb. Borgeren kunne klage over, at hun ikke var blevet tilkendt et ressourceforløb.

Ankestyrelsens principafgørelse D-14-08:

Kommunens afgørelse om standsning af sygedagpenge var ugyldig, idet der ikke forud for afgørelsen var taget stilling til, om der var behov for yderligere foranstaltninger for at bringe borgeren tilbage på arbejdsmarkedet. Sagen blev derfor hjemvist til kommunen.

Standsnings af sygedagpenge er ophør af en erhvervsrettet foranstaltning. Bestemmelsen i retssikkerhedsloven om ophør af erhvervsrettede foranstaltninger har karakter af en garantiforskrift. Ved manglende overholdelse af en garantiforskrift er der en formodning for, at afgørelsen indholdsmæssigt er påvirket.

Ankestyrelsens principafgørelse D-12-08:

Kommunens afgørelse om standsning af udbetaling af sygedagpenge ansås for ugyldig. Der var tale om ophør af en erhvervsrettet foranstaltning. Kommunen burde derfor have inddraget retssikkerhedslovens bestemmelse om erhvervsrettede foranstaltninger i behandlingen af sagen med hensyn til tilrettelæggelse af hjælpen og yderligere foranstaltninger for at bringe den sygemeldte tilbage på arbejdsmarkedet.

Kommunen burde ligeledes have opdateret ressourceprofilen med oplysninger om udfald af pensions-sag og opdatering af seneste helbredsmæssige oplysninger, forinden den traf afgørelse om standsning af sygedagpenge.

Ankestyrelsens principafgørelse A-15-07:

Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg kritiserede, at hverken kommune eller nævn havde forholdt sig til retssikkerhedslovens § 7 a. Den manglende overholdelse af § 7 a kunne dog ikke føre til genoptagelse af udbetalingen af revalideringsydelsen, idet udbetaling af revalideringsydelse var betinget af, at revalidering skete i overensstemmelse med en fastlagt jobplan.

Ankestyrelsens principafgørelse R-1-06:

Den faglige organisation skulle inddrages i kommunens vurdering, inden den traf afgørelse om ophør af sygedagpenge.

Da det ikke kunne afvises, at organisationen kunne have bidraget med noget nyt, var afgørelsen ugyldig.

Ankestyrelsens principafgørelse D-14-03:

Ankestyrelsen fandt, at standsning af sygedagpenge indebærer ophør af en erhvervsrettet foranstaltning. Nævnet burde derfor have inddraget retssikkerhedslovens § 7a i behandlingen af en klage over standsning af dagpenge.

Ankestyrelsen lagde vægt på, at bestemmelsen skulle sikre, at personer, der har en arbejdsevne, som muliggør en tilknytning til arbejdsmarkedet, også reelt får mulighed for at bruge deres ressourcer gennem et arbejde.

Der skal derfor sikres en sammenhæng i indsatsen til personer, som har behov for hjælp, fx ved ophør af sygedagpenge, således at kommunen før ophør af en foranstaltning skal sikre sig, hvad der videre skal ske i relation til udnyttelse af arbejdsevnen.

Sagen blev hjemvist til nævnet til vurdering af, om kommunen havde overholdt denne sagsbehandlingsregel, og hvad konsekvensen skulle være, hvis forskriften ikke var overholdt.

Hvilke erhvervsrettede foranstaltninger?

91. § 7 a omfatter alle erhvervsrettede foranstaltninger, herunder tilbud efter beskæftigelsesindsatsloven og personkredsen, som er omfattet heraf. For nogle af persongrupperne i beskæftigelsesindsatsloven gælder dog særlige regler om et individuelt kontaktførløb med personlig kontakt igennem hele ledighedsførløbet. Der henvises til reglerne om kontaktførløbet i kapitel 7 i beskæftigelsesindsatsloven.

Regler for behandling og opfølgning af sager

§ 8. Børne- og socialministeren kan fastsætte regler for behandling og opfølgning af sagerne, herunder særlige tidsfrister for visse typer sager, jf. dog stk. 2 og 3.

Stk. 2. Ældreministeren kan fastsætte regler for behandling og opfølgning af sager efter §§ 79, 79 a, 83-84, 86, 88, 90-94 a, 119-122, 151-151 c, § 161, stk. 2 og 3, og §§ 192 og 192 a i lov om social service, herunder særlige tidsfrister for visse typer af sager.

Stk. 3. Beskæftigelsesministeren kan fastsætte regler for behandling og opfølgning af sager på beskæftigelsesområdet, herunder særlige tidsfrister for visse typer af sager.

92. Efter § 8, stk. 1, kan børne- og socialministeren fastsætte regler for behandling og opfølgning af sager, herunder tidsfrister for visse typer sager. Med hjemmel i bestemmelsen er fastsat regler om metode for god sagsbehandling ved vurdering af nedsat funktionsevne som grundlag for tildeling af handicapkompenserende ydelser, jf. bekendtgørelse nr. 39 af 20. januar 2012 om vurdering af nedsat funktionsevne som grundlag for tildeling af handicapkompenserende ydelser. Der henvises herom nærmere til vejledning nr. 9286 af 26. april 2018 om ledsageordning, kontaktperson til døvblinde, funktionsevne metoden, beskyttet beskæftigelse og aktivitets- og samværstilbud. Med hjemmel i § 8 er endvidere fastsat bekendtgørelse nr. 642 af 15. juni 2006 om kommunernes pligt til at koordinere handleplaner med kriminalforsorgen for visse persongrupper. Herom henvises til vejledning nr. 9347 af 28. marts 2017 om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven samt til vejledning om indsatser og særlig støtte til børn, unge og deres familier.

Også bekendtgørelse nr. 572 af 30. april 2015 om kommunens bistand til børn og unge i forbindelse med uden- og indenretlig afhøring er udstedt med hjemmel i lovens § 8. Der henvises herom til vejledning om indsatser og særlig støtte til børn, unge og deres familier.

Efter § 8, stk. 2, kan ældreministeren tilsvarende fastsætte regler for behandling og opfølgning af sager på ældreområdet, der er omfattet af retssikkerhedsloven. Det gælder sager efter §§ 79, 79 a, 83-84, 86, 88, 90-94 a, 119-122, 151-151 c, § 161, stk. 2 og 3, og §§ 192 og 192 a i lov om social service. Tilsvarende kan beskæftigelsesministeren fastsætte regler på beskæftigelsesområdet.

Afsnit III

Reglerne i retssikkerhedsloven om oplysning af sociale sager, herunder borgerens medvirken og pligt til at oplyse om ændringer og myndigheders og andres pligt til at give oplysninger

Gennemgangen af reglerne i retssikkerhedslovens kapitel 3 a om sagsoplysningen indledes med en kort beskrivelse af baggrunden for reglerne og en gennemgang af strukturen i kapitlet.

Kapitel 11

Reglerne om sagsbehandlingen m.v.

Reglernes baggrund og struktur

93. Kapitel 3 a i retssikkerhedsloven indeholder en række bestemmelser om de sociale myndigheders sagsbehandling. Det er et centralt element i bestemmelserne, at borgeren så vidt muligt skal inddrages i sagsbehandlingen, når myndigheden skal finde ud af, hvilken hjælp borgeren har behov for og er berettiget til at få. Kapitlet indeholder også en bestemmelse, der giver de sociale myndigheder ret til at forlange at få oplysninger fra andre myndigheder m.v. Når en myndighed skal indhente oplysninger fra andre myndigheder for at kunne træffe afgørelse i en sag efter den sociale lovgivning, kræver det som hovedregel samtykke fra borgeren. Men myndigheden kan i visse tilfælde indhente oplysningerne uden samtykke fra borgeren.

94. Retssikkerhedslovens kapitel 3 a om myndighedernes beføjelser til at forlange at få oplysninger fra andre og borgerens medvirken m.v., har følgende struktur:

- Officialprincippet (§ 10)
- Borgerens medvirken og oplysningspligt ved senere ændringer (§ 11)
- Myndighedens mulighed for at forlange at få oplysninger fra andre myndigheder m.v., herunder fra indkomstregistret (§ 11 a)
- Princippet om processuel skadevirkning (§ 11 b)
- Myndighedens indhentning af oplysninger uden samtykke fra borgeren i visse sager (§ 11 c)
- Muligheden for at indhente oplysninger i »børnesager«, tilbagebetalingssager og visse sager om førtidspension (§ 11 c)
- Myndighedens pligt til at oplyse borgeren om en række elementer i sagsbehandlingen m.v. (§ 12)
- Kommunernes muligheder for at foretage uanmeldte eftersyn i virksomheder og pålægge virksomheder at føre logbog (§ 12 a)
- Straf for groft uagtsomt socialbedrageri og straf for manglende overholdelse af pålæg om at føre logbog (§ 12 b)
- Kommuners og sygehuses muligheder for at udveksle oplysninger om en borgers indlæggelse på eller udskrivning fra sygehuse (§ 12 c)
- Arbejdsmarkedets Erhvervssikrings og kommunernes muligheder for, uden samtykke fra borgeren, at udveksle oplysninger om, hvorvidt henholdsvis Arbejdsmarkedets Erhvervssikrings eller kommunen har oprettet en sag og indhentet oplysninger om borgerens arbejdsevne og truffet afgørelse om arbejdsevnen (§ 12 d)
- Udveksling af oplysninger ved formodning om, at en person under ophold i udlandet uberettiget har modtaget ydelser fra en kommune eller Udbetaling Danmark (§ 12 e og f)
- Kommunernes muligheder for, uden samtykke fra borgeren, at udlevere visse oplysninger til apoteker i sager, hvor borgeren modtager personligt tillæg til medicinudgifter (§ 14)

Ved Udbetaling Danmarks behandling af sager vedrørende en række sociale ydelser m.v. finder § 10, § 11, stk. 1, § 11 a, stk. 1-5, § 11 b og § 11 c, stk. 1, nr. 4, samt § 12 i retssikkerhedsloven tilsvarende anvendelse, jf. § 5 i Udbetaling Danmark-loven og § 2 i retssikkerhedsbekendtgørelsen.

De forvaltningsretlige regler og grundlæggende principper

95. Den almindelige forvaltningsret indeholder både skrevne regler og uskrevne principper (retsgrundsætninger). De er fælles for den offentlige forvaltning, herunder kommunerne, Udbetaling Danmark og ankeinstanser, når de behandler sager efter den sociale lovgivning. Der er tale om vigtige regler og principper for myndighedernes administration af lovgivningen.

De generelle forvaltningsretlige processuelle regler, som myndighederne skal overholde, findes i forvaltningsloven, offentlighedsloven og databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven. På det sociale område supplerer reglerne i retssikkerhedsloven de generelle forvaltningsretlige regler. Det vil sige, at de sociale myndigheder altid også skal anvende de generelle forvaltningsretlige regler, når de administrerer den sociale lovgivning. Når en bestemt problemstilling samtidig er reguleret i retssikkerhedsloven, skal de sociale myndigheder anvende reglerne i retssikkerhedsloven. Det følger af det juridiske *lex specialis* princip, som betyder, at myndigheden normalt skal anvende en speciel regel frem for en generel regel.

Der er fastsat særlige regler for behandlingen af sociale sager i retssikkerhedsloven, fordi de sociale sager ofte kræver, at der tages et særligt hensyn til borgeren og til dennes krav på dels at kunne beskytte sit privatliv og dels at kunne tilrettelægge sin tilværelse. Retssikkerhedsloven giver derfor ofte borgeren en bedre beskyttelse end de generelle forvaltningsretlige regler. Eksempelvis kan nævnes, at borgeren som altovervejende hovedregel skal give samtykke til, at myndigheden kan indhente oplysninger, hvilket ikke i samme omfang kræves efter forvaltningsloven og databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven. Se nærmere i kapitel 14 og 16 om reglerne i lovens §§ 11 a og 11 c. Omvendt er § 12 og § 12 a i Udbetaling Danmark-loven om registersamkøring af ikke følsomme personoplysninger i forbindelse med en ansøgning eller efterfølgende kontrol et eksempel på *lex specialis* i forhold til reglerne i retssikkerhedsloven og forvaltningsloven. Der henvises til punkt 137.

96. Der findes i øvrigt i de forskellige love, som retssikkerhedsloven gælder for, også særlige regler for behandlingen af de sager, som de enkelte love vedrører. Disse regler supplerer og erstatter for nogens vedkommende de almindelige forvaltningsretlige regler.

97. Den almindelige forvaltningsret omfatter samtidig en række grundlæggende principper, som også kaldes de forvaltningsretlige retsgrundsætninger. Der kan eksempelvis nævnes officialprincippet, proportionalitetsprincippet og lighedsprincippet. Principperne indgår ikke i de skrevne generelle forvaltningsretlige regler men gælder samtidig med de skrevne regler og skal således også anvendes ved administrationen af den sociale lovgivning. Flere af principperne er udtrykkeligt taget med i retssikkerhedsloven og andre love på det sociale område. Eksempelvis findes officialprincippet i § 10 (se kapitel 12).

Kapitel 12

Officialprincippet eller undersøgelsesprincippet

§ 10. Myndigheden har ansvaret for, at sager der behandles efter denne lov, er oplyst i tilstrækkeligt omfang til, at myndigheden kan træffe afgørelse.

Myndighedens ansvar for oplysning af sagen

98. Bestemmelserne i § 10 om oplysning af sociale sager bygger på officialprincippet, som er en forvaltningsretlig grundsætning. Officialprincippet bliver også kaldt undersøgelsesprincippet. Efter officialprincippet er det som udgangspunkt myndighedens ansvar at sørge for, at der bliver indhentet tilstrækkelige oplysninger til, at myndigheden kan afgøre, hvilken hjælp borgeren er berettiget til. Er der tvivl om holdbarheden af et væsentligt faktum, hører det med til sagsoplysningen, at myndigheden skal forsøge at få denne tvivl afklaret, således at det ved en sædvanlig bevismæssig vurdering kan afgøres, om den pågældende oplysning kan lægges til grund ved afgørelsen. Dette gælder også oplysninger indhentet fra

en anden myndighed. Officialprincippet i § 10 gælder for oplysningen af alle typer af sager på det sociale område, det vil sige alle de sager, der er omfattet af retssikkerhedsloven, jf. retssikkerhedsbekendtgørelsens §§ 1-4 (se nærmere kapitel 2). Ved Udbetaling Danmarks behandling af sager vedrørende en række sociale ydelser m.v. finder § 10 i retssikkerhedsloven tilsvarende anvendelse, jf. § 5 i Udbetaling Danmark-loven.

Ankestyrelsens principafgørelse 50-14:

Når en ung under 30 år søger om udbetaling af hjælp, skal det afklares, om den unge har en erhvervs-kompetencegivende uddannelse. Hvis det ikke er tilfældet, skal kommunen give et uddannelsespålæg og indplacere den unge som uddannelsesparat eller aktivitetsparat.

Når den unge kommer med oplysninger, der kan have betydning for indplaceringen, skal kommunen undersøge disse oplysninger nærmere, inden den foretager sin indplacering.

Kommunerne burde i to konkrete sager have givet uddannelsespålæg og nærmere undersøgt oplysninger om de unges helbred, inden der blev foretaget indplacering.

Ankestyrelsens principafgørelse 18-14:

Kommunen kan afslå at yde hjælp efter § 81, hvis det er oplyst, at borgeren kan få en realistisk afdragsordning.

Kommunen kan ikke uden videre lægge til grund, at borgeren kan opnå en afdragsordning. Det er en del af sagens oplysning, og kommunen skal derfor indhente oplysninger fra borgeren, om borgeren har forsøgt at få en afdragsordning.

Ankestyrelsens principafgørelse 232-11:

En kommune havde ikke opfyldt sin pligt til at oplyse en sag tilstrækkeligt ved blot at konstatere, at en læge ikke havde besvaret en henvendelse og ikke telefonisk havde ønsket at udtale sig til kommunen om sygemeldtes psykiske lidelse.

Ifølge retssikkerhedslovens bestemmelser om oplysningspligt kan en myndighed efter forudgående samtykke fra den, der søger om eller får hjælp, forlange at en læge, der udfører opgaver for det offentlige, giver oplysninger om den pågældende, der er nødvendige for at behandle en sag.

En eventuel tvivl om den sygemeldtes daværende helbredstilstand, som ikke kunne afklares efterfølgende, skulle ikke komme den sygemeldte til skade.

Ankestyrelsens principafgørelse P-19-06:

En kvinde havde krav på forhøjelse af pensionen med tilbagevirkende kraft, idet der skulle ske en forvaltningsretlig genoptagelse af den første afgørelse om tilkendelse af pension.

Begrundelsen var, at den første afgørelse var forkert, da den var truffet på et mangelfuldt grundlag, og pensionsmyndigheden havde ansvaret for, at en sag blev tilstrækkeligt oplyst.

Hvilke oplysninger skal myndigheden indhente?

99. Det afgøres ud fra en konkret vurdering i hver enkelt sag, hvilke oplysninger, myndigheden skal indhente, for at have det fornødne grundlag for at træffe en afgørelse. Dette vil ofte kunne udledes af de sociale love, der indeholder betingelserne for, hvornår borgeren er berettiget til at modtage hjælp. Offici princippet indebærer også, at det er myndighedens ansvar at afklare bevismæssige uklarheder.

Ankestyrelsens principafgørelse C-33-08:

En sag om støtte til køb af bil på trivselsmæssigt grundlag var ikke tilstrækkeligt oplyst til, at der kunne træffes afgørelse i sagen. Ankestyrelsen vurderede, at der som udgangspunkt burde foreligge en aktuel speciallægeerklæring, inden der blev tilkendt støtte til køb af bil på baggrund af et stort skånebehov, når der var oplyst en gangdistance, der efter praksis normalt ikke ville kunne begrunde støtte til køb af trivselsbil.

Ankestyrelsens principafgørelse A-4-06:

Kontanthjælp til en gift ansøger kunne ikke bringes til ophør alene med den begrundelse, at ægtefællen opholdt sig i udlandet.

Ydelsen skulle derfor genoprettes, indtil kommunen havde truffet en ny gyldig afgørelse om berettigelsen til kontanthjælp. Der var i den forbindelse ikke hjemmel til kun at lægge den ene ægtefælles forhold til grund. Det skulle undersøges, om ægtefællen i udlandet opfyldte kravet om at stå til rådighed for arbejdsmarkedet samt, hvilke indtægter han havde i udlandet.

Principafgørelse A-56-02:

Kommunens og nævnets afgørelser om hjælp til et billigere brillestel end det ansøgte anses for ugyldige på grund af utilstrækkelig sagsoplysning. Sagen blev derfor hjemvist til fornyet vurdering i kommunen. Myndigheden havde ikke undersøgt tilstrækkeligt grundigt, om det brillestel, som borgeren havde søgt om, var nødvendigt og helbredsmæssigt velbegrundet. Selv om det er ansøgeren, der som udgangspunkt har bevisbyrden for, at betingelserne for hjælp er opfyldt, er det kommunens forpligtelse at sørge for en tilstrækkelig sagsoplysning. Denne forpligtelse omfatter også afklaring af en eventuel bevistvivl.

Folketingets Ombudsmands udtalelse FOU 2017.17:

En borger, der var permanent kørestolsbruger, søgte om dækning af prisforskellen mellem en bil med forhjulstræk og en firehjulstrukket bil, så han bedre kunne udføre sit arbejde. Borgeren havde flere gange oplevet at sidde fast med sin bil med forhjulstræk, når han besøgte frøplantager og planteskoler som led i sit arbejde.

Kommunen gav borgeren afslag. Kommunen mente med henvisning til en udtalelse fra en vejledningsenhed under Beskæftigelsesministeriet, at borgeren kunne bruge en tidligere bevilget firehjulet ATV (en crossmaskine), som kunne transporteres på en trailer.

Borgeren mente, at kommunen og vejledningsenheden havde misforstået, hvad det var for et underlag, han kørte på. Han kontaktede derfor selv vejledningsenheden, som nu gav udtryk for støtte til borgers ønske om en bil med træk på alle fire hjul. Han skrev derefter til Ankestyrelsen, at kommunens

vurdering var baseret på et ”unuanceret og forkert grundlag”, og opfordrede styrelsen til at kontakte vejledningssenheten. Borgeren mente også, at løsningen med ATV'en havde en række ulemper.

Ankestyrelsen forholdt sig ikke til borgerens opfordring og lagde vægt på de eksisterende oplysninger fra kommunen.

Borgeren klagede til ombudsmanden, som mente, at Ankestyrelsen burde have imødekommet borgerens opfordring til at indhente yderligere oplysninger fra vejledningssenheten. Ombudsmanden henviste til, at borgeren havde rejst relevant tvivl om rigtigheden af de oplysninger, som indgik i grundlaget for styrelsens afgørelse om at stadfæste kommunens afslag. Ombudsmanden henstillede til Ankestyrelsen at genoptage sagen og træffe en ny afgørelse.

Folketingets Ombudsmands udtalelse FOU 2012.8:

Folketingets Ombudsmand har undersøgt en sag, hvor en kommune modtog en anonym henvendelse om en kvinde, som modtog en række sociale ydelser som ”reelt enlig”. Ifølge den anonyme henvendelse levede kvinden i et ægteskabslignende forhold. Kommunen indkaldte kvinden til et møde ”om de sociale ydelser, du modtager og har ansøgt om”. Under mødet blev kvinden gjort bekendt med den anonyme henvendelse og bedt om at redegøre for sine forhold. Kommunen undersøgte sagen nærmere og holdt endnu et møde med kvinden. Det andet møde blev kaldt ”partshøring”. Herefter traf kommunen afgørelse om, at kvinden ikke var berettiget til en række sociale ydelser, og at ydelser, hun allerede havde modtaget, skulle betales tilbage.

Efter en konkret vurdering af de forhold, som myndighederne havde lagt vægt på, da de afgjorde sagen, mente ombudsmanden, at sagen på en række punkter ikke var tilstrækkeligt oplyst, og at der derfor var væsentlige mangler ved sagsoplysningen.

Ombudsmanden lagde til grund, at kommunen havde haft en ”mistanke”, sådan som det er beskrevet i § 10 i lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter. Kommunen skulle derfor have vejledt kvinden om, at hun ikke havde pligt til at give oplysninger, som kunne have betydning for bedømmelsen af den formodede strafbare lovovertrædelse.

Ombudsmanden mente også, at det andet møde med kvinden ikke opfyldte kravene til en partshøring i forvaltningslovens § 19, da kommunen efter en konkret vurdering burde have partshørt kvinden skriftligt.

Endelig mente ombudsmanden, at det var en klar fejl, at det sociale nævn traf afgørelse på et delvist ukorrekt faktisk grundlag om fordeling af nogle penge mellem kvinden og hendes tidligere ægtefælle, og at nævnets udtalelse til ombudsmanden indeholdt samme faktuelle fejl. Det sociale nævn var henholdsvis én og to gange blevet gjort opmærksom på fejlen.

Folketingets Ombudsmands udtalelse FOU 2003.385:

En kvinde klagede over kommunens og det sociale nævns afslag på at give hjælp til tandbehandling.

Ombudsmanden kritiserede bl.a. sagens oplysningsgrundlag. Myndighederne havde lagt vægt på at det ikke var dokumenteret at kvindens lidelse var medfødt, uanset at dette fremgik af de speciallægeerklæringer, som kvinden havde indhentet. Myndighederne havde ikke nærmere argumenteret for, at de ikke kunne tilslutte sig disse speciallægeerklæringer.

Ombudsmanden udtalte generelt at hvis der er tvivl om holdbarheden af et væsentligt faktum, hører det med til sagsoplysningen at søge denne tvivl afklaret, således at det ved en sædvanlig bevismæssig vurdering kan afgøres, om den pågældende oplysning kan lægges til grund for afgørelsen. I overensstemmelse hermed havde myndighederne – eftersom de mente, at der var tvivl om holdbarheden af de indhentede erklæringers oplysninger om, at kvindens lidelse var medfødt – efter ombudsmandens opfattelse pligt til at undersøge de pågældende oplysninger.

Kapitel 13

Borgerens medvirken – oplysninger fra borgeren selv

§ 11. Myndigheden kan anmode personer, der søger om eller får hjælp, om

- 1) at medvirke til at få de oplysninger frem, som er nødvendige for at afgøre, hvilken hjælp de er berettiget til, og
- 2) at lade sig undersøge hos en læge eller blive indlagt til observation og behandling som led i sagsbehandlingen.

Stk. 2. [...]

Oplysningerne gives af borgeren selv

100. Det er udtrykkeligt fastslået i § 4, at borgeren skal have mulighed for at medvirke ved behandlingen af sin egen sag. Myndighederne skal desuden tilrettelægge behandlingen på en måde, der gør det muligt for borgeren at blive inddraget i sagens behandling. Borgeren har det primære ansvar for sin egen situation, og borgerens medvirken skal sikre, at han eller hun ikke føler, at der bliver truffet afgørelser hen over hovedet på vedkommende. Dette krav gælder også, når myndigheden indhenter oplysninger til brug for en sag. Borgeren har dog ikke pligt til at medvirke (se punkt 138).

Når en borger henvender sig til myndigheden for at få hjælp efter den sociale lovgivning, og myndigheden herefter undersøger, hvilken hjælp borgeren er berettiget til, må oplysningerne først og fremmest komme fra ansøgeren selv. Myndigheden kan derfor bede borgeren om at medvirke i sagsbehandlingen, jf. § 11, stk. 1, nr. 1. Ansøgeren kan gøre myndigheden opmærksom på, hvis der eventuelt allerede eksisterer en sag om tildeling af en anden ydelse, hvor det vil være oplagt at genbruge oplysningerne. Brug af oplysningerne fra den tidligere sag forudsætter, at oplysningerne fortsat er aktuelle.

Der skal være en saglig grund til, at myndigheden indhenter konkrete oplysninger. Myndigheden må kun bede om at få oplysninger fra borgeren om forhold, som direkte har betydning for den foreliggende sag. Hvis borgeren søger støtte til et begrænset formål, f.eks. et hjælpemiddel til personligt brug, som man kan få uden hensyn til økonomiske forhold, er der i almindelighed ikke grundlag for hverken at bede om økonomiske oplysninger eller oplysninger, som vedrører ægtefællen. F.eks. er der heller ikke grundlag for at bede om at få en kopi af hele journalen, når man alene skal have en oplysning om forventet fødselstidspunkt til brug for en barselsdagpengesag.

Ved Udbetaling Danmarks behandling af sager vedrørende en række sociale ydelser m.v. finder § 11, stk. 1, tilsvarende anvendelse, jf. § 5 i Udbetaling Danmark-loven og § 2 i retssikkerhedsbekendtgørelsen.

Oplysninger fra andre dele af forvaltningen

101. Indhentelse af oplysninger fra andre dele af samme forvaltning er ikke reguleret i retssikkerhedsloven. Oplysninger fra andre dele af forvaltningen skal i ansøgningssager indhentes i overensstemmelse med forvaltningslovens § 29, dvs. som udgangspunkt med borgerens samtykke, hvis der indhentes

oplysninger om rent private forhold. Reglerne i forvaltningsloven er beskrevet i punkterne 186-190 i Justitsministeriets vejledning om forvaltningsloven. Hvis myndigheden har brug for helt nye eller supplerende oplysninger, kan myndigheden bede borgeren om supplerende oplysninger, jf. § 11, stk. 1, nr. 1, eller få samtykke fra borgeren til at indhente dem fra andre, jf. § 11 a, stk. 1 (se kapitel 14).

Lægelig undersøgelse og behandling

102. Efter § 11, stk. 1, nr. 2, kan myndigheden anmode borgeren om at blive undersøgt af en læge eller om at blive indlagt til observation og behandling, hvis borgerens helbred har betydning for, om borgeren er berettiget til at få den hjælp, som borgeren har søgt om.

Typisk vil der være tale om en undersøgelse hos en praktiserende læge, som regel borgerens egen læge. Helbredsmæssige forhold har betydning for en række af de sociale ydelser, f.eks. merudgifter, sygedagpenge, førtidspension og fleksjob. Den lægelige eller anden sundhedsmæssige undersøgelse er i disse tilfælde afgørende for, om hjælpen kan gives til borgeren og i givet fald omfanget af hjælpen. I nogle sager, f.eks. om hjælp til visse hjælpemidler, kan det desuden være relevant at bede borgeren om at lade sig undersøge af en eller flere speciallæger. I visse sager gælder særlige regler om indhentelse af helbredsoplysninger, f.eks. sager om førtidspension, fleksjob og ressource- eller jobafklaringsforløb. I disse sager skal der indhentes oplysninger fra borgerens læge, inden sagen skal forelægges for rehabiliteringsteamet. Øvrige lægelige oplysninger og vurderinger skal altid indhentes via Klinisk Funktion i regionen. Se nærmere i bekendtgørelse om rehabiliteringsplan og rehabiliteringsteamets indstilling om ressourceforløb, fleksjob, førtidspension m.v. (bekendtgørelse nr. 996 af 29. juni 2016) og i vejledning nr. 9059 af 16. januar 2019 om sundhedsfaglig rådgivning og vurdering i sager på beskæftigelsesområdet.

103. Behandling kan også være en betingelse for at få hjælp.

For eksempel kan kommunalbestyrelsen efter pensionslovgivningen som udgangspunkt ikke tilkende førtidspension, før det er dokumenteret, at den pågældendes arbejdsevne ikke kan forbedres ved deltagelse i ressourceforløb, eller aktiverings-, revaliderings-, behandlingsmæssige eller andre foranstaltninger, herunder deltagelse i lægeligt anbefalet behandling. Hvis en borger afviser at tage imod lægeligt anbefalet behandling, kan det derfor betyde, at der ikke kan tilkendes førtidspension.

Behandlingen skal efter al erfaring med rimelig sikkerhed kunne medføre en forbedring af helbredstilstanden og/eller arbejdsevnen og må aldrig efter al erfaring indeholde nogen væsentlig risiko for borgerens liv og førlighed.

I sygedagpengeloven, beskæftigelsesindsatsloven, aktivloven og pensionsloven er der fra 1. juli 2014 i en forsøgsperiode indsat bestemmelser om, at borgeren på visse betingelser ikke mister sin ret til ydelser ved sygdom, jobafklaring, ressourceforløb, fleksjob eller førtidspension, selv om borgeren afviser at lade sig behandle. Forsøgsordningen gælder indtil den 30. juni 2019.

I forsøgsperioden har den enkelte borger ret til at afvise at tage imod lægebehandling, uden at det kan få betydning for retten til sygedagpenge eller ressourceforløbsydelse eller for kommunens vurdering af, om der er grundlag for at bevilge fleksjob eller tilkende førtidspension eller ressourceforløb.

I forsøgsperioden gælder at hvis en borger afviser en lægebehandling, skal sagen forelægges sundhedskoordinatoren, som skal give en udtalelse om, hvorvidt der kan anbefales en anden behandlingsmulighed end den, som borgeren er blevet tilbudt. Borgeren skal give samtykke til, at sagen forelægges for sundhedskoordinatoren.

Hvis borgeren heller ikke ønsker at deltage i en lægebehandling, som sundhedskoordinatoren anbefaler, får det ikke konsekvenser for borgerens ret til sygedagpenge eller ressourceforløbsydelse eller mulighed for at få bevilliget fleksjob eller tilkendt førtidspension.

Borgeren har fortsat pligt til at bidrage til sin egen helbredelse, og det vil derfor kunne få betydning for borgerens ret til sygedagpenge eller ressourceforløbsydelse m.v., hvis borgeren ikke ønsker at modtage tilbudt lægebehandling, og borgeren heller ikke ønsker at medvirke til, at sagen forelægges sundhedskoordinatoren.

Forsøgsordningen omfatter som alene lægebehandling i snæver forstand, det vil sige behandlinger foretaget af en læge, eksempelvis operationer og behandling med lægeordineret medicin.

Forøget omfatter eksempelvis ikke genoptræning efter operation, eller behandling hos en fysioterapeut, uanset at det er en læge, der har anbefalet behandlingen. Endvidere omfatter forsøget ikke samtaleforløb og behandling hos psykolog, da disse behandlingstyper ikke betragtes som lægebehandling i snæver forstand.

Hvis sundhedskoordinatoren anbefaler en behandling, der ikke er lægelig behandling i snæver forstand, eksempelvis behandling hos en fysioterapeut, kan det få betydning for borgerens ret til sygedagpenge m.v., hvis borgeren afviser at deltage i den tilbudte behandling.

Den sundhedsfaglige behandling af borgeren sker som hidtil efter reglerne i sundhedslovgivningen. Det er således ikke sundhedskoordinatoren, der skal tilbyde borgeren den behandling, som sundhedskoordinatoren anbefaler.

Ankestyrelsens principafgørelse 154-12:

En kommune kan ved afgørelse om forlængelse af sygedagpenge som udgangspunkt stille krav om vægttab, og borgeren har pligt til at medvirke ved behandlingen.

Behandlingen skal efter al erfaring med rimelig sikkerhed kunne medføre en forbedring af arbejdsevnen og må aldrig efter al erfaring indeholde nogen væsentlig risiko for borgerens liv og førlighed.

Det er en betingelse for, at der kan stilles krav om vægttab, at det er dokumenteret, at overvægten i sig selv har indflydelse på arbejdsevnen.

Det er samtidig en betingelse, at der er lægelig indikation for, at vægttab vil medføre forbedring af arbejdsevnen.

Ankestyrelsens principafgørelse 67-12:

Der kan ved afgørelse om førtidspension og forlængelse af sygedagpenge som udgangspunkt tages hensyn til, at der er behandlingsmuligheder i form af behandling med antidepressiv medicin.

Det er en betingelse, at der foreligger konkrete oplysninger om lægeordineret forslag til behandling med antidepressiv medicin i overensstemmelse med de professionelle, generelle retningslinjer blandt andet fra Sundhedsstyrelsen. Behandling med antidepressiv medicin udgør ikke en væsentlig risiko for liv og førlighed.

Ankestyrelsens principafgørelse 10-11:

Ved afgørelse om førtidspension kunne der ikke lægges vægt på, at der var mulighed for behandling af overvægt, når der ikke forelå konkrete oplysninger om forslag til realistisk vægttab, der kunne medføre forbedring af arbejdsevnen. Det var desuden ikke dokumenteret, at overvægten i sig selv havde indflydelse på arbejdsevnen.

Beskæftigelsesudvalget fandt, at der som udgangspunkt kan ske behandling af overvægt, og at borgere har pligt til at medvirke ved behandlingen. Behandlingen skal efter al erfaring med rimelig sikkerhed kunne medføre en forbedring af helbredstilstanden og/eller arbejdsevnen og må aldrig efter al erfaring indeholde nogen væsentlig risiko for borgerens liv og førlighed.

Der kunne ikke lægges vægt på eventuel mulighed for operativt indgreb med henblik på vægttab, hvis borgeren ikke ville medvirke til operation. Beskæftigelsesudvalget lagde vægt på oplysning om, at der var en vis risiko for komplikationer af den ene eller anden art i forbindelse med operativt indgreb ved behandling af overvægt.

Medvirken til at myndigheden indhenter oplysninger fra andre

104. Kravet om borgerens medvirken gælder som udgangspunkt også, hvis myndigheden vurderer, at det er nødvendigt at indhente oplysninger om borgeren fra andre myndigheder m.v. (se kapitel 14 om borgerens samtykke til at oplysninger indhentes fra andre).

Medvirken så længe hjælpen modtages

105. Oplysninger til brug for en sag skal i første omgang komme fra borgeren selv. Det gælder, både når borgeren søger om hjælp, og når borgeren modtager hjælp, f.eks. førtidspension, hvis størrelse er afhængig af nye arbejdsindtægter eller bortfald af arbejdsindtægter.

Myndigheden har dog mulighed for – og i visse tilfælde pligt til – at oplyse en sag uden borgerens medvirken. Det forudsætter, at der i retssikkerhedsloven eller anden lovgivning findes en udtrykkelig bestemmelse, der giver myndigheden ret til at indhente eller modtage oplysninger uden borgerens medvirken. Den hjemmel er der i retssikkerhedslovens § 11 c og § 54 i lov om organisering og understøttelse af beskæftigelsesindsatsen m.v. Der henvises til punkt 125-131, 133, 134, 136 og 145-149 om myndighedens adgang til at indhente oplysninger uden borgerens samtykke.

Borgerens pligt til at oplyse om senere ændringer

§ 11. [...]

Stk. 2. Personer, der får hjælp, har pligt til at oplyse om ændringer, der kan have betydning for hjælpen.

106. Efter § 11, stk. 2, har borgeren pligt til at oplyse om ændringer, der kan have betydning for den hjælp, borgeren modtager eller har søgt om.

En forudsætning for, at borgeren kan overholde sin oplysningspligt er, at myndigheden har oplyst borgeren om hvilke ændringer, det er relevant at oplyse om, jf. lovens § 12, nr. 4. Det er yderst vigtigt, at borgeren opfylder sin oplysningspligt, da manglende overholdelse i yderste konsekvens kan betyde, at borgeren skal betale den modtagne ydelse tilbage.

Borgeren kan også risikere at blive straffet for overtrædelse af § 12 b om groft uagtsomt bedrageri eller efter straffeloven. For en nærmere beskrivelse af myndighedens pligt til at oplyse borgeren om dette. Se kapitel 17 og punkt 152 om begrebet ond tro.

Der findes en tilsvarende bestemmelse om oplysningspligt i § 4 i Udbetaling Danmark-loven. Tilsvarende findes også en bestemmelse om groft uagtsomt bedrageri i § 14 i Udbetaling Danmark-loven.

Ankestyrelsens principafgørelse 125-12:

Kommunen har opfyldt sin vejledningspligt i forhold til betydningen af at tage et forbrugslån, hvis kommunen har udleveret en orientering (for eksempel bilaget til KL's blanket: "Ansøgning om hjælp til forsørgelse efter lov om aktiv socialpolitik") til kontanthjælpsmodtageren, hvoraf det fremgår, at ændringer i blandt andet indtægts- og formueforhold skal oplyses til kommunen, og at undladelse af at oplyse kan medføre krav om tilbagebetaling. Endvidere redegøres for, hvad formue er, herunder at det blandt andet er kontantbeholdning og indestående i bank eller sparekasse.

Kapitel 14

Myndigheden kan forlange at få oplysninger fra andre

§ 11 a. Myndigheden kan efter forudgående samtykke fra den, der søger om eller får hjælp, forlange, at andre offentlige myndigheder, uddannelsesinstitutioner, sygehuse, læger, psykologer, autoriserede sundhedspersoner i øvrigt og personer, der handler på disses ansvar, arbejdsløshedskasser, pengeinstitutter, arbejdsgivere og private, der udfører opgaver for det offentlige, giver oplysninger om den pågældende, der er nødvendige for at behandle sagen. Dette gælder også oplysninger om en persons rent private forhold og andre fortrolige oplysninger, ligesom myndigheden kan indhente lægejournaler, sygehusjournaler eller udskrifter heraf. Myndigheden kan forlange, at der optages retsligt forhør i overensstemmelse med retsplejelovens § 1018, hvis oplysningerne ikke videregives.

Stk. 2. Myndigheden kan uden samtykke til brug for behandlingen af en enkelt sag eller til brug for generel kontrol kræve oplysninger om økonomiske forhold og ferieforhold om den, der ansøger om eller får hjælp, og dennes ægtefælle eller samlever, fra andre offentlige myndigheder samt arbejdsløshedskasser. Tilsvarende oplysninger kan indhentes om andre husstandsmedlemmer. Oplysninger kan samkøres og sammenstilles med data fra myndighedens egne, andre myndigheders og arbejdsløshedskassers it-systemer, når dette er nødvendigt for at kontrollere, om betingelserne for at yde hjælp er opfyldt, herunder med henblik på efterfølgende kontrol af om der er sket fejl eller misbrug i forbindelse med ydelse af hjælp. Oplysningerne kan indhentes, selv om den person, som oplysningerne vedrører, ikke bor i den kommune, som indhenter oplysningerne.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen kan uden samtykke fra borgeren forlange at få nødvendige oplysninger om økonomiske forhold og ferieforhold fra pengeinstitutter og arbejdsgivere til brug for stikprøvekontrol i sager efter lov om social pension og lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension m.v. med henblik på at kontrollere pensionistens indkomst- og formueforhold. Oplysningerne kan sammenstilles med øvrige oplysninger om økonomiske forhold, som kommunen er i besiddelse af med henblik på kontrol af, om der er sket misbrug i forbindelse med udbetaling af social pension.

Stk. 4. Adgang til oplysninger efter stk. 2, som vedrører optjente feriedage, optjent feriegodtgørelse, tidspunktet for afholdelse af ferie og udbetalinger af feriepenge, og som er registreret i Feriekonto, skal ske via den elektroniske adgang, som Feriekonto stiller til rådighed.

Stk. 5. Myndigheden kan få terminaladgang til de nødvendige oplysninger som nævnt i stk. 1 og 2 i indkomstregistret, jf. § 7 i lov om et indkomstregister. I det omfang oplysningerne, som nævnt i stk. 1 eller 2 findes i indkomstregistret, skal myndigheden indhente oplysningerne herfra, jf. dog stk. 4.

Stk. 6. Ved klage til Ankestyrelsen, kan samtykke til at indhente oplysninger efter § 11 a, stk. 1, indhentes ved, at borgeren i den skriftlige bekræftelse af, at en klage er modtaget, bliver gjort opmærksom på, hvilke typer af oplysninger det kan blive nødvendigt at indhente, og får en frist til eventuelt at

gøre indsigelse imod dette. Tilsvarende gælder ved Udbetaling Danmarks behandling af sager efter lov om social pension, lov om højeste mellemste forhøjet almindelig og almindelig førtidspension m.v. for personer med bopæl i udlandet.

107. Bestemmelsen i § 11 a, stk. 1, giver de sociale myndigheder adgang til at forlange oplysninger til brug for behandlingen af en social sag med borgerens samtykke fra andre myndigheder m.fl.

Forholdet mellem §§ 11 a og 11 c og databeskyttelsesforordningen, databeskyttelsesloven, forvaltningsloven, Udbetaling Danmark-loven og sundhedsloven

108. Kravet i § 11 a om borgerens samtykke kan fraviges i de sager, der er nævnt i § 11 c. Økonomiske oplysninger fra visse parter og oplysninger om ferieforhold kan indhentes uden borgerens samtykke efter § 11 a, stk. 2 og 3.

Desuden kan kommunen indhente oplysninger uden samtykke med hjemmel i § 54 i lov om organisering og understøttelse af beskæftigelsesindsatsen m.v. Efter denne bestemmelse kan der, hvis betingelserne i § 54 i øvrigt er opfyldt, indhentes oplysninger om løn- og beskæftigelsesperioder og andre særligt nævnte økonomiske forhold i sager efter aktivloven, beskæftigelsesindsatsloven, sygedagpengeloven og integrationsloven.

Ved Udbetaling Danmarks behandling af sager vedrørende en række sociale ydelser finder § 11 a, stk. 1-5, § 11 b og § 11 c, stk. 1, nr. 4, tilsvarende anvendelse, jf. § 5 i Udbetaling Danmark-loven og § 2 i retssikkerhedsbekendtgørelsen.

Der er desuden regler i forvaltningslovens kapitel 8 om tavshedspligt m.v. og i databeskyttelsesforordningens kapitel II og databeskyttelseslovens kapitel 3 om behandling og herunder indhentelse af oplysninger fra andre myndigheder. Derudover indeholder sundhedslovens kapitel 9 særlige regler om sundhedspersoners tavshedspligt og adgang til at videregive og indhente oplysninger om patienters helbredsforhold, øvrige rent private forhold og andre fortrolige oplysninger (helbredsoplysninger m.v.). Sundhedslovens kapitel 9 finder anvendelse i de tilfælde, hvor patienter inden for sundhedsvæsenet – eller andre steder, hvor der udføres sundhedsfaglig virksomhed – modtager eller har modtaget sundhedsfaglig behandling. I sundhedslovens kapitel 9 findes bl.a. regler om sundhedspersoners videregivelse og indhentning af helbredsoplysninger m.v. til andre formål end behandling til sundhedspersoner, myndigheder, organisationer, private personer m.v. Om forholdet mellem sundhedslovens regler om sundhedspersoners videregivelse af helbredsoplysninger m.v. til andre formål end behandling og § 11 a samt § 11 c i den sociale retssikkerhedslov, se punkt 119-121.

Retssikkerhedsloven supplerer forvaltningsloven og databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven på nogle områder:

For det første indebærer § 11 a, at de sociale myndigheder har mulighed for at forlange at få oplysninger fra en række private, bl.a. pengeinstitutter og privatpraktiserende læger, hvilket forvaltningsloven ikke giver adgang til. Dette gælder, selv om der gælder særlige regler om tavshedspligt for disse erhverv.

For det andet indebærer § 11 a, at borgerens samtykke skal foreligge for, at myndigheden kan indhente oplysninger, også selv om der ikke er tale om personlige eller fortrolige oplysninger. Det betyder, at der som hovedregel altid skal indhentes samtykke i sociale sager. Efter databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven findes en række muligheder for at indhente oplysninger uden samtykke. Almindelige – ikke følsomme – personoplysninger kan således efter databeskyttelsesforordningens artikel 6, stk. 1, litra e, og databeskyttelseslovens § 6 bl.a. behandles uden samtykke, når behandlingen er nødvendig af hensyn til udførelsen af en opgave i samfundets interesse eller som henhører under offentlig

myndighedsudøvelse, som den dataansvarlige har fået pålagt. Følsomme oplysninger om race eller etnisk oprindelse, politisk, religiøs eller filosofisk overbevisning eller fagforeningsmæssige tilhørsforhold, helbredsoplysninger eller oplysninger om en fysisk persons seksuelle forhold eller seksuel orientering må som udgangspunkt ikke behandles efter databeskyttelsesforordningen, men må dog behandles også uden samtykke bl.a. hvis behandlingen er nødvendig for, at et retskrav kan fastlægges, gøres gældende eller forsvares, jf. databeskyttelseslovens § 7 og databeskyttelsesforordningens § 9 stk. 2, litra f. Uanset disse muligheder i databeskyttelseslovgivningen og forvaltningsloven for at indhente oplysninger uden samtykke, skal samtykke imidlertid indhentes i de situationer, der er omfattet af retssikkerhedslovens § 11 a, stk. 1. Om samtykkets form se punkt 117.

For det tredje indebærer § 11 c, jf. § 11 a, at de myndigheder m.v., der bliver bedt om at bidrage til sagen med oplysninger, ikke behøver at vurdere om betingelserne for videregivelse i forvaltningslovens kapitel 8 eller behandlingsreglerne i databeskyttelsesforordningen kapitel II og databeskyttelseslovens kapitel 3 er til stede. Oplysningerne skal udleveres, når betingelserne i § 11 c er opfyldt. Denne bestemmelse vurderes at ligge indenfor rammerne af databeskyttelsesloven og databeskyttelsesforordningen, ligesom den hidtil er vurderet at ligge indenfor rammerne af persondataloven.

§§ 11 a-11 c regulerer ikke de sociale myndigheders adgang til selv at videregive oplysninger til andre. I dette tilfælde skal forvaltningslovens, databeskyttelsesforordningens og databeskyttelseslovens samt evt. særlovgivningens regler om adgang til at videregive oplysninger anvendes. Det samme gælder indhentning af oplysninger, der ikke er reguleret i retssikkerhedslovens bestemmelser.

§§ 11 a-11 c regulerer heller ikke de sociale myndigheders adgang til at indhente oplysninger fra andre dele af kommunen/forvaltningen, f.eks. fra den forvaltningsgren, der har ansvaret for sager vedrørende registrering i CPR eller teknisk forvaltning. Her gælder de almindelige tavshedspligtsregler m.v., der gælder for den kommunale enhedsforvaltning, dvs. forvaltningslovens §§ 27, 29 og 32 samt databeskyttelsesforordningens og databeskyttelseslovens regler om behandling af personoplysninger. Reglerne i §§ 11 a-11c gælder imidlertid, i det omfang oplysninger skal indhentes fra kommunale organer, der betragtes som selvstændige myndigheder. Se Justitsministeriets vejledning om forvaltningsloven.

Bestemmelserne i §§ 11 a og 11 c regulerer således, hvornår der efter retssikkerhedsloven skal foreligge samtykke fra borgeren til indhentelse af oplysninger, og hvornår de, der bliver bedt om at afgive oplysningerne, er forpligtet til at svare.

Reglerne i kapitel 3 a suppleres af databeskyttelsesforordningens og databeskyttelseslovens regler om behandling af personoplysninger. Det betyder f.eks., at oplysninger fra andre end dem, der er nævnt i retssikkerhedslovens §§ 11 a-11 c, eller om andre persongrupper end dem, der er nævnt i de enkelte bestemmelser, kan indhentes, når det kan ske i henhold til databeskyttelsesreglerne.

De grundlæggende behandlingsprincipper i databeskyttelsesforordningens artikel 5 gælder for al behandling af personoplysninger, herunder ved behandling af alle kategorier af personoplysninger. Det følger heraf, at personoplysninger skal:

- a) behandles lovligt, rimeligt og på en gennemsigtig måde i forhold til den registrerede (»lovlighed, rimelighed og gennemsigtighed«)
- b) indsamles til udtrykkeligt angivne og legitime formål og må ikke viderebehandles på en måde, der er uforenelig med disse formål; viderebehandling til arkivformål i samfundets interesse, til videnskabelige eller historiske forskningsformål eller til statistiske formål i overensstemmelse med artikel 89, stk. 1, skal ikke anses for at være uforenelig med de oprindelige formål (»formålsbegrænsning«)
- c) være tilstrækkelige, relevante og begrænset til, hvad der er nødvendigt i forhold til de formål, hvortil de behandles (»dataminimering«)

- d) være korrekte og om nødvendigt ajourførte; der skal tages ethvert rimeligt skridt for at sikre, at personoplysninger, der er urigtige i forhold til de formål, hvortil de behandles, straks slettes eller berigtiges (»rigtighed«)
- e) opbevares på en sådan måde, at det ikke er muligt at identificere de registrerede i et længere tidsrum end det, der er nødvendigt til de formål, hvortil de pågældende personoplysninger behandles; personoplysninger kan opbevares i længere tidsrum, hvis personoplysningerne alene behandles til arkivformål i samfundets interesse, til videnskabelige eller historiske forskningsformål eller til statistiske formål i overensstemmelse med artikel 89, stk. 1, under forudsætning af, at der implementeres passende tekniske og organisatoriske foranstaltninger, som denne forordning kræver for at sikre den registreredes rettigheder og frihedsrettigheder (»opbevaringsbegrænsning«)
- f) behandles på en måde, der sikrer tilstrækkelig sikkerhed for de pågældende personoplysninger, herunder beskyttelse mod uautoriseret eller ulovlig behandling og mod hændeligt tab, tilintetgørelse eller beskadigelse, under anvendelse af passende tekniske eller organisatoriske foranstaltninger (»integritet og fortrolighed«).

Herudover indeholder Udbetaling Danmark-loven en række særregler om udveksling af oplysninger mellem kommunerne og registersamkøringer på sagsområder i Udbetaling Danmark. Udbetaling Danmark og kommunerne har efter kapitel 3 i Udbetaling Danmark-loven pligt til at videregive foreliggende oplysninger fra egne sager til hinanden, herunder oplysninger om rent private forhold om den, der får hjælp eller har fået hjælp, dennes ægtefælle eller samlever og andre husstandsmedlemmer, hvis oplysningerne er nødvendige for den modtagende myndigheds vurdering af, om der skal påbegyndes en sag om tilbagebetaling af kontante ydelser og økonomiske tilskud, som en borger kan have modtaget med urette og mod bedre vidende. Oplysningerne kan videregives uden samtykke fra borgeren. Udbetaling Danmark kan herudover indhente og samkøre oplysninger i kontroløjemed på egne ydelsesområder efter § 12 i Udbetaling Danmark-loven og efter kapitel 3 a i Udbetaling Danmark-loven på en række kommunale ydelsesområder. Der henvises nærmere til punkt 137. Bestemmelserne i § 12 og kapitel 3 a i Udbetaling Danmark-loven udgør en fravigelse af § 11 a, stk. 1.

Ankestyrelsens principafgørelse 10-13:

En kvinde, der modtog børnetilskud, boligstøtte og økonomisk fripladstilskud, kunne – ud fra de i sagen foreliggende oplysninger – ikke betragtes som samlevende, selv om hun blandt andet havde en delebil med sin kæreste.

Indhentning af oplysninger i sager om ophør af ydelser og tilbagebetalingssager er en kontrolopgave for myndigheden, både for så vidt angår oplysninger om modtageren af ydelser og for så vidt angår oplysninger om en formodet samlever.

Det kræver ikke særskilt lovhjemmel at anmode om oplysninger fra private, herunder en formodet samlever, når oplysningerne er nødvendige for at udføre en kontrolopgave.

En anmodning om oplysninger til private forudsætter, at persondatalovens bestemmelser om behandling af almindelige og personfølsomme personoplysninger overholdes, navnlig persondatalovens § 6, stk. 1, nr. 6, § 7, stk. 2, nr. 4, og § 8, stk. 1 og 6.

En anmodning til private forudsætter endvidere, at straffelovens regler om tavshedspligt overholdes.

Den adspurgte har ikke pligt til at svare, medmindre der efter retssikkerhedslovens § 11 a, stk. 1 og 6, eller retssikkerhedslovens § 11 c, stk. 1, nr. 4, i sager om tilbagebetaling af sociale ydelser, jf. § 11 a, stk. 1 og 6, er adgang til at forlange oplysninger.

Hvis det således er nødvendigt for behandlingen af en sag, kan myndigheden anmode private om oplysninger. Afgørende er, at den adspurgte ikke gives flere oplysninger end nødvendigt for at kunne besvare myndighedens spørgsmål, og at myndigheden gør den adspurgte opmærksom på, at den pågældende ikke har pligt til at svare.

Ankestyrelsens principafgørelse 186-09:

I en sag om personlig assistance kunne konklusionen i en speciallægeerklæring ikke videregives til arbejdsgiveren uden borgerens udtrykkelige samtykke hertil.

Beskæftigelsesudvalget vurderede, at der ikke var tale om en situation, hvor videregivelsen skete til varetægelse af private eller offentlige interesser, der klart oversteg hensynet til de interesser, der begrundede hemmeligholdelse.

Beskæftigelsesudvalget lagde vægt på, at det ikke var godtgjort, at det var nødvendigt for arbejdsgiveren at kende konklusionen i speciallægeerklæringen, for at formålet med foranstaltningen kunne opnås.

Nødvendige oplysninger

109. § 11 a giver kun de sociale myndigheder adgang til at indhente de oplysninger, der er nødvendige for at behandle en sag. Myndigheden skal i hver sag foretage en konkret vurdering af, hvilke oplysninger den har brug for. Myndigheden kan f.eks. ikke forlange at få alle oplysninger fra borgerens læge om et for længst overstået misbrug eller om helbredte sygdomme, hvis oplysningerne ikke har betydning for sagen.

Myndighederne skal således ved enhver indhentning af oplysninger iagttage et proportionalitetsprincip, jf. databeskyttelsesforordningens artikel 6, jf. artikel 5, hvorefter de oplysninger, der indhentes, skal være tilstrækkelige, relevante og begrænset til, hvad der er nødvendigt i forhold til de formål, hvortil de behandles (dataminimering). Der henvises endvidere til forvaltningslovens § 32, hvorefter den, der virker inden for offentlige forvaltning ikke i den forbindelse må skaffe sig fortrolige oplysninger, som ikke er af betydning for den pågældendes opgaver.

110. Det er vigtigt, at myndigheden ved anmodningen om udlevering af oplysninger fra andre end borgeren selv, jf. § 11 a, stk. 1, præciserer, hvilke oplysninger myndigheden har brug for at indhente for at forhindre, at der udleveres oplysninger, der er irrelevante for behandlingen af den sociale sag. Myndigheden skal i overensstemmelse med § 13 i offentlighedsloven om notatpligt skrive ned i sagen, om borgeren har givet samtykke, hvis borgeren ikke har givet skriftligt samtykke.

Hvem kan myndigheden indhente oplysninger fra?

111. § 11 a, stk. 1, indeholder en udtømmende beskrivelse af, hvem myndigheden med samtykke fra borgeren kan forlange at få oplysninger fra. Efter bestemmelsen kan myndigheden indhente oplysninger fra

- Andre offentlige myndigheder.
- Uddannelsesinstitutioner.
- Sygehuse, læger, psykologer, autoriserede sundhedspersoner i øvrigt og personer, der handler på disses ansvar.

- Arbejdsløshedskasser.
- Pengeinstitutter.
- Arbejdsgivere.
- Private, der udfører opgaver for det offentlige.

112. Denne liste er en udtømmende beskrivelse af de myndigheder m.v., som myndigheden kan forlange at få oplysninger fra efter § 11 a, stk. 1. Det fremgår udtrykkeligt af lovforarbejderne, (jf. lovforslag L 138 2002/1). Om indhentelse af oplysninger fra andre, se punkt 107.

Det er således kun private, der udfører opgaver for det offentlige, der er omfattede af bestemmelsen i § 11 a, stk. 1. Private organisationer, frivillige foreninger og almindelige privatpersoner, f.eks. naboer, er ikke omfattet af § 11 a, stk. 1. Myndigheden kan dog indhente oplysninger fra private i børnesager efter § 11 c, stk. 2, uden forældremyndighedsindehaverens samtykke. Det er dog kun de private, som er omfattet af § 11 a, stk. 1, som er forpligtede til at give oplysningerne, jf. § 11 c, stk. 3. Andre private er ikke forpligtede til at give oplysninger i børnesagerne (se punkt 145, 146 og 171-175).

Definitionen af hvem, der er en sundhedsperson, følger af § 6 i sundhedsloven. Ved sundhedspersoner forstås personer, der er autoriserede i henhold til særlig lovgivning til at varetage sundhedsfaglige opgaver, og personer, der handler på disses ansvar. En autoriseret sundhedsperson er således en person, der er meddelt autorisation efter de gældende autorisationslove som læge, tandlæge, sygeplejerske, jordemoder, tandplejer, social- og sundhedsassistent m.v. Personer, der arbejder under autoriserede personers ansvar, er f.eks. social- og sundhedshjælpere, plejere og sygehjælpere. Andre uautoriserede sundhedspersoner er ikke omfattet af § 11 a, men skal anses som private, jf. § 11 c, stk. 2, medmindre de udfører opgaver for en offentlig myndighed.

Uddannelsesinstitutioner skal forstås meget bredt. Der kan f.eks. være tale om helt private og offentlige uddannelsesinstitutioner, selvejende uddannelsesinstitutioner m.v. Frie grundskoler og højskoler er således omfattet af bestemmelsen.

Oplysningernes form er ikke afgørende

113. Myndigheden kan forlange at få alle nødvendige oplysninger til brug for myndighedens behandling af sagen, uanset hvordan oplysningerne måtte være tilgængelige. Myndigheden kan således indhente oplysninger i form af erklæringer, udtalelser, udskrifter fra sygehus- eller lægejournaler, kopi af akter i en sag eller ved udskrift eller indsiget i registre.

Retsligt forhør

114. Hvis de sociale myndigheder har anmodet om oplysninger, har myndigheder, uddannelsesinstitutioner, sundhedspersoner og pengeinstitutter m.fl. som anmodningen er stilet til, pligt til at udlevere de nødvendige oplysninger til de sociale myndigheder. Hvis oplysningerne ikke bliver udleveret, kan de sociale myndigheder bede om, at der bliver foretaget retsligt forhør efter retsplejelovens § 1018, jf. § 11 a, stk. 1, 3. pkt. Myndigheden kan herefter indkalde en repræsentant for en anden offentlig myndighed, en sundhedsperson eller andre omfattet af oplysningspligten i § 11 a til afhøring i retten, hvis vedkommende nægter at udtale sig til de sociale myndigheder. Det er kun repræsentanter for de myndigheder m.v., der specifikt er nævnt i § 11 a, der kan indkaldes til retsligt forhør.

Borgeren, der ansøger om en ydelse, kan ikke indkaldes til retsligt forhør.

Myndigheden skal rette henvendelse til byretten i den retskreds, hvor den, der skal afhøres, bor.

Hvem kan myndigheden indhente oplysninger om?

115. Myndigheden kan kun indhente oplysninger efter § 11 a, stk. 1, om den, der søger om eller får hjælp. Myndigheden kan ikke efter denne bestemmelse indhente oplysninger om ansøgerens samlever eller ægtefælle eller andre. Se punkt 132 om mulighederne for at indhente oplysninger om ansøgerens samlever eller ægtefælle efter forvaltningsloven, punkt 133 om § 11 a, stk. 2, og punkt 135 om § 11 c, stk. 3. Se endvidere punkt 109 om indhentelse af oplysninger om andre. Der er desuden mulighed for at indhente oplysninger om ansøgerens ægtefælle i § 54 i lov om organisering og understøttelse af beskæftigelsesindsatsen m.v.

Herudover gælder en række særlige regler om indhentning af oplysninger i Udbetaling Danmark-loven. Der henvises til punkt 108.

Borgeren skal give samtykke til at oplysningerne indhentes

116. Myndigheden kan kun indhente oplysningerne efter § 11 a med forudgående samtykke fra den, der søger om eller får hjælp, medmindre der er tale om en sag, hvor loven specifikt giver mulighed for at fravige kravet om samtykke, jf. § 11 c og § 11 a, stk. 2-4 (se kapitel 16 og punkt 125-131). Myndigheden skal oplyse om konsekvenserne af et manglende samtykke, jf. § 12, nr. 3. Se punkt 176 og kapitel 15 om konsekvenser ved ikke at medvirke eller give samtykke.

Kravet til samtykket

117. Samtykket efter retssikkerhedslovens § 11 a, stk. 1, skal være tilstrækkeligt præcist til, at borgeren ved, hvilke typer oplysninger der vil blive indhentet, hvem de vil blive indhentet fra, og hvilken sag oplysningerne skal bruges til at behandle. Myndigheden kan ikke nøjes med at indhente et generelt samtykke, hvor borgeren skriver under på, at myndigheden kan indhente oplysninger, der er relevante eller nødvendige for sagen. (et konkretiseret samtykke). Det er forudsat i lovforarbejderne til bestemmelsen (jf. lovforslag L 138 2002/1).

I de tilfælde, hvor oplysningerne ville kunne indhentes efter forordningen uden samtykke, men hvor et krav om samtykke følger af retssikkerhedslovens § 11 a, jf. også punkt 108, gælder retssikkerhedslovens regler med hensyn til samtykket. Det vil som udgangspunkt være tilfældet, når en myndighed skal indhente oplysninger, der er nødvendige for at behandle en sag om hjælp efter den sociale lovgivning, fra andre myndigheder om den, der ansøger om eller modtager hjælp.

I situationer, hvor et samtykke anvendes som behandlingsgrundlag efter databeskyttelsesforordningen, gælder forordningens krav til samtykke. Ved samtykke efter databeskyttelsesforordningen forstås ”enhver frivillig, specifik, informeret og utvetydig viljestilkendegivelse fra den registrerede, hvorved den registrerede ved erklæring eller klar bekræftelse indvilliger i, at personoplysninger vedrørende den pågældende gøres til genstand for behandling”. (udtrykkeligt samtykke). Dette samtykkekrav er nærmere beskrevet i Datatilsynets og Justitsministeriets vejledning fra 2017 om samtykke. Vejledningen kan findes på Datatilsynets hjemmeside www.datatilsynet.dk. Det er et krav for et gyldigt samtykke, at den dataansvarlige informerer om muligheden for at trække samtykket tilbage, inden samtykket afgives.

Ankestyrelsens principafgørelse R-12-06:

En kommune var berettiget til at anmode en mand om at underskrive en samtykkeerklæring for at kunne indhente relevante lægelige oplysninger til brug for kommunens vurdering af hans fravær fra aktivering. Erklæringen var formuleret således, at der blev givet samtykke både til indhentelse og afgivelse af oplysninger. Ankestyrelsen lagde vægt på, at kommunen havde informeret manden om formålet med at indhente hans samtykke alene var at kunne indhente oplysninger. Ankestyrelsen

bemærkede i øvrigt, at såfremt kommunen ønskede at benytte den samme blanket i forbindelse med samtykke til såvel indhentelse som videregivelse af oplysninger, burde kommunen efter Ankestyrelsens opfattelse uddybe blanketten med henblik på anvendelse i de to forskellige situationer.

Der er ikke krav om, at samtykket skal være skriftligt. Se også punkt 108 om notatpligt, hvis samtykket ikke gives skriftligt.

Borgere, der ikke selv kan give samtykke

118. Hvis borgeren ikke selv kan give gyldigt samtykke, skal myndigheden indhente samtykke fra en værge eller en fremtidsfuldmægtig. Et familiemedlem eller en anden nærtstående kan kun afgive samtykke efter § 11 a, hvis familiemedlemmet er værge eller fremtidsfuldmægtig for den pågældende, dvs. hvis familiemedlemmet er beskikket som værge eller en fremtidsfuldmagt til familiemedlemmet er sat i kraft.

Hvis der ikke er etableret værgemål eller fremtidsfuldmagt, skal der søges etableret et personligt værgemål efter værgemålsloven. Såvel kommunen som de nærmeste kan tage initiativ til, at der etableres værgemål.

Se punkt 59 og 60 med nærmere information om værgemål og punkt 61 om fremtidsfuldmagter.

Helbredsoplysninger

119. Som hovedregel må myndighederne kun indhente helbredsoplysninger, herunder oplysninger om sygehusophold, der har betydning ved vurderingen af en ansøgers aktuelle helbredstilstand og arbejds-ejne. Nødvendige oplysninger om sygehusophold bør tilvejebringes ved, at der indhentes relevante foreliggende journaloplysninger fra sygehuset.

120. Reglerne om sundhedspersoners (lægers, tandlægers m.fl.) videregivelse af oplysninger om patienters helbredsforhold, øvrige rent private forhold og andre fortrolige oplysninger til andre formål end behandling af patienter findes bl.a. i § 43 i sundhedsloven.

Hovedreglen er, at sundhedspersonen kun må videregive fortrolige oplysninger, hvis patienten giver samtykke til videregivelsen, jf. sundhedslovens § 43, stk. 1.

Det følger dog af sundhedslovens § 43, stk. 2, nr. 1, at sundhedspersoner kan videregive oplysninger om patientens helbredsforhold, øvrige rent private forhold og andre fortrolige oplysninger, uden patientens samtykke, når det følger af lov eller bestemmelser fastsat i henhold til lov, at oplysningen skal videregives og oplysningen må antages at have væsentlig betydning for den modtagende myndigheds sagsbehandling.

Det indebærer, at en sundhedsperson kan videregive oplysninger til en myndighed, f.eks. en kommune, hvis kommunen – i overensstemmelse med reglerne i retssikkerhedslovens § 11 a, stk. 1 – efter borgerens forudgående samtykke forlanger, at sundhedspersonen giver kommunen oplysninger om den pågældende borger. Det er således ikke nødvendigt i den situation, at sundhedspersonen indhenter et (yderligere) samtykke efter sundhedslovens § 43, stk. 1. Sundhedspersonen kan desuden videregive oplysninger i medfør af sundhedslovens § 43, stk. 2, nr. 1, hvis kommunen med hjemmel i retssikkerhedslovens § 11 a, jf. § 11 c, anmoder en sundhedsperson om oplysninger uden samtykke fra borgeren.

Det bemærkes, at den indhentende myndighed i almindelighed skal have forsøgt at indhente borgerens samtykke.

Det bemærkes endvidere, at myndigheden kun kan forlange de oplysninger, der er nødvendige for at behandle sagen, jf. § 11 a, stk. 1, og § 11 c.

Det følger af sundhedslovens § 43, stk. 2, nr. 1, at der kun er pligt til at videregive de oplysninger, der må antages at have væsentlig betydning for den modtagende myndigheds sagsbehandling. Det indebærer, at såfremt en patientjournal indeholder oplysninger, der ikke kan antages at have væsentlig betydning for den modtagende myndigheds sagsbehandling, skal disse oplysninger frasorteres, idet de ikke må videregives. Såfremt der er tale om videregivelse af oplysninger på baggrund af patientens samtykke til kommunen, jf. retssikkerhedslovens § 11 a, skal sundhedspersonen desuden sikre sig, at samtykket til kommunen omfatter de oplysninger, som sundhedspersonen bliver anmodet om at videregive.

121. Praktiserende læger, øjenafdelinger på sygehuse, speciallæger og andre, der virker inden for social- og sundhedsvæsenet, kan med samtykke fra forældremyndighedens indehaver videregive oplysninger om børn og unge under 18 år med nedsat synsfunktion til Synsregistret, som føres af Kennedy Centret, jf. § 153 a i serviceloven. Kennedy Centret kan med samtykke fra forældremyndighedens indehaver videregive disse oplysninger til relevante social-, sundheds-, og undervisningsmyndigheder. Regler herom findes i bekendtgørelse om videregivelse af oplysninger om børn og unge under 18 år med nedsat synsfunktion til og fra Synsregistret, der føres af Kennedy Instituttet – Statens Øjenklinik (KISØ) (bekendtgørelse nr. 372 af 17. april 2007).

Hvilke myndigheder kan forlange oplysninger?

122. Det er de myndigheder, der behandler sager efter den sociale lovgivning, der kan indhente oplysninger. Ved Udbetaling Danmarks behandling af sager vedrørende en række sociale ydelser m.v. finder § 11 a, stk. 1-5, § 11 b og § 11 c, stk. 1, nr. 4, tilsvarende anvendelse, jf. § 5 i Udbetaling Danmark-loven. Det vil sige, at kommunerne, Udbetaling Danmark og Ankestyrelsen kan indhente oplysninger i henhold til bestemmelsen. Det samme gælder, når Familieretshuset behandler sager efter servicelovens § 131 om optagelse i særlige botilbud uden samtykke.

Indhentning af samtykke i klagesager og visse sager, der behandles af Udbetaling Danmark

123. Samtykke til brug for behandling af klagesager og sager om pension til borgere med bopæl i udlandet, der behandles i Udbetaling Danmark, kan indhentes på en særlig måde.

Efter § 11 a, stk. 6, kan Ankestyrelsen i den skriftlige bekræftelse af, at en klage er modtaget, meddele borgeren, at styrelsen om nødvendigt vil indhente nærmere beskrevne typer af oplysninger efter § 11 a, stk. 1, til brug for sagsbehandlingen. Borgeren får herefter en frist til at gøre indvendinger mod dette. Hvis de nævnte myndigheder ikke får en indsigelse, kan myndighederne herefter indhente oplysningerne. Oplysninger, som indhentes efter denne praksis, sendes til partshøring efter forvaltningslovens regler.

Tilsvarende gælder ved Udbetaling Danmarks behandling af pensionssager for borgere med bopæl i udlandet.

For Ankestyrelsens behandling af arbejdsskadesager m.v. fremgår samme regel af § 16 i bekendtgørelse om forretningsorden for Ankestyrelsen.

124. Hvis der gøres indsigelse, respekteres dette, men borgeren skal gøres opmærksom på, at sagen må afgøres på det foreliggende grundlag efter § 11 b om den processuelle skadevirkning, medmindre samtykkekravet kan fraviges efter § 11 c. Se punkt 138-142 og punkt 145 om den processuelle skadevirkning og adgangen til at forlange at få oplysninger fra andre om borgeren uden borgerens samtykke.

Økonomiske oplysninger – kræver ikke samtykke

125. § 11 a, stk. 2, giver myndighederne mulighed for at kræve at få oplysninger om økonomiske forhold fra andre myndigheder og arbejdsløshedskasser til brug for behandling af en enkelt sag eller til brug for kontrol af en enkelt eller flere sager.

Ved en generel søgning kan kommunen foretage en samkøring af registre for at kontrollere, at personer, der søger, modtager eller har modtaget hjælp, ikke samtidig modtager eller har modtaget andre ydelser, som der ikke er ret til samtidig med hjælpen, eller som har betydning for hjælpens størrelse.

Kommunen skal opfylde oplysningspligten efter databeskyttelsesforordningens artikel 14, når den indhenter personoplysninger fra andre end borgeren. Kommunen skal opfylde oplysningspligten efter forordningens artikel 13, når personoplysninger indhentes fra borgeren selv.

Kommunen skal endvidere opfylde oplysningspligten efter forordningens artikel 13, stk. 3, når oplysninger, som er indhentet fra borgeren selv benyttes til andre formål, end det eller de formål, oplysningerne er indhentet til og efter artikel 14, stk. 4, hvis personoplysningerne ikke er indhentet fra borgeren selv.

Oplysninger om økonomiske forhold kan efter § 11 a, stk. 2, kun indhentes fra andre myndigheder og fra arbejdsløshedskasser. Om oplysninger til brug for stikprøvekontrol i pensionssager se dog punkt 129.

126. Myndigheden kan, ud over at indhente oplysninger om ansøgerens eller ydelsesmodtagerens økonomiske forhold, indhente oplysninger om en ægtefælles, en samlevers eller andre husstandsmedlemmers økonomiske forhold. Se punkt 132-134 om nødvendige oplysninger om andre end ansøgeren selv. Oplysninger om ægtefællers, samleveres eller andre husstandsmedlemmers økonomiske forhold kan alene indhentes efter § 11 a, stk. 2, når oplysningerne er nødvendige ved behandlingen af ansøgerens sag eller til brug for generel kontrol.

Som eksempel kan nævnes, at det følger af lov om individuel boligstøtte, at støtten beregnes på grundlag af summen af ansøgerens og dennes husstandsmedlemmers indkomster. Som medlemmer af husstanden medregnes efter boligstøtteleven ansøgeren, dennes ægtefælle, hjemmевærende børn og andre, der har fast ophold i lejligheden uden at være logerende. I sager efter boligstøtteleven vil oplysninger om sådanne personers økonomiske forhold derfor kunne indhentes uden samtykke efter § 11 a, stk. 2.

127. Oplysninger om økonomiske forhold kan også indhentes fra en anden kommune, selv om den, som oplysningerne vedrører, ikke bor i den kommune, som indhenter oplysningerne. Det betyder f.eks., at en kommune kan indhente oplysninger også i de tilfælde, hvor en borger flytter til eller fra kommunen og fortsat modtager hjælp fra fraflytningskommunen, mens borgeren søger hjælp i tilflytningskommunen.

128. Indhentningen af økonomiske oplysninger kan ske uden samtykke fra borgeren, både ved sagens start og ved senere opfølgning i sagen. Borgeren skal ved ansøgningen skriftligt oplyses om adgangen til at indhente økonomiske oplysninger uden samtykke, jf. § 12, nr. 1 (se punkt 176). Der henvises også til databeskyttelsesforordningens artikel 13, stk. 3, og 14, stk. 4.

§ 12 i Udbetaling Danmark-loven giver mulighed for at indhente og samkøre ikke-følsomme oplysninger og er ikke kun begrænset til oplysninger om økonomiske forhold. Der kan desuden indhentes oplysninger om alle relevante persongrupper. § 12 a i Udbetaling Danmark-loven finder også anvendelse ved register-samkøring i kontroløjemed i Udbetaling Danmark for så vidt angår kommunale ydelsesområder. Der henvises til punkt 137.

Stikprøvekontrol i pensionssager

129. Efter § 11 a, stk. 3, kan kommunen herudover uden samtykke fra borgeren forlange at få nødvendige oplysninger om økonomiske forhold fra pengeinstitutter og arbejdsgivere til brug for stikprøvekontrol i sager om lov om social pension.

Oplysningerne kan indhentes, uden at der foreligger en konkret mistanke om misbrug eller fejludbetalinger i sager, der udtages til stikprøvekontrol.

Det er alene oplysninger om pensionisten selv – men ikke om dennes ægtefælle eller samlever – der kan indhentes til brug for stikprøvekontrollen. Oplysninger om en eventuel ægtefælle eller samlevers indkomst og formue kan således alene indhentes uden samtykke efter andre bestemmelser, f.eks. § 11 a, stk. 2, eller efter bestemmelser fastsat i anden lovgivning, f.eks. databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven eller lov om finansiel virksomhed.

Bestemmelsen i § 11 a, stk. 3, betyder, at pengeinstitutternes udlevering af nødvendige oplysninger til kommunerne, vil blive betragtet som berettiget, jf. lov om finansiel virksomhed.

Kommunernes stikprøvekontrol skal foretages ud fra objektive og lovlige kriterier, f.eks. cpr-nummer, alder, tilkendelsestidspunkt for pension eller pensionstype. Dette følger af princippet om ligebehandling og forbuddet mod direkte og indirekte usaglig sagsbehandling.

Bestemmelsen indebærer en forpligtelse til, at pengeinstitutter og arbejdsgivere udleverer nødvendige oplysninger om indkomst- og formueforhold. Dette krav svarer til forpligtelsen til at udlevere oplysninger efter § 11 a, stk. 1, dog med den undtagelse, at myndigheden ikke i forhold til oplysninger efter § 11 a, stk. 3, kan forlange, at der foretages retsligt forhør efter retsplejelovens § 1018, hvis oplysningerne ikke videregives.

§ 11 a, stk. 3, giver kommunerne mulighed for at indhente nødvendige økonomiske oplysninger fra arbejdsgivere og pengeinstitutter, der kan belyse indkomst- og formueforhold. Det kan være oplysninger fra arbejdsgivere om personlig indkomst, der ikke indgår i indkomstregistret, f.eks. udbetaling af engangsvederlag fra arbejdsgivere. Og det kan være oplysninger fra pengeinstitutter om enkeltstående dispositioner på den enkelte konto, der kan anvendes til at belyse, om pensionisten har uoplyst formue eller uoplyste indtægter, herunder indtægter fra udlandet.

Derimod giver bestemmelsen ikke hjemmel til at kommunerne ved stikprøvekontrol uden samtykke kan undersøge andre forhold end pensionistens økonomiske forhold, der kan have betydning for pensionen.

Andre forhold end oplysninger om økonomiske forhold, f.eks. oplysninger om helbred m.v., kan fortsat alene undersøges uden samtykke fra borgeren, hvis retssikkerhedsloven i øvrigt giver hjemmel til det. Det kan være i tilfælde, hvor der opstår en konkret mistanke om, at pensionisten modtager ydelsen med urette, og der derfor indledes en tilbagebetalingssag (se punkt 149-168).

Det fremgår udtrykkeligt af § 11 a, stk. 3, at kommunerne alene kan indhente oplysninger, der er nødvendige (se punkt 109 og 110). Dette er en understregning af, at kommunerne ved indhentning og behandling af personoplysninger efter bestemmelsen, skal følge proportionalitetsprincippet i databeskyttelsesforordningen, hvorefter de oplysninger, der indhentes, skal være tilstrækkelige, relevante og begrænsede til, hvad der er nødvendigt i forhold til de formål, hvortil de behandles, jf. punkt 109.

I forbindelse med en anmodning efter § 11 a, stk. 3, skal kommunen ved anmodningen om udlevering af oplysninger præcisere, hvilke oplysninger kommunen har brug for, således at der kun udleveres oplysninger, der kan belyse indkomst- og formueforhold, som er nødvendige og relevante for den type pension og de tillæg, som den enkelte pensionist modtager.

Relevante oplysninger om indtægtsforhold, der kan indhentes fra pengeinstitutter, kan for modtagere af folkepension og førtidspension f.eks. være løbende indsættelser på pensionistens bankkonti fra Danmark og udlandet eller indbetalinger af større engangsbeløb.

I forhold til efterfølgende kontrol af opgørelse af formue og fastlæggelse af tillægsprocenten, kan det være relevant at fremskaffe oplysninger om enkeltstående dispositioner på pensionistens bankkonti i månederne før og efter årsskiftet. Større beløb, der bliver hævet og indsat igen efter et stykke tid, kan være et tegn på, at pensionisten bevidst forsøger at omgå betingelserne i pensionsloven om, at helbredstillæg og den supplerende pensionsydelse for folkepensionister alene kan udbetales, hvis pensionisten og dennes eventuelle ægtefælles eller samlevers formue pr. 1. januar er under formuegrænsen, som er fastsat i pensionsloven.

Det kan aldrig blive betragtet som relevant og nødvendigt for kommunen at få oplysninger om transaktioner fra borgerens bankkonti om almindelige løbende forbrug eller at indhente et kontoudtog i sin helhed.

§ 11 a, stk. 3, giver adgang til at sammenstille de oplysninger, der kan indhentes efter bestemmelsen, med andre oplysninger om økonomiske forhold i den enkelte pensionssag.

Der er ikke efter § 11 a, stk. 3, et krav om, at kommunen skal forsøge at indhente samtykke, som det er tilfældet efter § 11 c, stk. 4 (se punkt 147). Kommunen har dog efter databeskyttelsesforordningen som udgangspunkt pligt til efterfølgende at gøre pensionisten bekendt med, at der er indhentet oplysninger til brug for stikprøvekontrol, jf. databeskyttelsesforordningens artikel 14.

Hvis en stikprøvekontrol giver anledning til yderligere undersøgelser, skal der foretages en partshøring af borgeren i overensstemmelse med forvaltningslovens regler, ligesom regler for at indhente oplysninger i tilbagebetalingssager jf. § 11 c, stk. 1, nr. 4, og anden relevant lovgivning skal følges.

Efter § 5 i Udbetaling Danmark-loven og retssikkerhedsbekendtgørelsens § 2, finder § 11 a, stk. 3, tilsvarende anvendelse, når Udbetaling Danmark behandler og træffer afgørelser vedrørende en række sociale ydelser m.v. Udbetaling Danmark udbetaler førtidspension og folkepension og opgør formuen samt borgerens tillægsprocent.

Oplysninger fra eIndkomstregistret

130. Efter § 7 i lov om et indkomstregister kan blandt andet kommunale og statslige myndigheder få terminaladgang til oplysninger i eIndkomstregistret. Dette kræver dog, at den pågældende myndighed i henhold til anden lovgivning kan få terminaladgang til den pågældende type oplysninger i indkomstregistret.

Myndighederne får terminaladgang til de oplysninger, der indhentes efter retssikkerhedslovens § 11 a, stk. 1 og 2, i indkomstregistret, i det omfang sådanne oplysninger findes i registret.

§ 11 a, stk. 5, giver ikke myndighederne en udvidet adgang til at indhente oplysninger uden samtykke, men fastsætter blot en klar hjemmel til at indhente oplysninger også fra indkomstregistret.

Myndighederne skal i videst muligt omfang indhente nødvendige oplysninger om løn, overførselsindkomster, private pensioner og andre indkomster fra indkomstregistret. Det samme gælder oplysninger om arbejdsomfang (løntimer) og lønperioder. Bestemmelsen indebærer, at myndighederne skal anvende oplysningerne fra indkomstregistret, hvis de findes der, frem for at indhente oplysningerne fra andre myndigheder, arbejdsgivere, borgeren selv eller andre. Oplysninger om ferieforhold skal dog indhentes fra FerieKonto (se punkt 131).

Oplysninger om ferieforhold

131. Udover økonomiske oplysninger, bl.a. oplysninger om optjente feriepenge, giver § 11 a, stk. 2, adgang til, at kommunerne uden samtykke kan kræve oplysninger om ferieforhold generelt. Med ferieforhold forstås ifølge forarbejderne til bestemmelsen (jf. lovforslag L 108 2010/1) optjente feriedage, optjent feriegodtgørelse, tidspunktet for afholdelse af ferie og udbetaling af feriepenge. Oplysningerne kan indhentes til brug for behandlingen af en enkelt sag eller til brug for generel kontrol. Der henvises til punkt 125-128.

Adgang til oplysninger efter § 11 a, stk. 2, om optjente feriedage, optjent feriegodtgørelse, tidspunktet for afholdelse af ferie og udbetalinger af feriepenge, som er registreret i Feriekonto, skal efter § 11 a, stk. 4, ske via den elektroniske adgang, som Feriekonto stiller til rådighed.

Pligten til at få adgang til oplysninger fra FerieKonto om udbetaling af feriepenge m.v. via FerieKontos digitale adgang udelukker ikke, at kommunen kan anmode borgeren om at oplyse om optjente feriedage, optjent feriegodtgørelse, tidspunktet for afholdelsen af ferie samt udbetalinger af feriepenge.

Særligt om indhentelse af oplysninger om ægtefæller og samlever

132. Hvis betingelserne i de enkelte sociale love kræver, at myndigheden indhenter oplysninger om andre end den borger, der søger om eller får hjælp, f.eks. om borgerens ægtefælle eller samlever, vil oplysninger om disse personer ikke kunne indhentes efter § 11 a, stk. 1 (se punkt 115). Myndigheden kan dog fortsat indhente oplysninger om borgerens ægtefælle eller samlever efter forvaltningslovens og databeskyttelsesforordningens og databeskyttelseslovens regler om behandling af personoplysninger. Se Justitsministeriets vejledning om forvaltningsloven og Datatilsynets vejledning af juni 2018 om registreredes rettigheder, der findes på Datatilsynets hjemmeside www.datatilsynet.dk.

Som udgangspunkt vil en redegørelse om borgerens ægtefælles eller samlevers forhold, der har betydning for tildeling af hjælp, komme fra den borger, der søger om eller får hjælp. Får myndigheden brug for at undersøge ægtefællens eller samleverens forhold nærmere, kan myndigheden indhente oplysninger om den pågældende efter forvaltningslovens og databeskyttelsesforordningens og databeskyttelseslovens regler, samt efter andre særlove, eller bede ægtefællen eller samleveren om selv at fremskaffe den fornødne dokumentation for nærmere angivne forhold.

Ankestyrelsens principafgørelse P-20-02:

Klageinstansen havde ret til at afvise at realitetsbehandle samleverens klage over socialforvaltningens indhentelse af oplysninger om hendes formueforhold i forbindelse med behandling af en ansøgning om helbredstillæg fra den pensionist, der boede sammen med hende.

Socialforvaltningen var berettiget til at indhente oplysninger om samleverens formueforhold uden dennes samtykke.

Socialforvaltningen havde dog pligt efter persondataloven til at oplyse samleveren om, at kommunen behandlede oplysninger om hende. Socialforvaltningen burde derfor have givet samleveren klagevejledning til Datatilsynet.

133. Oplysninger om økonomiske forhold og ferieforhold for ægtefæller, samlever og andre husstandsmedlemmer kan indhentes efter § 11 a, stk. 2 (se punkt 125-128 og punkt 130). Se også punkt 137 om kapitel 3, herunder §§ 12 og 12 a i Udbetaling Danmark-loven.

134. Der gælder særlige regler ved behandlingen af sager om foranstaltninger efter kapitel 11 i serviceloven, der kan gennemføres uden forældremyndighedsindehaverens samtykke. I disse sager kan myndighe-

den forlange at få oplysninger om ægtefæller eller samlevere. Dette er særligt reguleret i § 11 c, stk. 3. Myndighederne kan indhente oplysningerne uden samtykke fra ægtefællen eller samleveren, jf. § 11 c, stk. 3, i disse sager. Myndigheden kan ikke kun indhente oplysninger fra andre offentlige myndigheder og ægtefællen eller samleveren i en børnesag, men kan herudover indhente oplysninger fra private, jf. § 11 c, stk. 2 og 3. Dette kan ligeledes ske uden samtykke fra ægtefællen eller samleveren. Myndigheden skal dog altid forsøge at indhente samtykke fra ægtefællen eller samleveren til at indhente oplysningerne, jf. § 11 c, stk. 4. Der henvises i øvrigt til punkt 171-175.

Underretningspligt over for ægtefællen eller samleveren

135. Når kommunen indhenter oplysninger om ægtefællen eller samleveren, skal denne gives meddelelse om det efter artikel 14 i databeskyttelsesforordningen, jf. Datatilsynets vejledning af juni 2018 om registreredes rettigheder. Det gælder, uanset om oplysningen om ægtefællen eller samleveren indhentes efter retssikkerhedsloven eller databeskyttelsesloven og databeskyttelsesforordningen.

Kommunernes muligheder for at forlange oplysninger uden samtykke i beskæftigelsessager

136. Ud over mulighederne for at forlange økonomiske oplysninger og oplysninger om ferieforhold efter retssikkerhedslovens § 11 a, stk. 2 og 3, gælder for visse love, der også er omfattet af retssikkerhedsloven, at kommunerne uden samtykke fra borgeren kan kræve visse andre oplysninger efter § 54 i lov om organisering og understøttelse af beskæftigelsesindsatsen m.v., hvis det er nødvendigt til brug for kontrol af udbetalingerne i en enkelt sag eller generel kontrol.

Kommunen kan ud over de tilfælde, der er omfattet af retssikkerhedslovens §§ 11 a og 11 c og § 50 i integrationsloven, i visse tilfælde kræve oplysninger om den, der ansøger om eller får ydelser fra kommunen efter aktivloven, beskæftigelsesindsatsloven, sygedagpengeloven og integrationsloven, og dennes ægtefælle eller sambo.

Kommunen kan uden ansøgerens eller modtagerens samtykke, hvis det er nødvendigt til brug for kontrol af udbetalingerne i en enkelt sag eller generel kontrol, kræve oplysninger fra arbejdsgivere om løn- og beskæftigelsesperioder m.v. samt oplysninger om pensionsforhold m.v. fra pensionskasser, livsforsikringsselskaber og pengeinstitutter. Oplysningerne indhentes med henblik på at kontrollere, om der sker fejl eller misbrug i forbindelse med udbetaling af ydelser.

Kommunen kan uden ansøgerens eller modtagerens samtykke, hvis det er nødvendigt til brug for kontrol af udbetalingerne i en enkelt sag eller generel kontrol, kræve andre oplysninger end oplysninger om økonomiske forhold fra andre offentlige myndigheder og fra arbejdsløshedskasserne. Oplysningerne kan samkøres og sammenstilles med data fra myndighedens egne, andre myndigheders og arbejdsløshedskassernes it-systemer, når dette er nødvendigt for at kontrollere, om betingelserne for at modtage ydelser er opfyldt, herunder med henblik på efterfølgende kontrol af, om der er sket fejl eller misbrug i forbindelse med udbetaling af ydelser.

Oplysningerne kan indhentes, selv om borgeren, som oplysningerne vedrører, ikke bor i den kommune, som indhenter oplysningerne.

Myndigheden kan få terminaladgang til de nødvendige oplysninger som nævnt i indkomstregisteret, jf. § 7 i lov om et indkomstregister. I det omfang oplysningerne findes i indkomstregisteret, skal kommunen indhente oplysningerne herfra.

Udbetaling Danmarks muligheder for at forlange oplysninger uden samtykke efter § 12 i Udbetaling Danmark-loven

137. Ud over mulighederne for at forlange økonomiske oplysninger og oplysninger om ferieforhold efter retssikkerhedslovens § 11 a, stk. 2 og 3, gælder for visse love, der også er omfattet af retssikkerhedsloven, at Udbetaling Danmark uden samtykke fra borgeren kan forlange visse andre oplysninger efter § 12 i Udbetaling Danmark-loven.

Udbetaling Danmark kan ved administrationen af sine sagsområder efter § 1 forlange at få nødvendige ikkefølsomme personoplysninger fra andre offentlige myndigheder og arbejdsløshedskasser i elektronisk form og indhente nødvendige ikkefølsomme personoplysninger fra udenlandske myndigheder i elektronisk form med henblik på samkøring og sammenstilling i kontroløjemed uden samtykke fra borgeren eller arbejdsgiveren til brug for kontrol af en enkelt sag eller til brug for generel kontrol af ansøgere eller modtagere af kontante ydelser eller økonomiske tilskud.

Kapitel 15

Konsekvensen, når borgeren ikke medvirker – processuel skadevirkning

§ 11 b. Hvis borgeren ikke medvirker, jf. § 11, stk. 1, nr. 1 og 2, eller ikke giver samtykke til, at myndigheden kan indhente oplysninger, jf. § 11 a, stk. 1, skal myndigheden behandle sagen om hjælp på det foreliggende grundlag, medmindre oplysningerne kan indhentes uden samtykke, jf. § 11 a, stk. 2, og § 11 c.

Borgerens medvirken er frivillig

138. Hvis en borger i en konkret sag ikke ønsker at medvirke, f.eks. ikke vil tillade, at der indhentes fortrolige oplysninger fra andre myndigheder efter § 11 a, stk. 1, eller nægter at lade sig undersøge af en læge, jf. § 11, stk. 1, nr. 2, er udgangspunktet, at borgerens ønsker skal respekteres.

Dette gælder også, selv om myndighederne skønner, at det vil kunne være til borgerens fordel, at myndigheden får de ønskede oplysninger. En myndighed må således ikke – heller ikke i ansøgningssager – af egen drift forsøge at skaffe nødvendige fortrolige oplysninger, medmindre oplysningerne kan indhentes uden samtykke efter § 11 a eller § 11 c. Når borgerens ønske skal respekteres, skal myndigheden gøre borgeren opmærksom på, hvilken konsekvens den manglende medvirken kan få. Konsekvensen er, at sagen må afgøres på det grundlag, som foreligger, det vil sige ud fra de oplysninger, som nu er i sagen. Dette princip kaldes princippet om den processuelle skadevirkning og er lovfæstet i § 11 b. Det følger ligeledes af databeskyttelsesforordningens artikel 21, at borgeren til enhver tid – af grunde der vedrører den pågældendes særlige situation – har ret til at gøre indsigelse imod, at oplysninger om vedkommende gøres til genstand for behandling baseret på artikel 6, stk. 1, litra e eller f. Disse bestemmelser gælder når e) behandling er nødvendig af hensyn til udførelse af en opgave i samfundets interesse eller som henhører under offentlig myndighedsudøvelse, som den dataansvarlige har fået pålagt og f) behandling er nødvendig for, at den dataansvarlige eller en tredjemand kan forfølge en legitim interesse, medmindre den registreredes interesser eller grundlæggende rettigheder og frihedsrettigheder, der kræver beskyttelse af personoplysninger, går forud herfor, navnlig hvis den registrerede er et barn. Hvis indsigelsen er berettiget, må behandlingen ikke længere omfatte de pågældende oplysninger. Borgeren bør gøres opmærksom på, hvilke oplysninger der mangler for at kunne træffe afgørelsen, og hvordan de eventuelt kan skaffes. Nærmere om databeskyttelsesforordningens regler, herunder artikel 21 se Datatilsynets vejledning af juni 2018 om registreredes rettigheder. Vejledningen findes på Datatilsynets hjemmeside www.datatilsynet.dk.

Det er en forudsætning for, at myndigheden kan tillægge borgerens manglende medvirken betydning, at de manglende oplysninger er relevante i forhold til den hjælp, som der skal træffes afgørelse om.

Myndigheden kan i øvrigt ikke kræve, at borgeren selv indhenter oplysninger, som det vil være særligt indgribende, belastende, besværligt eller omkostningskrævende at skaffe. Myndigheden kan heller ikke kræve, at borgeren skal indhente oplysninger, som vil kræve, at borgeren har særlige forudsætninger, eller at borgeren skal have hjælp fra sagkyndige. Myndigheden må ikke give borgeren det indtryk, at straffebestemmelsen i § 12 b, stk. 1, kan bruges til at tvinge borgeren til at medvirke til sagens oplysning. Straffebestemmelsen er beskrevet i kapitel 20.

Efter § 5 i Udbetaling Danmark-loven og retssikkerhedsbekendtgørelsens § 2, finder § 11 b tilsvarende anvendelse, når Udbetaling Danmark behandler og træffer afgørelser vedrørende en række sociale ydelser m.v.

Konsekvenser af manglende medvirken – afgørelse på det foreliggende grundlag

139. Konsekvenserne af manglende medvirken vil afhænge af, hvilke oplysninger som mangler, og hvilken form for hjælp der er tale om. Drejer det sig f.eks. om oplysninger om økonomiske forhold, som er afgørende for, om hjælpen kan bevilges, kan resultatet være et afslag. Konsekvensen kan også være, at hjælpen tildeles med et mindre beløb end det, der er søgt om.

140. Myndighederne kan ikke give afslag på hjælp eller stoppe allerede bevilget hjælp med henvisning til den processuelle skadevirkning, alene fordi borgeren ikke vil medvirke til at oplyse sagen. Myndigheden skal i hvert enkelt tilfælde vurdere, hvilken betydning den eller de manglende oplysning(er) har i forhold til den sag, der skal tages stilling i.

Myndigheden skal være opmærksom på, at borgerens manglende medvirken kan skyldes forhold, der i nogle tilfælde i sig selv kan være tegn på behov for hjælp efter den sociale lovgivning.

141. Den processuelle skadevirkning gælder ikke, hvis det følger af reglerne, at princippet skal fraviges. Det gælder i sager, hvor myndighederne har pligt til at reagere og træffe afgørelse, fordi der er vægtigere hensyn at tage end hensynet til borgerens selvbestemmelse (se punkt 145-148). Der kan f.eks. være tale om uanmodet tilkendelse af førtidspension til en borger med alvorlig sindslidelse eller uanmodet tilkendelse af praktisk hjælp i hjemmet til en borger, som på grund af svær demens samler på affald og opbevarer det i boligen.

142. Udgangspunktet om processuel skadevirkning anvendes heller ikke, hvis en myndighed efterspørger oplysninger hos en ansøger om mulige strafbare forhold, se principperne i FOU 1999.299.

Borgeren er ikke forpligtet til at give oplysninger, hvis afgivelse af oplysningerne indebærer, at borgeren derved tvinges til at belaste sig selv med oplysninger om at have begået strafbare forhold. Oplysningspligten skal ses i sammenhæng med § 10 i lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter.

Folketingets Ombudsmands udtalelse FOU 2013.4:

En kommune modtog en anonym anmeldelse om, at en kvinde, der modtog en række sociale ydelser som ”reelt enlig”, levede i et ægteskabslignende forhold. Som følge af anmeldelsen undersøgte kommunen kvindens forhold. I den forbindelse fik kommunen kvindens accept af, at kommunen indhentede en større mængde kontoudtog fra hendes bank for at undersøge hendes økonomiske forhold nærmere. Dette medførte, at banken opkrævede kvinden et gebyr på 500 kr.

Efter at have undersøgt kvindens forhold nærmere traf kommunen afgørelse om, at kvinden skulle tilbagebetale ordinært og ekstra børnetilskud samt boligydelse for en periode. Senere traf kommunen

også afgørelse om, at kvinden skulle tilbagebetale for meget modtaget pension for samme periode. Det sociale nævn stadfæstede disse afgørelser. Som begrundelse for afgørelserne henviste myndighederne til, at de vurderede, at kvinden i den pågældende periode ikke havde været reelt enig, og at hun havde modtaget for høje ydelser mod bedre vidende.

Ombudsmanden var enig i, at begrebet "enlig" skulle forstås på samme måde i børnetilskudsloven og pensionsloven. Han fandt dog, at det var uheldigt, at afgørelserne gav indtryk af, at det var den samme vurdering, myndighederne skulle foretage for at fastslå, om tilbagebetalingsbetingelserne i børnetilskuds- og boligstøtteloven var opfyldt. Efter at have undersøgt sagen anså ombudsmanden det for en fejl, at kommunen ikke havde været opmærksom på overholdelsen af reglerne i § 10, stk. 3, i lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter. Derudover vurderede ombudsmanden, at kvinden ikke var blevet tilstrækkeligt vejledt i forbindelse med sagen. Endvidere havde ombudsmanden en række bemærkninger vedrørende enkelte af de konkrete forhold, som myndighederne havde lagt vægt på, herunder myndighedernes brug af den anonyme anmeldelse.

Desuden mente ombudsmanden, at sagens forløb rejste berettiget tvivl om, hvorvidt kvinden havde modtaget de pågældende ydelser "mod bedre vidende". Endelig var det ombudsmandens opfattelse, at kommunen ikke havde tilstrækkelig hjemmel til at kræve, at bankgebyret skulle betales af kvinden.

Folketingets Ombudsmands udtalelse FOU 2012.8:

En kommune modtog en anonym henvendelse om en kvinde, som modtog en række sociale ydelser som "reelt enig". Ifølge den anonyme henvendelse levede kvinden i et ægteskabslignende forhold. Kommunen indkaldte kvinden til et møde "om de sociale ydelser, du modtager og har ansøgt om". Under mødet blev kvinden gjort bekendt med den anonyme henvendelse og bedt om at redegøre for sine forhold. Kommunen undersøgte sagen nærmere og holdt endnu et møde med kvinden. Det andet møde blev kaldt "partshøring". Herefter traf kommunen afgørelse om, at kvinden ikke var berettiget til en række sociale ydelser, og at ydelser, hun allerede havde modtaget, skulle betales tilbage.

Efter en konkret vurdering af de forhold, som myndighederne havde lagt vægt på, da de afgjorde sagen, mente ombudsmanden, at sagen på en række punkter ikke var tilstrækkeligt oplyst, og at der derfor var væsentlige mangler ved sagsoplysningen.

Ombudsmanden lagde til grund, at kommunen havde haft en "mistanke", sådan som det er beskrevet i § 10 i lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter. Kommunen skulle derfor have vejledt kvinden om, at hun ikke havde pligt til at give oplysninger, som kunne have betydning for bedømmelsen af den formodede strafbare lovovertrædelse.

Borgeren skal have skriftlig besked om konsekvenserne af den manglende medvirken (se punkt 176). Det bør udtrykkeligt fremgå, at behandling af sagen på det foreliggende grundlag som hovedregel vil betyde, at borgerens ansøgning ikke (fuldt ud) imødekommes, eller at den tildelte ydelse (helt eller delvis) vil blive bragt til ophør.

Udgifter ved sagernes behandling

143. Myndighederne betaler nødvendige udgifter til lægeerklæringer, undersøgelser, behandlinger, transport og lignende, som myndigheden pålægger borgeren eller klageren, og som ikke afholdes efter anden

lovgivning, jf. retssikkerhedsbekendtgørelsens § 19. Når myndigheden anmoder borgeren om at medvirke til undersøgelser m.v., bør myndigheden oplyse, hvilke udgifter myndigheden dækker.

Helhedsvurderingen og borgerens medvirken

144. Helhedsvurderingen efter § 5 forudsætter, at sagsbehandleren spørger mere bredt f.eks. i de situationer, hvor ansøgeren har andre problemer end ledighed. Det kan være problemer i forbindelse med samlivsophævelse eller skilsmisse, problemer i forbindelse med børnene og lignende. Hovedsigtet med den brede vurdering er at tilrettelægge hjælpen bedst muligt. Sagsbehandleren bør derfor ved samtalsens start orientere ansøgeren om samtalsens karakter, herunder om at en bred viden om ansøgerens forhold kan give det bedste grundlag for hjælpen. De enkelte oplysninger behøver ikke at have betydning for den konkrete hjælp, som ansøgeren eventuelt skal have, men har betydning for helhedsbilledet af ansøgerens situation.

Borgerens medvirken har derimod betydning for den konkrete hjælp og størrelsen af hjælpen.

Kapitel 16

Sager, der kan oplyses uden borgerens medvirken

§ 11 c. Hvis det er nødvendigt for sagens behandling, kan kravet om samtykke efter § 11 a, stk. 1 og 6, fraviges i sager om

- 1) særlig støtte til børn og unge efter kapitel 11 i lov om social service, hvor myndighederne kan påbegynde en sag eller træffe afgørelse uden forældrenes samtykke, samt i forbindelse med undersøgelser efter § 50 i lov om social service,
- 2) førtidspension, hvor myndigheden kan påbegynde en sag eller træffe afgørelse i en sag uden at den pågældende person selv har rettet henvendelse herom, jf. § 17, i lov om social pension,
- 3) frakendelse af førtidspension, jf. § 44, stk. 1, i lov om social pension, og frakendelse eller overflytning til anden pension, jf. § 44, stk. 1, i lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension m.v.,
- 4) tilbagebetaling af sociale ydelser,
- 5) indstilling til Familieretshuset om at træffe afgørelse om optagelse i et bestemt botilbud uden samtykke efter § 129 a i lov om social service og
- 6) mellemkommunal refusion, jf. § 9 c, for så vidt angår følgende oplysninger om den borger, der ydes refusion for:
 - a) Cpr-nummer.
 - b) Hjemmel til udgiften.
 - c) Udgiftens elementer.
 - d) Antal af enheder.

Stk. 2-3. [...]

Stk. 4. Myndigheden skal uanset adgangen til at indhente oplysninger uden samtykke, jf. stk. 1-3, forsøge at få samtykke til at indhente oplysningerne.

Betingelser for at fravige kravet om samtykke

145. Kravet om, at borgeren skal give samtykke, inden myndigheden indhenter oplysninger efter § 11 a, kan fraviges i følgende kategorier af sager, jf. § 11 c:

- Sager om særlig støtte til børn og unge efter servicelovens kapitel 11, der kan gennemføres uden forældremyndighedsindehaverens samtykke, samt i forbindelse med undersøgelser efter § 50 i serviceloven.
- Sager, hvor myndigheden selv rejser sag om tildeling af pension efter pensionslovens § 17.
- Sager om frakendelse af førtidspension tilkendt efter pensionslovens regler, der gælder fra 1. januar 2003 og nedsættelse eller frakendelse af pension, der er tilkendt efter de regler, der var gældende indtil den 1. januar 2003, se førtidspensionsloven (gammel).
- Sager om tilbagebetaling af sociale ydelser.
- Sager om indstilling til Familieretshuset om at træffe afgørelse om optagelse i et bestemt botilbud uden samtykke efter servicelovens § 129 a.
- Sager om mellemkommunal refusion.

I disse sagstyper er der vægtigere hensyn end at holde fast i borgerens selvbestemmelse. Der er derfor en adgang til at indhente oplysninger uden samtykke i disse sager.

146. I sager om særlig støtte til børn og unge efter servicelovens kapitel 11, hvor der kan påbegyndes en sag eller træffes afgørelse uden forældremyndighedsindehaverens samtykke, vil det i nogle tilfælde være nødvendigt at fravige kravet om samtykke ud fra et omsorgshensyn til barnet eller den unge, således at kommunen efter retssikkerhedslovens § 11 a, stk. 1, kan indhente nødvendige oplysninger til brug for sagens behandling. Børnefaglige undersøgelser af børn og unge efter servicelovens § 50 skal så vidt muligt gennemføres i samarbejde med forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år. Der gælder imidlertid ikke et krav om samtykke fra parterne til gennemførelse af en sådan undersøgelse. I sådanne sager kan samtykkekravet i retssikkerhedslovens § 11 a, stk. 1, også fraviges. De myndigheder og personer, der er nævnt i § 11 a, stk. 1, har hermed pligt til at afgive de oplysninger, der kræves til brug for sagen også selv om samtykke ikke foreligger.

I sager efter pensionslovens § 17, hvor myndigheden kan rejse sag, uanset om borgeren ønsker det, f.eks. i forhold til en borger uden sygdomserkendelse, har myndigheden ligeledes mulighed for at undersøge sagen uden borgerens samtykke. Det kan f.eks. være for at finde ud af, om borgeren er berettiget til pension, fordi vedkommende på længere sigt ikke kan forsørge sig selv på grund af sin sygdom.

Det kan også være nødvendigt at fravige kravet om samtykke i sager om frakendelse af pension efter pensionslovens § 44, hvor myndigheden skal træffe afgørelse, hvis der sker en væsentlig forbedring af pensionistens arbejdssevne.

Også i tilbagebetalingssager kan det være nødvendigt at indhente oplysninger uden samtykke.

Myndigheden skal forsøge at indhente samtykke

147. Myndigheden skal altid forsøge at indhente samtykke fra borgeren til, at oplysningerne kan indhentes, jf. § 11 c, stk. 4. Dette gælder alle sager, der er nævnt i § 11 c, stk. 1, hvorefter kravet om samtykke kan fraviges.

Forsøg på aktuelt at indhente samtykke kan dog efter en konkret vurdering undlades, hvis myndigheden allerede på et tidligere tidspunkt i sagsforløbet forgæves har forsøgt at indhente samtykke, og myndigheden derfor har en formodning om, at samtykke igen vil blive nægtet, eller hvis borgeren allerede fra sagens begyndelse generelt har vist en stærk modvilje mod at medvirke i sagen.

Det skal bemærkes, at myndigheden i de tilfælde, hvor myndigheden indhenter oplysninger uden samtykke efter § 11 c, efterfølgende skal foretage partshøring af borgeren i overensstemmelse med forvaltnings-

lovens regler. Der skal endvidere gives oplysning efter databeskyttelsesforordningen om databehandlingen.

Der skal være en grund til, at myndigheden påbegynder en sag

148. § 11 c kan først bruges, hvis der er grundlag for at påbegynde en egentlig sag, der er omfattet af en af de typer af sager, der er nævnt i § 11 c. Det vil i praksis – bortset fra i sager om mellemkommunal refusion – sige, at myndigheden skal have oplysninger, der peger på, at der er grundlag for en sag, f.eks. fordi myndigheden har fået oplysninger fra andre dele af forvaltningen eller har fået en underretning f.eks. efter servicelovens §§ 152-154. Disse oplysninger skal noteres i sagen, jf. offentlighedslovens § 13.

Tilbagebetalingssager

149. Der kan blive tale om tilbagebetaling i sager, hvor en borger uberettiget og mod bedre vidende har modtaget en social ydelse, fordi vedkommende ikke har opfyldt sin oplysningspligt over for myndigheden. Ved tilbagebetaling forstås alle tilfælde, hvor en allerede udbetalt ydelse helt eller delvis kræves retur. Sådant efterregulering, hvorved for meget udbetalt ydelse modregnes i fremtidige ydelser, er også udtryk for tilbagebetaling, og kan kun gennemføres under de betingelser, de enkelte love fastsætter herfor.

Reglerne om borgerens pligt til at medvirke og konsekvenserne af manglende medvirken (se punkt 139-142) gælder ikke for tilbagebetalingssager. Det er således myndighedens opgave at tilvejebringe det nødvendige og tilstrækkelige grundlag for et tilbagebetalingskrav efter de retningslinjer, som er beskrevet nedenfor i punkt 150-168.

Urigtige oplysninger

150. §§ 11 a og 11 c i retssikkerhedsloven skal sikre, at myndighederne kan indhente relevante oplysninger om borgeren til brug for sagsbehandlingen, således at borgeren får den eller de ydelser, som borgeren har krav på. Et andet formål med reglerne er at sikre, at sociale ydelser kun udbetales til de borgere, som opfylder lovens betingelser for at modtage hjælpen, og som derfor er berettiget til at modtage hjælpen. Myndighederne skal derfor kunne afgøre, om de oplysninger, som borgeren kommer med, er korrekte og pålidelige. Det gælder både, når borgeren første gang ansøger om hjælp, og når myndigheden senere følger op på sagen.

Retssikkerhedsloven varetager på den ene side hensynet til, at myndighederne på et tilstrækkeligt og korrekt grundlag kan tildele hjælp til de borgere, der er berettiget til at modtage den, men på den anden side også hensynet til, at myndighederne kan gribe ind, hvis de har en konkret formodning om, at borgeren bevidst har givet myndigheden urigtige oplysninger, og derfor har modtaget en eller flere sociale ydelser med urette.

I Udbetaling Danmark-loven er der fastsat særlige regler om kommunernes og Udbetaling Danmarks samarbejde og pligt til at udveksle oplysninger til brug for vurderingen af, om der evt. skal påbegyndes en tilbagebetalingssag. Herudover indeholder loven regler om, at kommunen efter anmodning skal bidrage med at oplyse sager på Udbetaling Danmarks sagsområde. Kommunen er i den forbindelse omfattet af de samme beføjelser til at oplyse sagen, som hvis kommunen havde varetaget opgaven på sit eget sagsområde, det vil sige efter de retningslinjer, der blandt andet fremgår af denne vejledning.

Udbetaling Danmark-loven indeholder herudover regler om, at Udbetaling Danmark kan foretage registersamkøringer i kontroløjemed på en række kommunale ydelsesområder. Kommunerne har ansvaret for den videre oplysning af en sag, hvor en registersamkøring hos Udbetaling Danmark viser, at der er grundlag for at undersøge sagen nærmere og herefter evt. påbegynde en sag om tilbagebetaling.

Pligt til at rejse sag

151. Myndigheden har en ubetinget pligt til at rejse tilbagebetalingskrav, hvis borgeren har modtaget en ydelse med urette, og borgeren har været vidende om dette. Myndighedens oplysning af sagen er i disse tilfælde afgørende for, om myndigheden kan træffe en korrekt afgørelse.

Myndigheden kan f.eks. ved henvendelse fra andre borgere komme i besiddelse af oplysninger, der tyder på, at en borger ikke (længere) er reelt enlig. Myndigheden har i disse tilfælde pligt til at undersøge sagen nærmere. Det gælder både i forhold til vurderingen af, om borgeren fortsat er berettiget til den forhøjede ydelse, og ved vurderingen af, om borgeren i en forudgående periode har modtaget ydelsen, selv om betingelserne herfor ikke var opfyldt, og borgeren derfor måske skal betale den forhøjede ydelse tilbage.

Ond tro

152. Betingelserne for at træffe afgørelse om tilbagebetaling i sager, hvor borgeren har vildledt myndigheden, fremgår af de enkelte sociale love, f.eks. § 42, stk. 1, i pensionsloven. Betingelserne i de forskellige love er dog de samme. Betingelserne for at træffe afgørelse om tilbagebetaling er for det første, at ydelsen skal være modtaget med urette. Den anden betingelse er, at borgeren har været i ond tro om de oplysninger, som borgeren f.eks. har tilbageholdt over for myndigheden. Kravet om, at ydelsen er modtaget med "urette" betyder, at der skal være en sammenhæng mellem udbetalingen af ydelsen og den forkerte eller mangelfulde oplysning. Begge betingelser skal være opfyldt for at kunne kræve tilbagebetaling. Ond tro betyder, at borgeren vidste eller burde vide, at myndighedens grundlag for at udbetale ydelser var forkert.

153. En myndighed har pligt til at rejse en sag om tilbagebetaling, hvis myndigheden har en begrundet formodning om, at borgeren i en periode har modtaget en ydelse med urette, og borgeren har været vidende om dette. Det skyldes, at myndighederne kun har hjemmel til at tildele ydelser til de borgere, der opfylder lovens betingelser for at modtage hjælpen.

Sagen skal oplyses

154. Hvis myndigheden påbegynder en tilbagebetalingssag, kan det forekomme, at borgeren ikke giver samtykke til, at myndigheden undersøger sagen nærmere ved at forlange oplysninger fra andre efter § 11 a, stk. 1. Myndigheden har dog pligt til at oplyse sagen, således at afgørelsen om tilbagebetaling træffes på et forsvarligt grundlag. Myndigheden vil være nødsaget til at oplyse sagen uden borgerens samtykke. I disse sager vægter hensynet til kontrol med udbetalingen af sociale ydelser tungere end hensynet til borgerens selvbestemmelse. Myndigheden skal efter § 12 skriftligt orientere borgeren om adgangen til at indhente oplysninger uden samtykke (se kapitel 17).

Der findes særlige regler i § 10 i Udbetaling Danmark-loven, der giver Udbetaling Danmark mulighed for at indhente oplysninger uden samtykke fra borgeren med henblik på at vurdere, om der er grundlag for at påbegynde en egentlig tilbagebetalingssag.

Betingelserne for at indhente oplysninger uden samtykke i tilbagebetalingssager

155. Myndigheden kan ikke uden videre forlange at få oplysninger fra andre uden borgerens samtykke i sager, hvor der er en formodning for, at borgeren har modtaget ydelsen med urette og mod bedre vidende.

Myndigheden kan kun forlange at få oplysninger uden samtykke, når det må formodes at være nødvendigt for at kunne træffe en afgørelse om tilbagebetaling på et forsvarligt grundlag. Om det er nødvendigt for myndigheden at indhente oplysningen, afgøres ud fra en konkret vurdering i hver enkelt sag. For

at kunne foretage denne vurdering må myndigheden først udnytte mulighederne for at få sagen oplyst i tilstrækkeligt omfang på anden vis.

Partshøring

156. Myndigheden skal derfor først søge at få sagen oplyst yderligere ved at henvende sig til borgeren og i overensstemmelse med forvaltningslovens § 19 partshøre borgeren om eventuelle nye oplysninger i sagen. Hvis myndigheden har brug for flere oplysninger i sagen, skal myndigheden forsøge at få dem fra borgeren selv eller eventuelt ved at forsøge at indhente samtykke til, at myndigheden kan indhente nærmere specificerede oplysninger fra andre efter § 11 a, stk. 1.

Økonomiske oplysninger

157. Myndigheden skal også udnytte muligheden for at indhente oplysninger om økonomiske forhold fra indkomstregistret, andre offentlige myndigheder og arbejdsløsheds-kasser efter § 11 a, stk. 2. Indhentning af disse oplysninger kræver ikke samtykke fra borgeren (se punkt 125-128 og 130). Mangler myndigheden fortsat de nødvendige oplysninger til tilbagebetalingssagen, skal myndigheden kontakte borgeren og anmode borgeren om evt. selv at fremskaffe den nødvendige dokumentation, f.eks. i form af et kontoudtog fra et pengeinstitut, hvis borgeren ikke ønsker, at myndigheden selv indhenter oplysningerne.

Hvis borgeren fortsat ikke ønsker at medvirke til at fremskaffe de fornødne oplysninger, må myndigheden vurdere, om der er formodning for, at den oplysning, der mangler, er nødvendig at indhente, for at myndigheden kan træffe afgørelse om tilbagebetaling. Først herefter kan myndigheden anvende retssikkerhedslovens § 11 c til at forlange at få oplysningen uden samtykke.

Ikke generel kontrol – krav om konkret mistanke

158. § 11 c kan ikke anvendes til brug for en generel kontrol af, om borgeren fortsat er berettiget til at modtage ydelsen, ved at myndigheden indhenter oplysninger efter § 11 c uden samtykke. Myndigheden skal have en konkret mistanke om, at ydelsen er modtaget med urette, før § 11 c kan anvendes. Denne mistanke kan f.eks. opstå ved, at myndigheden har samkørt registre elektronisk, jf. f.eks. § 11 a, stk. 2, eller §§ 12 og 12 a i Udbetaling Danmark-loven (se punkt 148 om grundlaget for at starte en sag).

Samtykke kan kun fraviges i selve tilbagebetalingssagen

159. § 11 c, stk. 1, nr. 4, gælder kun for selve tilbagebetalingssagen. Vurderingen af, om borgeren i fremtiden fortsat, er berettiget til at modtage ydelsen, eller om en tildelt ydelse eventuelt skal stoppes, er ikke omfattet af § 11 c. Myndigheden kan dog lægge de oplysninger, der er indhentet i forbindelse med tilbagebetalingssagen til grund for vurderingen af borgerens fortsatte ret til hjælp, men kan ikke indhente yderligere oplysninger uden samtykke efter § 11 c, stk. 1, nr. 4, jf. § 11 a, stk. 1.

Hvis myndigheden har brug for at indhente oplysninger fra andre end borgeren selv for at kunne vurdere, om borgeren fortsat er berettiget til at modtage ydelsen, skal sagen oplyses i overensstemmelse med § 11 a, medmindre der er tale om at indhente oplysninger fra andre end de typer af personer, institutioner m.v., der er nævnt i § 11 a, stk. 1 (se punkt 108).

Det betyder, at myndigheden ved vurderingen af, om en borger for fremtiden har ret til hjælp, kun kan indhente oplysninger med samtykke fra borgeren, jf. § 11 a, stk. 1. Hvis borgeren ikke vil give samtykke, må vurderingen af, hvilken hjælp borgeren er berettiget til, afgøres på det foreliggende grundlag, jf. § 11 b (se punkt 139-142 om den processuelle skadevirkning). Herunder kan eventuelt indgå oplysninger som myndigheden er i besiddelse af fra andre sager, hvis brugen af de tidligere indhentede oplysninger ikke er uforenelige med de formål, som oplysningerne oprindeligt er indhentet til. Se nærmere punkt 168.

Observationer i tilbagebetalingssager

160. Myndigheden, der har ansvar for behandlingen af sociale sager, kan ikke pålægge de personer og andre myndigheder m.v., fra hvem myndigheden kan indhente oplysninger efter § 11 a, stk. 1, aktivt at skaffe sig yderligere oplysninger om borgerens forhold, der ikke er relevante for den adspurgte myndigheds eller persons almindelige funktion. Myndigheden kan f.eks. ikke til brug for behandlingen af sager, hvor det skal afgøres, om en borger er berettiget til at modtage ydelser til reelt enlige, pålægge hjemmesygeplejersken eller hjemmehjælperen at holde øje med forhold, der indikerer, om borgeren lever i et ægteskabslignende forhold med en anden, i forbindelse med sygeplejerskens eller hjemmehjælperens besøg i borgerens hjem.

161. Myndigheden må ikke pålægge ansatte at indsamle oplysninger og herefter at foretage en (automatisk) indberetning til myndigheden om forhold, der eventuelt kan have betydning for en social sag. Nogle ansatte i kommunerne har dog mulighed for på eget initiativ at indberette om mistænkelige forhold (se punkt 162-163).

Kommunalt ansattes indberetninger af egen drift

162. Kommunalt ansattes adgang til at videregive oplysninger til socialforvaltningen er reguleret af forvaltningslovens regler og af sundhedslovens regler, hvis oplysningen videregives af en sundhedsperson. Efter sundhedslovens § 40 har sundhedspersoner tavshedspligt om, hvad de under udøvelsen af deres erhverv erfarer eller har fået formodning om angående helbredsforhold, øvrige rent private forhold og andre fortrolige oplysninger. Sundhedspersoner omfatter autoriserede sundhedspersoner, og personer der handler på disse ansvar, jf. sundhedslovens § 6. F.eks. er læger, sygeplejersker og tandlæger autoriserede sundhedspersoner. Kommunalt ansatte sundhedsplejersker er således omfattet af sundhedslovens regler om tavshedspligt. Det samme gælder social- og sundhedshjælpere, i det omfang de udfører sundhedsfaglig behandling på en autoriseret sundhedspersons ansvar.

En kommunalt ansat sundhedsperson kan dog af egen drift – dvs. uden en konkret forespørgsel fra myndigheden efter § 11 a – videregive oplysninger, hvis patienten giver samtykke til videregivelsen. Det følger således af sundhedslovens § 43, stk. 1, at en sundhedsperson kan videregive fortrolige oplysninger til sundhedspersoner, myndigheder, organisationer, private personer m.fl., hvis patienten giver samtykke.

Samtykket skal leve op til kravene i sundhedslovens § 44 og §§ 7 og 9 i bekendtgørelse nr. 509 af 13. maj 2018 om information og samtykke i forbindelse med behandling og videregivelse og indhentning af helbredsoplysninger m.v. Det indebærer bl.a., at patienten, der afgiver samtykke, skal være fyldt 15 år, og skal være i stand til at overskue konsekvenserne af sine handlinger. Samtykke skal endvidere leve op til kravene i databeskyttelsesforordningens artikel 4, nr. 11, og artikel 7.

Samtykket skal desuden være skriftligt og bortfalder senest et år efter, at det er givet. Skriftlighedskravet kan fraviges, når sagens karakter eller omstændighederne i øvrigt taler for det. Den sundhedspersonen, der er i besiddelse af og skal videregive oplysninger, har ansvaret for at sikre, at patienten har givet samtykke til videregivelsen.

Videregivelse kan også ske uden samtykke bl.a. hvis videregivelsen er nødvendig til berettiget varetagelse af en åbenbar almen interesse eller af væsentlige hensyn til patienten, sundhedspersonen eller andre, jf. sundhedslovens § 43, stk. 2, nr. 2. Det fremgår af forarbejderne til sundhedslovens § 43, at videregivelse til politi eller anklagemyndighed blandt andet vil være berettiget, hvis der er tale om efterforskning af alvorlig kriminalitet, som manddrab, seksualforbrydelser, grovere vold m.v., herunder vold mod børn. Det følger endvidere af forarbejderne, at der i alle tilfælde, hvor videregivelse må anses for berettiget, skal foretages en konkret vurdering af, om videregivelse også bør finde sted. Det er den sundhedsperson, der

er i besiddelse af den fortrolige oplysning, som afgør, hvorvidt videregivelse er berettiget. Sygeplejersker m.v. må derfor eksempelvis ikke automatisk videregive oplysninger om mistanke om socialt bedrageri, hverken til politiet eller socialforvaltningen.

Andre kommunalt ansatte, der ikke er omfattet af sundhedslovens regler om tavshedspligt, har mulighed for at indberette oplysninger af egen drift om en eventuel og saglig begrundet, konkret mistanke om socialt bedrageri til socialforvaltningen. Databeskyttelsesforordningens artikler 5-10 og databeskyttelseslovens §§ 5-8 skal være opfyldt. Videregivelsen må efter databeskyttelseslovens § 5, stk. 1, ikke være uforeneligt med de formål, som oplysningen oprindeligt er blevet indsamlet til.

163. Myndigheden skal tage notat i sagen om indberetningen, jf. offentlighedslovens § 13. Myndigheden skal desuden partshøre borgeren om de nye oplysninger i sagen efter reglerne i forvaltningsloven, inden der eventuelt træffes afgørelse om tilbagebetaling.

Overvågning og uanmeldte besøg i tilbagebetalingssager

164. § 11 c, jf. § 11 a, stk. 1, giver ikke hjemmel til, at myndighederne kan overvåge borgere eller gå ind i hjemmet og undersøge forholdene hos borgere, der modtager sociale ydelser. Dette spørgsmål reguleres ikke i retssikkerhedsloven, men af grundlovens, straffelovens og retsplejelovens bestemmelser om forbud mod husfredskrænkelser og krænkelser af privatlivets fred.

Når overvågning foregår i det offentlige rum, er overvågningen ikke strafbar efter straffeloven. Myndigheders brug af overvågning er reguleret af den almindelige forvaltningsretlige grundsætning om proportionalitet. Proportionalitetsprincippet betyder, at myndigheden ved vurderingen af, på hvilken måde en sag skal oplyses, skal vælge det mindst indgribende middel, som er tilstrækkeligt til at opnå formålet, dvs. midlet skal være nødvendigt. Endvidere indebærer proportionalitetsprincippet, at midlet skal stå i et rimeligt forhold til det mål, der forfølges. Dette indebærer, at overvågning i forhold til sociale sager om reelt enlige ofte vil være en ikke proportional fremgangsmåde. Det samme gælder i forhold til uanmeldte besøg hos borgeren.

I en *temaartikel i Nyt fra Ankestyrelsen, marts 2013*, har Ankestyrelsen om reelt enlige tilkendegivet nedenstående (Artiklen kan findes på Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk):

Den bevismæssige vurdering

Sager om reelt enlige indeholder ofte rigtig mange oplysninger, og det er naturligvis med til at gøre bevisvurderingen vanskelig. Hertil kommer, at en oplysning kan tale for et resultat i en sag, men at en tilsvarende oplysning i en anden sag ikke kan anvendes, fordi der foreligger andre eller modstridende oplysninger i sagen.

Sandsynliggøre at borgeren er samlevende

De samlede oplysninger i sagen skal ud fra en almindelig bevisvurdering sandsynliggøre, at borgeren har fælles husførelse med en anden person.

Sagsbehandleren må altså danne sig et helhedsindtryk af sagens oplysninger, inden det vurderes, om en oplysning peger i den ene eller den anden retning, og med hvilken vægt oplysningen skal indgå.

Beviserne skal samlet set skabe en velbegrundet formodning for, at ydelsesmodtageren har fælles husførelse med en anden person. Der skal altså være tungtvejende beviser, og der må ikke være

uafklarede, modstridende oplysninger. Bevisvurderingen skal ses i lyset af, at myndigheden har ansvar for, at oplysningsgrundlaget er tilstrækkeligt til at der kan træffes afgørelse i sagen.

Der kan ikke træffes afgørelse om ophør eller tilbagebetaling, hvis det ikke er tilstrækkelig sandsynliggjort, at der er fælles husførelse mellem parterne.

Stor vægt på sammenblandet økonomi

Oplysninger om sammenblandet økonomi tillægges i praksis meget stor vægt. Det skyldes bl.a., at økonomiske forhold er dokumenterbare, og en myndighed kan derfor have stor tillid til bevisernes troværdighed.

Bankudskrifter, låne/gældsbeviser, kontrakter om fælles ejerskab af aktiver mm. Vil typisk være bevis for sammenblandet økonomi. Økonomisk dokumentation, for at to personer frivilligt har valgt at stifte eller opretholde økonomiske mellemværender, vil derfor kunne tillægges stor vægt ved vurderingen af, om to parter har fælles husførelse.

Anonyme anmeldelser - ingen eller ringe vægt

Troværdigheden af anonyme anmeldelser og motiverne bag vil ofte være svære at bedømme. En anonym anmeldelse vil derfor typisk alene kunne bruges som anledning til at undersøge en sag nærmere.

Troværdigheden afhænger af, hvor detaljeret anmeldelsen er. Ud fra anmeldelsens karakter må det derfor vurderes, om anmeldelsen vil kunne bruges som udgangspunkt for en samtale med borgeren.

Bilobservationer - ingen eller ringe vægt

Systematisk overvågning af borgere vil ofte være i strid med proportionalitetsprincippet. Bilobservationer vil derfor være få tilfældige observationer, som typisk strækker sig over en længere periode. Den bevismæssige betydning vil være yderst ringe som følge heraf, og vil - ligesom anonyme anmeldelser - alene kunne bruges som anledning til at undersøge en sag nærmere.

Besøg i borgerens hjem efter klar aftale

Der er ikke lovhjemmel til at foretage egentlig husundersøgelse i sager om reelt enlige.

Hvis det er nødvendigt for at oplyse sagen, er der derimod ikke noget i vejen for, at myndigheden - efter klar aftale med borgeren - besøger borgeren for at danne sig et indtryk af borgerens boligforhold. Afhængig af sagens konkrete omstændigheder kan observationer foretaget i hjemmet dog have ringe bevismæssig betydning.

Der kan ikke lægges vægt på, at der er en dobbeltseng, og at kæresten har en tandbørste stående, når ydelsesmodtageren f.eks. har forklaret, at han/hun har en kæreste. Sådanne observationer vil alene bekræfte oplysningen om, at ydelsesmodtageren har en kæreste, og ikke nødvendigvis skabe en formodning om, at parterne har fælles husførelse. Hvis kæresten derimod har størstedelen af sine private og personlige ejendele hos ydelsesmodtageren, er situationen en anden.

Facebook og andre sociale medier

Det er muligt at indhente oplysninger fra relevante facebookprofiler eller lign., når profilerne er åbne og tilgængelige for alle brugere. Det vil dog igen være sagens konkrete omstændigheder, som bestemmer oplysningernes bevismæssige betydning. Hvis oplysningerne ikke er i modstrid med borgerens oplysninger, vil oplysningerne ikke have afgørende bevismæssig betydning.

Da man godt kan have en kæreste og fortsat være berettiget til ydelser som enlig, vil det for eksempel ikke være afgørende for et evt. tilbagebetalingskrav, fra hvilket tidspunkt ydelsesmodtageren har stået som værende i et forhold.

Sagen er en anden, hvis en ydelsesmodtager derimod har oplyst, at han/hun ikke har afholdt ferier med sin kæreste, og der er ferie billeder på eks. Facebook. Man kan tilsvarende forestille sig, at en formodet samlever på sin profil har ændret sin hjemby fra et tidligere tidspunkt end oplyst.

Modstridende oplysninger i sagen

Når der er modstridende oplysninger i en sag, må sagsbehandleren undersøge spørgsmålet nærmere eller undlade at lægge vægt på oplysningen til skade for ydelsesmodtageren. De modstridende oplysninger skal altså være tilbagevist af myndigheden, hvis myndigheden skal kunne lægge vægt på forholdet til skade for borgeren i en afgørelse.

Der kan for eksempel ikke lægges vægt på et lavt el-forbrug på en formodet samlevers adresse, når det er oplyst, at huset på adressen er under renovering, og der alene opvarmes enkelte rum. Sagsbehandleren må med en sådan oplysning undersøge forholdet nærmere, eller tro på parternes forklaring.

Tilbagebetalingssager - beviser for hele perioden

Ydelserne skal tilbagebetales, hvis en person har modtaget ydelser uden at være berettiget til dem og ydelserne er modtaget mod bedre vidende.

Afgørelsens tidsrum er meget væsentligt. Der kan kun træffes afgørelse om tilbagebetaling for en periode, når oplysningerne i sagen vedrører hele den pågældende periode. Det er derfor ikke tilstrækkeligt, at der alene er indhentet oplysninger om en borgers nuværende situation, hvis afgørelsen strækker sig over en længere periode.

I *FOU 2011.1501* har Folketingets ombudsmand – i en sag på skatteområdet - tilkendegivet, at myndigheder må bruge oplysninger fra åbne facebookprofiler.

Myndigheden kan derfor som udgangspunkt kun gøre brug af overvågning og uanmeldte besøg, hvis det er umuligt at tilvejebringe de nødvendige oplysninger på anden måde i den konkrete sag ud fra en vurdering af sagens karakter. Det skal i øvrigt bemærkes, at myndigheden ved uanmeldte besøg skal oplyse borgeren om, at myndigheden ikke har ret til at foretage kontrolbesøg i boligen.

Ankestyrelsens principafgørelse 10-13:

En kvinde, der modtog børnetilskud, boligstøtte og økonomisk fripladstilskud, kunne - ud fra de i sagen foreliggende oplysninger - ikke betragtes som samlevende, selv om hun blandt andet havde en delebil med sin kæreste.

Kvinden havde ikke opnået fordele i et sådant omfang, at de kunne sidestilles med de fordele, som gifte og samlevende personer har.

Oplysningerne i sagen var ikke tilstrækkelige til at sandsynliggøre, at parterne havde levet sammen i et ægteskabslignende forhold og fortsat levede sammen, indtil kæresten fik selvstændig bolig. Der kunne således ikke på det foreliggende grundlag træffes afgørelse om tilbagebetaling af boligstøtte, børnetilskud og økonomisk fripladstilskud.

Ved vurderingen af, om der forelå et ægteskabslignende forhold, lagde Ankestyrelsen i overensstemmelse med tidligere praksis vægt på boligforholdene hos den formodede samlever, og på karakteren af parternes indbyrdes forhold, herunder at der var tale om et par, som tidligere kun kortvarigt havde boet sammen.

Der blev navnlig lagt vægt på parternes egne forklaringer om deres boligforhold og indbyrdes forhold, idet der ikke var forhold i sagen, som kunne sandsynliggøre, at parternes forklaringer ikke var korrekte.

Formålet med forhøjede ydelser til enlige

Formålet med forhøjede ydelser til enlige er at yde en kompensation for de fordele som gifte og samlevende har. Det er navnlig en kompensation af de økonomiske fordele i forbindelse med betaling af faste udgifter og udgifter til dagligt forbrug, men også en kompensation for den manglende praktiske hjælp i hverdagen med opgaver såsom at hente, bringe og passe børn, indkøb, madlavning og rengøring m.v.

Ægteskabslignende forhold

Der foreligger et ægteskabslignende forhold, når der er fælles husførelse og tale om et samlivsforhold, der generelt set kan føre til ægteskab efter dansk ret.

Parterne i sagen ville kunne indgå ægteskab.

Fælles husførelse

Ved vurderingen af om parterne har fælles husførelse, skal der lægges vægt på, om ydelsesmodtageren opnår fordele ved at have et forhold til en anden person. Det afgørende ved vurderingen er, om fordelene samlet set har et omfang, der kan sidestilles med de fordele, som gifte og samlevende personer har.

Fordelene kan være økonomiske, i forbindelse med betaling af faste udgifter og udgifter til dagligt forbrug, eller ikke-økonomiske, i form af praktisk hjælp i hverdagen med opgaver såsom at hente, bringe og passe børn, at gøre indkøb, madlavning og rengøring mv.

Ydelsesmodtageren havde opnået fordele ved at have en delebil og været på ferie med den formodede samlever. Der var dog ikke tale om fordele i et sådant omfang, at de kunne sidestilles med de fordele, som gifte og samlevende personer har.

Der blev ved afgørelsen lagt vægt på, at det var uklart hvor ofte og i hvilke perioder, parterne havde set hinanden.

De bilobservationer, som kommunen havde foretaget, kunne alene bruges som anledning til at undersøge sagen nærmere.

CPR-loven som hjemmel til at indhente oplysninger

Det var forkert at indhente oplysninger om ydelsesmodtageren med henvisning til CPR-loven, da der ikke havde været tvivl om, hun var registreret korrekt i CPR-registeret.

Det var også forkert at indhente oplysninger om den formodede samlever i tilbagebetalingssagen med henvisning til CPR-loven. Kommunen burde have oprettet en bopælssag på den formodede samlever, før der kunne indhentes oplysninger om ham i henhold til CPR-loven.

Indhentning af oplysninger i sager om ophør af ydelser og tilbagebetaling

Indhentning af oplysninger i sager om ophør af ydelser og tilbagebetalingssager er en kontrolopgave for myndigheden, både for så vidt angår oplysninger om modtageren af ydelser og for så vidt angår oplysninger om en formodet samlever.

Det kræver ikke særskilt lovhjemmel at anmode om oplysninger fra private, herunder en formodet samlever, når oplysningerne er nødvendige for at udføre en kontrolopgave.

En anmodning om oplysninger til private forudsætter, at persondatalovens bestemmelser om behandling af almindelige og personfølsomme personoplysninger overholdes, navnlig persondatalovens § 6, stk. 1, nr. 6, § 7, stk. 2, nr. 4, og § 8, stk. 1 og 6.

En anmodning til private forudsætter endvidere, at straffelovens regler om tavshedspligt overholdes.

Den adspurgte har ikke pligt til at svare, medmindre der efter retssikkerhedslovens § 11 a, stk. 1 og 6, eller retssikkerhedslovens § 11 c, stk. 1, nr. 4, i sager om tilbagebetaling af sociale ydelser, jf. § 11 a, stk. 1 og 6, er adgang til at forlange oplysninger.

Hvis det således er nødvendigt for behandlingen af en sag, kan myndigheden anmode private om oplysninger. Afgørende er, at den adspurgte ikke gives flere oplysninger end nødvendigt for at kunne besvare myndighedens spørgsmål, og at myndigheden gør den adspurgte opmærksom på, at den pågældende ikke har pligt til at svare.

For så vidt angår brug af observationer m.m. til brug for en kommunes behandling af sager efter CPR-loven om registrering af bopæl i, dvs. sager, hvor kommunen skal undersøge om en borger er korrekt bopælsregistreret i CPR, henvises til kapitel 3 i vejledning nr. 9273 af 14. juni 2013 om folkeregistrering.

165. Hvis oplysninger er indhentet på retsstridig måde, betyder det ikke, at oplysningerne ikke kan bruges.

Ankestyrelsens principafgørelse 25-13:

Myndigheder har en pligt til at sikre sig, at de er i besiddelse af de oplysninger, der er nødvendige for at træffe afgørelse i sagen, og at disse oplysninger er korrekte.

Oplysningspligten betyder, at en myndighed har ret og pligt til at bruge oplysninger, som har betydning for afgørelsen i sagen. Dette gælder selv om oplysningerne eventuelt er tilvejebragt på en retsstridig måde.

Myndigheden skal partshøre over videooptagelser efter samme regler som ved andre typer af oplysninger.

166. I forhold til brug af kommunalt ansattes observationer i administrative tilbagebetalingssager kan tilfældige observationer indgå som dokumentation i en administrativ sag om tilbagebetaling efter den sociale lovgivning.

167. Myndigheden skal altid partshøre borgeren om de observationer, myndigheden har foretaget, jf. forvaltningslovens § 19, inden myndigheden træffer afgørelse i sagen om tilbagebetaling.

168. Socialforvaltningen kan gøre brug af oplysninger, som den er i besiddelse af fra andre sager, selv om oplysningerne er indhentet med et andet formål, og så længe brugen af de tidligere indhentede oplysninger ikke er uforenelige med de formål, som oplysningerne oprindeligt er indhentet til, jf. databeskyttelseslovens § 5, stk. 1. F.eks. kan socialforvaltningen i en kommune efter en konkret vurdering indhente og anvende oplysninger, som en anden enhed i kommunen tidligere har indhentet til en anden sag i den kommunale enhedsforvaltning. Dette vil efter en konkret vurdering efter databeskyttelseslovens § 5, stk. 2, ikke være i strid med databeskyttelsesforordningen, jf. forordningens artikel 6, stk. 4. Det følger af databeskyttelseslovens § 5, stk. 2, at for at afgøre, om behandlingen til et andet formål er forenelig med det formål, som personoplysningerne oprindeligt er indsamlet til, skal den dataansvarlige efter databeskyttelsesforordningens artikel 6, stk. 4, bl.a. tage hensyn til:

- 1) enhver forbindelse mellem det formål, som personoplysningerne er indsamlet til, og formålet med den påtænkte viderebehandling,
- 2) den sammenhæng, hvori personoplysningerne er blevet indsamlet, navnlig med hensyn til forholdet mellem den registrerede og den dataansvarlige,
- 3) personoplysningernes art, navnlig om særlige kategorier af personoplysninger behandles, jf. artikel 9, eller om personoplysninger vedrørende straffedomme og lovovertrædelser behandles, jf. artikel 10,
- 4) den påtænkte viderebehandlings mulige konsekvenser for de registrerede og
- 5) tilstedeværelse af fornødne garantier, som kan omfatte kryptering eller pseudonymisering.

Hvis en kommune efter en konkret vurdering af alle sagens omstændigheder f.eks. har fundet det nødvendigt at foretage observationer i en social sag, kan kommunen ligeledes efter § 32 i forvaltningsloven eller §§ 5 og 6 i databeskyttelsesloven videregive oplysningerne til brug for andre sager, f.eks. en addressesag efter CPR-loven.

Det er den sociale lovgivning og dermed også Børne- og Socialministeriets udmeldinger om observationer vedrørende denne lovgivning, der skal følges, når en kommune eller Udbetaling Danmark skal undersøge, om en borger, f.eks. kvinden i en samlivssag, uberettiget modtager sociale ydelser.

Hvis kommunen skal afgøre, om en borger, f.eks. manden i en samlivssag, er registreret korrekt i CPR, er det CPR-loven og dermed Økonomi- og Indenrigsministeriets tilkendegivelser om observationer og uanmeldte besøg i forhold til denne lovgivning, der skal følges.

Eksempel:

Kvinden A har 2 børn med sin eksmand B og modtager en række forskellige ydelser til reelt enlige. B er registreret på en anden adresse end A. A's nabo ringer en dag til kommunen og siger, at A snyder det offentlige, fordi hun i virkeligheden bor sammen med sin eksmand. Naboen siger, at B er der meget tit, og at hun har set B køre på arbejde fra A's hus mange gange.

Kommunen kan vælge at undersøge B's forhold ved at rejse en sag om, B's bopælsregistrering i CPR, hvor kommunen skal finde ud af, om der er grundlag for at flytte B's adresse hen til A. Dette skal ske efter CPR-loven.

Kommunen kan også vælge at undersøge sagen efter den sociale lovgivning. I så fald skal kommunen i overensstemmelse med retssikkerhedsloven undersøge, om A er berettiget til at modtage de forhøjede sociale ydelser.

Det er vigtigt, at kommunen ikke blander de to love sammen.

Adressesagen og tilbagebetalingssagen skal behandles hver for sig og efter hver sit regelsæt.

Det skal dog igen understreges, at også i sager efter den sociale lovgivning vil brug af observationer og uanmeldte besøg oftest ikke være proportionalt og dermed ulovlig (se punkt 164).

Optagelse i et bestemt botilbud uden samtykke

169. § 11 c, stk. 1, nr. 5, giver mulighed for, at kommunerne kan forlange oplysninger om en borger, hvis oplysningerne er nødvendige for kommunens behandling af en sag efter servicelovens § 129 a om indstilling til Familieretshuset om optagelse af den pågældende uden samtykke på et bestemt botilbud. Oplysningerne kan efter § 11 c, stk. 1, nr. 5, indhentes også hvis borgeren afviser at give sit samtykke hertil.

Mellemkommunal refusion

170. I § 11 c, stk. 1, nr. 6, er fastsat, at en kommune, som yder mellemkommunal refusion til en anden kommune, kan indhente visse oplysninger om refusionskravet. En betalingskommune kan kræve oplyst, efter hvilke hjemler, der er ydet hjælp til den pågældende borger, hvilke elementer, der indgår i beregningen, hvor mange enheder og enhedspriser der indgår.

Det skal således ikke fremgå, hvilket specifikt botilbud/opholdssted den pågældende borger bor på, men hvilken hjemmel der er for opholdet. Ligeledes skal det ikke oplyses, hvad grundlaget for hjælpen er – altså hvilke forhold hos borgeren, der begrundes hjælpen og eventuelle ændringer i behov. Det skal oplyses, hvilke beregninger der ligger til grund for kravet – herunder hvilke delelementer, der er medtaget. Hvis borgeren modtager personlig og praktisk hjælp m.v., kan betalingskommunen forlange at blive gjort bekendt med, hvor mange timer der bevilges, og hvilken beregning der ligger til grund for prisen på en times hjælp.

Børnesager

§ 11 c. [...]

Stk. 2. Hvis det er nødvendigt for behandlingen af en sag efter stk. 1, nr. 1, kan myndigheden desuden uden samtykke anmode private, der har kendskab til forholdene, om at give oplysninger, der

er nødvendige for at behandle sagen. Myndigheden skal ved anmodningen gøre opmærksom på, at den adspurgte ikke er forpligtet til at svare.

Stk. 3. I sager efter stk. 1, nr. 1, kan myndigheden uden samtykke forlange oplysninger efter § 11 a, stk. 1, og indhente oplysninger efter § 11 c, stk. 2, om personer, der er part i sagen, samt forældremyndighedsindehaverens samlever eller ægtefælle.

Stk. 4. Myndigheden skal uanset adgangen til at indhente oplysninger uden samtykke, jf. stk. 1-3, forsøge at få samtykke til at indhente oplysningerne.

Indhentning af oplysninger fra private

171. § 11 c, stk. 2, udvider den kreds af personer, som myndigheden kan indhente oplysninger fra, til også at omfatte private i de børnesager, der er nævnt i § 11 c, stk. 1, nr. 1, og oplysningerne kan indhentes uden samtykke. Myndigheden skal dog først forsøge at indhente samtykke, jf. § 11 c, stk. 4 (se punkt 173). Det tilføjes i bestemmelsen, at myndigheden i disse sager kan anmode private, f.eks. naboer, om at komme med oplysninger, hvis det skønnes nødvendigt for sagens behandling. Det skyldes, at hensynet til barnet eller den unges tarv er det vigtigste i disse sager, og at det derfor kan være nødvendigt, at myndighederne kan gå meget langt i forhold til at få oplyst sagen mest muligt.

Der kan dog kun indhentes oplysninger fra private i disse sager, hvis det er nødvendigt for sagens behandling. Det betyder, at det altid skal overvejes, om myndigheden kan få de ønskede oplysninger ad anden vej, f.eks. af forældrene selv eller af andre myndigheder, inden myndigheden spørger private.

Udlevering af oplysninger fra private er frivillig

172. Myndigheden kan efter bestemmelsen anmode en privat om at bidrage til sagens oplysning, men vedkommende er ikke forpligtet til at svare. Der kan således ikke gennemføres retsligt forhør over for private. Myndigheden skal ved anmodningen til private om at bidrage til sagens oplysning, gøre opmærksom på, at vedkommende ikke er forpligtet til at svare. Myndigheden skal desuden give den, som oplysningerne vedrører, meddelelse om databehandlingen, jf. databeskyttelsesforordningens artikel 14.

Samtykke skal forsøges indhentet

173. Oplysningerne kan indhentes uden samtykke, men kravet om at myndighederne skal forsøge at indhente samtykke gælder også i disse tilfælde, jf. § 11 c, stk. 4.

Hvem kan der indhentes oplysninger om?

174. Udgangspunktet efter § 11 a, stk. 1, er, at myndigheden kun kan indhente oplysninger om den person, der søger om eller får hjælp og ikke andre, f.eks. ægtefæller og samlever (se punkt 115). I § 11 c, stk. 3, udvides den kreds, som myndighederne kan indhente oplysninger om i børnesager. I børnesager kan der også indhentes oplysninger om personer, der er parter i sagen samt samleveren og ægtefællen til forældremyndighedsindehaveren.

Udvidelsen af den kreds af borgere, hvis forhold man kan undersøge efter § 11 a, stk. 1, og § 11 c, stk. 2, kan være nødvendig i sager om foranstaltninger over for børn og unge, der gennemføres uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren, da det ofte vil være relevant at undersøge forhold, der vedrører andre end forældremyndighedsindehaveren, f.eks. forældre der ikke har del i forældremyndigheden, men er part i sagen. § 11 a, stk. 1, og § 11 c, stk. 2, kan anvendes til at indhente oplysninger om hver af parterne samt forældremyndighedsindehaverens ægtefælle eller samlever i de nævnte børnesager, jf. § 11 c, stk. 3.

Eksempel:

Kvinden A bor sammen med manden B. A har to børn, som B ikke er far til. Børnene har betydelige vanskeligheder i skolen, bl.a. med manglende fremmøde. A og B har begge et alkoholmisbrug. B har desuden en psykisk lidelse. For at afgøre, hvilken hjælp der er brug for til børnene, kan det være nødvendigt at indhente oplysninger om samleveren B. Da han opholder sig i det hjem, hvor børnene bor, er hans forhold også af betydning for afgørelsen af, hvilken hjælp der kan gives i hjemmet og for, om børnene kan være i hjemmet.

Kommunen vil f.eks. kunne forlange oplysninger fra B's læge om hans psykiske lidelse efter § 11 a, stk. 1, jf. § 11 c, stk. 3. Forinden skal kommunen forsøge at få samtykke fra B til, at oplysningerne indhentes, jf. § 11 c, stk. 4.

Indhentning af oplysninger om andre end de personer, der er nævnt i § 11 c, stk. 3, skal ske efter forvaltningslovens og databeskyttelsesforordningens og databeskyttelseslovens regler.

175. Myndigheden skal i alle tilfælde forsøge at indhente samtykke til at indhente oplysninger fra alle de borgere, der bliver indhentet oplysninger om, jf. § 11 c, stk. 4. Om muligheden for at indhente oplysninger uden forudgående forsøg på at indhente samtykke henvises til punkt 125-131.

Kapitel 17

Myndighedens oplysningspligt

§ 12. Myndigheden skal give borgeren skriftlig besked om

- 1) myndighedens adgang til at indhente oplysninger efter §§ 11 a og 11 c og til at foretage kontrol efter § 12 a,
- 2) adgangen til at udveksle oplysninger og foretage kontrol efter kapitel 3 og 3 a i lov om Udbetaling Danmark,
- 3) konsekvenserne, hvis borgeren ikke medvirker, jf. § 11 b,
- 4) hvilke typer af ændringer, der kan have betydning for hjælpen og
- 5) muligheden for, at borgeren kan blive mødt med et tilbagebetalingskrav og eventuelt blive tiltalt for overtrædelse af straffelovens § 289 a og efter § 12 b i denne lov eller § 14 i lov om Udbetaling Danmark, hvis borgeren ikke oplyser om ændringer, der kan have betydning for hjælpen.

Skriftlig besked om muligheden for at indhente oplysninger, oplysningspligten m.v.

176. I § 12, nr. 1 og 2, er det bestemt, at borgeren skal have skriftlig besked om myndighedens adgang til at indhente oplysninger efter § 11 a og § 11 c og foretage kontrol efter § 12 a, og om adgangen til at udveksle oplysninger mellem kommuner og Udbetaling Danmark og foretage kontrol efter kapitel 3 og 3a i Udbetaling Danmark-loven. § 12, nr. 3, stiller desuden krav om, at myndigheden skal give borgeren skriftlig besked om konsekvenserne, hvis borgeren ikke medvirker. Se kapitel 14 om myndighedernes muligheder for at indhente oplysninger om borgeren fra andre end borgeren selv. Se punkt 139-142 om den processuelle skadevirkning, herunder om pligten til at vejlede om § 10 i lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter.

§ 12 i retssikkerhedsloven finder tilsvarende anvendelse ved Udbetaling Danmarks behandling af sager vedrørende en række sociale ydelser m.v., jf. § 5 i Udbetaling Danmark-loven samt § 2 i retssikkerhedsbekendtgørelsen.

Ændringer, der har betydning for hjælpen

177. Efter § 12, nr. 4, skal myndigheden give borgeren skriftlig besked om, hvilke typer af ændringer der kan have betydning for den hjælp, som borgeren modtager. Denne regel skal ses i sammenhæng med § 11, stk. 2. Efter § 11, stk. 2, har borgeren pligt til at oplyse om ændringer, der kan have betydning for hjælpen (se punkt 106).

Den information, som myndigheden skal give, skal efter lovforarbejderne til bestemmelsen (jf. lovforslag L 138 2002/1) være tilstrækkelig til, at borgeren kan eller bør kunne indse, at ændringen gør det muligt, at pågældende ikke længere helt eller delvist har ret til ydelsen, og at myndigheden derfor skal have besked om ændringen. Pågældende skal altså ikke senere med rette kunne hævde at have været i god tro med hensyn til sin ret til ydelsen.

For modtagere af uddannelses- og kontanthjælp kan det f.eks. være relevant at oplyse om, at hjælpen ikke kan modtages under ophold i udlandet, med mindre der forudgående er truffet aftale herom, jf. aktivlovens § 5, eller hjælpsmodtageren afholder ferie efter aftale med kommunen efter § 13, stk. 11 og 12 i lov om aktiv socialpolitik. Myndighederne bør også oplyse om konsekvenserne af manglende overholdelse af betingelserne/forudsætningerne for hjælpen, f.eks. overholdelse af rådighedsforpligtelsen i aktivlovens § 13, idet den manglende overholdelse, f.eks. ved udeblivelse uden rimelig grund kan få konsekvenser for ydelsen.

Det er væsentligt, at borgeren får klar besked om sin oplysningspligt og konsekvenserne af, at der ikke oplyses om ændringer. Der skal ikke for borgeren opstå situationer, der kan mistænkeliggøre pågældende. For myndighederne kan mangelfuld orientering om oplysningspligten betyde, at hjælpen ikke kan betragtes som modtaget mod bedre vidende (se punkt 152 om ond tro). Det er således myndigheden, der skal kunne dokumentere, at borgeren har fået vejledning om sin oplysningspligt, og at vejledningen har været tilstrækkelig præcis til, at vedkommende burde forstå, hvilke ændringer der skal meldes tilbage om. Se punkt 183 om dokumentation for at myndigheden har opfyldt sin vejledningspligt.

Oplysningspligtens omfang

178. Hvor detaljeret myndighedens information om de relevante ændringer skal være, afhænger af, hvilken ydelse borgeren søger om. Hvis borgeren søger om flere ydelser, skal der gives vejledning om oplysningspligten i forhold til hver enkelt ydelse.

Hvis en borger, der lever sammen med sin ægtefælle, får førtidspension, vil det som udgangspunkt være tilstrækkeligt, at myndigheden oplyser borgeren om, at vedkommende skal give myndigheden besked om:

- Ændringer i egne indtægter.
- Ændringer i ægtefællens indtægter.
- Hvis vedkommendes arbejdssevne bliver forbedret.
- Ændringer i borgerens civilstand.

Myndigheden har ikke pligt til at oplyse om, hvordan indtægtsgrundlaget nærmere opgøres, men myndigheden kan henvise til, at der anvendes de samme begreber som i skattelovgivningen. Hvordan indtægten mere præcist er udregnet skal dog fremgå af den sociale myndigheds begrundelse og beregning, der foretages i forbindelse med tilkendelsen og ved den årlige regulering af pensionen.

Skriftlighed

179. Det er op til myndigheden at afgøre, hvordan myndigheden i praksis vil opfylde sin oplysningspligt, så længe kravet om skriftlighed bliver overholdt. Myndigheden kan f.eks. opfylde sin oplysningspligt ved at give besked om de relevante ændringer, som borgeren skal melde tilbage om i forbindelse med den generelle vejledning til borgeren ved ansøgningen. Myndigheden kan også opfylde sin oplysningspligt ved at sende en særskilt skrivelse til borgeren eller en mere generel information i forhold til den specifikke ydelse i forbindelse med meddelelse af afgørelsen.

Borgere, der har brug for særlig vejledning

180. De sociale myndigheder har efter officialprincippet ansvaret for, at sagen er tilstrækkeligt oplyst til, at myndigheden kan træffe en korrekt afgørelse, herunder at de oplysninger, som myndigheden lægger til grund for sagen, er pålidelige (se kapitel 12).

Myndigheden har herudover pligt til at tilrettelægge sagsbehandlingen på en sådan måde, at den kan opfylde lovens § 4 om, at borgeren skal have mulighed for at medvirke ved behandlingen af sin sag (se punkt 48-53). Det fremgår af Justitsministeriets vejledning til forvaltningslovens § 7 om myndighedernes vejledningspligt, at vejledningens indhold og omfang må afpasses i forhold til borgerens forudsætninger og dennes eventuelle særlige personlige, eventuelt fysiske forhold (se punkt 54).

Disse lovregler betyder samlet set i praksis, at myndigheden har pligt til at stille uddybende spørgsmål med henblik på at sikre sig, at sagen bliver oplyst korrekt, hvis f.eks. en konfus borger giver forkerte oplysninger til myndigheden.

Myndigheden kan desuden efter forvaltningslovens § 8 foreslå borgeren at medbringe en bisidder, som kender borgeren og derfor bedre vil kunne formidle oplysninger mellem myndigheden og borgeren, herunder at borgeren har pligt til at oplyse om ændringer, der kan have betydning for hjælpen.

181. Hvis myndighederne i forbindelse med tildeling af hjælp eller ved en senere opfølgning vurderer, at borgeren ikke kan forstå informationer om borgerens oplysningspligt eller vil være i stand til senere at reagere på situationen, bør myndigheden overveje, om der er grundlag for at anmode om at iværksætte værgemål, herunder eventuelt samværgemål efter værgemålsloven eller træffe andre foranstaltninger, f.eks. om administration af pensionen. Se punkt 59 og 60 om værgemål.

De sociale myndigheder skal ved sagens behandling notere i sagen, hvis myndigheden vurderer, at borgeren har svært ved at overskue sin situation eller omfanget af oplysningspligten.

182. Der kan være særlig grund til at være omhyggelig med informationen - og dokumentation for, at den er givet - hvis borgeren kommer fra udlandet og ikke forstår dansk, hverken skriftligt eller mundtligt.

Det vil i visse tilfælde være nødvendigt at give informationen på et andet sprog end dansk. Der henvises til punkt 54 om forvaltningslovens § 7 og oversættelse/tolk.

Dokumentation for, at der er vejledt om borgerens oplysningspligt m.v.

183. Det er vigtigt, at myndigheden sikrer sig dokumentation for, at borgeren har fået besked om sin oplysningspligt m.v. Det kan ske ved, at borgeren ved sagens start underskriver en fortrykt blanket. Det kan være praktisk, at borgeren samtidig hermed får oplysninger om myndighedens mulighed for at indhente oplysninger efter §§ 11 a og 11 c (se punkt 107) samt mulighed for kontrol efter § 12 a (se kapitel 18).

Dokumentationen kan være afgørende for, om det senere er muligt for myndigheden at påvise, at borgeren har modtaget en ydelse med urette og træffe afgørelse om tilbagebetaling.

184. I det følgende beskrives eksempler på borgerens oplysningspligt og myndighedens pligt til at vejlede borgeren om, hvilke ændringer myndigheden skal have meddelelse om. Eksemplerne omhandler kun den situation, hvor en borger mod bedre vidende og uberettiget har modtaget sociale ydelser, der skal betales tilbage. Eksemplerne vedrører ikke de tilfælde, hvor myndigheden på forhånd har tildelt f.eks. hjælp efter aktivloven med tilbagebetalingspligt, eller hvor der er særlige regler om tilbagebetaling og oplysningspligt, som f.eks. på boligstøtteområdet. Der henvises i øvrigt til punkt 152 for en nærmere beskrivelse af begrebet ond tro.

Ankestyrelsens principafgørelse 125-12:

En person, der optager et forbrugslån og samtidig modtager kontanthjælp, har oplysningspligt over for kommunen. Undladelse heraf medfører tilbagebetalingskrav. Kommunen skal vejlede personen om, hvad oplysningspligten indebærer.

Kommunen har opfyldt sin vejledningspligt i forhold til betydningen af at tage et forbrugslån, hvis kommunen har udleveret en orientering (for eksempel bilaget til KL's blanket: "Ansøgning om hjælp til forsørgelse efter lov om aktiv socialpolitik") til kontanthjælpsmodtageren, hvoraf det fremgår, at ændringer i blandt andet indtægts- og formueforhold skal oplyses til kommunen, og at undladelse af at oplyse kan medføre krav om tilbagebetaling. Endvidere redegøres for, hvad formue er, herunder at det blandt andet er kontantbeholdning og indestående i bank eller sparekasse.

Ankestyrelsens principafgørelse 14-10:

Retten til kontanthjælp ophører med virkning fra tidspunktet for varetægtsfængsling. Personen var derfor ikke berettiget til kontanthjælp, som var udbetalt den 30. april efter varetægtsfængslingen den 27. april.

Kontanthjælpen skulle imidlertid ikke tilbagebetales, fordi oplysningspligten ikke var tilsidesat, og hjælpen ikke var modtaget mod bedre vidende.

Ankestyrelsens principafgørelse A-7-08:

Hjælp til enkelttydelser skulle ikke tilbagebetales for en periode, hvor modtageren ikke havde henledt kommunens opmærksomhed på, at han havde indtægter fra et fleksjob.

Det kunne ikke med den nødvendige sikkerhed afgøres, at modtageren havde tilsidesat sin oplysningspligt, og at han havde modtaget ydelserne med urette mod bedre vidende.

Det indgik i vurderingen, at det ikke var tilstrækkeligt klart tilkendegivet for modtageren, at oplysningspligten også omfattede indtægter fra et fleksjob, som kommunen havde medvirket til at skaffe ham 8 måneder tidligere og løbende udbetalte tilskud til.

Ankestyrelsen fandt derfor, at kommunen var nærmest til at bære risikoen for, at der var udbetalt for meget.

Ankestyrelsens Principafgørelse R-10-01:

Modtager af børnetilskud skulle ikke tilbagebetale ydelser, som var modtaget uberettiget. Oplysningerne på en ansøgningsblanket fandtes ikke at opfylde retssikkerhedslovens krav om, at kommunen skal give ansøgeren skriftlig besked om oplysningspligten og om hvilke ændringer, der kan have betydning.

Tilsidesættelse af borgerens oplysningspligt – tilbagebetaling og straf

185. Myndigheden skal også oplyse borgeren om konsekvenserne af, at der ikke oplyses om ændringerne, jf. § 12, stk. 1, nr. 5. Myndigheden skal redegøre for, at manglende oplysning om relevante ændringer kan føre til tilbagebetaling af ydelsen og eventuelt til tiltale for socialt bedrageri efter straffeloven eller bedrageribestemmelsen i § 12 b, stk. 1. Reglerne om oplysning af tilbagebetalingssager er beskrevet i punkt 149-168 og reglerne om straf for socialt bedrageri er beskrevet i kapitel 20.

Kapitel 18

Kontrolbesøg i virksomheder – »sort arbejde«

§ 12 a. Kommunen har til enhver tid uden retskendelse adgang til en virksomheds lokaler m.v. samt på arbejdssteder uden for virksomhedens lokaler med henblik på at kontrollere de oplysninger om borgernes løn- og arbejdsforhold, som ligger til grund for udbetaling af kontante ydelser og økonomiske tilskud fra Udbetaling Danmark samt kontante ydelser og tilskud fra kommunen i sager, der er omfattet af denne lov. Kontrollen kan foregå som generel kontrol eller til brug for en enkelt sag. Kommunen kan foretage kontrolbesøg på virksomheder, som er beliggende i kommunen. Kommunen kan endvidere gennemføre kontrolbesøg på virksomheder i andre kommuner efter aftale med den kommune, hvor virksomheden er beliggende. Kommunen har ikke uden retskendelse adgang til at foretage kontrollen i private hjem.

Stk. 2. Kommunen kan efterse virksomhedens registreringer om borgerens løn- og arbejdsforhold, uanset om oplysningerne findes i et manuelt eller elektronisk register.

Materiale, der skønnes at være af betydning for videre kontrol, skal efter anmodning udleveres eller indsendes til kommunen.

Stk. 3. Kommunen skal forevise legitimation, inden eftersynet begynder.

Stk. 4. Virksomhedens indehavere og ansatte skal være kommunen behjælpelige ved eftersynet.

Stk. 5. Kommunalbestyrelsen kan pålægge en arbejdsgiver at foretage daglig registrering af oplysninger om ansatte. De oplysninger, som skal registreres, er de samme oplysninger, som direktøren for Arbejdsdirektoratet har fastsat med hjemmel i § 91, stk. 4, i lov om arbejdsløshedsforsikring m.v.

Stk. 6. Kommunalbestyrelsen kan kun pålægge arbejdsgiveren at foretage registreringer, jf. stk. 5, hvis kommunen ved et kontrolbesøg, jf. stk. 1, vurderer, at arbejdsgiverens registreringer er mangelfulde.

Stk. 7. Registreringer efter stk. 5 skal til enhver tid på begæring forevises kommunen.

Stk. 8. Personer, der er beskæftiget i virksomheden ved eftersynet, kan anmodes om at oplyse navn, adresse og fødselsdato, ansættelsesperiode og løn- og ansættelsesvilkår, samt om de aktuelt modtager sociale eller beskæftigelsesmæssige ydelser.

Stk. 9. Politiet yder bistand til kommunen. Børne- og socialministeren kan efter forhandling med justitsministeren og beskæftigelsesministeren fastsætte nærmere regler herom.

186. For at modvirke »sort arbejde« og at udbetaling af sociale og beskæftigelsesmæssige ydelser sker på et forkert økonomisk grundlag, kan kommunerne foretage eftersyn i virksomheder. Denne form for

kontrol kendes også på andre områder, f.eks. på skatte- og beskæftigelsesområdet ved kontrol med henholdsvis skatteforhold og dagpengemodtagere.

Der henvises i øvrigt til lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter og vejledning om lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter.

Hvor der foreligger mistanke om et strafbart forhold, skal kontrollen ske i overensstemmelse med retsplejelovens regler.

Generel kontrol og kontrol af enkeltsager

187. Kontrollen kan foregå som generel kontrol, herunder stikprøvekontrol, eller som kontrol i en enkelt sag for at kontrollere, om der er sket fejl i forbindelse med udbetaling af ydelser.

Dette kan f.eks. være i forbindelse med en sag, hvor kommunen har en formodning om, at borgeren modtager ydelser samtidig med, at pågældende har arbejde. Kommunen kan i denne situation foretage kontrolbesøg i virksomheden for at konstatere, om borgeren arbejder på virksomheden. Se dog punkt 188.

Det samme vil gøre sig gældende, hvis kommunen har en formodning om, at der i en virksomhed er flere ansatte, som ikke har oplyst om arbejde samtidig med, at de modtager ydelser. Formodningen kan f.eks. opstå på baggrund af en henvendelse fra en anden borger. Kommunen kan i denne situation foretage kontrolbesøg i virksomheden. Hvis det konstateres, at flere ydelsesmodtagere fra egen eller andre kommuner har arbejde i virksomheden, kan oplysningerne indgå i kommunens sager om egne borgere. Kommunen kan samtidig give de andre kommuner oplysning om, at der er truffet personer, som modtager sociale eller beskæftigelsesmæssige ydelser, ved virksomhedskontrollen.

Anvendelsesområdet for kontrol efter § 12 a er sager, der behandles efter retssikkerhedsloven. Kontrollen er således rettet mod borgere for at kontrollere de oplysninger om løn- og arbejdsforhold, som ligger til grund for udbetaling af ydelser, der er omfattet af loven.

Mistanke om strafbart forhold

188. Kommunernes virksomhedskontrol efter bestemmelsen i § 12 a skal ske inden for rammerne af lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter, herunder reglerne i § 9 om forholdet til strafferetsplejen ved gennemførelse af tvangsindgreb og § 10 om retten til ikke at inkriminere sig selv.

Det følger af § 9, stk. 1, i den nævnte lov, at hvis en person med rimelig grund mistænkes for at have begået en strafbar lovovertrædelse, kan tvangsindgreb over for den mistænkte med henblik på at tilvejebringe oplysninger om det eller de forhold, som mistanken omfatter, alene gennemføres efter reglerne i retsplejeloven om strafferetsplejen. Det gælder dog ikke, hvis tvangsindgrebet gennemføres med henblik på at tilvejebringe oplysninger til brug for behandlingen af andre spørgsmål end fastsættelse af straf, jf. § 9, stk. 2.

Det følger endvidere af lovens § 10, stk. 1, at hvis der er konkret mistanke om, at en enkeltperson eller juridisk person har begået en lovovertrædelse, der kan medføre straf, gælder bestemmelser i lovgivningen m.v. om pligt til at meddele oplysninger til myndigheden ikke i forhold til den mistænkte, medmindre det kan udelukkes, at de oplysninger, som søges tilvejebragt, kan have betydning for bedømmelsen af den formodede lovovertrædelse.

De nævnte regler indebærer, at hvis kommunen har konkret mistanke til en person, så skal kommunen være opmærksom på, om virksomhedskontrollen gennemføres med henblik på at skaffe oplysninger om et strafbart forhold eller til brug for behandling af andre spørgsmål end fastsættelse af straf.

Virksomhedskontrol kan ikke gennemføres efter § 12 a med henblik på at tilvejebringe oplysninger om et strafbart forhold. Et strafbart forhold kan eksempelvis være overtrædelser af retssikkerhedslovens § 12 b (se kapitel 20) eller af straffeloven.

Oplysninger til brug for andre spørgsmål end fastsættelse af straf kan f.eks. være oplysninger til brug for en sag om tilbagebetaling af ydelser. Virksomhedskontrol efter retssikkerhedslovens § 12 a kan gennemføres med dette formål.

Kun kontrol af borgere, der modtager sociale ydelser

189. Der kan kun foretages kontrol af borgerens løn- og ansættelsesforhold efter § 12 a, hvis der er tale om en sag om kontante ydelser og økonomiske tilskud, der ydes af kommunen eller Udbetaling Danmark, og borgerens sag behandles eller er behandlet efter retssikkerhedslovens regler, eller hvis borgeren modtager en ydelse, som beregnes på grundlag af ægtefællernes samlede indtægter. Anvendelsesområdet for loven eller dele heraf, fremgår af retssikkerhedsbekendtgørelsen (se kapitel 2).

Eftersynet omfatter også selvstændige erhvervsdrivende, herunder også tilfælde hvor ægtefællen er ansat hos den selvstændigt erhvervsdrivende.

Hvem kan foretage kontrollen

190. En kommune kan foretage kontrolbesøg på virksomheder, som ligger i kommunen. Det er den kommune, som virksomheden ligger i, som alene eller sammen med andre myndigheder kan foretage kontrollen. Det er den konkrete virksomhed i kommunen, som kontrollen kan foretages i, uanset at virksomheden måtte have hovedsæde i en anden kommune.

En kommune kan herudover gennemføre kontrolbesøg på virksomheder i andre kommuner efter aftale med den kommune, hvor virksomheden er beliggende. Formålet med, at den kontrollerende kommune skal aftale kontrolbesøg i en virksomhed, som ligger i en anden kommune, er at undgå, at virksomheder bliver udsat for, at flere kommuner i tæt tidsmæssig sammenhæng foretager kontrolbesøg på samme virksomhed. Den berørte kommune vil være vidende om, hvorvidt andre kommuner planlægger kontrolbesøg eller umiddelbart forinden har foretaget kontrolbesøg i en virksomhed, og kan derfor oplyse dette til den kommune, der ønsker at foretage kontrolbesøg i virksomheden. Kommunen, der ønsker at foretage kontrolbesøget, vil i denne situation være afskåret fra at gennemføre kontrolbesøget her og nu, men kan på et senere tidspunkt indgå aftale med den berørte kommune om at gennemføre et kontrolbesøg i virksomheden. Det vil altid bero på en konkret vurdering, om en kommunes kontrolbesøg kan gennemføres. I vurderingen skal det afvejes, om hensynet til den konkrete virksomhed vejer tungere end kontrolkommunens formål med at gennemføre kontrolbesøget. Samtidig forudsættes det, at hvis en eller flere kommuner umiddelbart inden har foretaget kontrolbesøg i virksomheden, har disse kommuner videregivet oplysninger til kontrolkommunen om kommunens borgere.

Foretages kontrollen i samarbejde med andre myndigheder, f.eks. Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering, skal de respektive myndigheder hver især følge hjemlen i deres egen lovgivning.

Anbefalinger om samarbejde

191. Hvis en kommune under et kontrolbesøg i egen kommune bliver opmærksom på borgere fra andre kommuner, har virksomhedskommunen mulighed for at undersøge forholdene om borgerne fra

den anden kommune. Virksomhedskommunen har herefter mulighed for at underrette bopælskommunen om resultatet af kontrollen i forhold til bopælskommunens borgere. Det anbefales, at der kommunerne imellem indgås aftaler om, at virksomhedskommunen undersøger ansættelsesforholdene for andre kommuners borgere ved kontrolbesøg i virksomheder i egen kommune. Det anbefales også, at det aftales, at virksomhedskommunen underretter bopælskommunen, hvis virksomhedskommunen under et eftersyn møder – og undersøger forhold om – borgere fra andre kommuner, der ikke har oplyst bopælskommunen om ansættelsen i virksomheden. I forhold til samarbejdet, skal kontrolkommunen være opmærksom på, at videregivelse af oplysninger skal ske i overensstemmelse med reglerne i forvaltningsloven og databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven.

Virksomhedens lokaler m.v. og arbejdssteder uden for lokalerne

192. Adgangen til at foretage kontrol er begrænset til lokaler m.v., der benyttes af virksomheden og til arbejdssteder uden for virksomhedens lokaler. Der skabes derfor ikke adgang for offentlige myndigheder til at foretage kontrol uden retskendelse i private hjem, heller ikke, hvis en borger har ansat »sort« rengøringshjælp eller får en VVS-mand til at ordne køkkenet uden kvittering. Virksomhedens lokaler skal forstås meget bogstaveligt, dog således at en virksomhed ikke kan påberåbe sig, at lønsedler og lignende er på privat område. Hvis virksomheden er placeret i hjemmet, skal kommunen have adgang til de lokaliteter, hvor virksomhedens relevante papirer og dokumenter er.

Virksomhedskontrol kan også foretages på arbejdssteder uden for virksomhedens lokaler. Herved forstås tilfælde, hvor ansatte i virksomheden udfører arbejdet f.eks. på byggepladser, under erhvervsmæssig transport eller lignende. Kontrollen kan dog ikke foretages på arbejdssteder i private hjem.

Hvis virksomheden har overladt bogholderifunktionen til et revisionsfirma eller lignende, kan kommunen i dette tilfælde indhente oplysningerne hos revisoren eller pålægge virksomheden at indhente disse som et led i kontrolbesøg i en virksomhed. Hvis kommunen besøger en filial, og lønningslisterne findes i virksomhedens hovedkontor, kan kommunen hente oplysninger hos hovedkontoret eller pålægge filialen at fremskaffe disse.

Er virksomheden under konkurs, kan kommunen rette henvendelse til kurator for boet med henblik på at fremskaffe de nødvendige oplysninger. Hvis kurator ikke ønsker at medvirke, kan kommunen rette henvendelse til skifteretten med henblik på, at skifteretten kan pålægge kurator at meddele oplysningerne.

Kontrollører skal legitimere sig

193. Kommunen skal ved kontrollen legitimere sig på behørig vis, og de øvrige deltagere i kontrollen skal redegøre for, hvilken myndighed vedkommende repræsenterer, hvis kontrollen foretages i samarbejde med andre myndigheder.

Personers oplysningspligt

194. Personer, der ved kontrollen skønnes at udføre beskæftigelse i virksomheden, kan anmodes om at oplyse navn, adresse og fødselsdato samt ansættelsesperiode og løn- og ansættelsesvilkår. Herudover kan personerne anmodes om at oplyse, om de aktuelt modtager sociale eller beskæftigelsesmæssige ydelser.

Hvad kan kommunen kontrollere?

195. Kommunen kan kontrollere alt materiale, der vedrører borgerens ansættelses- og lønforhold. Det gælder, uanset om oplysningerne findes i et manuelt eller elektronisk register. Løst papirmateriale, der ikke findes i et manuelt eller elektronisk register, kan ligeledes indgå i kommunens kontrol. Kontrollen

skal gennemføres således, at den erhvervsdrivende ikke forhindres i at udføre sin daglige virksomhed og så diskret og hensynsfuldt som muligt.

Logbog

196. Kommunerne har, jf. § 12 a, stk. 5, mulighed for at give en arbejdsgiver et skriftligt pålæg om at foretage daglig registrering af oplysninger om ansatte. Den daglige registrering kaldes også for en logbog. Kommunen kan kun pålægge en arbejdsgiver at føre logbog, hvis kommunen ved et kontrolbesøg har vurderet, at arbejdsgiverens registreringer er mangelfulde, § 12 a, stk. 6. Kommunen bør være opmærksom på, om andre myndigheder har givet virksomheden et tilsvarende pålæg. Kommunen bør ligeledes oplyse de ansatte om, at virksomhedens registreringer i logbogen er omfattet af databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven. Virksomheden vil være dataansvarlig og er derfor forpligtet til at give meddelelse om dataregistreringen til de ansatte.

197. Retssikkerhedsloven indeholder ikke regler om, hvordan en logbog skal udformes. Den kan enten være papirbaseret eller digital. En papirbaseret registrering skal føres i en autoriseret logbog, som udleveres til virksomheden af kommunen. Elektronisk indberetning af oplysninger om ansatte kan f.eks. ske ved, at virksomheden hver dag sender en e-mail til kommunen med oplysninger om de beskæftigede. I den forbindelse skal kommunen dog være opmærksom på reglerne om sikkerhed i forbindelse med elektronisk udveksling af oplysninger.

Det fremgår af § 12 a, stk. 5, at logbogen skal indeholde de samme oplysninger, som beskæftigelsesministeren har fastsat med hjemmel i § 91, stk. 4, i lov om arbejdsløshedsforsikring m.v. I bekendtgørelse nr. 983 af 29. juni 2016 om tilsynet med de anerkendte arbejdsløshedskassers administration (bekendtgørelse nr. 983 af 29. juni 2016) er fastsat følgende:

Bekendtgørelse om tilsynet med de anerkendte arbejdsløshedskassers administration

§ 12. Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering kan pålægge en arbejdsgiver at foretage en daglig registrering (logbog) over beskæftigede i virksomheden. Registreringen skal foretages fra beskæftigelsesstart. Registreringen kan være enten papirbaseret eller digital. En papirbaseret registrering skal føres i en logbog, som er udarbejdet af styrelsen.

Stk. 2. Et pålæg om at foretage registrering over beskæftigede (logbog) skal iværksættes senest 3 hele hverdage efter, at arbejdsgiveren har modtaget skriftligt pålæg.

Stk. 3. Et pålæg om at føre logbog gives for en periode af 12 måneder ad gangen.

Stk. 4. Registreringen skal være fortløbende dateret og skal for hver af de beskæftigede indeholde oplysninger om:

1) navn og cpr.nr.,

2) hvilken løn der udbetales og

3) start- og forventet sluttidspunkt for arbejdet den pågældende dag.

Stk. 5. Registreringen over beskæftigede i virksomheden skal opbevares i virksomheden og skal på begæring forevises eller sendes til styrelsen. Registreringen skal opbevares i 5 år efter regnskabsårets afslutning.

Kommunen har, jf. retssikkerhedslovens § 12 a, stk. 7, til enhver tid ret til at se virksomhedens registreringer. Dette kan både ske ved elektronisk adgang til virksomhedens registreringer, ved et fornyet kontrolbesøg i virksomheden eller ved skriftlig anmodning om fremsendelse af registreringer.

198. Manglende overholdelse af et pålæg om logbog kan straffes med bøde, jf. § 12 b (se punkt 217).

Politibistand

199. Der kan opstå situationer, hvor politiets bistand kan blive nødvendig i forbindelse med gennemførelse af kontrolbesøg. Det forudsættes, at politiet kun inddrages, hvor det er absolut nødvendigt.

Efter § 12 a, stk. 9, kan børne- og socialministeren efter forhandling med justitsministeren og beskæftigelsesministeren fastsætte nærmere regler herom.

Partshøring

200. Hvis de oplysninger, der er fremkommet ved kontrollen, indgår i en sag, skal der partshøres om oplysningerne i overensstemmelse med forvaltningslovens regler. Se også punkt 212 om orientering efter databeskyttelsesforordningen.

Kapitel 19

Anden udveksling af oplysninger

§ 12 c. Til brug for tilrettelæggelsen af omsorgsopgaver m.v. efter § 79 a og kapitel 16 i lov om social service og sundhedsloven, samt til brug for opfølgning af sager efter §§ 8-10 i lov om sygedagpenge kan kommunalbestyrelser og sygehuse udveksle oplysninger om indlæggelse og udskrivning fra sygehuse af borgere i kommunen. Udvekslingen kan ske automatisk og uden borgerens samtykke.

Udveksling af oplysninger om indlæggelse og udskrivning fra sygehuse

201. § 12 c giver kommuner og sygehuse hjemmel til, at de gennem en digital sagsoverbliksløsning kan udveksle oplysninger automatisk – og uden borgerens samtykke – om en borgers indlæggelse på og udskrivning fra et sygehus. Udvekslingen sker i form af et indlæggelsesadvis, som sendes fra sygehuset til kommunen. Herefter sender kommunen et indlæggelsessvar til sygehuset, som har afsendt advis. Endelig sender sygehuset et udskrivningsadvis.

Formålet med udvekslingen af oplysningerne

202. Formålet med en sådan løsning er blandt andet, at kommunerne straks får oplysninger om indlæggelse og udskrivning, således at ydelser fra hjemmeplejen m.v. kan bringes midlertidigt til ophør eller sættes i værk umiddelbart i forlængelse af borgerens indlæggelse på og udskrivning fra sygehuset. Formålet er desuden, at kommunerne kan foretage en hurtig opfølgning i sager om sygedagpenge.

Sådan fungerer en digital sagsoverbliksløsning

203. Løsningen fungerer teknisk på den måde, at sygehusenes patientadministrative systemer automatisk sender meddelelser om alle indlagte patienter til den digitale sagsoverbliksløsning, hvis sygehuset er tilmeldt løsningen. De kommuner, som har abonnement på sygehusopholdsmeddelelser, får adviser om de indlagte patienter, der er oprettet i løsningen, f.eks. som modtagere af ydelser fra hjemmeplejen. Meddelelser om personer, der ikke er oprettet i kommunens system, frasorteres automatisk, og meddelelsen slettes.

En indlæggelsesadvis indeholder kun oplysning om patientens kommunenummer, patientens personnummer og sygehusafdeling. Kommunens indlæggelsessvar indeholder oplysninger om afsenderkommune og oplysninger om kontaktperson i kommunen. Udskrivningsadvis indeholder oplysninger om patientens personnummer, dato og tidspunkt for udskrivningen og oplysning om, hvad patienten er udskrevet til.

Betingelser for at anvende en digital sagsoverbliksløsning

204. Behandling af oplysninger i en digital sagsoverbliksløsning er omfattet af reglerne i databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven.

Forældelse af oplysninger i en digital sagsoverbliksløsning

205. Det er den enkelte sagsbehandler i kommunen, som til en løbende sag kan abonnere på bestemte hændelser, f.eks. ændret adresse eller indlæggelse på sygehus i en digital sagsoverbliksløsning. Den kommunale sagsbehandler afmelder abonnementet på avis om de borgere, hvor det ikke længere er relevant at modtage de omhandlede oplysninger. Det fremgår af anmeldelsen til Datatilsynet, at registrerede oplysninger skal slettes senest fem år efter at alle sagsrelationer, som er registreret i kommunen for den pågældende borger, er ophørt med at være aktive.

Kommuner og sygehuse har ikke pligt til at anvende en digital sagsoverbliksløsning

206. Kommuner og sygehuse har ikke pligt til at anvende en digital sagsoverbliksløsning. I tilfælde, hvor kommuner og sygehuse indgår aftaler om at udveksle avis elektronisk på andre måder end ved brug af en digital sagsoverbliksløsning, er det en forudsætning, at udvekslingen sker sikkerhedsmæssigt forsvarligt, jf. Justitsministeriets bekendtgørelse om sikkerhedsforanstaltninger til beskyttelse af personoplysninger, som behandles for den offentlige forvaltning (bekendtgørelse nr. 528 af 15. juni 2000).

Private sygehuse

207. Bestemmelsen i § 12 c begrænser ikke udvekslingen af oplysninger til offentlige sygehuse. I praksis vil private sygehuses anvendelse af systemet forudsætte, at sygehuset bliver tilmeldt en digital sagsoverbliksløsning.

Kun udveksling af oplysninger om indlæggelse og udskrivning

208. § 12 c i retssikkerhedsloven giver hjemmel til, at der kan modtages avis i forhold til:

- § 79 a i serviceloven om forebyggende hjemmebesøg.
- Kapitel 16 i serviceloven (personlig og praktisk hjælp, madservice, genoptræning, vedligeholdelsestræning, ledsagelse og kontaktperson m.v.).
- Hjemmesygepleje efter sundhedsloven.
- Opfølgning i sygedagpengesager.

Avis om borgere, som modtager hjælpemidler, kan ikke udveksles uden borgerens samtykke, da hjælpemidler ikke er omfattet af kapitel 16 (men kapitel 21) i serviceloven.

Det er en forudsætning, at systemet ikke videregiver andre oplysninger end de nævnte avis og ikke gør det muligt for andre end den relevante sagsbehandler i kommunen og sundhedsperson på sygehuset at læse det pågældende avis.

Bestemmelsen giver kun mulighed for at udveksle de elektroniske oplysninger, som indgår i de omtalte indlæggelses- og udskrivningsavis samt indlæggelsessvar. Bestemmelsen giver ikke hjemmel til, at sygehuse og kommuner kan aftale at udveksle andre oplysninger elektronisk uden borgerens samtykke, så som oplysninger om diagnose, behandling eller medicinering. Se nedenfor i punkt 209 og 210 om betingelserne for udveksling af andre helbredsoplysninger.

Betingelser for udveksling af andre helbredsoplysninger

209. Hvis sygehuse og kommunerne aftaler at udveksle andre oplysninger end oplysninger om udskrivning eller indlæggelse som beskrevet i punkt 208, f.eks. oplysninger om diagnose, behandling eller medicinering elektronisk, skal dette ske i overensstemmelse med reglerne i kapitel 9 i sundhedsloven

samt databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven. Sundhedslovens regler om tavshedspligt og videregivelse af oplysninger finder anvendelse i de tilfælde, hvor sundhedspersoner inden for sundhedsvæsenet eller andre steder, hvor der udføres sundhedsfaglig virksomhed, yder eller har ydet behandling af patienter .

Videregivelse af helbredsoplysninger mv. fra en sundhedsperson på et sygehus eller i en kommune vil som alt overvejende hovedregel forudsætte, at patienten skal give samtykke til videregivelse af de omhandlede oplysninger, hvis videregivelsen sker til brug for andre formål end sundhedsfaglig behandling af borgeren, jf. sundhedslovens § 43, stk. 1. Databeskyttelsesforordningens og databeskyttelseslovens øvrige regler om datasikkerhed m.v. skal også overholdes. Finder sundhedslovens kapitel 9 ikke anvendelse, skal al behandling, herunder videregivelse af helbredsoplysninger m.v., ske i overensstemmelse med databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven.

210. Efter § 41, stk. 2, nr. 1, i sundhedsloven kan sundhedspersoner uden patientens samtykke videregive helbredsoplysninger mv. til andre sundhedspersoner, når det er nødvendigt af hensyn til et aktuelt behandlingsforløb for patienten, og videregivelsen sker under hensyntagen til patientens interesse og behov. Der kan i den forbindelse eksempelvis ske udveksling af helbredsoplysninger mv. med henblik på gennemførelsen af den videre behandling af borgeren i den kommunale sundhedspleje eller på et sygehus. Patienten kan efter § 41, stk. 3 frabede sig, at oplysningerne videregives, og patienten skal informeres om sin ret til at nægte videregivelse, enten direkte af sundhedspersonen eller i form af mere generel information, fx informationsmateriale, som bliver udleveret på sygehuset.

For en nærmere uddybning af, hvornår der kan ske videregivelse af helbredsoplysninger, henvises i øvrigt til sundhedsloven, og bekendtgørelse om information og samtykke og om videregivelse af helbredsoplysninger m.v. (bekendtgørelse nr. 509 af 13. maj 2018).

Orientering til borgerne om § 12 c

211. Kommunerne skal informere de berørte borgere om adgangen til at udveksle oplysninger om indlæggelse og udskrivning fra sygehuse, herunder, karakteren af de oplysninger, som vil kunne udveksles uden samtykke. Dette kan f.eks. ske ved, at kommunerne omtaler proceduren i kommunens generelle informationsmateriale til modtagere af personlig og praktisk hjælp.

Orientering til borgeren, når udveksling af oplysninger er sket

212. Borgeren skal altid have besked, når sygehuset og kommunen konkret har udvekslet oplysninger elektronisk om indlæggelse og udskrivning, jf. databeskyttelsesforordningens artikel 14.

Det er kommunen, der er ansvarlig for underretningen til borgeren om, at der er blevet udvekslet oplysninger. Kommunen har mulighed for at indgå en aftale med de sygehuse, der er tilmeldt Sags- og Advissystemet, således at det er sygehuset, som informerer borgeren om, at der er videregivet oplysninger om ind- og udskrivningen.

Udveksling af oplysninger mellem kommuner og Arbejdsmarkedets Erhvervssikring

§ 12 d. Til brug for behandling af sager efter lov om arbejdsskadesikring og opfølgning af sager efter §§ 8-10 i lov om sygedagpenge kan Arbejdsmarkedets Erhvervssikring og kommunalbestyrelsen udveksle oplysninger om oprettelse af arbejdsskadesager og sager om sygedagpenge, revalidering, fleksjob og førtidspension. Arbejdsmarkedets Erhvervssikring og kommunalbestyrelserne kan i arbejdsskadesager og i sager om sygedagpenge, revalidering, fleksjob og førtidspension tillige udveksle oplysninger om indhentelse af sagsoplysninger, som dokumenterer arbejdsevnen, herunder helbredsmæssige

oplysninger med henblik på at vurdere arbejdsevnen og udveksle oplysninger om afgørelser om arbejdsevnen. Udvekslingen kan ske automatisk og uden borgerens samtykke.

213. § 12 d giver Arbejdsmarkedets Erhvervssikring og kommuner hjemmel til at udveksle visse oplysninger automatisk uden borgerens samtykke i sager om arbejdsskade, sygedagpenge, revalidering, fleksjob og førtidspension. Det gælder oplysninger om, at en sådan sag oprettes, oplysning om, at myndighederne træffer afgørelse i en sådan sag, og oplysning om, at myndighederne indhenter sagsoplysninger i en sag af denne art. Sidstnævnte regel er begrænset til sagsoplysninger, som dokumenterer borgerens arbejdsevne, herunder helbredsmæssige oplysninger med henblik på at vurdere arbejdsevnen. Der kan således ikke udveksles andre oplysninger.

Arbejdsmarkedets Erhvervssikring og kommunerne kan kun udveksle advis om, at der er oprettet en sag, indhentet oplysninger, som dokumenterer arbejdsevnen, eller truffet en afgørelse. Det elektroniske avis gemmes kun hos modtagermyndigheden, hvis denne myndighed allerede har oprettet en af de nævnte sager. Det elektroniske avis vil således kun blive gemt, hvis begge myndigheder har en relevant sag.

Når det elektroniske avis modtages, afgør modtagermyndigheden, om selve oplysningen er nødvendig for behandlingen af sagen hos modtagermyndigheden, og tager dermed stilling til, om selve oplysningen eller afgørelsen skal indhentes.

Udveksling af selve sagsoplysningen (for eksempel en lægeerklæring) eller afgørelsen, når den foreligger, er ikke omfattet af § 12 d, men kan ske efter lov om arbejdsskadesikring under iagttagelse af reglerne i databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven.

Udveksling af oplysninger ved formodning om uberettiget modtagelse af ydelser i udlandet

§ 12 e. Modtager Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering underretning fra Politiets Efterretnings-tjeneste om, at tjenesten har formodning om, at en person under ophold i udlandet uberettiget modtager eller har modtaget ydelser fra en kommune eller Udbetaling Danmark efter lov om social pension, lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension m.v., barselsloven, lov om sygedagpenge, lov om fleksydelse, lov om aktiv socialpolitik, lov om en aktiv beskæftigelsesindsats eller lov om individuel boligstøtte, videregiver Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering oplysningerne til den myndighed, der har kompetence til at tage stilling til, om personen uberettiget har fået udbetalt en ydelse under ophold i udlandet. Den kompetente myndighed efter 1. pkt. har efter anmodning fra Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering pligt til at redegøre for den foretagne sagsbehandling på baggrund af underretningen om den pågældendes ophold i udlandet.

§ 12 f. Den myndighed, der har modtaget resultatet af en sammenstilling eller samkøring af oplysninger efter § 12 i, stk. 6, i lov om Udbetaling Danmark, skal efter anmodning fra Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering redegøre for den foretagne sagsbehandling på baggrund af resultatet af sammenstillingen eller samkøringen.

214. § 12 e fastsætter, at hvis Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering modtager underretning fra PET om, at tjenesten har formodning om, at en person under ophold i udlandet uberettiget modtager eller har modtaget ydelser fra en kommune eller Udbetaling Danmark, videregiver Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering oplysningerne til den myndighed, der har kompetence til at tage stilling til, om personen uberettiget har fået udbetalt en ydelse under ophold i udlandet. Den kompetente myndighed har efter anmodning fra Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering pligt til at redegøre for den foretagne

sagsbehandling på baggrund af underretningen om den pågældendes ophold i udlandet, samtidig med at vedkommende har modtaget en offentlig ydelse.

Bestemmelsen omfatter ydelser efter pensionsloven, førtidspensionsloven (gammel), barselsloven, sygedagpengeloven, lov om fleksydelse, aktivloven, beskæftigelsesindsatsloven eller boligstøtteloven.

§ 12 e, 1. pkt. fastslår, at Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering videregiver oplysninger fra PET til den myndighed, der har kompetence til at tage stilling til, om personen uberettiget har fået udbetalt en ydelse under ophold i udlandet. Det vil sige den myndighed, der efter loven har myndighedsansvaret for ydelsen. For ydelser efter aktivloven, sygedagpengeloven og beskæftigelsesindsatsloven har kommunen myndighedsansvaret, mens Udbetaling Danmark har ansvaret for ydelser efter pensionsloven, førtidspensionsloven (gammel), barselsloven, lov om fleksydelse og boligstøtteloven.

Myndigheden vil efter § 12 e, 2. pkt., være forpligtet til på styrelsens anmodning at redegøre for den foretagne sagsbehandling på baggrund af underretningen om den pågældendes ophold i udlandet. Redegørelsen kan både omfatte faktiske oplysninger om de foretagne sagsskridt og eventuelle afgørelser til personen.

215. I § 12 f er fastsat, at den myndighed, der har modtaget resultatet af en sammenstilling eller samkøring af oplysninger efter § 12 i, stk. 5, i Udbetaling Danmark-loven, efter anmodning fra Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering skal redegøre for den foretagne sagsbehandling på baggrund af resultatet af sammenstillingen eller samkøringen.

Udbetaling Danmarks sammenstilling eller samkøring af oplysninger efter § 12 i i Udbetaling Danmark-loven vedrører for det første personer, der er omfattet af den 3-årige karantæneordning i ydelsessystemet for fremmedkrigere, som er indført ved lov nr. 674 af 8. juni 2017. Det drejer sig om personer, som f. eks. har modtaget dom for at have tilsluttet sig væbnede styrker i udlandet, for at have overtrådt et udrejseforbud eller for at have indrejst eller opholdt sig i visse konfliktområder, og som samtidig har modtaget en offentlig forsørgelsesydelse under opholdet uden for Danmark. For det andet vedrører sammenstillingen eller samkøringen personer, der er omfattet af den 3-årige karantæneordning i ydelsessystemet for dømte bandekriminelle. Ordningen er indført ved lov nr. 1526 af 18. december 2018. Det drejer sig om personer som ved endelig dom er idømt ubetinget fængselsstraf eller anden strafferetlig retsfølge af frihedsberøvende karakter for en overtrædelse, der er omfattet af straffelovens § 81 a.

Konstaterer Udbetaling Danmark ved sin samkøring eller sammenstilling af oplysninger, at en person, der er omfattet af en af karantæneordningerne, har fået udbetalt en offentlig ydelse, skal Udbetaling Danmark efter § 12 i, stk. 6, i Udbetaling Danmark-loven, videregive resultaterne af samkøringen eller sammenstillingen til den myndighed, der har foretaget udbetalingen. Det er endvidere fastsat i lovens § 12 i, stk. 8, at Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering kan anmode Udbetaling Danmark om at oplyse, hvilke myndigheder der, jf. stk. 6, har modtaget resultatet af en registersamkøring, med henblik på at styrelsen eventuelt kan indhente en redegørelse om den foretagne sagsbehandling på baggrund af resultatet af registersamkøringen, jf. § 12 f i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Videregivelsen af oplysninger efter retssikkerhedslovens § 12 e og § 12 f har til formål at skabe sikkerhed for, at myndighederne har forholdt sig til de modtagne oplysninger og undersøgt, om personen har modtaget ydelsen med urette. Kontrollen er således en kontrol af myndighedernes opfølgning og ikke en kontrol rettet mod den enkelte borger. Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering kan og skal ikke ændre myndighedernes vurderinger og afgørelser i de konkrete sager.

§§ 12 e og 12 f vedrører ikke arbejdsløshedskassernes sagsområder, da Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering kan indhente alle relevante oplysninger fra arbejdsløshedskasser med hjemmel i arbejdsløshedsforsikringslovens § 91, stk. 9.

Oplysninger til apoteker

§ 14. Kommunalbestyrelsen kan udlevere oplysninger til apotekerne om navn, personnummer og den personlige tillægsprocent vedrørende personer, der modtager personligt tillæg til medicinudgifter. Oplysningerne kan også gives i elektronisk form og udleveres uden samtykke fra den enkelte.

216. § 14 giver mulighed for at lette administrationen af udbetaling af personlige tillæg (helbredstillæg) til pensionisters udgifter til medicin. Danmarks Apotekerforening og KL aftaler, hvordan medicinordningen administreres. Reglerne om personlige tillæg (helbredstillæg) er beskrevet i vejledning nr. 53 af 31. august 2007 om folkepension efter lov om social pension.

Afsnit IV

Straffebestemmelser

Afsnit IV beskriver straffebestemmelsen i retssikkerhedslovens § 12 b.

Kapitel 20

Socialbedrageri – straffebestemmelser

§ 12 b. Medmindre højere straf kan idømmes efter anden lovgivning, straffes med bøde den, der ved grov uagtsomhed fremkalder, bestyrker eller udnytter en vildfarelse hos myndigheden ved at afgive urigtige eller vildledende oplysninger eller ved at undlade at give oplysninger om forhold, der har betydning for hjælpen, jf. § 11, stk. 1 nr. 1, og stk. 2, og derved påfører myndigheden et formuetab.

Stk. 2. Forsømmer en arbejdsgiver at opfylde de pligter, som påhviler arbejdsgiveren efter § 12 a, stk. 5 og 7, straffes denne med bøde.

Stk. 3. For overtrædelse efter stk. 2 kan det pålægges selskaber m.v. (juridiske personer) strafansvar efter reglerne i straffelovens 5. kapitel.

Straf for groft uagtsom vildledning

217. Efter § 12 b, stk. 1, kan domstolene, og ikke de sociale myndigheder, straffe borgere, der har begået groft uagtsomt bedrageri. Overtrædelsen består i, at borgeren groft uagtsomt fremkalder, bestyrker eller udnytter en vildfarelse hos myndigheden ved at afgive urigtige eller vildledende oplysninger, eller ved at undlade at give oplysninger om forhold, der har betydning for hjælpen, jf. § 11, stk. 1, nr. 1, og stk. 2.

Bestemmelsen har nær sammenhæng med § 11, stk. 1, nr. 1, og stk. 2, om henholdsvis myndighedens og borgerens oplysningspligt. Efter disse bestemmelser kan myndigheden bede borgeren om at få de oplysninger frem, der er nødvendige for at afgøre, hvilken hjælp pågældende er berettiget til, og borgeren har pligt til at oplyse om fremtidige ændringer, der kan have betydning for hjælpen (se kapitel 13).

En række af retssikkerhedslovens bestemmelser finder tilsvarende anvendelse for Udbetaling Danmark, men spørgsmålet om oplysningspligt og straf for vildledning på Udbetaling Danmarks sagsområder om en række sociale ydelser m.v., er reguleret i hhv. § 4 og § 14 i Udbetaling Danmark-loven. Vurderingen efter §§ 4 og 14 i Udbetaling Danmark-loven svarer til vurderingen efter retssikkerhedslovens § 11, stk. 2, og § 12 b.

Betingelser for anvendelsen af bestemmelsen

218. § 12 b kan kun anvendes, hvis borgeren vildleder myndighederne i forbindelse med behandling af sager, der er omfattet af retssikkerhedsloven. Det fremgår af kapitel 1 i retssikkerhedsbekendtgørelsen, hvilke sager der skal behandles efter denne lov (se kapitel 2).

En tilsvarende bestemmelse findes i § 14 i Udbetaling Danmark-loven.

Efter bestemmelsen i § 12 b, stk. 1, kan der kun idømmes straf, hvis borgeren ikke for den samme forbrydelse kan idømmes en hårdere straf efter anden lovgivning. Det drejer sig primært om overtrædelse af straffelovens § 289 a i forhold til oplysninger til brug for afgørelser om betaling eller tilbagebetaling af told eller afgifter, eller udbetaling eller tilbagebetaling af tilskud eller støtte fra danske myndigheder eller De Europæiske Fællesskabers institutioner eller andre fællesskabsorganer. Er der i forbindelse med ansøgningen afgivet urigtige oplysninger i en skriftlig erklæring, kan der blive tale om overtrædelse af straffelovens § 163 om afgivelse af urigtige erklæringer. Der kan f.eks. også være tale om straf for dokumentfalsk, jf. straffelovens § 171, f.eks. ved indgivelse af falske lønsedler til myndigheden.

§ 12 b, stk. 1, svarer til straffelovens § 289 a blot med den forskel, at der efter § 12 b, stk. 1, kan straffes for grov uagtsomhed. Det betyder blandt andet, at der gælder andre subjektive betingelser for straf (se punkt 222).

Vildfarelse

219. Anvendelsen af bestemmelsen i § 12 b, stk. 1, forudsætter, at borgeren med sin adfærd har bragt myndigheden i en vildfarelse om forhold, der har betydning for myndighedens vurdering af, om borgeren er berettiget til at modtage ydelsen.

Borgeren kan kun straffes for at afgive urigtige eller vildledende oplysninger eller for at fortie forhold, der har betydning for afgørelsen. Bedømmelsen af, hvilke oplysninger der har betydning for afgørelsen, hænger sammen med § 10 om officialprincippet. Efter officialprincippet er det myndigheden, der har ansvaret for, at sager efter den sociale lovgivning er oplyst i tilstrækkeligt omfang (se kapitel 12). Det er derfor myndigheden, som bedømmer, hvilke oplysninger borgeren skal bidrage med, jf. § 11.

220. En borger, der ikke ønsker at medvirke, jf. § 11, stk. 1, kan ikke straffes efter § 12 b, stk. 1. Der er ikke tale om fortieelse af oplysninger, der har resulteret i en vildfarelse hos myndigheden, idet myndigheden er bekendt med, at der mangler oplysninger i sagen. Myndigheden skal, jf. § 11 b, fortsat behandle sagen ud fra de foreliggende oplysninger, og kan ikke over for borgeren gøre gældende, at vedkommende vil blive straffet efter § 12 b, stk. 1, hvis borgeren ikke medvirker (se punkt 100 og 138-142).

Borgeren kan dog ikke, under påskud af at påberåbe sig retten til ikke at medvirke til sagsoplysningen, fortie forhold, der bringer myndigheden i en vildfarelse om de faktiske forhold, der lægges til grund for myndighedens vurdering af, om borgeren er berettiget til at modtage ydelsen. Denne situation vil være omfattet af § 12 b, stk. 1 (se punkt 221).

Det svigagtige forhold og myndighedens formuetaab

221. Borgeren skal med afgivelsen af de urigtige eller vildledende oplysninger eller fortielser fremkalde, bestyrke eller udnytte en vildfarelse hos myndigheden om borgerens berettigelse til at modtage en ydelse. Dette kan ske ved positivt at afgive forkerte eller vildledende oplysninger eller ved at fortie oplysninger, der har betydning for afgørelsen. Det er samtidig et krav, at myndigheden har lidt et formuetaab som følge af vildfarelsen.

Med fremkaldelse af en vildfarelse menes, at borgeren positivt skal have bidraget til myndighedens vildfarelse ved at afgive urigtige oplysninger, f.eks. om at borgeren ikke har formue.

Med bestyrkelse menes, at borgeren forstærker en allerede bestående vildfarelse hos myndigheden, ved f.eks. at underbygge fejlagtige slutninger med overbevisende detaljer.

Med udnyttelse menes, at borgeren benytter sig af en vildfarelse, der i forvejen er hos myndigheden, ved f.eks. at undlade at berigtige relevante faktiske oplysninger, som myndigheden fejlagtigt lægger til grund for afgørelsen.

Bestemmelsen anvendes, hvis borgeren ved sin adfærd fremkalder, bestyrker eller udnytter en vildfarelse forud for sagens afgørelse eller ved senere opfølgning af sagen. Bestemmelsen anvendes også, hvis borgeren senere undlader at oplyse myndighederne om ændringer, der kan have betydning for hjælpen, jf. § 11, stk. 2, og derved bestyrker eller udnytter en vildfarelse hos myndigheden om, at borgeren fortsat er berettiget til at modtage ydelsen.

De subjektive betingelser for straf

222. Der kan alene straffes for overtrædelse af bestemmelsen, hvis borgeren groft uagtsomt har fremkaldt, bestyrket eller udnyttet en vildfarelse hos myndigheden. Grov uagtsomhed er ikke fast defineret, men kan beskrives som en høj grad af uagtsomhed. Der skal foreligge en særligt markant afvigelse fra den adfærd, som man med rimelighed kunne kræve i den pågældende situation.

Borgeren skal derfor have en viden om, i hvilke tilfælde afgivelse af urigtige eller vildledende oplysninger eller fortielse vil kunne bringe myndigheden i en vildfarelse. En forudsætning for, at borgeren har denne viden, er, at myndigheden ved sagens oplysning beder borgeren om de oplysninger, myndigheden skal bruge for at afgøre, om hjælpen kan ydes, jf. § 10 om officialprincippet. Det er ligeledes vigtigt, at myndigheden skriftligt oplyser borgeren om, hvilke ændringer der kan have betydning for hjælpen, jf. § 12, stk. 1, nr. 3. Se kapitel 12 om officialprincippet og kapitel 17 om § 12, stk. 1, nr. 3.

Strafferammen

223. Straffen for overtrædelse af § 12 b er bøde. Det er domstolene, der bestemmer bødeniveauet. Bøden kan kun gives af domstolene. Der er ikke tale om, at myndigheden kan give administrative bøder.

De almindelige strafbarhedsbetingelser

224. De almindelige strafbarhedsbetingelser i straffeloven, f.eks. om tilregnelighed gælder også i sager om straf efter § 12 b, stk. 1. Det vil således sige, at domstolen skal vurdere, om borgeren var tilregnelig eller utilregnelig f.eks. på grund af sindssygdom eller rustilstand på gerningstidspunktet, jf. straffelovens § 16. Hvis en tiltalt frifindes for straf i medfør af straffelovens § 16, kan retten efter straffelovens § 68 træffe bestemmelse om anvendelse af andre foranstaltninger, der findes formålstjenlige for at forebygge yderligere lovovertrædelser.

Forsøg

225. Forsøg på overtrædelse af bestemmelsen kan ikke straffes, jf. straffelovens § 21, stk. 3. Efter § 21, stk. 3, kan der kun straffes for forsøg, hvis der er foreskrevet højere straf end fængsel i fire måneder. § 12 b, stk. 1, giver kun mulighed for bødestraf.

Eksempler på straf efter bestemmelsen

226. Det vil være op til domstolene at vurdere, om der i de konkrete tilfælde er handlet på en måde, der må betegnes som groft uagtsomt. De følgende eksempler, der indgår i besvarelsen af spørgsmål fra Folketingets daværende socialudvalg under behandlingen af lovforslaget (jf. lovforslag L 138 2002/1) er egnede til at give en fornemmelse af, hvad der kan lægges i begrebet grov uagtsomhed. Det skal dog som nævnt i punkt 223 understreges, at den endelige afgørelse af, hvorvidt et forhold er groft uagtsomt, hører under domstolene. Domstolene vil tage alle relevante fakta i betragtning, herunder særligt borgerens forudsætninger og om myndigheden har givet borgeren skriftlig information om oplysningspligtens indhold og rækkevidde.

Eksempel 1:

Et par på kontanthjælp er gift, bor sammen og har to børn. Manden fraflytter hjemmet i 2001, fordi han er sin kone utro. Kvinden ansøger herefter om boligstøtte, friplads i børnehaven og børnetilskud. Ved ansøgningen får kvinden et papir, hvor det fremgår, at hun skal melde tilbage til kommunen, hvis der sker ændringer i hendes samlivsforhold. Hun bliver desuden mundtligt oplyst om, at hun skal ringe til kommunen, hvis hun er i tvivl om, hvorvidt der er tale om et samlivsforhold.

Manden og kvinden har i forvejen to fælles børn og bliver ved med at se hinanden meget ofte af hensyn til børnene. Manden og kvinden får et fællesbarn i 2005, men kvinden oplyser over for kommunen på den årlige tro- og love-erklæring, at hun fortsat er enlig. Det skyldes, at hun er usikker på, om der er tale om et seriøst samliv, selv om hun har fået barn med ham i 2005. Kvinden bliver sikker på parforholdet i 2007, hvor manden bliver tilmeldt adressen hos kvinden. Kvinden indrømmer/oplyser over for kommunen, at der er tale om et egentligt samliv fra 2007, men benægter at hun og hendes eksmand har været rigtige kærestepar indtil da.

Kommunen anmelder sagen til politiet med påstand om, at der er begået forsætligt bedrageri. Kommunen mener, at manden og kvinden i virkeligheden har haft et samliv, siden kvinden blev gravid med det seneste fælles barn i 2004, og at parret har vidst, at kvinden uberettiget har modtaget forhøjede sociale ydelser til reelt enlige i perioden 2004-2007.

Manden forklarer i retten, at han har boet hos sin bror indtil juni 2004 uden at betale husleje. Broderen bekræfter, at manden har boet der, at han ikke har betalt husleje, og at de har været fælles om udgifter.

Manden forklarer herefter, at han fra 2004-2007 bor hos en ven uden at betale husleje. Vennen forklarer, at manden har boet der på et værelse uden at betale husleje. Manden og kvinden forklarer, at manden udøvede samkvem med børnene i kvindens lejlighed og ofte overnattede der, når kvinden var på nattevagter. Ellers sov han i et andet rum. Det »smuttede« dog en nat eller to, og resultat var fællesbarnet. Manden forklarer, at han har været kæreste med kvinden fra 2004-2006 uden at der var tale om et egentligt samliv. Manden forklarer, at han ikke blev mere sikker på, om der var tale om et samliv efter fødslen af fællesbarnet i 2005, da han synes kvinden var lidt uligevægtig og kun gav barnet og ikke ham opmærksomhed.

Parterne er fælles om finansiering af bil, som kvinden har rådighed over. Manden forklarer, at kvinden har rådighed over bilen, så hun kan transportere de fælles børn, men at der ellers ikke er tale om fælles økonomi efter hans opfattelse. Parterne har fælles budgetkonto, som manden og kvinden begge betaler et fast månedligt beløb ind på. Dette er det stærkeste indicium for samliv, da de udgifter, der bliver betalt er typiske fællesudgifter i et samlivsforhold. Manden forklarer, at han ikke tænkte nærmere over det. Der er desuden et ønske om ikke at ændre på dette, da de ønsker at få samlivet til at fungere.

Hvis det ikke er muligt at bevise forsæt i denne sag, vil der efter bestemmelsen om straf for grov uagtsomhed være mulighed for at idømme bødestraf, da det eventuelt vil kunne bevises, at kvinden har handlet groft uagtsomt ved ikke at oplyse kommunen om ændringer i samlivsforholdet. Det skal bemærkes, at der er retssager i praksis, hvor par, der har fået fællesbørn, er blevet frifundet for forsætligt bedrageri, fordi det ikke kan bevises, at kvinden har handlet med forsæt.

Eksempel 2:

En borger modtager førtidspension og boligstøtte. Ved den oprindelige ansøgning er borgeren skriftligt blevet oplyst om, at han skal melde om alle ændringer i sine økonomiske forhold, der kan have betydning for beregning af pensionen og boligstøtten. Han får også at vide, at Udbetaling Danmark kan sammenkøre økonomiske oplysninger elektronisk til brug for kontrol uden samtykke fra borgeren.

Borgeren er meget glad for at male og tjener af og til lidt penge på at sælge et enkelt maleri eller to. Han beslutter sig efter 10 år på pension til, at han vil give maleriet en chance og opretter en virksomhed, hvor han reproducerer malerier af kendte kunstnere til tyske turister. Manden kan godt huske, at Udbetaling Danmark skal have oplysninger om ændringer i de økonomiske forhold, men tror på baggrund af en pjece fra biblioteket, der fortæller om forskellige økonomiske støtteordninger til små og mellemstore virksomheder i opstartsfasen, at der ikke skal indberettes om ændringer til Udbetaling Danmark om den nystartede virksomhed. Det mener manden vil være i strid med pjecens opfordring til at starte iværksættervirksomhed. Desuden »er det jo ikke sikkert, at det kommer til at gå godt, så han vil se tiden an, inden han kontakter kommunen.

Mod al forventning går det godt med den nye forretning. Udbetaling Danmark opdager først 1½ år senere ved samkøring af oplysninger fra Skat, at virksomheden har haft et overskud på 61.000 kr. Udbetaling Danmark kræver tilbagebetaling, da den forhøjede indtægt har medført, at han har fået for meget i pensionstillæg og boligstøtte. Udbetaling Danmark melder desuden manden til politiet for socialbedrageri.

I denne sag vil der kunne være omstændigheder, der medfører, at det ikke er muligt at bevise forsæt og dermed idømme straf efter straffeloven. Straffebestemmelsen vil gøre det muligt at idømme bødestraf for grov uagtsom tilsidesættelse af oplysningspligten.

Sociale hensyn og politianmeldelse

227. Det bør sikres, at alle rimelige sociale hensyn bliver inddraget i overvejelserne i den enkelte sag, og at borgeren altid bliver inddraget. I tilfælde af mistanke om, at der kan være tale om bedrageri i strafferetlig forstand, bør sagen meldes til politiet, og andre berørte myndigheder skal underrettes.

Straf i forbindelse med pålæg til virksomhed om at føre logbog

228. Efter § 12 b, stk. 2 og 3, kan en arbejdsgiver, der forsømmer at opfylde de pligter, som påhviler arbejdsgiveren efter § 12 a, stk. 5 og 7, straffes med bøde. For overtrædelse kan der pålægges selskaber m.v. (juridiske personer) strafansvar efter reglerne i straffelovens kapitel 5. En arbejdsgiver, som efter begæring ikke kan eller ikke ønsker at forevise en opdateret oversigt over beskæftigede ved kontrolbesøg, kan straffes med bøde. Kommunen skal i tilfælde af manglende overholdelse af et pålæg om logbog anmelde virksomheden til politiet. Kommunen bør dog orientere virksomheden herom, forinden sagen overgives til politiet.

Straffebestemmelser i serviceloven

229. I servicelovens kapitel 28 findes der straffebestemmelser på børneområdet. Efter disse bestemmelser straffes handlinger, som modvirker en anbringelse af et barn uden for hjemmet. §§ 156 og 157 indeholder bestemmelser, der giver mulighed for at straffe personer, der enten holder et barn, der er anbragt uden for hjemmet, skjult eller hjælper det med at flygte fra anbringelsesstedet. Derudover kan man straffes, hvis man tager et barn i pleje eller fjerner et barn fra familiepleje, hvis det ikke er tilladt efter reglerne om plejefamilier i serviceloven.

Afsnit V

Klagereglerne

I dette afsnit beskrives retssikkerhedslovens regler om behandling af klager og om prøvelsesgrundlaget i sociale sager. Herudover beskrives reglerne om klageorganerne Ankestyrelsen og Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg. Der er også et afsnit om praksiskoordinering.

Kapitel 21

Almindelige klageregler

Klageadgang

230. Retssikkerhedslovens kapitel 10 indeholder en række regler om behandling af klager over afgørelser truffet af kommunerne, herunder jobcentrene, og Udbetaling Danmark.

§ 60. Når det fremgår af lovgivningen, kan kommunalbestyrelsens, herunder jobcenterets, afgørelser og afgørelser efter § 109, stk. 3, og § 110, stk. 3, i lov om social service, der træffes af lederen af boformen, indbringes for Ankestyrelsen eller Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg.

Stk. 2. Der er kun den person, som afgørelsen vedrører, der kan klage over afgørelsen.

Dog kan klager over afgørelser i spørgsmål om konkurrenceforvridning efter § 33, stk. 1, og §§ 49 og 65 i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats tillige indbringes for Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg af andre, som har en væsentlig interesse i afgørelsen.

Stk. 3. Afgørelser om det generelle serviceniveau, herunder hvilke tilbud og pladser der skal være til rådighed i kommunen og takster for tilbuddene, kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

§ 61. Hvis der opstår uenighed mellem kommuner om deres forpligtelser, kan sagen indbringes for Ankestyrelsen.

§ 62. Uenighed om Udbetaling Danmarks kompetence kan indbringes for Ankestyrelsen. Den person, som afgørelsen vedrører, kommunalbestyrelsen og Udbetaling Danmark kan indbringe sagen.

§§ 63-64. (Ophævet)

§ 64 a. Afgørelser, der træffes af Udbetaling Danmark, kan indbringes for Ankestyrelsen af den person, som afgørelsen vedrører, i det omfang det er fastsat i de love, der er nævnt i § 1 i lov om Udbetaling Danmark. Ved Ankestyrelsens behandling af Udbetaling Danmarks sager finder kapitel 9 og §§ 66-70 og 72 anvendelse.

Stk. 2. Afgørelser, der træffes af Udbetaling Danmark, kan indbringes for Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg, jf. § 59 a, af den person, som afgørelsen vedrører, i det omfang det er fastsat i de love, der er nævnt i § 1 i lov om Udbetaling Danmark.

Stk. 3. Stk. 1 gælder tilsvarende for afgørelser, som er truffet af Udbetaling Danmark i medfør af regler udstedt efter § 48, stk. 1.

§ 65. De afgørelser, som kommunalbestyrelsen træffer efter reglerne i Haagerkonventionen af 19. oktober 1996 om kompetence, lovvalg, anerkendelse, fuldbyrdelse og samarbejde vedrørende forældreansvar og foranstaltninger til beskyttelse af børn (Haagerbørnebeskyttelseskonventionen), kan indbringes for Ankestyrelsen. Klagerne behandles efter reglerne i denne lov.

Stk. 2. Ankestyrelsen kan behandle afgørelser efter reglerne i Haagerkonventionen af 19. oktober 1996 om kompetence, lovvalg, anerkendelse, fuldbyrdelse og samarbejde vedrørende forældreansvar og foranstaltninger til beskyttelse af børn (Haagerbørnebeskyttelseskonventionen), i sager, hvor børn- og ungeudvalgets afgørelse er indbragt for Ankestyrelsen.

Stk. 3. Personer og myndigheder, som har en retlig interesse i sagen, kan klage over afgørelsen.

231. Når det fremgår af lovgivningen, kan kommunernes, herunder jobcentrenes, afgørelser indbringes for Ankestyrelsen eller Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg. Det samme gælder afgørelser efter § 109, stk. 3, og § 110, stk. 3, i serviceloven, der træffes af lederen af krisecentret eller boformen. Afgørelser, der træffes af Udbetaling Danmark, kan indbringes for Ankestyrelsen eller Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg i det omfang, det er fastsat i de love, Udbetaling Danmark træffer afgørelser efter.

Ankestyrelsen behandler også klager over socialtilsynets afgørelser. Afgørelserne kan påklages af de tilbud eller myndigheder, der er adressater for socialtilsynets afgørelser, og retssikkerhedslovens kapitel 10 gælder for klagesagsbehandlingen. Det fremgår af § 19 i socialtilsynsloven.

Ankestyrelsens kompetence til at træffe afgørelser efter Haagerkonventionen af 19. oktober 1996 om kompetence, lovvalg, anerkendelse, fuldbyrdelse og samarbejde vedrørende forældreansvar og foranstaltninger til beskyttelse af børn er fastsat i retssikkerhedslovens § 65.

232. Det fremgår af den enkelte lov, om klage over afgørelser kan indbringes for Ankestyrelsen, eller om klage over afgørelser kan indbringes for Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg. Se nærmere kapitel 2 om retssikkerhedslovens anvendelsesområde og kapitel 25 og 26 om Ankestyrelsens og Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalgs sagsbehandling m.v.

Klage over afgørelser

233. Klageadgangen omfatter som udgangspunkt kun egentlige afgørelser. Ved en afgørelse forstås en beslutning, der træffes af en forvaltningsmyndighed i en konkret sag, og som i forhold til den enkelte borger og/eller myndighed går ud på at fastsætte, hvad der er eller skal være ret i et foreliggende tilfælde. Det vil sige, at afgørelsen bindende regulerer borgerens eller myndighedens rettigheder og pligter. Der er også tale om en afgørelse, hvis myndigheden beslutter at afslutte en sag, f.eks. ved et afslag på genoptagelse og afvisning af en sag.

Folketingets Ombudsmands udtalelse FOU 2011.1404:

Et socialt nævn afviste at behandle en klage over en kommunes faktiske stop for en bevilling af socialpædagogisk støtte og ledsagelse. Årsagen til at ydelserne blev stoppet, var bl.a. at kommunen ikke kunne finde medarbejdere til at udføre opgaven. Kommunen og det sociale nævn anså kommunens meddelelse om stop for at være et led i kommunens faktiske forvaltningsvirksomhed.

Ombudsmanden udtalte at kommunens meddelelse måtte anses for at være en afgørelse med den virkning at det sociale nævn var kompetent til at behandle klagen over den manglende faktiske opfyldelse af bevillingen. I udtalelsen beskrives, at for at der skal være tale om en afgørelse, skal der være 1) en sproglig tilkendegivelse af en beslutning truffet af en offentlig myndighed, 2) som ensidigt fastsætter hvad der er eller skal være ret, 3) som retter sig mod eksterne modtagere (i modsætning til internt mod forvaltningen selv), og 4) beslutningen skal være truffet på et offentligretligt grundlag (i modsætning til et privatretligt grundlag, f.eks. en aftale).

Klage over rådgivning og vejledning

234. Der kan klages over manglende eller mangelfuld rådgivning og vejledning. Klage vil oftest ske i forbindelse med klage over indholdet af en afgørelse. Klager over kommunernes afslag på anmodninger om rådgivning og vejledning vil efter omstændighederne kunne behandles efter klagereglerne i retssikkerhedsloven, selv om kommunen ikke har truffet en afgørelse om realiteten i sagen. I visse tilfælde vil rådgivning og vejledning efter den sociale lovgivning kunne betragtes som en ydelse, jf. servicelovens § 10 (se punkt 62-70).

I de følgende principafgørelser om rådgivning og vejledning har kommunerne også truffet en afgørelse om realiteten i sagen:

Ankestyrelsens principafgørelse 41-17:

(Uddrag. Principafgørelsens fulde resumé er gengivet ovenfor i punkt 62):

Rådgivning og vejledning

Kommunen har pligt til at give borgeren nødvendig rådgivning og vejledning. Rådgivning og vejledning er ydelser, som kommunen kan give enten alene eller sammen med anden form for hjælp.

Borgeren kan klage til Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg over afslag på rådgivning og vejledning i forhold til beskæftigelsesområdet. Beskæftigelsesudvalget vil normalt behandle klagen sammen med en materiel sag om hjælp, men kan også behandle den alene. Klagen skal behandles, selv om kommunen ikke har truffet en formel skriftlig afgørelse om afslag på rådgivning og vejledning.

Ankestyrelsens principafgørelse 46-09:

Nævnet (nu Ankestyrelsen) har kompetence til at behandle klage over kommunens vejledning i forbindelse med hjælperordning.

Ankestyrelsens principafgørelse C-58-06:

Kommunen tilsidesatte sin pligt efter serviceloven til at yde familieorienteret rådgivning, da den ikke vejledte moderen til et handicappet barn om samspillet mellem reglerne om barselsorlov og reglerne om tabt arbejdsfortjeneste.

I den aktuelle sag var betingelserne for at yde hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste til stede.

Ankestyrelsen lagde vægt på, at selv om betingelserne for at få udvidet barselsorlov var til stede, var det muligt at vælge at få tabt arbejdsfortjeneste i stedet for, når betingelserne herfor var opfyldt.

Ankestyrelsen lagde endvidere vægt på, at det var muligt at få hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste, selv om barnet var i dagtilbud eller anden aflastning nogle timer om dagen eller ugen.

Klage over indhold og formalitet i afgørelserne

235. Når en myndighed har truffet en afgørelse, kan der klages over alle forhold i sagen. Der kan klages over indholdet af en afgørelse (realiteten) og den måde, en sag er behandlet på (formaliteten). Ved realiteten forstås afgørelsens resultat, f.eks. om en borger er berettiget til pension. Ved formalitet forstås myndighedens behandling af sagen, f.eks. myndighedens overholdelse af forvaltningsretlige regler og principper eller andre lovbestemte sagsbehandlingsregler. Når der er truffet en afgørelse om realiteten i sagen, kan der klages over manglende eller mangelfuld sagsbehandling i forbindelse med afgørelsen.

Ankestyrelsens principafgørelse 60-18:

Kommunen skal tilbyde at udarbejde en handleplan, når kommunen træffer afgørelse om bevilling af støtte efter serviceloven til voksne borgere, som har en betydelig nedsat funktionsevne.

Det gælder i situationer, hvor borgeren er under folkepensionsalderen, og hvor der ydes hjælp efter serviceloven til borgeren, og hvor borgeren har betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller har alvorlige sociale problemer, som bevirker et behov for betydelig støtte.

En handleplan er ikke en garantiforskrift

Handleplanen har et fremadrettet sigte, herunder at beskrive formålet med indsatsen, hvilken indsats der er nødvendig og den forventede varighed af den indsats, som kommunen har truffet afgørelse om at bevilge til borgeren efter serviceloven.

Handleplanen har ikke betydning for afgørelsen om borgerens ret til støtte efter serviceloven.

En handleplan og derved et tilbud om handleplan er derfor ikke en garantiforskrift.

Det betyder, at manglende tilbud om handleplan ikke har betydning for vurderingen af, om kommunens udmåling af støtte efter serviceloven er tilstrækkelig til at dække borgerens hjælpebehov.

Denne afgørelse ændrer praksis i forhold til den praksis, der var udmeldt i principafgørelserne C-12-05 og C-29-06. Praksisændringen har dog først virkning fra offentliggørelsen af denne afgørelse.

Klagemuligheder i forhold til handleplan

Klager over manglende tilbud om handleplan kan påklages, når kommunen har truffet afgørelse om støtte efter serviceloven. Klagen skal indgives inden for klagefristen for kommunens afgørelse.

I den konkrete sag fik borgeren afslag på botilbud og fik bevilget støtte i eget hjem.

Ankestyrelsen vurderede, at sagen ikke var tilstrækkeligt belyst til, at det kunne vurderes, om kommunens bevilling af støtte kunne dække borgerens hjælpebehov. Dette uanset, at borgeren fik tilbud at få udarbejdet en handleplan.

Ankestyrelsens principafgørelse 49-16:

Ankestyrelsen kan behandle en konkret klage over manglende overholdelse af offentliggjorte sagsbehandlingsfrister.

Kommunen skal behandle spørgsmål om hjælp så hurtigt som muligt. Kommunen skal på de enkelte sagsområder offentliggøre frister for, hvor lang tid sagsbehandlingen må tage. Hvis fristen i en konkret sag ikke kan overholdes, skal borgeren have besked.

Ankestyrelsen kan behandle en klage over manglende overholdelse af offentliggjorte sagsbehandlingsfrister, men først når der er truffet afgørelse i den konkrete sag. Der kan klages over den manglende overholdelse af sagsbehandlingsfristen, selv om der ikke klages over afgørelsen i den konkrete sag. Klagen skal indgives inden for klagefristen for denne afgørelse.

Borgeren kan således begrænse sin klage til alene at vedrøre manglende overholdelse af den offentliggjorte sagsbehandlingsfrist. Ankestyrelsen kan almindeligvis tage stilling til alle dele af en sag, selv om der ikke er klaget herover. Ankestyrelsen vil dog normalt respektere borgerens klageafgrænsning.

Ankestyrelsen kan alene efterprøve, om der er offentliggjort en frist, og om borgeren har fået rettidig besked, hvis fristen ikke kan overholdes i den konkrete sag.

Ankestyrelsen kan ikke behandle klager over manglende overholdelse af retssikkerhedslovens § 3, stk. 1, det såkaldte ”hurtighedsprincip”. Princippet vil indgå i vurderingen af, om sagsbehandlingstiden har været så uforholdsmæssig lang, at der er tale om passivitet, som kan sidestilles med et afslag.

Ankestyrelsen kan heller ikke behandle klager over længden af de offentliggjorte sagsbehandlingsfrister.

Ankestyrelsen behandler klager over konkrete afgørelser. Det er Statsforvaltningen*, der fører det almindelige tilsyn med, at kommuner og regioner overholder den lovgivning, der særligt gælder for offentlige myndigheder.

*Det kommunale tilsyns 1. instans er fra 1. april 2017 overført fra Statsforvaltningen til Ankestyrelsen.

236. Flere sagsbehandlingsregler har karakter af garantiforskrifter. Reglerne har til formål at sikre, at afgørelsen får et materielt korrekt indhold. Dette indebærer, at der gælder en formodning for, at afgørelsen er påvirket af eventuelle formelle mangler. Konsekvensen heraf er, at afgørelsen er ugyldig, medmindre det konkret kan afkræftes, at manglerne har påvirket afgørelsens resultat.

Ankestyrelsens principafgørelse 50-18:

Agterskrivelse

En agterskrivelse er et brev, som myndigheden kan vælge at sende til borgeren, inden der træffes afgørelse, og som indeholder det forventede resultat af den kommende afgørelse. En agterskrivelse er at anse for en partshøring af borgeren.

Myndigheden kan vælge at lade en agterskrivelse få virkning som afgørelse. I de tilfælde, hvor agterskrivelsen skal fungere både som høring og afgørelse, skal myndigheden være særligt opmærksom på at overholde de forvaltningsretlige krav til blandt andet klagevejledning.

Det skal også være tydeligt for borgeren,

- at der er tale om en høring,
- at der ikke er truffet afgørelse i sagen endnu,
- at borgerens bemærkninger til høringen kan få indflydelse på resultatet, og
- at myndigheden lader agterskrivelsen få virkning som afgørelse, hvis borgeren ikke kommer med bemærkninger til høringen inden høringsfristens udløb.

Hvis borgeren kommer med bemærkninger – eller indsigelser – til partshøringen, skal myndigheden dog træffe en ny afgørelse, så bemærkningerne kan indgå i myndighedens behandling af sagen.

En agterskrivelse kan kun få retsvirkning som afgørelse efter høringsfristens udløb, hvis:

- det tydeligt fremgår, hvilken retsvirkning afgørelsen vil have for borgeren,
- agterskrivelsen indeholder en begrundelse, der lever op til forvaltningslovens krav om begrundelse af afgørelser,
- det er tydeligt, fra hvilket tidspunkt agterskrivelsen får retsvirkning som afgørelse, og
- det er tydeligt, at borgeren ikke vil få en separat afgørelse efter høringsfristens udløb, hvis ikke borgeren har bemærkninger inden for fristen.

Hvis kravene ikke er opfyldt, vil agterskrivelsen være ugyldig som afgørelse.

Fristerne

Fristen for indsigelser skal være så lang, at borgeren faktisk har mulighed for at komme med bemærkninger til partshøringen, før agterskrivelsen får retsvirkning som afgørelse.

Klagefristen på fire uger regnes fra det tidspunkt, hvor agterskrivelsen efter sit indhold får retsvirkning som afgørelse. Det skal være tydeligt for borgeren, hvornår fristen regnes fra, og hvor lang den er.

Genvurdering – en ordensforskrift

Hvis lovgiver har besluttet, at der inden for et sagsområde skal være en remonstrationsordning, betyder det, at den forvaltningsmyndighed, der har truffet afgørelsen, skal vurdere, om der er grundlag for at give borgeren helt eller delvist medhold, hvis borgeren klager

Ved genvurderingen skal myndigheden lave en ny vurdering af afgørelsesgrundlaget og tage stilling til, om afgørelsen fortsat er korrekt.

Formålet med genvurdering er, at myndigheden får mulighed for at vurdere, om der er grundlag for at give borgeren helt eller delvis medhold, inden klagen behandles af Ankestyrelsen. Det skal sikre, at borgeren ikke skal vente på Ankestyrelsens behandling af sagen, hvis oplysninger i klagen kan føre til, at afgørelsen ændres til borgerens fordel.

Hvis myndigheden sender klagesagen til Ankestyrelsen uden at foretage en særskilt genvurdering, må det på baggrund af selve oversendelsen antages, at myndigheden har vurderet, at der ikke er grundlag for at give borgeren medhold. Hvis borgeren sender sin klage direkte til Ankestyrelsen, sender styrelsen klagen videre til den myndighed, der traf afgørelsen, så myndigheden har mulighed for at genvurdere sin afgørelse.

Hvis myndigheden ikke har begrundet sin genvurdering, må Ankestyrelsen konkret vurdere, om der er tilstrækkelige oplysninger i sagen til, at Ankestyrelsen kan besvare klagepunkterne, om de nødvendige oplysninger kan indhentes, hvis klagen indeholder nye oplysninger, eller om sagen efter en konkret vurdering må hjemvises.

Myndighedens manglende meddelelse af genvurderingen til borgeren er en sagsbehandlingsfejl, men kan ikke i sig selv føre til afgørelsens ugyldighed.

Forhåndsklage

En forhåndsklage kan som udgangspunkt ikke i sig selv føre til, at afgørelsen betragtes som påklaget. Hvis borgeren, allerede før afgørelsen bliver truffet, har givet udtryk for at ville klage over et givent udfald – forhåndsklage - skal myndigheden i afgørelsen vejlede borgeren om, at borgeren inden udløbet af klagefristen skal oplyse, om borgeren ønsker at klage over den afgørelse, der er truffet. Manglende vejledning kan føre til dispensation for en overskridelse af klagefristen. Myndigheden skal afvente, at borgeren oplyser, at han fortsat ønsker at klage, før afgørelsen genvurderes.

Hvis det fremgår tydeligt af borgers forhåndsklage, at denne skal betragtes som en klage over den kommende afgørelse, og der ikke er tvivl om, at der er tale om samme resultat i afgørelsen, som borgeren er utilfreds med, kan myndigheden efter en konkret vurdering vælge at betragte forhåndsklagen som en klage over afgørelsen. Myndigheden skal så i afgørelsen tydeligt oplyse borgeren om, at afgørelsen betragtes som påklaget, og at borgeren kan rette henvendelse, hvis han ikke ønsker at opretholde klagen. Myndigheden skal i det tilfælde ikke give ny klagevejledning i afgørelsen, men skal foretage en genvurdering af sagen.

I den konkrete sag havde kommunen i sin afgørelse vejledt borgeren om, at sagen ville blive oversendt til Ankestyrelsen på baggrund af borgers indsigelser til agterskrivelsen. Kommunen oversendte sagen uden at afvente en ny klage fra borger og uden at genvurdere. Ankestyrelsen vurderede, at sagen kunne behandles, selvom borgers klage lå forud for afgørelsen, fordi kommunen i afgørelsen havde vejledt borger om, at sagen ville blive oversendt til Ankestyrelsen. Ankestyrelsen vurderede også, at kommunens manglende genvurdering ikke førte til ugyldighed.

Ankestyrelsens principafgørelse R-4-07:

En kommune havde truffet en afgørelse om standsning af personlig hjælperordning uden at inddrage borgeren i det omfang, kommunen havde stillet ham i udsigt.

Ankestyrelsen fandt, at borgeren mod berettiget forventning ikke var blevet hørt i tilstrækkeligt omfang, inden kommunen gav afslag på hjælperordningen.

Da det ikke kunne udelukkes, at den manglende borgerinddragelse havde haft betydning for afgørelsens resultat, var nævnets afgørelse ugyldig.

237. I enkelte undtagelsestilfælde kan der klages over formaliteten, selv om kommunen ikke har truffet en afgørelse om realiteten, f.eks. hvis formalitetsafgørelsen betyder, at resten af sagen vil falde væk og derfor ikke vil kunne blive påklaget.

Ankestyrelsens principafgørelse 65-15:

Der kunne klages over kommunens afslag på partsrepræsentation i et møde i rehabiliteringsteamet, selv om kommunen ikke på det tidspunkt havde truffet afgørelse om, hvilken foranstaltning borgeren var berettiget til. Der kunne klages, da kommunens afslag på partsrepræsentation kunne medføre, at borgeren ikke ville få en materiel afgørelse fra kommunen.

Det er i reglerne om rehabiliteringsteams bestemt, at en borger skal deltage personligt ved sagens behandling i møderne i rehabiliteringsteamet af hensyn til sagens afklaring, medmindre det er åbenbart formålsløst at udvikle arbejdsevnen. Det betød, at borgeren ikke kunne lade sig repræsentere på mødet i rehabiliteringsteamet af en partsrepræsentant. Borgerens personlige deltagelse i møderne i rehabiliteringsteamet er en forudsætning for, at rehabiliteringsteamet kan foretage en vurdering af borgerens arbejdsevne, herunder hvilken indsats der er den rigtige for borgeren, og dermed for, at kommunen efterfølgende kan træffe en afgørelse.

Ankestyrelsens principafgørelse R-3-08:

Der kunne ikke klages over matchkategorisering, som indebar, at borgeren ikke blev tilmeldt til Jobnet. Indplaceringen i matchgruppe var alene et sagsbehandlingsskridt og bestemte ikke, hvad der var, eller skulle være ret for borgeren. Indplaceringen i matchgruppe kunne derfor ikke anses for en egentlig afgørelse.

Ankestyrelsens principafgørelse R-3-07:

Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg fandt, at en klage over matchkategoriseringen vedrørte indholdet af kommunens afgørelse om tilbud om virksomhedspraktik.

Beskæftigelsesankenævnet havde derfor kompetence til at behandle klagen. Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg lagde vægt på, at tilbuddet om virksomhedspraktik var en materiel afgørelse, som var truffet i direkte forlængelse af fastsættelse af matchkategorien, og at matchkategorien var en integreret del af afgørelsen.

Ankestyrelsens principafgørelse R-9-03:

Ankestyrelsen pålagde nævnet at behandle en klage over kommunens afgørelse om visitering til fleksjob m. v. Nævnet skulle således tage stilling til klagepunkterne over den udarbejdede ressourceprofil.

Der blev lagt vægt på, at klagen over ressourceprofilen var indgivet som klage over kommunens afgørelse om visitering til fleksjob m.v. og således vedrørte oplysningsgrundlaget og de vurderinger, der skulle ske for at der på grundlag af ressourceprofilen kunne træffes en materielt korrekt afgørelse.

Klagen kunne ikke begrænses, og nævnet kunne således efterprøve afgørelsen i sin helhed.

Klageadgangen kan være afskåret

238. Den generelle adgang til at klage over kommunernes afgørelser kan være begrænset i de enkelte love. Eksempelvis kan borgerne ikke klage over kommunens afgørelser om optagelse i dagtilbud til børn (§ 26, stk. 1, i dagtilbudsloven) eller over afgørelser om støtte til individuel befordring (§ 117 i serviceloven).

Klage over processuelle beslutninger

239. Beslutninger i forbindelse med sagsbehandlingen, som ikke afslutter sagen – de såkaldte processuelle beslutninger – er ikke afgørelser og kan derfor ikke påklages særskilt til klagemyndighederne. Det er f.eks. beslutninger om at indhente oplysninger eller om at udsætte sagen. Det kan også være indstillinger, som skal foreligge efter reglerne om behandling af bestemte typer sager. Indstillinger er som udgangspunkt ikke afgørelser. Det kan f.eks. være indstillinger i sager om adoption uden samtykke, eller indstillinger fra rehabiliteringsteamet i sager om ressourceforløb, fleksjob eller førtidspension.

Da processuelle beslutninger ikke er afgørelser, er der ikke adgang til at klage over beslutninger. Retssikkerhedsloven giver ikke borgerne klageadgang i forhold til processuelle beslutninger. Dog er der efter § 13, stk. 2, i serviceloven direkte adgang til at klage over en kommunes afslag på at indhente en vejledende udredning fra den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation (VISO), da kommunens afslag på at indhente en vejledende udredning fra den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation betragtes som en afgørelse.

Ankestyrelsens principafgørelse 26-14:

Rehabiliteringsteamet skal afgive indstilling i alle sager, inden kommunen træffer beslutning om og tilkender ressourceforløb, fleksjob, tilskud til selvstændigt erhvervsdrivende og førtidspension. En borger kan ikke klage over rehabiliteringsteamets indstilling i en sag. Dette fremgår af lovbemærkningerne. Det er begrundet i, at forelæggelsen af sager for rehabiliteringsteamet er en del af kommunens sagsbehandling. Kompetencen til at træffe afgørelse i sagen ligger stadig hos kommunen.

Borgeren kan derimod klage til Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg over kommunens afgørelse. Kommunen skal træffe en afgørelse på baggrund af rehabiliteringsteamets indstilling

Ankestyrelsens principafgørelse 94-13:

En beslutning om ikke at iværksætte en ny forældrekompetenceundersøgelse er ikke en afgørelse, der kan påklages, men en processuel beslutning uden klageadgang i det administrative system.

Ankestyrelsens principafgørelse 41-10:

En kommunes beslutning om, at der ved udskiftning af kropsbårne hjælpemidler skulle indhentes 2 tilbud, var en processuel beslutning. Der var ikke klageadgang til det sociale nævn.

Ankestyrelsens principafgørelse 123-09:

Jobcenterets påmindelse i forbindelse med manglende registrering på jobnet.dk var ikke en afgørelse, der kunne klages over til beskæftigelsesankenævnet.

Hvis kommunen sidenhen træffer en afgørelse om realiteten i sagen, vil borgeren kunne klage over den processuelle beslutning, som blev truffet undervejs i sagen (se punkt 237 om principafgørelse R-3-07). Borgeren vil dog ikke kunne begrænse efterprøvelsen til at omfatte det processuelle spørgsmål (se punkt 276 og 277 om § 68, stk. 1).

Ankestyrelsens principafgørelse 181-09:

Beskæftigelsesankenævnet skulle behandle en klage over kommunens valg af visitationskategori som led i opfølgningen i sagen.

Begrundelsen var, at klage over indplacering i visitationskategori var indgået som en del af en klage over kommunens afgørelse om at standse udbetalingen af sygedagpenge.

I øvrigt var indplacering i visitationskategori en processuel beslutning, som ikke kunne ankes særskilt.

Klage over faktisk forvaltningsvirksomhed

240. Reglerne om behandling af klager gælder ikke for klager over faktisk forvaltningsvirksomhed. Ved faktisk forvaltningsvirksomhed forstås den faktiske gennemførelse af myndighedens opgaver efter den sociale lovgivning, f.eks. udbringning af mad efter serviceloven.

Der kan heller ikke klages over den administrative sagsbehandling, der har karakter af faktisk forvaltningsvirksomhed, dvs. virksomhed der ikke tager sigte på at træffe retlige bindende afgørelser i forhold til de implicerede enkeltpersoner.

Det vil bero på en konkret vurdering i det enkelte tilfælde, om en beslutning er en afgørelse, der kan klages over, eller der er tale om faktisk forvaltningsvirksomhed.

Ankestyrelsens principafgørelse 93-13:

En afgørelse om valg af aflastningssted og en afgørelse om ændring af aflastningssted er faktisk forvaltningsvirksomhed, der som udgangspunkt ikke kan efterprøves af ankeinstanser.

En afgørelse om rent praktiske spørgsmål i et anbragt barns dagligdag, f.eks. hvad barnet må spise, er også faktisk forvaltningsvirksomhed, der som udgangspunkt ikke kan efterprøves af ankeinstanser.

Det er kommunen, der har ansvaret for og beslutter, hvordan den skal planlægge og udføre sine opgaver på det sociale og sundhedsmæssige område efter den sociale lovgivning.

Ankeinstanser kan dog efterprøve en afgørelse om, hvor eller hvordan opgaven skal udføres eller af hvem, hvis afgørelsen må anses for at have særlig indgribende karakter for den, afgørelsen træffes

overfor. Dette kan f.eks. være tilfældet på baggrund af kontinuitetsbetragtninger, eller hvis afgørelsen vedrører spørgsmål af væsentlig personlig betydning for forældremyndighedsindehaver.

Ankeinstanser kan i de tilfælde efterprøve, om de kriterier, der danner grundlag for en kommunal afgørelse, er lovlige, herunder om alle relevante kriterier er inddraget i vurderingen, og om prioriteringen og vægtningen mellem kriterierne er foretaget i overensstemmelse med almindelige retsprincipper.

Ankestyrelsens principafgørelse 157-12:

Kommunalbestyrelsen har ansvaret for og beslutter, hvordan kommunen skal planlægge og udføre sine opgaver på det sociale og sundhedsmæssige område efter den sociale lovgivning. Det er dermed forudsat, at kommunerne har et vist selvstændigt handlerum. Kommunerne skal i udøvelsen heraf følge skrevne og uskrevne retsgrundsætninger.

De sociale nævn og Ankestyrelsen kan ikke gå ind i en vurdering af, hvilket af flere konkrete tilbud en kommune skal tilbyde en borger. Det hører under kommunernes udøvelse af faktisk forvaltningsvirksomhed.

Ankestyrelsens principafgørelse R-7-08:

En kommunes tilrettelæggelse af sted og tidspunkt for udbetaling af pension skulle betragtes som faktisk forvaltningsvirksomhed. Kommunens beslutning herom kunne derfor ikke påklages. Faktisk forvaltningsmyndighed skulle forstås som det arbejde, der skulle udføres af en offentlig myndighed, for at afgørelsen kunne blive realiseret.

241. Klager over faktisk forvaltningsvirksomhed behandles af den forvaltningsmyndighed, som er ansvarlig for udførelsen af den faktiske forvaltningsvirksomhed. Klage over faktisk forvaltningsvirksomhed i en kommune rettes til kommunen eller borgmesteren – i kommuner med magistratsstyre til rådmanden.

Ankestyrelsens principafgørelse C-26-08:

Det sociale nævn havde ikke kompetence til at behandle en klage over tidspunktet for en frivillig anbringelse udenfor hjemmet. Den praktiske gennemførelse af, hvornår og hvordan beslutningen om anbringelsen skulle iværksættes, måtte betragtes som en del af kommunens bistandsudøvelse. En klage måtte rettes til kommunalbestyrelsen eller borgmesteren.

Klage over faktisk forvaltningsvirksomhed, som leveres af en privat leverandør

242. Den daværende socialminister har i et svar til Folketingets Socialudvalg (den 28. februar 2011) udtalt, at hvis en privat leverandør står for den faktiske leverance af hjælpen på baggrund af en kommunal afgørelse efter serviceloven, har kommunen pligt til at føre tilsyn med, hvordan de kommunale opgaver løses og med, at borgeren får den hjælp, der er truffet afgørelse om. Den kommune, der har truffet afgørelse om hjælpen, er således ansvarlig over for borgeren for udførelsen af den faktiske forvaltningsvirksomhed. Klager over den faktiske udførelse af hjælp kan derfor rettes til kommunen, og dette gælder således uanset, om hjælpen faktisk leveres af kommunalt ansatte eller af en privat leverandør.

243. Klager over fejl og mangler ved en ydelse, som borgeren køber direkte fra en privat leverandør med tilskud fra kommunen, f.eks. et hjælpemiddel, kan ikke behandles efter klagereglerne i retssikker-

hedsloven. I disse tilfælde gælder reglerne i købeloven og andre formueretlige regler, som gælder for forbrugeraftaler.

Klage over den konkrete indsats efter serviceloven

244. Afgørelser efter serviceloven træffes af kommunen, jf. § 3 i serviceloven. Det er fastsat i § 3, stk. 2, at afgørelsen skal indeholde oplysninger om beslutninger om den konkrete indsats, som iværksættes, og formålet hermed, når afgørelsen vedrører tilbud efter §§ 32, 36, 101, 103, 104 og 107-110. Da afgørelsen således indeholder oplysninger om den konkrete indsats og formålet med indsatsen, behandles klager over såvel retten til tilbud efter serviceloven som klager over den konkrete indsats efter reglerne i retssikkerhedslovens kapitel 10.

Beslutninger om væsentlige ændringer af den konkrete indsats kan også indbringes for Ankestyrelsen. Der henvises nærmere til vejledning om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven.

Klage over det generelle serviceniveau

§ 60. [...]

Stk. 2. [...]

Stk. 3. Afgørelser om det generelle serviceniveau, herunder hvilke tilbud og pladser der skal være til rådighed i kommunen og takster for tilbuddene, kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

245. Da det kun er muligt at klage over kommunens afgørelser i konkrete enkeltsager, er der ikke adgang til at klage over det generelle serviceniveau i kommunerne. Efter § 60, stk. 3, kan Ankestyrelsen ikke behandle klager over det generelle serviceniveau, herunder hvilke tilbud og pladser, der skal være til rådighed i kommunen og takster for tilbuddene. Dette spørgsmål vil kunne behandles af kommunaltilsynet efter lov om kommunernes styrelse (se kapitel 42).

Ankestyrelsens principafgørelse 5-13:

Kommunen kan inden for lovens rammer fastsætte et generelt og vejledende serviceniveau om kommunens brug af behandlingstilbud efter servicelovens § 102.

Kommunen skal behandle en ansøgning efter § 102 og tage stilling til, om borgeren opfylder betingelserne for at modtage hjælp efter bestemmelsen.

Af afgørelsen bør det fremgå, hvilken betydning et fastsat serviceniveau har haft for den konkrete afgørelse. I den konkrete sag skal kommunen foretage en individuel vurdering af, om den påtænkte indsats afhjælper behovet hos borgeren.

Ankeinstansen kan efterprøve, om kommunen i nødvendigt omfang har foretaget den konkrete, individuelle vurdering sammenholdt med det fastlagte serviceniveau ved afgørelsen af, om borgeren kan få den ansøgte hjælp.

Ankeinstansen kan endvidere efterprøve, om de kriterier, der danner grundlag for en kommunes afgørelse, er lovlige, herunder om alle relevante kriterier er inddraget i vurderingen, og om prioriteringen og vægtningen mellem kriterierne er foretaget i overensstemmelse med almindelige retsprincipper.

Ankestyrelsens principafgørelse 82-12:

Når en kommunes kvalitetsstandard er anvendt i forbindelse med afgørelsen af en konkret sag, er der adgang for klageinstanser til at efterprøve, om kvalitetsstandarden er i overensstemmelse med loven.

Ankestyrelsen fandt, at kommunens generelle serviceniveau – om at rengøring bevilges hver fjerde uge – som et vejledende udgangspunkt ikke er i strid med serviceloven.

Ankestyrelsens vurdering byggede på formålet med serviceloven, hvor der ikke er præcise beskrivelser af, hvilke normer der gælder for rengøring.

Ankestyrelsen understregede, at serviceniveauet skal fraviges i de tilfælde, hvor borgerens behov nødvendiggør dette, og at mere subjektivt prægede forhold skal indgå i vurderingen af borgerens behov, såsom borgerens værdighed, integritet og personlige glæde ved at leve i et rent hjem, og navnlig borgerens mulighed for at leve et så normalt liv som muligt, herunder et socialt liv.

Endelig lagde Ankestyrelsen vægt på, at en borger altid har krav på en fyldestgørende begrundelse. Dette gælder især, når borgeren får nedsat sin bevilling.

I den konkrete sag fandt Ankestyrelsen, at der – efter visitationsbesøget i borgerens hjem – var foretaget en tilstrækkelig konkret og individuel vurdering af borgerens behov.

Ankestyrelsens principafgørelse C-10-07:

De sociale klageinstanser havde alene kompetence til at påse, om den af kommunen bevilgede afløsning/aflastning var fastsat således, at formålet med hjælpen var dækket. Derimod havde klageinstanser ikke kompetence til at efterprøve kommunens beslutninger om selve den praktiske tilrettelæggelse af hjælpen, der var en del af det generelle serviceniveau.

Ankestyrelsen ophævede på denne baggrund den del af det sociale nævns afgørelse om afløsning/aflastning, hvorefter en familie med en stærkt handicappet hjemmeboende ung mand var blevet tillagt frit valg mellem aflastning og afløsning.

Ankestyrelsens principafgørelse C-51-06:

Selv om en afgørelse om nedsættelse af omfanget af praktisk hjælp i hjemmet i det enkelte tilfælde skete som følge af en ændring af kommunens generelle serviceniveau, havde de sociale klageinstanser kompetence til at påse, hvorvidt kommunens afgørelse var truffet ud fra en konkret, individuel vurdering af behovet for hjælp.

Den konkrete sag, hvor nævnet havde afvist at behandle en klage over kommunens nedsættelse af omfanget af praktisk hjælp i hjemmet med henvisning til ændrede kvalitetsstandards, blev herefter hjemvist til nævnet til ny behandling og afgørelse.

Ankestyrelsens principafgørelse R-7-06:

En kommunes afgørelse om afslag på tilbagebetaling af for meget betalt servicebetaling kunne påklages til det sociale nævn. Kommunens afgørelse beroede således ikke på forhold, som vedrørte serviceniveauet.

Ankestyrelsen lagde vægt på, at det fulgte af retssikkerhedsloven, at de afgørelser, som kommunen traf efter den sociale lovgivning, kunne indbringes for det sociale nævn.

Ankestyrelsen lagde videre vægt på, at kommunens afgørelse om tilbagebetaling vedrørte anvendelsen af beregningsprincipperne og den frist, kommunen havde fastsat for anmodning om tilbagebetaling. Beregningsprincipperne fremgik af Socialministeriets bekendtgørelser om betaling for ophold på plejehjem mv., som ikke indeholdt begrænsninger i klageadgangen.

Klage over sagsbehandlingstiden, personalets optræden m.v.

246. Ankestyrelsen kan som hovedregel ikke behandle klager alene over sagsbehandlingstiden. Ankestyrelsen kan heller ikke behandle klager over personalets optræden, sagsbehandlingens tilrettelæggelse og ekspeditionsfejl.

Sådanne klager rettes til borgmesteren – i kommuner med magistratsstyre til rådmanden – som er ansvarlig for tilrettelæggelsen af opgaverne i kommunen. Klager over sagsbehandlingstid m.v. i Udbetaling Danmark rettes til Udbetaling Danmarks direktør.

I tilfælde, hvor sagsbehandlingstiden har været uforholdsmæssig lang, kan den manglende afgørelse sidestilles med et afslag, og dermed en afgørelse, med den virkning, at Ankestyrelsen skal behandle sagen.

Ankestyrelsens principafgørelse R-4-04:

Et uforholdsmæssigt langt sagsforløb i kommunen måtte sidestilles med, at kommunen havde givet afslag på at være rette handlekommune i en sag om sygedagpenge.

Ankestyrelsen kan, når der er truffet en afgørelse om realiteten/indholdet i en sag, behandle en klage over, at en tidsfrist, der er fastsat i loven, er overskredet. Det gælder også den frist, som myndigheden efter retssikkerhedslovens § 3, stk. 2, skal fastsætte for, hvor lang tid, der må gå, inden der skal være truffet en afgørelse om hjælp efter den sociale lovgivning (se kapitel 4).

Ankestyrelsens principafgørelse 49-16:

Ankestyrelsen kan behandle en konkret klage over manglende overholdelse af offentliggjorte sagsbehandlingsfrister.

Kommunen skal behandle spørgsmål om hjælp så hurtigt som muligt. Kommunen skal på de enkelte sagsområder offentliggøre frister for, hvor lang tid sagsbehandlingen må tage. Hvis fristen i en konkret sag ikke kan overholdes, skal borgeren have besked.

Ankestyrelsen kan behandle en klage over manglende overholdelse af offentliggjorte sagsbehandlingsfrister, men først når der er truffet afgørelse i den konkrete sag. Der kan klages over den manglende overholdelse af sagsbehandlingsfristen, selv om der ikke klages over afgørelsen i den konkrete sag. Klagen skal indgives inden for klagefristen for denne afgørelse.

Borgeren kan således begrænse sin klage til alene at vedrøre manglende overholdelse af den offentliggjorte sagsbehandlingsfrist. Ankestyrelsen kan almindeligvis tage stilling til alle dele af en sag, selv om der ikke er klaget herover. Ankestyrelsen vil dog normalt respektere borgerens klageafgrænsning.

Ankestyrelsen kan alene efterprøve, om der er offentliggjort en frist, og om borgeren har fået rettidig besked, hvis fristen ikke kan overholdes i den konkrete sag.

Ankestyrelsen kan ikke behandle klager over manglende overholdelse af retssikkerhedslovens § 3, stk. 1, det såkaldte ”hurtighedsprincip”. Princippet vil indgå i vurderingen af, om sagsbehandlingstiden har været så uforholdsmæssig lang, at der er tale om passivitet, som kan sidestilles med et afslag.

Ankestyrelsen kan heller ikke behandle klager over længden af de offentliggjorte sagsbehandlingsfrister.

Ankestyrelsen behandler klager over konkrete afgørelser. Det er Statsforvaltningen*, der fører det almindelige tilsyn med, at kommuner og regioner overholder den lovgivning, der særligt gælder for offentlige myndigheder.

*Det kommunale tilsyns 1. instans er fra 1. april 2017 overført fra Statsforvaltningen til Ankestyrelsen.

I tilfælde hvor kommunen har været meget længe om at træffe en afgørelse om ret til en ydelse, f.eks. førtidspension, kan Ankestyrelsen tage stilling til, om kommunens passivitet under særlige omstændigheder kan medføre, at pensionen tilkendes fra et tidligere tidspunkt.

Ankestyrelsens principafgørelse 68-14:

Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg fandt, at borgeren havde ret til førtidspension med virkning fra den 1. i måneden efter det fyldte 18. år. Udvalget lagde vægt på, at det var helt åbenbart, at borgeren skulle have tilkendt pension ved sit fyldte 18. år, og at kommunen havde de nødvendige oplysninger for en afgørelse.

Udvalget anså det for en væsentlig fejl, at kommunen havde undladt at rejse sag og træffe afgørelse om førtidspension forud for borgerens 18. år. Udvalget lagde herved vægt på, at der forelå de nødvendige lægelige oplysninger inden 18 års dagen, samt at den psykiatriske speciallægeerklæring blev indhentet efter ønske fra forældrene. Kommunen kunne, hvis den havde påbegyndt sagen i tide, have indhentet erklæringen tidligere.

Kommunen burde derfor have påbegyndt behandlingen af sag om førtidspension, så afgørelsen kunne være truffet, og udbetalingen af pension kunne ske med virkning fra det fyldte 18. år.

Ankestyrelsens principafgørelse P-20-06:

Kommunen kunne ikke tilkende pension med tilbagevirkende kraft under hensyn til, at sagsbehandlingstiden havde været langvarig.

Ankestyrelsen lagde vægt på, at der i pensionsloven ikke var fastsat frister for at indhente oplysninger eller for at påbegynde pensionssag, når det var dokumenteret, at arbejdsevnen ikke kunne forbedres.

Det fulgte således alene af kravene om god forvaltningsskik, at sagen skulle behandles inden for rimelig tid.

Forsinkelse medførte derfor normalt ikke ugyldighed, medmindre sagsbehandlingstiden var uforholdsmæssig lang, således at det kunne sidestilles med et afslag.

Sagsbehandlingstiden var i det konkrete tilfælde ikke så uforholdsmæssig langvarig, at det kunne sidestilles med et afslag. Pensionen skulle derfor først tilkendes med virkning fra den 1. i måneden efter, at kommunen påbegyndte pensionssag og umiddelbart efter traf afgørelse om tilkendelse af pension.

Klager over afslag på anmodning om udlevering af oplysninger

247. Forvaltningsloven bestemmer i § 31, at en myndighed skal videregive oplysninger til en anden forvaltningsmyndighed, som anmoder om oplysningerne, hvis oplysningerne er af betydning for myndighedens virksomhed eller for en afgørelse, som myndigheden skal træffe. Afslår en forvaltningsmyndighed at udlevere oplysninger til en anden forvaltningsmyndighed, kan afslaget indbringes for den myndighed, der ville være klageinstans ved en klage over sagens realitet, jf. vejledningen til forvaltningsloven.

Klager over, at oplysninger er udleveret

248. Efter Ankestyrelsens praksis kan der klages over, at en myndighed i forbindelse med en sags behandling har udleveret oplysninger i strid med forvaltningslovens regler. En sådan klage kan dog kun behandles af Ankestyrelsen, hvis myndigheden har truffet en afgørelse i sagen, som kan påklages efter den sociale lovgivning. Hvis det er sandsynligt, at der i strafferetlig forstand er sket en tilsidesættelse af tavshedspligten, må klageren henvises til politiet.

Klager over behandlinger, der er i strid med databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven, behandles af Datatilsynet.

Klager over afgørelser om aktindsigt

249. Klager over afslag på partsaktindsigt efter forvaltningsloven i en sag behandles af den myndighed, som er klageinstans i forhold til afgørelsen af den sag, anmodningen om aktindsigt vedrører. Det fremgår af forvaltningslovens § 16, stk. 4.

Klage over afslag på aktindsigt efter offentlighedsloven træffes af den myndighed, der er øverste klageinstans i forhold til afgørelsen eller behandlingen i øvrigt af den sag, anmodningen om aktindsigt handler om. Det fremgår af § 37, stk. 1, i lov om offentlighed i forvaltningen. Det samme gælder klager over sagsbehandlingstiden i en aktindsigtssag, Det fremgår af § 39, stk. 1, i lov om offentlighed i forvaltningen.

Hvis der f.eks. er tale om en sag om støtte til et hjælpemiddel efter serviceloven, skal klager over kommunens afgørelser om aktindsigt i sagen behandles af Ankestyrelsen.

Hvis spørgsmålet om aktindsigt indgår i en afgørelse, hvor der ikke er klageadgang, kan kommunens afslag på aktindsigt i sagen ikke påklages til Ankestyrelsen som klageinstans efter den sociale lovgivning. I disse tilfælde vil kommunaltilsynet have mulighed for at behandle spørgsmålet. Se afsnit X om tilsyn med kommunerne.

Ankestyrelsens principafgørelse F-1-03:

De sociale klageinstanser havde kompetence til at behandle spørgsmålet om aktindsigt, selv om den konkrete afgørelse, som begæringen om aktindsigt vedrørte, ikke kunne påklages. Ankestyrelsen lagde vægt på, at selvom der blev givet samtykke til anbringelse af barnet, og afgørelsen derfor ikke konkret kunne påklages, så ville sagen efter sin art kunne påklages. Spørgsmålet om aktindsigt kunne derfor behandles af de sociale klageinstanser.

250. Der er ingen frist for klager over afslag på aktindsigt. Afgørelser om aktindsigt kan påklages, selv om selve sagen henlægges.

Kapitel 22

Klageberettigede

§ 60. [...]

Stk. 2. Der er kun den person, som afgørelsen vedrører, der kan klage over afgørelsen.

Dog kan klager over afgørelser i spørgsmål om konkurrenceforvridning efter § 33, stk. 1, og §§ 49 og 65 i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats tillige indbringes for Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg af andre, som har en væsentlig interesse i afgørelsen.

Stk. 3. [...]

§ 64 a. Afgørelser, der træffes af Udbetaling Danmark, kan indbringes for Ankestyrelsen af den person, som afgørelsen vedrører, i det omfang det er fastsat i de love, der er nævnt i § 1 i lov om Udbetaling Danmark.

Stk. 2. Afgørelser, der træffes af Udbetaling Danmark, kan indbringes for Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg, jf. § 59 a, af den person, som afgørelsen vedrører, i det omfang det er fastsat i de love, der er nævnt i § 1 i lov om Udbetaling Danmark.

Stk. 3. [...]

Klageadgang for den person, som afgørelsen vedrører

251. Reglerne i retssikkerhedslovens § 60, stk. 2, og § 64 a, stk. 1, og 2, bestemmer, at det som hovedregel kun er den person, som afgørelsen vedrører, der kan klage over afgørelsen. Personer, som repræsenterer den person, som afgørelsen vedrører – f.eks. en værge, forældremyndighedens indehaver eller en advokat eller anden partsrepræsentant – vil kunne klage over afgørelsen på vegne af den person, som sagen vedrører. Der henvises til punkt 58-61 om værgemål og fremtidsfuldmagt. Om klageadgang for andre se punkt 252 og 253.

Ankestyrelsen har truffet en række afgørelser om klageadgang:

Ankestyrelsens principafgørelse 60-17:

En kommune skal, inden den afgør en sag om hjælp og støtte til fx ældre og borgere, som har en funktionsnedsættelse, sikre sig, at borgeren er i stand til at varetage sine interesser.

Det betyder, at kommunen skal være opmærksom på, om der er behov for at bede Statsforvaltningen om at beskikke en værge. Det gælder i situationer, hvor borgeren på grund af en nedsat intellektuel (kognitiv) funktionsevne eller af andre årsager, ikke er i stand til at varetage sine interesser og heller ikke kan give en gyldig fuldmagt til andre om at varetage sine interesser. Det gælder ikke mindst, når der ikke er enighed mellem en kommune og en pårørende om den indsats, som er nødvendig over for borgeren. En klage til Ankestyrelsen må i sig selv betegnes som en sådan uenighed, at den kan danne grundlag for, at der er behov for beskikkelse af en værge.

Hvis borgeren ikke har fået mulighed for at udnytte sine partsrettigheder under sagens behandling og forløb i kommunen, er der tale om tilsidesættelse af grundlæggende sagsbehandlingsregler, herunder partshøring, sagsoplysning og klagemuligheder, som fører til, at kommunens afgørelse som udgangspunkt er ugyldig. Det skyldes, at disse grundlæggende sagsbehandlingsregler har karakter af garantiforskrifter.

Tilsidesættelse af sådanne garantiforskrifter medfører, at der er en formodning for, at afgørelsen er påvirket af manglerne, medmindre at det konkret kan afkræftes. Det er myndigheden, der har bevisbyrden for, at manglerne ikke har haft betydning for afgørelsens resultat.

Ankestyrelsen modtager ofte klager over en kommunes afgørelse fra nærtstående og pårørende, som kommunen betragter som partsrepræsentanter. Ankestyrelsen kan behandle klagen af hensyn til borgerens retssikkerhed, selvom borgeren som følge af sin funktionsnedsættelse, ikke kan give en gyldig fuldmagt til repræsentation. I modsat fald vil sådanne sager, hvor der kan være tale om, at kommunens afgørelse er ugyldig, som følge af tilsidesættelse af grundlæggende sagsbehandlingsregler, ikke kunne prøves ved en klageinstans. Ankestyrelsen vil i disse tilfælde typisk hjemvise sagen med henblik på, at kommunen beder Statsforvaltningen om at beskikke en værge og derefter træffer en ny afgørelse.

De konkrete sager;

I den første sag vurderede Ankestyrelsen, at kommunens afgørelse om socialpædagogisk ledsagelse var ugyldig. Borgeren havde på grund af nedsat psykisk funktionsevne ikke haft mulighed for at udnytte sine partsrettigheder under sagens behandling i kommunen. Borgerens hustru var uenig i kommunens vurdering af borgerens behov for hjælp. Ankestyrelsen hjemviste afgørelsen til kommunen til fornyet behandling. Kommunen skal – inden den afgør sagen igen – bede Statsforvaltningen om at beskikke en værge til borgeren efter værgemålsloven.

I den anden sag vurderede Ankestyrelsen også, at kommunens afgørelse om afslag på genbevilling af støtte til køb af bil og afslag på afgiftsfrigivelse/nedsættelse var ugyldig. Borgeren havde på grund af nedsat psykisk funktionsevne ikke haft mulighed for at udnytte sine partsrettigheder under sagens behandling i kommunen. Borgerens far var uenig i kommunens vurdering af borgerens behov for hjælp. Kommunen skal – inden den afgør sagen igen – bede Statsforvaltningen om at beskikke en værge til borgeren efter værgemålsloven.

Ankestyrelsens principafgørelse 71-16:

Kommunen kan ikke være partsrepræsentant i en sag hos socialtilsynet

Socialtilsynet træffer afgørelse om godkendelse af en plejefamilie som generelt egnet og fører driftsorienteret tilsyn med plejefamilien.

Når en plejefamilie søger om at blive generelt godkendt eller om ændring af den generelle godkendelse, kan plejefamilien på ethvert tidspunkt af sagens behandling, lade sig repræsentere eller bistå af andre. Kommunen kan dog ikke være partsrepræsentant for plejefamilien. Dette gælder uanset, at plejefamilien giver fuldmagt til, at kommunen må repræsentere dem.

Hvis kommunen optræder som partsrepræsentant i sagen, og dermed yder bistand, der går ud over kommunens vejledningsforpligtelse, vil der være risiko for, at kommunen bliver myndighedsinhabil, når kommunen efterfølgende skal føre et personrettet tilsyn med børnene hos plejefamilien. Kommunen er forpligtet til at indrette sig sådan, at risikoen for myndighedsinhabilitet så vidt muligt undgås.

I den konkrete sag havde socialtilsynet givet afslag på at fravige en plejefamilies godkendelse, så der kunne anbringes et søskendepar hos dem. Kommunen klagede på plejefamiliens vegne over afgørelsen. Ankestyrelsen ophævede socialtilsynets afgørelse og udtalte i øvrigt, at styrelsen vurderede, at kommunen ikke kunne være partsrepræsentant i den konkrete sag.

Ankestyrelsens principafgørelse 217-11:

Beskæftigelses-ankenævnet havde ikke kompetence til at behandle en klage fra borgeren om konkurrenceforvridende virksomhed.

Kommunen havde hverken givet sanktion for at nægte at deltage i et tilbud eller på noget tidspunkt etableret et konkret tilbud. Kontanthjælpsmodtageren havde derfor ikke en så væsentlig interesse i sagen, at han havde ret til at klage til beskæftigelsesankenævnet over spørgsmål om konkurrenceforvridning.

Ankestyrelsens principafgørelse 158-11:

En netværksplejefamilie havde adgang til at klage over dækning af omkostninger ved barnets ophold hos dem.

Ankestyrelsens principafgørelse 122-11:

En kommune kan ikke klage over en afgørelse fra samme kommune. Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg fandt, at en kommunal arbejdsgiver ikke havde den fornødne retlige interesse, når klagen angik afgørelse truffet af sygedagpengekontoret i samme kommune, idet begge arbejdede og traf afgørelser under delegation fra samme kommunalbestyrelse og således var en del af samme enhedsforvaltning.

Ankestyrelsens principafgørelse 206-10:

En netværksplejemor var klageberettiget over kommunens afgørelse om afslag på tabt arbejdsfortjeneste til dækning af nedsat arbejdstid for at passe sit plejebarn, da der ikke var tale om et aftalespørgsmål, og da den almindelige klageadgang ikke var fraveget i loven.

Ankestyrelsens principafgørelse 71-09:

En mand kunne ikke klage over kommunens bevilling af hjælp efter integrationsloven til sin ægtefælle.

Han kunne heller ikke klage over, at kommunen efterfølgende opkrævede beløbet af ham, fordi han havde underskrevet en garantierklæring om sikkerhedsstillelse til dækning af eventuelle fremtidige offentlige udgifter til hjælp for ægtefællen efter aktivloven eller integrationsloven.

Kommunens afgørelse om hjælp vedrørte ikke ham, og der var ikke i lovgivningen fastsat mulighed for at klage over den efterfølgende opkrævning på baggrund af en garantierklæring.

Ankestyrelsens principafgørelse R-4-08:

En lønmodtager var klageberettiget i en sag om fastsættelse af løntilskud i fleksjob, da han ansås for at have en retlig interesse i kommunens afgørelse om størrelsen af løntilskuddet.

Ankestyrelsens principafgørelse C-47-03:

Moderen til en myndig datter, som vægrede sig mod at modtage hjemmehjælp fra en kommune, fandtes ikke at være berettiget til at klage over kommunens afgørelse om reduktion af hjemmehjælp til datteren.

Moderen var ikke den person, som afgørelsen vedrørte, og hun var ikke adressat for afgørelser, der var rettet mod datteren og dennes forhold. Den nære familiemæssige tilknytning til datteren bevirkede ikke, at moderen havde en så væsentlig, individuel, retlig interesse i at prøve afgørelser om hjemmehjælp til datteren, at hun - før og efter datterens død - var klageberettiget.

Ankestyrelsens principafgørelse R-13-01:

En kommune traf afgørelse om standsning af refusion af dagpenge til en arbejdsgiver, da lønmodtageren ikke længere fandtes at være fuldt uarbejdsdygtig på grund af sygdom.

Lønmodtageren havde ud fra en konkret vurdering en så væsentlig og individuel interesse i afgørelsen over for arbejdsgiveren, at hun var klageberettiget. Det blev i den forbindelse bemærket, at kommunen burde have truffet en afgørelse over for lønmodtageren om hendes ret til dagpenge, da afgørelsen over for arbejdsgiveren byggede på en vurdering heraf. Lønmodtageren ville så umiddelbart have været klageberettiget.

252. Ankestyrelsen har også truffet en række afgørelser om klageadgang i forbindelse med en borgers dødsfald:

Ankestyrelsens principafgørelse 2-14:

Et dødsbo havde ingen retlig interesse i at rejse en klagesag om borgerens økonomiske forhold og kunne derfor ikke efter borgerens død klage over en afgørelse.

Det var i den konkrete sag uden betydning, at kommunen havde undladt at give klagevejledning, og at en af arvingerne havde fuldmagt til at varetage borgerens interesser. Fuldmagten bortfald ved dødsfaldet.

En verserende klagesag om en borgers ret til et pengebeløb skulle derimod færdigbehandles efter borgerens død. Dødsboet kunne indtræde i borgerens krav.

Ankestyrelsens principafgørelse 176-12:

Et bo er klageberettiget i forhold til afgørelser om standsning af ydelser og modregning, som er truffet som en direkte følge af dødsfaldet, idet sådanne afgørelser må anses for at vedrøre arvingerne, hvis afgørelsen har direkte og væsentlig betydning for boet.

Et bo er ikke klageberettiget i forhold til afgørelser, som vedrører offentlige ydelser, som ophører ved personens død. At nævnets afgørelse er stilet til boet kan ikke i sig selv medføre, at boet bliver ”den person, som afgørelsen vedrører”.

Ankestyrelsens principafgørelse 237-11:

En klage over nævnets afvisning af pårørendes klageret kunne ikke behandles efter borgerens død.

Sagen vedrørte et endnu ikke igangsat forløb og efter borgerens død ville en afgørelse derfor ikke påvirke retstilstanden for nogen af sagens parter.

Borgerens pårørende havde ikke nogen retlig interesse i at få afklaret, om de ville kunne klage over udfaldet af ansøgningen.

Ankestyrelsens principafgørelse 64-10:

Ægtefælle til afdød var hverken som repræsentant for boet, som selvstændig person eller som fuldmægtig for afdøde klageberettiget i forhold til en sag om vejledning om og etablering af en ordning om levering af personlig hjælp efter serviceloven. Både fuldmagten og sagen om hjælp og støtte i hjemmet måtte således anses for bortfaldet ved dødsfaldet.

Ankestyrelsens principafgørelse 215-09:

Boet efter en afdød boligstøttemodtager var klageberettiget i forhold til kommunens standsning af boligstøtten til afdødes lejemål.

Begrundelsen var, at kommunens beslutning om ophør af udbetaling af boligstøtte var en afgørelse, og at kommunens handling fik direkte og væsentlig betydning for boet.

Ankestyrelsens principafgørelse 48-09:

Både boet og de efterladte var klageberettigede i tilfælde, hvor sikrede afgik ved døden, før Arbejdsskadestyrelsen havde truffet afgørelse om anerkendelse af en anmeldt arbejdsskade. Ankestyrelsen var imidlertid enig med Arbejdsskadestyrelsen om, at sagen som følge af dødsfaldet udgik af behandling, da hverken boet eller sikredes børn ville være berettiget til erstatning.

Ankestyrelsens principafgørelse P-13-07:

Boet efter en afdød kvinde var klageberettiget i forhold til kommunens standsning af pensionsudbetalingen til kvinden.

Kommunens handling var en afgørelse, der fastsatte, at der ikke længere skulle udbetales pension til kvinden.

Ankestyrelsen lagde vægt på, at kommunen ændrede den hidtidige retstilstand for kvinden, og at kommunens handling fik direkte og væsentlig betydning for kvindens søn samt for eventuelle øvrige arvinger. Der blev i denne forbindelse lagt vægt på, at kvindens pension ville være indgået i hendes dødsbo, såfremt kommunen ikke havde nået at tilbageføre pensionen inden dispositionsdagen.

Ankestyrelsens principafgørelse R-2-02:

En arving havde fået boet efter en afdød pensionist udlagt for begravelsesomkostningerne.

Ankestyrelsen fandt, at hun var klageberettiget vedrørende kommunens afgørelse om at modregne det indestående på den nu afdøde pensionists administrationskonto i kommunen, med kommunens krav mod pensionisten som følge af tidligere ydet personligt tillæg med tilbagebetalingspligt.

Klageadgang for andre end den person, som afgørelsen vedrører

253. Ud over den person, som sagen vedrører, kan klager over afgørelser i spørgsmål om konkurrenceforvridning efter § 33, stk. 1, og §§ 49 og 65 i beskæftigelsesindsatsloven tillige indbringes for Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg af andre, som har en væsentlig interesse i afgørelsen. Det er fastsat i retssikkerhedslovens § 60, stk. 2.

Endvidere gælder efter § 65, stk. 3, at alle personer og myndigheder, som har en retlig interesse i en afgørelse efter Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, er klageberettigede.

Endelig kan sager om uenighed mellem to kommuner indbringes for Ankestyrelsen efter lovens § 61.

254. Der kan være regler i de enkelte love, som giver andre personer mulighed for at klage. Eksempelvis er der en særlig bestemmelse i serviceloven om magtanvendelse, hvorefter en ægtefælle eller en anden nærtstående person, som deler bolig med den person, som sagen vedrører, er berettiget til at klage over kommunens afslag på at indstille den pågældende til optagelse i et særligt botilbud efter reglerne om optagelse i særlige botilbud uden samtykke. Denne klageregel findes i § 131, stk. 3, i serviceloven.

Uenighed mellem kommuner om deres forpligtelser

§ 61. Hvis der opstår uenighed mellem kommuner om deres forpligtelser, kan sagen indbringes for Ankestyrelsen.

255. Hvis der opstår uenighed mellem kommuner om deres forpligtelser, kan sagen indbringes for Ankestyrelsen.

Ankestyrelsens principafgørelse 5-18:

Vestre Landsret har i en dom fastslået, at Ankestyrelsen fungerer som tvistløsningsorgan i sager om uenighed mellem kommuner efter retssikkerhedslovens § 61. Det er sager, hvor kommuner er uenige om deres forpligtelser efter retssikkerhedslovens §§ 9-9c, dvs. spørgsmål om opholdskommune og mellemkommunal refusion. Landsretten har endvidere konstateret, at kommunerne som sideordnede forvaltningsmyndigheder ikke har adgang til at træffe bindende forvaltningsafgørelser i forhold til hinanden.

Dommen betyder, at Ankestyrelsen ændrer behandlingen af sager om uenighed mellem kommuner efter § 61.

Hidtidig sagsbehandling

Hidtil har Ankestyrelsen i disse sager fungeret som rekursinstans og efterprøvet de afgørelser, kommunerne har truffet over for hinanden.

Ankestyrelsen har behandlet sagerne på samme måde som klager indbragt efter retssikkerhedslovens § 60, dvs. hvor en kommune har truffet en afgørelse med en borger som modtager.

Praksis har således været, at Kommune A skulle fremsætte et krav overfor kommune B, hvorefter Kommune B skulle træffe en afgørelse overfor Kommune A om, hvorvidt Kommune B kunne imødekomme kravet. Afgørelsen skulle indeholde begrundelse og klagevejledning. Kommune A kunne klage over afgørelsen til Ankestyrelsen, og Kommune B skulle genvurdere afgørelsen efter retssikkerhedslovens § 66. Klagefristen på fire uger i retssikkerhedslovens § 67 blev anvendt, dvs. at Ankestyrelsen har afvist sagen, hvis kommune A's klage lå mere end fire uger efter afgørelsen fra kommune B.

Ankestyrelsen foretog en efterprøvelse af kommunens afgørelse, og resultatet af styrelsens afgørelse har været stadfæstelse, hjemvisning, ophævelse eller ændring af afgørelsen.

Ankestyrelsen har behandlet principielle afgørelser og offentliggjort dem i principafgørelsesdatabase. Principafgørelser og konkrete afgørelser har været anset som bindende for kommunerne. Kommuner, der ikke har været enige i Ankestyrelsens konkrete afgørelser, har dog kunnet anlægge retssag mod hinanden om kravet.

Fremtidig sagsbehandling

Fremover vil Ankestyrelsen i disse sager fungere som et tvistløsningsorgan, der afgør uenigheder mellem kommunerne om deres forpligtelser efter retssikkerhedslovens §§ 9-9c.

Kommunerne skal ikke træffe afgørelser overfor hinanden. Hvis kommuner er uenige om deres forpligtelser, kan de indbringe sagen for Ankestyrelsen.

Klagefristen i retssikkerhedslovens § 67 gælder ikke. Ankestyrelsen vil kunne afvise en sag efter § 61, som styrelsen er kompetent til at behandle, hvis kommunerne ikke har en retlig interesse i at få sagen behandlet. Det kan f.eks. være tilfældet, hvis kravet er forældet, hvis den anden kommune imødekommer kravet, eller hvis en af kommunerne allerede har indbragt sagen for domstolene.

Ankestyrelsen vil træffe afgørelse i tvisterne med angivelse af resultatet. Kommuner, der ikke er enige i Ankestyrelsens konkrete afgørelse, vil som hidtil kunne anlægge retssag mod hinanden om kravet.

På den baggrund vil Ankestyrelsen ikke længere behandle og offentliggøre principafgørelser på området. Ankestyrelsen vil dog offentliggøre sager, der er vejledende om praksis for løsning af uenigheder mellem kommunerne.

På sin hjemmeside vil Ankestyrelsen offentliggøre nærmere retningslinjer for sagsbehandlingen.

Genoptagelse

Landsrettens dom vedrører behandlingen af sager efter § 61, ikke det materielle indhold af Ankestyrelsens afgørelser. Dommen giver derfor ikke anledning til generelt at genoptage afgjorte sager.

Ankestyrelsen kunne dog ikke efter dommens afsigelse den 16. december 2015 afvise at behandle sager om uenighed mellem kommuner med henvisning til, at klagefristen i retssikkerhedslovens § 67 ikke var overholdt, at der ikke var truffet en afgørelse, eller at der ikke var foretaget genvurdering.

Ankestyrelsen har ved søgning i sagsbehandlingssystemet fundet frem til en række sager, som er blevet afvist af disse grunde efter den 16. december 2015. Ankestyrelsen vil skrive til kommunerne i sagerne og orientere om, at de har mulighed for at anmode om at få behandlet sagen i overensstemmelse med de nye retningslinjer.

Kommuner, der ikke modtager et brev, men mener, at de har en afvist sag, der er omfattet, og som de ønsker behandlet, kan rette henvendelse til Ankestyrelsen.

Ankestyrelsen vil endvidere ved brev til KL gøre opmærksom på muligheden for at anmode om at få en afvist sag behandlet.

256. En kommune kan rette krav om mellemkommunal refusion mod en anden kommune for et krav, der ikke tidligere er rettet mod den pågældende kommune. Dette kan ske selv om den kommune, som kravet rettes imod, nu er sammenlagt med en anden kommune, som det samme krav tidligere har været rettet mod.

Ankestyrelsens principafgørelse 241-10:

Det sociale nævn havde kompetence til at behandle spørgsmålet om refusionskrav på grundlag af et sagsforløb, der ikke tidligere var taget stilling til.

En tidligere sag mod en anden kommune om samme udgift havde ikke retskraft i forhold til den nye sag, da refusionskravet nu var rejst på et andet grundlag.

Nævnet kunne derfor ikke afvise at behandle sagen under henvisning til, at sagen om de samme udgifter tidligere var afvist på grund af fristoverskridelse.

Klageadgang ved uenighed om Udbetaling Danmarks kompetence

§ 62. Uenighed om Udbetaling Danmarks kompetence kan indbringes for Ankestyrelsen. Den person, som afgørelsen vedrører, kommunalbestyrelsen og Udbetaling Danmark kan indbringe sagen.

257. Uenighed om Udbetaling Danmarks kompetence kan indbringes for Ankestyrelsen af borgeren, kommunen og Udbetaling Danmark.

Kapitel 23

Pligt til at genvurdere sagen

§ 66. Inden en klage behandles, skal den myndighed, som har truffet afgørelsen, vurdere, om der er grundlag for at give klageren helt eller delvist medhold. Derfor skal en klage først afleveres til den

myndighed, som har truffet afgørelsen. Er en afgørelse truffet efter bemyndigelse, jf. § 9, stk. 11, skal klagen sendes til og vurderes af den kommune, der efter § 9, stk. 7 eller 9, eller § 9 a, stk. 7, har pligt til at yde hjælp efter lov om social service.

Stk. 2. Kan myndigheden ikke give klageren medhold, sendes klagen med begrundelse for afgørelsen og genvurderingen videre til klageinstansen. Børne- og socialministeren kan fastsætte regler om, at myndigheden skal benytte et særligt skema som led i genvurderingen. Ministeren kan fastsætte nærmere regler herom.

Myndighedens genvurdering og frister for genvurderingen

258. Klager over afgørelser skal indgives til den myndighed, som har truffet afgørelsen. Myndigheden skal vurdere sagen på ny og kan give klageren helt eller delvist medhold. Hvis myndigheden ikke giver klageren medhold i klagen, skal klagen sendes videre til klageinstansen, dvs. Ankestyrelsen, med begrundelse for afgørelsen og for genvurderingen. Reglerne om genvurdering findes i § 66. Der er dog nogle typer af sager, der ikke skal genvurderes, men straks sendes videre til Ankestyrelsen (se punkt 262). Genvurdering kaldes også for remonstration.

Hvis en borgers oprindelige opholdskommune er handlekommune efter serviceloven, jf. retssikkerhedslovens § 9, stk. 7 og stk. 9 og § 9 a, stk. 7, (se kapitel 34) og hvis denne kommune har delegeret til bopælskommunen at træffe afgørelse efter serviceloven, skal klagen indgives til den oprindelige opholdskommune. Det skal fremgå af klagevejledningen (se punkt 272).

Ankestyrelsens principafgørelse 96-17:

En kommune har pligt til at genvurdere en afgørelse, når der er klaget over afgørelsen. Det er den kommune, som har truffet afgørelsen, som skal vurdere sagen igen. Det gælder også, selvom borgeren i mellemtiden er flyttet til en anden kommune.

Ved genvurderingen skal kommunen tage stilling til, om der er grundlag for at give borgeren helt eller delvist medhold i klagen, eller om afgørelsen skal fastholdes. Formålet med en genvurdering er, at kommunen skal se på sagen igen. Ved vurderingen skal kommunen tage udgangspunkt i, om grundlaget for den oprindelige afgørelse i sagen fortsat er korrekt. Genvurderingen er derfor en del af det at træffe afgørelse.

I den konkrete sag var borgeren flyttet til en anden kommune umiddelbart efter, at der var truffet afgørelse om borgerens ret til sygedagpenge. Borgeren klagede efter flytningen til fraflytningskommunen, som genvurderede og fastholdt afgørelsen.

Genvurderingen indebar en stillingtagen til, om grundlaget for den oprindelige afgørelse i sagen var korrekt. Det var derfor den oprindelige kommune (fraflytningskommunen), der genvurderede sagen.

Ankestyrelsens principafgørelse 59-16:

Retssikkerhedslovens almindelige regler om klage gælder også for Udbetaling Danmarks afgørelser.

Efter retssikkerhedslovens kapitel 10 kan Udbetaling Danmarks afgørelser indbringes for Ankestyrelsen. Det er en væsentlig retssikkerhedsgaranti, at en borger har adgang til at klage. Denne adgang må ikke blive illusorisk.

Udbetaling Danmark har pligt til at genvurdere en afgørelse, når de modtager en klage over afgørelsen inden for klagefristen.

Afgørelsen fastholdes

Udbetaling Danmark skal sende klagen til Ankestyrelsen, når Udbetaling Danmark fastholder afgørelsens resultat. Det skal som udgangspunkt ske senest 4 uger efter, at klagen er modtaget.

Selv om Udbetaling Danmark ændrer eller uddyber begrundelsen for afgørelsen i genvurderingen, skal Udbetaling Danmark sende sagen til Ankestyrelsen, når resultatet af afgørelsen er det samme.

Udbetaling Danmark skal også sende sagen til Ankestyrelsen, når genvurderingen sker mundtligt. Det vil sige, at sagen sendes til Ankestyrelsen, hvis Udbetaling Danmark ikke giver borgeren medhold. Det gælder også, når Udbetaling Danmark ringer til borgeren for at uddybe begrundelsen for afgørelsen, men afgørelsens resultat fastholdes. Hvis Udbetaling Danmark telefonisk kontakter borgeren for at uddybe begrundelsen for deres afgørelse, men i øvrigt fastholder afgørelsens resultat, må dette betragtes som en genvurdering, hvorefter klagen skal sendes til Ankestyrelsen.

Udbetaling Danmark kan ikke kræve en ny klage. Udbetaling Danmark kan heller ikke kræve, at borgeren igen skal tilkendegive, at klagen fastholdes før sagen sendes til Ankestyrelsen. En sådan procedure er i strid med reglerne i retssikkerhedsloven.

Fuldt ud eller delvist medhold i klagen

Udbetaling Danmark skal sende en ny afgørelse til borgeren, hvis Udbetaling Danmark efter genvurderingen giver borgeren fuldt ud medhold eller delvist medhold i klagen. Udbetaling Danmark skal tage stilling til sagen inden 4 uger efter, at klagen er modtaget.

Den nye afgørelse skal være ledsaget af en klagevejledning, når Udbetaling Danmark alene har givet borgeren delvist medhold. Det skal stå i klagevejledningen, at borgeren inden 4 uger skal oplyse, om borgeren ønsker at klage over den nye afgørelse. Udbetaling Danmark skal sende klagen til Ankestyrelsen inden 14 dage efter modtagelsen, hvis borgeren fastholder klagen.

Hvis borgeren ikke ønsker sin klage behandlet alligevel

En borger har krav på at få behandlet sin klage af Ankestyrelsen, når borgeren har klaget inden for klagefristen.

En borger kan dog til enhver tid tilbagekalde sin klage.

Borgeren skal udtrykkeligt have tilkendegivet overfor Udbetaling Danmark, at borgeren ikke ønsker klagen behandlet, før Udbetaling Danmark kan undlade at sende sagen til Ankestyrelsen.

Hvis dette er tilfældet, bør Udbetaling Danmark tilkendegive skriftligt over for borger, at det er noteret, at klagen er tilbagekaldt, og at Udbetaling Danmark derfor ikke foretager sig mere i sagen.

Vejledning om praksis i forbindelse med en klage

Der kan være tilfælde, hvor en borger beder Udbetaling Danmark om at vejlede om Ankestyrelsens praksis. Der kan også være tilfælde, hvor borgeren beder Udbetaling Danmark om en nærmere forklaring på sagens resultat.

Udbetaling Danmark kan i den forbindelse vejlede om praksis. Det kan de gøre ved at henvise til Ankestyrelsens principafgørelser. Udbetaling Danmark kan også uddybe begrundelsen eller ændre begrundelsen for afgørelsen.

Hvornår er en henvendelse en klage?

Der er ikke formkrav til en klage over Udbetaling Danmarks afgørelser.

Selv om en borger ikke nævner ordet klage, skal en henvendelse fra borgeren som udgangspunkt betragtes som en klage, når borgeren tilkendegiver at være uenig eller utilfreds med en afgørelse.

Udbetaling Danmark skal spørge borgeren, om henvendelsen skal betragtes som en klage, hvis Udbetaling Danmark er i tvivl, om en borgers henvendelse er en klage.

Hvis Udbetaling Danmark er i tvivl om, hvad borgeren klager over, må Udbetaling Danmark afklare dette spørgsmål nærmere.

Ankestyrelsen har behandlet to sager om spørgsmålet

I sag nr. 1 fastholdt Udbetaling Danmark afgørelsens resultat, og gav borgeren en uddybende begrundelse. Udbetaling Danmark bad herefter borgeren på ny tilkendegive, om borgeren ønskede at fastholde klagen. Ankestyrelsen hjemviste den konkrete sag og udtalte i øvrigt, at vi fandt det kritisabelt, at Udbetaling Danmark ikke sendte klagen til Ankestyrelsen i overensstemmelse med reglerne i retssikkerhedsloven.

I sag nr. 2 fastholdt Udbetaling Danmark afgørelsens resultat og gav borgeren en uddybende begrundelse. Udbetaling Danmark bad herefter borgeren på ny tilkendegive, om borgeren ønskede at fastholde klagen. Ankestyrelsen stadfæstede den konkrete sag og udtalte i øvrigt, at vi fandt det kritisabelt, at Udbetaling Danmark ikke sendte klagen til Ankestyrelsen i overensstemmelse med reglerne i retssikkerhedsloven.

Ankestyrelsens principafgørelse 228-11:

En kommunalt ansat sagsbehandler havde truffet afgørelse om stop for udbetaling af sygedagpenge. En vikar, der måtte betragtes som anden aktør, fastholdt afgørelsen ved genvurderingen efter ansøgers klage. Genvurderingen var derfor ugyldig, og kommunen skulle foretage en ny genvurdering af afgørelsen.

259. En sag skal som hovedregel altid genvurderes inden for 4 uger efter, at klagen er modtaget. Det fremgår af § 12 i retssikkerhedsbekendtgørelsen. Hvis myndigheden ikke kan færdiggøre sin genvurdering inden for fristen på 4 uger, fordi der skal skaffes yderligere oplysninger, vurderinger og lignende, skal klageren have besked om det. Klageren skal også have besked om, hvornår genvurderingen kan forventes afsluttet. Der gælder dog særlige regler for genvurdering i sager omfattet af varslingsreglen i servicelovens § 3 a, se punkt 260.

Retssikkerhedsbekendtgørelsen indeholder i § 13 regler om, hvordan sagen skal behandles afhængigt af, om myndigheden giver klageren fuldt medhold, delvist medhold eller fastholder sin afgørelse i forbindelse med genvurderingen:

- Hvis myndigheden giver klager fuldt medhold, skal myndigheden sende en ny afgørelse til klageren inden 4 uger efter, at klagen er modtaget.
- Hvis myndigheden giver klager delvist medhold, skal myndigheden sende en ny afgørelse med klagevejledning til klageren inden 4 uger efter, at klagen er modtaget. Klageren skal herefter inden 4 uger meddele, om klagen fastholdes. Hvis klageren fastholder klagen, skal myndigheden sende klagen og genvurderingen til Ankestyrelsen inden 14 dage.
- Hvis myndigheden fastholder den oprindelige afgørelse, sendes genvurderingen med begrundelse til Ankestyrelsen inden 4 uger efter, at klagen er modtaget. Myndigheden skal samtidig sende meddelelse om genvurderingen til klageren.

260. For afgørelser, der skal varsles med 14 uger efter servicelovens § 3 a, gælder en særlig genvurderingsfrist på 2 uger. Den omfatter afgørelser om frakendelse eller nedsættelse af hjælp efter servicelovens §§ 95, 96 og 98 om kontant tilskud til BPA m.v. og særlig kontaktperson til personer, som er døvblinde, afgørelser om frakendelse af en plads i et særligt dag- eller klubtilbud efter servicelovens §§ 32 og 36, afgørelser om frakendelse af bilstøtte efter servicelovens § 114 inden udløbet af genanskaffelsesperioden og afgørelser om ophør af hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste efter serviceloven § 42 i de tilfælde, der er omfattet af de regler om afviklingsperioden, som børne- og socialministeren har fastsat i medfør af servicelovens § 42, stk. 4. (Se nærmere om varslingsordningen i servicelovens § 3 a i vejledning nr. 10325 af 12. december 2017 om kontant tilskud til ansættelse af hjælpere og borgerstyret personlig assistance, vejledning om ledsageordning, kontaktperson til døvblinde, funktionsevneметоден, beskyttet beskæftigelse og aktivitets- og samværstilbud, vejledning 10326 af 18. december 2017 om støtte til køb af bil og individuel befordring og vejledning om indsatser og særlig støtte til børn unge og deres familier.)

For klager over sådanne afgørelser er fastsat i retssikkerhedsbekendtgørelsens § 12, stk. 3, at kommunen altid skal færdiggøre genvurderingen inden 14 dage efter, at klagen er modtaget. Hvis en kommune på baggrund af borgerens klage finder behov for at skaffe yderligere oplysninger vurderinger el.lign. i et sådant omfang, at en genvurdering ikke kan være afsluttet inden 14 dage, må kommunen i stedet annullere den afgørelse om nedsættelse eller frakendelse af hjælp, der er klaget over, og træffe en helt ny afgørelse – med ny varsling og klagevejledning – når sagen er oplyst.

Hvis kommunen ved genvurderingen fastholder sin afgørelse, skal genvurderingen sendes til Ankestyrelsen inden 14 dage efter, at klagen er modtaget. Hvis kommunen ved genvurderingen giver borgeren helt eller delvis medhold, skal ny afgørelse herom sendes til borgeren inden 14 dage efter, at klagen er modtaget. Hvis kommunen giver borgeren delvist medhold, og borgeren fastholder sin klage, skal klagen over den nye afgørelse – som i andre sager om delvist medhold efter genvurdering – sendes til Ankestyrelsen med genvurderingen indenfor 14 dage efter modtagelsen af klagen. Reglerne herom er fastsat i retssikkerhedsbekendtgørelsens § 13.

261. Fristerne i retssikkerhedsbekendtgørelsens § 12 gælder ikke for sager, som ud fra en konkret vurdering må anses for hastende. I de sager, som anses for hastende, skal myndigheden straks genvurdere sagen og give klageren meddelelse om resultatet. Hvis myndigheden vurderer, at afgørelsen ikke skal ændres, skal sagen straks sendes til ankeinstansen. Reglen om genvurdering af hastende sager fremgår af § 14 i retssikkerhedsbekendtgørelsen.

262. Reglerne om genvurdering gælder ikke i alle sager. Det følger af § 11 i retssikkerhedsbekendtgørelsen, at klager over børn og unge-udvalgets afgørelser i sager om særlig støtte til børn og unge efter § 74 i serviceloven ikke skal genvurderes, men skal sendes videre til Ankestyrelsen, straks efter klagen er

modtaget. Familieretshusets afgørelser om optagelse i særlige botilbud uden samtykke efter § 129, jf. § 131 i serviceloven skal heller ikke genvurderes. Klagerne sendes straks videre til Ankestyrelsen.

263. I tilfælde, hvor myndigheden modtager en klage efter, at klagefristen er overskredet, skal myndigheden ikke genvurdere sagen, men straks sende klagen videre til Ankestyrelsen med angivelse af, at klagefristen ikke er overholdt. Der henvises til § 10, stk. 3, i retssikkerhedsbekendtgørelsen.

264. I sager omfattet af retssikkerhedsbekendtgørelsens § 16 skal jobcentret sende klagen og genvurderingen til Ankestyrelsen senest 5 arbejdsdage efter, at klagen er modtaget i jobcentret. Det er sager om:

- 1) Klager over jobcenterets afgørelser efter kapitel 9-12 i beskæftigelsesindsatsloven vedrørende borgere, der er omfattet af lovens § 2, nr. 1, hvor afgørelsen er begrundet i borgerens ønsker og forudsætninger samt arbejdsmarkedets behov.
- 2) Klager over jobcenterets afgørelse om, at beskæftigelsesindsatsen for borgere, der er omfattet af lovens § 2, nr. 1, skal varetages af en anden aktør.
- 3) Klager over, at det ordinære arbejde, som borgere i seniorjob er henvist til af jobcenteret, ikke har været rimeligt, jf. § 12, stk. 2, nr. 1, i lov om seniorjob.

Ankeskema skal benyttes ved kommunens genvurdering i klagesager

265. Kommunen skal ved genvurderingen benytte det ankeskema, der er udarbejdet af Ankestyrelsen. Det er fastsat i retssikkerhedsbekendtgørelsens § 13. Skemaet findes på indberet.virk.dk og via Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk. En vejledning i at udfylde skemaet findes også på Ankestyrelsens hjemmeside.

Kapitel 24

Klagefrister

§ 67. Klage til Ankestyrelsen skal ske inden 4 uger efter, at klageren har fået meddelelse om afgørelsen.

Stk. 2. Direktøren kan se bort fra, at fristerne ikke er overholdt, når der er særlig grund hertil. Afgørelser om at se bort fra klagefrister og afgørelser om klagefristernes beregning kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Klagefristens længde

266. Fristen for at klage over en afgørelse er 4 uger efter, at klageren har fået meddelelse om afgørelsen. Ankestyrelsen tager stilling til, om klagen er rettidig, jf. § 13 i Ankestyrelsens forretningsorden.

Klagefristens begyndelse

267. Klagefristen begynder at løbe fra det tidspunkt, hvor meddelelsen om afgørelsen er kommet frem til adressaten.

I forlængelse af omlægning af PostNords udbringning af post fra 1. juli 2016 har Justitsministeriet udsendt vejledning nr. 9533 af 26. juni 2018 om beregning af klagefrister. Vejledningen vejleder om beregning af klagefrister for såvel afgørelser, der sendes som fysisk post, som digitale meddelelser.

Om begyndelsestidspunktet for klagefristen for afgørelser sendt med fysisk brev anføres i vejledningen, at det er Justitsministeriets vurdering, at en myndighed som udgangspunkt kan lægge til grund, at et standardbrev er kommet frem til modtageren seks omdelingsdage efter, at afgørelsen er dateret og overgivet til postbesørgelse. Med omdelingsdage forstås her de dage, hvor PostNord omdeler post. Omdelingsdage

inkluderer ikke weekender, helligdage og såkaldte mellemdage. På Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsens hjemmeside findes oplysninger om ”mellemdage”. Myndigheder skal være opmærksomme på, at ”mellemdage” varierer fra år til år.

Ankestyrelsen – har offentliggjort følgende praksis for beregning af klagefrister på sin hjemmeside www.ast.dk:

Myndigheden har sendt brevet med afgørelsen med almindelig post

Hvis afgørelsen er sendt med almindelig post, går Ankestyrelsen ud fra, at du får brevet 6 hverdage senere.

Myndigheden har sendt brevet med afgørelsen med Quickpost

Hvis afgørelsen er sendt med Quickpost (der står Q på kuerten), går Ankestyrelsen ud fra, at du får brevet to dage efter, at det er sendt. Det er altså det samme, som breve, der hidtil er sendt med A-post.

Digital post

Vi går ud fra du får afgørelsen samme dag, hvis myndigheden har sendt den digitalt – for eksempel til din eBoks.

Hvis du oplyser, at det digitale brev først er kommet til din digitale postkasse senere, undersøger vi det. Det kan nemlig have betydning for, om en klage er modtaget i rette tid.

Vi undersøger det ved at bede myndigheden dokumentere de digitale registreringer for brevet.

Særligt om digitale breve fra Arbejdsmarkedets Erhvervssikring (før Arbejdsskadestyrelsen)

Det er anderledes i sager, hvor Arbejdsmarkedets Erhvervssikring har sendt et digitalt brev med afgørelsen.

Vi går ud fra, at du får afgørelsen dagen efter dateringen, hvis den er sendt til eBoks. Er datoen på afgørelsen en fredag, går vi ud fra, at du har fået den om mandagen.

Er afgørelsen sendt digital på anden måde end via eBoks, går vi ud fra, at afgørelsen er kommet frem samme dag, som den er dateret.

Ankestyrelsens principafgørelse 26-16:

Hvis der er uenighed, om et brev sendt digitalt fra en myndighed er kommet frem til modtageren, er det myndigheden, der skal dokumentere, at brevet er kommet frem.

Et brev sendt digitalt anses for at være kommet frem, når det er tilgængeligt for adressaten – for eksempel i indbakken i eBoks. Det er ikke et krav, at brevet er blevet åbnet og indholdet læst af adressaten.

Når et brev bliver sendt med den offentlige digitale postløsning, sker der en digital registrering af forsendelsen fra start til slut. Det er derfor muligt at dokumentere, om et brev er kommet frem i adressatens digitale postkasse.

Registreringen kan ske i en forsendelseslog - en oversigt over de digitale registreringer, der sker, når et brev bliver sendt digitalt. Forsendelsesloggens udseende og indhold kan variere afhængigt af systemleverandøren. Det gælder dog generelt, at den forsendelseslog, der knytter sig til brevet, først bliver endeligt afsluttet, når myndigheden eller myndighedens systemleverandør har modtaget en kvittering fra eBoks om, at brevet er kommet frem i adressatens digitale postkasse.

Myndigheden kan føre systembevis (bevis for, at det kan antages, at et brev er afsendt og kommet frem) for, at et brev er modtaget ved at fremlægge den forsendelseslog, der knytter sig til brevet. Myndigheden kan også løfte bevisbyrden for, at et brev er kommet frem på anden vis f.eks. ved dokumentation fra eBoks' afsendersupport eller oplysning fra adressaten om, at brevet er modtaget.

Det skal fremgå tydeligt af dokumentationen, at den vedrører det konkrete brev. Dokumentationen skal desuden bekræfte, at brevet er leveret. Det er derfor ikke tilstrækkeligt, hvis det alene fremgår, at brevet er afsendt. Levering af et brev i en digital postkasse sker ikke altid med det samme, brevet er sendt.

De konkrete sager

I sag nr. 1 havde pågældende i sin klage oplyst, at kommunens mødeindkaldelse ikke var modtaget i den digitale postkasse.

Kommunen havde ikke dokumenteret, at brevet var kommet frem til borgerens eBoks. Kommunen havde til sagen oplyst, at der altid genereres en forsendelseslog til breve sendt digitalt, men at det rent undtagelsesvist ikke var muligt at finde den forsendelseslog, der vedrørte det konkrete brev.

I sag nr. 2 havde pågældende i sin klage oplyst, at kommunens mødeindkaldelse ikke var modtaget i den digitale postkasse.

Kommunen havde i den konkrete sag ført et systembevis for, at mødeindkaldelsen var kommet frem i den digitale postkasse.

Fysiske breve, der sendes med PostNord må anses for at være kommet frem, medmindre der foreligger oplysninger, der kan sandsynliggøre et andet forløb.

Bevisbyrden for, at et brev afsendt af en offentlig myndighed anses for at være kommet frem til modtageren, påhviler den offentlige myndighed. Myndigheden vil normalt kunne løfte denne bevisbyrde ved detaljeret at redegøre for procedurene for afsendelse af post.

Hvis der er almindeligt forekommende forsinkelser i postgangen, eller hvis modtageren kan godtgøre, at meddelelsen først er kommet frem på et senere tidspunkt end det, der måtte forventes, begynder fristen at løbe fra den dag, hvor afgørelsen må anses for at være kommet frem.

Hvis parten gør gældende, at afgørelsen slet ikke er modtaget, og en undersøgelse sandsynliggør dette, løber klagefristen ikke, før afgørelsen er modtaget.

Folketingets Ombudsmands udtalelse FOU 2016.34

Ombudsmanden modtog en klage over, at Trafik- og Byggestyrelsen i en sag om syn af et køretøj havde sendt synsindkaldelsen, en erindringsskrivelse og to administrative bødeforelæg til en 90-årig mand via Offentlig Digital Post, og at styrelsen efterfølgende havde afslået at annullere bødeforelæggene.

Den 90-årige mand var ikke fritaget for Offentlig Digital Post på det tidspunkt, hvor Trafik- og Byggestyrelsen sendte meddelelserne til ham, men hans partsrepræsentant mente bl.a., at det fulgte af god forvaltningsskik, at styrelsen burde have sendt et eller flere breve til manden med almindelig fysisk post, inden styrelsen sendte ham de administrative bødeforelæg. Partsrepræsentanten mente også, at styrelsen burde have kontrolleret, om manden havde åbnet sin e-Boks – og dermed, om han havde fået kendskab til styrelsens breve.

Efter ombudsmandens opfattelse var Trafik- og Byggestyrelsen berettiget til at sende meddelelserne til mandens e-Boks via Offentlig Digital Post.

Ombudsmanden henviste til, at retsvirkningerne af at sende meddelelser via Offentlig Digital Post fremgår direkte af loven, og at det fremgår udtrykkeligt af forarbejderne, at modtageren af en meddelelse sendt via Offentlig Digital Post selv bærer risikoen ved ikke at gøre sig bekendt med indholdet af post i sin digitale postkasse. Ombudsmanden kunne derfor ikke kritisere styrelsens afslag på at annullere de administrative bødeforelæg.

Ombudsmanden var ikke enig i, at det følger af god forvaltningsskik, at Trafik- og Byggestyrelsen skulle have sendt et eller flere breve til borgeren med almindelig fysisk post i stedet for (eller samtidig med) at benytte Offentlig Digital Post. Ombudsmanden mente heller ikke, at myndighederne er forpligtede til at undersøge, hvorfor en borger ikke har reageret på en meddelelse sendt via Offentlig Digital Post, før de sender borgeren en rykker (eller anden henvendelse) via Offentlig Digital Post.

Folketingets Ombudsmands udtalelse FOU 2010.1402:

Folketingets Ombudsmand har behandlet en sag, hvor en borger klagede over, at det sociale nævn havde afvist at behandle hans klage med den begrundelse at klagefristen på 4 uger var overskredet. Borgeren oplyste, at han ikke havde modtaget kommunens afgørelse før 4 dage efter afgørelsens datering, og at klagefristen derfor ikke var overskredet.

Ombudsmanden kunne ikke kritisere, at nævnet havde anset kommunens afgørelse for at være kommet frem dagen efter afsendelsen. Han henviste til at kravene til beviserne for, at et brev fra en myndighed må antages at være kommet frem til modtageren dagen efter afsendelsen, ifølge praksis er lempelige.

Det sociale nævn har imidlertid mulighed for at dispensere fra klagefristen. Ombudsmanden opregnede en række forhold som efter hans opfattelse kan inddrages ved vurderingen af om myndigheden skal dispensere. Han henstillede at nævnet genoptog sagen.

Folketingets Ombudsmands udtalelse FOU 2007.399:

Folketingets Ombudsmand har undersøgt 4 sager (3 arbejdsskadesager og en social sag), hvor Ankestyrelsen havde afvist at behandle borgerens klage med den begrundelse, at klagefristen var overskredet. I den forbindelse udtalte ombudsmanden sig om forskellige generelle spørgsmål i relation til beregning

af klagefrister og dispensationer herfra. Disse spørgsmål angik særligt hvornår en klagefrist begynder at løbe, hvem der har risikoen for postforsinkelse (om en postforsinkelse skal komme borgeren eller myndigheden til skade), og hvad indholdet er af myndighedernes pligt til at oplyse sager, hvor en klage (umiddelbart) ikke ser ud til at være rettidig. (J.nr. 2004-3074-024 og 2004-3037-085) Sagerne viser særligt følgende:

- En klagefrist begynder at løbe, når afgørelsen er kommet frem til borgeren.
- Forudsat at myndighedens arbejdsgange i forbindelse med datering og postafsendelse er betryggende, lægges det, når man beregner en klagefrist, normalt til grund, at en afgørelse er afsendt samme dag som den er dateret.
- [Udeladt som følge af senere ændringer i reglerne om postudbringning]
- Det antages normalt, at en klager bærer risikoen for, at klagen bliver forsinket i posten. Efter Ankestyrelsens praksis kan dette udgangspunkt dog fraviges, hvis klageren kan sandsynliggøre, at klagen er afsendt på et så tidligt tidspunkt, at klagen burde være kommet frem rettidigt.
- Klagemyndigheden har pligt til at undersøge forhold, der har betydning for beregning af en klagefrist og for spørgsmålet om, hvorvidt der kan ses bort fra en overskridelse af klagefristen.
- Der må sondres mellem forsinkelser i postbesørgelsen på afgørelsestidspunktet og på klagetidspunktet. Forsinkelse på afgørelsestidspunktet har betydning for selve beregningen af klagefristen, hvorimod forsinkelse på klagetidspunktet efter Ankestyrelsens særlige praksis eventuelt kan give grundlag for dispensation.

Folketingets Ombudsmands udtalelse FOU 1991.161:

Hvis en partsrepræsentant ved en fejl har modtaget meddelelse om afgørelsen senere end afgørelsens adressat, regnes klagefristen først fra det tidspunkt, hvor partsrepræsentanten har modtaget meddelelse om afgørelsen.

Sendes fysisk post med andre leverandører end PostNord vil vurderingen af klagefristens overholdelse bero på de faktiske omstændigheder, herunder borgerens oplysninger i sagen og eventuelt den konkrete leverandøraftale.

En afgørelse, der er sendt til en borger med e-mail/digital post, er kommet frem på det tidspunkt, hvor meddelelsen er tilgængelig for borgeren i den elektroniske postkasse.

Klagefristens udløb

268. Det rettidige fremkomsttidspunkt på det døgn, hvor klagefristen udløber, afhænger af det medium, som parten anvender til at fremsende klagen

Et fysisk brev skal være myndigheden i hænde senest ved kontortids ophør den dag, hvor fristen udløber.

I Justitsministeriets vejledning om beregning af klagefrister, jf. punkt 267, er anført, at i de tilfælde, hvor en klagefrist udløber på en såkaldt ”mellemdag”, hvor der ikke bliver omdelt post, vil det være mest korrekt, hvis fristen bliver forlænget til den førstkommande omdelingsdag.

Udløber klagefristen på en lørdag, en helligdag eller på en dag, hvor der er tale om en usædvanlig tidlig lukketid, forlænges klagefristen til førstkommande hverdag ved kontortids ophør. Er denne dag en såkaldt ”mellemdag”, hvor der ikke bliver omdelt post, vil det være mest korrekt, hvis fristen bliver forlænget til den førstkommande omdelingsdag.

En klage afsendt med digitale meddelelser skal være modtaget inden midnat, det vil sige senest 23:59 det døgn, hvor klagefristen udløber.

Ankestyrelsens principafgørelse 43-10:

Klagefristen udløber 4 uger fra den dag, afgørelsen er modtaget. Klagefristen begynder at løbe den dag, klager har modtaget afgørelsen pr. e-mail, selvom afgørelsen er modtaget efter kl. 16.

Ankestyrelsens principafgørelse U-19-03:

Ankestyrelsen har behandlet 2 sager om udløb af 4 ugers ankefristen, hvor anken er afsendt som fax eller e-mail på den dag fristen udløb (fristdagen).

Ankestyrelsen lagde ved afgørelserne til grund, at 4 ugers fristen ifølge pkt. 212 i Justitsministeriets vejledning om forvaltningsloven og Klagevejledningen på det sociale område punkt 51 udløber på fristdagen ved kontortids ophør.

I sag nr. 1 forelå der dokumentation for, at anken var afsendt som fax på fristdagen, tirsdag, klokken 17.07.

I sag nr. 2 var anken afsendt på fristdagen, onsdag, pr. e-mail klokken 17.39.

Ankestyrelsen fandt i begge sager, at der ikke var klaget rettidigt. Ankestyrelsen lagde vægt på, at der på Arbejdsskadestyrelsens brevpapir var angivet en åbningstid på hverdage fra 10 til 15, torsdag dog klokken 10 til 18.

Ankestyrelsen fandt imidlertid, at der forelå særlig grund til at se bort fra fristen og lagde herved vægt på, at det ikke af Arbejdsskadestyrelsens afgørelse klart fremgik, hvad der forstås ved kontortids ophør.

Klagen skal være kommet frem til den myndighed, den er indgivet til, senest ved klagefristens udløb. Hvis en afsendt klage ikke er kommet frem til myndigheden, og det ikke kan antages, at klagen er bortkommet efter modtagelse hos myndigheden, foreligger der ikke en rettidig klage. Det fremgår af Ankestyrelsens praksis, at klageren bærer risikoen for, at klagen er fremsendt rettidigt.

269. Hvis en klager har anmodet om aktindsigt inden klagefristens udløb, kan dette bevirke en afbrydelse af klagefristen. For så vidt angår partsaktindsigt efter forvaltningsloven, følger det af forvaltningslovens § 11. Det er den myndighed, der har truffet afgørelsen, der træffer beslutning om klagefristens eventuelle afbrydelse. Klagefristen løber i så fald videre fra det tidspunkt, hvor aktindsigt er meddelt parten eller afslået, dog med mindst 14 dage. Underretning om, hvornår klagefristen herefter udløber, skal samtidig gives til andre klageberettigede. Klageinstansen skal også underrettes om klagefristens forlængelse. Hvis klageren har anmodet om aktindsigt inden klagefristens udløb, uden at dette har medført en forlængelse af klagefristen, kan klageinstansen vælge at se bort fra en overskridelse af klagefristen.

Klagefristens overholdelse

270. Det er altid Ankestyrelsen, der afgør, om en klagefrist er overholdt, jf. § 13 i Ankestyrelsens forretningsorden og § 6 i forretningsorden for Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg. Den myndighed, som har truffet den afgørelse, der klages over, skal dog være opmærksom på, om klagefristen er overholdt. Hvis myndigheden finder, at klagefristen er overskredet, sendes klagen og sagens øvrige akter straks til klageinstansen med besked om, at myndigheden vurderer, at klagefristen er overskredet. Efter § 10, stk. 3, i retssikkerhedsbekendtgørelsen skal myndigheden ikke genvurdere sagen, inden klagen sendes til klageinstansen, når klagefristen er overskredet.

271. Hvis klagen er rettidigt modtaget, men sendt til den forkerte myndighed, beregnes fristen som ovenfor. Klagen anses som rettidig, hvis den er kommet frem til den forkerte myndighed inden for den frist, som ville gælde i den rette myndighed.

Klagevejledning

272. Klagefristen begynder først at løbe fra det tidspunkt, hvor der er givet en klagevejledning, som angiver, hvortil klagen skal indgives og fremgangsmåden ved indgivelse af klagen og herunder klagefristen. Det er uden betydning, om klagevejledningen står i selve afgørelsen, eller om der i afgørelsen henvises til en vedlagt klagevejledning. Der henvises til forvaltningslovens § 25 om klagevejledning og til vejledning om forvaltningsloven.

I særlige tilfælde kan en afgørelse med en ufuldstændig begrundelse medføre forlængelse af klagefristen.

Ankestyrelsens principafgørelse F-1-08:

Det havde ikke betydning, at borgeren havde udtrykt enighed om, at sygedagpengene skulle ophøre. Det var en afgørelse af indgribende betydning for borgeren og afgørelsen burde derfor efter god forvaltningsskik have været skriftlig og med klagevejledning. Klagefristen blev derfor suspenderet.

Ankestyrelsens principafgørelse O-76-97:

Tilbagebetalingserklæringer må anses for at være skriftlige afgørelser, som skal opfylde formkravene i forvaltningsloven.

Ankestyrelsen har truffet afgørelse i 4 sager, hvor der forelå tilbagebetalingserklæringer. I 2 af sagerne var der ved afkrydsning alene henvist til bistandslovens § 26, stk. 1, nr. 1 (nu aktivlovens § 93, stk. 1). I 2 andre sager var der ved afkrydsning alene henvist til bistandslovens § 26, stk. 3 (nu aktivlovens § 93, stk. 1, nr. 6). Alle sager måtte anses for utilstrækkeligt begrundede. Den utilstrækkelige begrundelse medførte en forlængelse af klagefristen.

Den omstændighed, at der eventuelt var givet en mundtlig begrundelse, fritog ikke forvaltningen for samtidig at meddele en skriftlig begrundelse.

Ankestyrelsens principafgørelse O-35-94:

Ankefristen blev regnet fra meddelelse af en skriftlig afgørelse, selvom kommunen forud havde meddelt mundtlig afgørelse med ankevejledning på samme ydelse. Der var ikke klaget over den mundtlige afgørelse inden for ankefristen.

Dispensation fra klagefristen

273. Ankestyrelsen kan se bort fra, at klagefristen er overskredet, når der er særlige grunde til det. Denne regel fremgår af § 67, stk. 2. Der kan foreligge særlige grunde, som berettiger til en forlængelse af klagefristen, hvis klageren er bortrejst eller indlagt på sygehus, når afgørelsen kommer frem. Efter Ankestyrelsens praksis, er det dog en betingelse for at dispensere fra klagefristen, at klagen indgives straks efter, at klager kommer hjem. Alvorlig sygdom hos modtager, navnlig omkring fristens udløb, eller en nærtstående persons død eller meget alvorlige sygdom i samme periode, kan begrunde dispensation.

Der kan også tages hensyn til, at klageren har vanskeligt ved at læse en afgørelse og formulere en klage på grund af sproglige vanskeligheder eller psykisk funktionsnedsættelse, og myndigheden har forsømt sin forpligtelse til at vejlede klageren.

Det er direktøren for Ankestyrelsen, som kan tage stilling til, om der skal dispenseres for en fristoverskridelse. Direktøren kan efter § 59 overlade sine beføjelser til andre ansatte i Ankestyrelsen.

Folketingets Ombudsmands udtalelse FOU 2010.1402 er gengivet under punkt 267.

274. Der foreligger som udgangspunkt ikke særlige grunde, hvis forsinkelsen skyldes forhold hos andre. Der vil eksempelvis ikke være tale om undskyldeligt forhold, hvis klagers repræsentant eller fagforening forlægger en afgørelse eller klage, som klager har betroet dem. Det kan ikke udelukkes, at en hjælpers forhold efter en konkret vurdering kan bevirke dispensation.

275. Afgørelser om at se bort fra klagefrister kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Kapitel 25

Ankestyrelsens sagsbehandling

Uafhængighed

§ 68. Ankestyrelsen er ikke bundet af parternes påstande og er uafhængige af instruktioner vedrørende afgørelsen af den enkelte sag.

Stk. 2. [...]

276. Ankestyrelsen er uafhængig af instruktioner om afgørelsen af den enkelte sag. Det fremgår af § 68, stk. 1, hvorefter Ankestyrelsen hverken er bundet af parternes påstande eller instruktioner fra andre, når Ankestyrelsen træffer afgørelse i en sag.

277. Ankestyrelsen skal altid træffe den rigtige afgørelse efter lovgivningen og er således ikke bundet af det resultat, som parterne ønsker (parternes påstande) eller af de dokumenter eller argumenter, som klageren fremfører. Ankestyrelsen har ligesom andre myndigheder ansvaret for, at sagerne er oplyst i tilstrækkeligt omfang til, at den kan træffe en afgørelse, jf. § 10 og forvaltningsretlige principper om officialprincippet. Da Ankestyrelsen skal træffe den rigtige afgørelse efter lovgivningen, kan styrelsen træffe afgørelser, som stiller klageren ringere end den oprindelige afgørelse, der klages over. Hvis afgørelsen går borgeren imod, skal Ankestyrelsen efter § 72, stk. 7, træffe beslutning om, fra hvilket tidspunkt ændringen skal ske. Efter § 72, stk. 8, kan Ankestyrelsen ved ændring af afgørelser om støtte til køb af bil efter serviceloven træffe afgørelse om bortfald af bevilling, opsigelse af lån m.v.

Ankestyrelsens principafgørelse U-4-08:

Ankestyrelsen har i principielle møder behandlet 2 sager til belysning af Ankestyrelsens praksis i forhold til at prøve dele af en samlet afgørelse, som der ikke er klaget over.

I en dom af 29. september 2006 fastslog Højesteret, at Ankestyrelsen ikke var bundet af parternes påstande. Selv om der i den konkrete sag alene var klaget over tilkendelsestidspunktet for en forhøjelse af erstatning for tab af erhvervsevne, så kunne Ankestyrelsen have prøvet, om sikredes erhvervsevnetab skulle forhøjes til 50 pct.

Ankestyrelsen fandt i begge sager, at Højesterets dom betød, at en klage i forbindelse med en samleafgørelse fra Arbejdsskadestyrelsen (Arbejdsskadestyrelsen har meddelt afgørelser om flere spørgsmål i samme brev), ikke kan begrænses til et enkelt delspørgsmål.

Udgangspunktet for Ankestyrelsens prøvelse vil fortsat være udformningen af klagen, men Ankestyrelsen foretager prøvelse også af andre dele af den samlede afgørelse, selv om der ikke er klaget over disse, hvis der er en særlig grund hertil. Ankestyrelsen vil i disse tilfælde også kunne træffe afgørelse til skade for en klager.

Hvis Ankestyrelsen udvider prøvelsen til andre spørgsmål end de, som er indeholdt i klagen, får sagens parter meddelelse om dette og får mulighed for at komme med bemærkninger.

I sag nr. 1 fandt Ankestyrelsen en særlig grund til at tage stilling til delafgørelsen om varigt mén, selvom der alene var klaget over delafgørelsen om afslag på erstatning for erhvervsevnetab. Den særlige grund var, at Ankestyrelsen fandt, at afgørelsen om varigt mén var klart forkert.

I sag nr. 2 fandt Ankestyrelsen en særlig grund til at tage stilling til delafgørelsen om anerkendelse, selvom der alene var klaget over delafgørelsen om størrelsen på varigt mén samt afslag på tab af erhvervsevne. Den særlige grund var, at Ankestyrelsen fandt, at afgørelsen om anerkendelse af den anmeldte sygdom som erhvervssygdom var klart forkert.

Ankestyrelsens principafgørelse C-50-05:

Ankestyrelsen fandt, at det sociale nævn (nu Ankestyrelsen) havde kompetence til ændre det af amtet bevilgede almindelige lån til et udvidet lån på trods af, at ansøger alene havde klaget over afslag på særlig indretning.

Kommunen var derfor berettiget til at opsige det almindelige lån og kræve tilbagebetaling af det beløb, som udgjorde forskellen mellem det opsagte almindelige lån og det nye udvidede lån.

Derimod var kommunen ikke berettiget til at kræve allerede udbetalt tilskud til automatisk transmission tilbage.

Reaktionsmuligheder

§ 68. [...]

Stk. 2. Ankestyrelsens afgørelser kan gå ud på afvisning, stadfæstelse, hjemvisning, ophævelse eller ændring af den afgørelse, der er klaget over.

278. Ankestyrelsens afgørelser kan gå ud på afvisning, stadfæstelse, hjemvisning, ophævelse eller ændring af den afgørelse, der er klaget over, jf. § 68, stk. 2.

Afvisning anvendes, når Ankestyrelsen ikke er kompetent til at efterprøve en sag og derfor ikke træffer en afgørelse om sagens realitet.

Stadfæstelse af en afgørelse vil sige, at afgørelsen ikke ændres. Kommunens eller Udbetaling Danmarks afgørelse og følgerne af den gælder uændret.

279. Hjemvisning af en afgørelse vil sige, at der skal træffes en ny afgørelse af den myndighed, som traf den afgørelse, klagen vedrører. Hjemvisning anvendes f.eks. i tilfælde, hvor sagsbehandlingen i forbindelse med den oprindelige afgørelse har været mangelfuld, hvis der f.eks. mangler væsentlige oplysninger i sagen. Hjemvisning kan også ske som følge af, at der er indkommet nye væsentlige oplysninger af betydning for underinstansens oprindelige afgørelse eller som følge af væsentlige sagsbehandlingsfejl eller hjemmelsmangler.

Hjemvisning kan også komme på tale i sager, hvor kommunen eller Udbetaling Danmark ikke har taget stilling til sagen i sin helhed, men givet afslag allerede fordi en delbetingelse ikke er opfyldt, og hvor Ankestyrelsen ikke er enig i denne vurdering. I den situation kan Ankestyrelsen hjemvise sagen til kommunen eller Udbetaling Danmark, der skal tage stilling til de øvrige betingelser.

Ved hjemvisning er udgangspunktet, at den afgørelse, der klages over, ophæves. I sager om frakendelse af ydelser, hvor Ankestyrelsen har hjemvist en sag, fordi Ankestyrelsen finder, at sagen ikke er tilstrækkeligt oplyst, betyder hjemvisningen som udgangspunkt, at kommunen eller Udbetaling Danmark straks skal genoptage udbetalingen af ydelserne med tilbagevirkende kraft fra det tidspunkt, hvor kommunen frakendte ydelserne. Udbetalingen skal fortsætte, indtil kommunen eller Udbetaling Danmark har truffet ny afgørelse med sædvanlig klagevejledning i den hjemviste sag.

Ankestyrelsen kan dog også vælge at tage stilling til, hvilken betydning hjemvisningen skal have, indtil kommunen eller Udbetaling Danmark har truffet en ny afgørelse.

Ankestyrelsens afgørelse P-38-04:

Der var fortsat ret til at få udbetalt almindelig forhøjet førtidspension fra og med det tidspunkt, hvor pensionsudbetalingen blev standset som følge af klageinstansens annullation, og indtil kommunen havde truffet en ny afgørelse om retten til pension.

Folketingets Ombudsmands udtalelse FOU 2004.391:

Folketingets Ombudsmand har udtalt sig i en sag, hvor en kommune traf en tidsbegrænset afgørelse om tilkendelse af sygedagpenge ud fra prognoser i lægelige udtalelser om, hvornår det kunne forventes at den sygemeldte ville kunne genoptage sit arbejde.

Ombudsmanden udtalte at kommunen i overensstemmelse med officialprincippet burde have indhentet aktuelle lægelige oplysninger, inden afgørelsen om ophør af sygedagpenge blev truffet.

Ombudsmanden udtalte at en klagemyndighed bør inddrage nye oplysninger i forbindelse med sin behandling af en sag. Nævnet beskrev i forbindelse med, at det fik forelagt ombudsmandens foreløbige udtalelse, sin praksis for inddragelse af nye oplysninger. Dette gav ombudsmanden anledning til at udtale sig om, hvornår væsentlige nye oplysninger for klageinstansen bør føre til at klageinstansen træffer endelig afgørelse i sagen uden at hjemvise sagen til fornyet behandling i førsteinstansen

Ophævelse af en afgørelse uden samtidig hjemvisning forekommer sjældent.

280. Ved ændring ophæver Ankestyrelsen kommunens eller Udbetaling Danmarks afgørelse og sætter sin egen afgørelse i stedet. Hvis Ankestyrelsen ændrer afgørelsen, og afgørelsen går borgeren imod, skal Ankestyrelsen efter § 72, stk. 7, træffe beslutning om, fra hvilket tidspunkt ændringen skal ske. Efter § 72, stk. 8, kan Ankestyrelsen ved ændring af afgørelser om støtte til køb af bil træffe afgørelse om bortfald af bevilling, opsigelse af lån m.v.

Efterprøvelse af afgørelser – retlige spørgsmål

§ 69. Ankestyrelsen kan efterprøve retlige spørgsmål.

281. Efter § 69 kan Ankestyrelsen efterprøve retlige spørgsmål. Det svarer til domstolenes efterprøvelse, således at Ankestyrelsens efterprøvelse af afgørelser efter den sociale lovgivning er lige så omfattende som domstolenes efterprøvelse. Det gælder også skønsmæssige afgørelser.

282. Ved en efterprøvelse af retlige spørgsmål tager Ankestyrelsen udgangspunkt i gældende ret. Gældende ret udgør de love og regler, retsgrundsætninger, administrativ praksis, domstolspraksis og ombudsmandspraksis, der gælder for myndighederne, når de træffer afgørelser. Det vil sige, at Ankestyrelsen undersøger, om en afgørelse lider af retlige mangler ud fra en bedømmelse af gældende ret. Ankestyrelsen kan således ikke tilsidesætte en afgørelse alene ud fra en overvejelse om, at afgørelsen har fået et urimeligt resultat, når afgørelsen i øvrigt er i overensstemmelse med lovgivningen.

§ 69 begrænser ikke muligheden for at klage over en afgørelse. Der kan klages over alle afgørelser.

283. En efterprøvelse af retlige spørgsmål betyder efter lovforarbejderne til bestemmelsen (jf. lovforslag L 169 2001/1), at Ankestyrelsen blandt andet skal tage stilling til følgende forhold:

Almene juridiske spørgsmål:

Ankestyrelsen skal tage stilling til almene juridiske spørgsmål. Det kan f.eks. være spørgsmål om lovens ikrafttræden og forældelse m.v.

Fortolkning:

Hvis loven kan give anledning til tvivl om forståelsen af et ord eller begreb, skal Ankestyrelsen efterprøve, om ordet eller begrebet er blevet fortolket korrekt. Det kan f.eks. være, om en ændring af adgangsforholdene til et hus kan betragtes som indretning af boligen, eller hvornår der er tale om uforsvarlig økonomi.

Overensstemmelse med forvaltningsretlige principper:

Ankestyrelsen skal efterprøve, om de almindelige forvaltningsretlige principper om lovlig forvaltning er blevet fulgt, f.eks. at kommunen ikke har forfulgt et ulovligt formål (magtfordrejning), har tilsidesat lighedsgrundsætningen eller har sat skøn under regel m.v.

Sagsbehandlingen:

Ankestyrelsen skal kontrollere, om de forvaltningsretlige love og grundsætninger samt retssikkerhedslovens bestemmelser om sagsbehandlingen er fulgt, f.eks. om der er blevet foretaget partshøring, og om afgørelsen er tilstrækkeligt begrundet.

De faktiske omstændigheder:

Ankestyrelsen skal efterprøve, om sagen er tilstrækkeligt oplyst, og om de faktiske omstændigheder, som en afgørelse bygger på, er korrekte.

Ankestyrelsen har mulighed for at forholde sig selvstændigt til de faktiske omstændigheder i sagen, herunder rent sagkyndige vurderinger, der indgår i bedømmelsen af de faktiske omstændigheder. Efterprøvelsen på disse områder kan derfor være intensiv, selv om reglerne er vage og elastiske.

Skønsmæssige afgørelser

284. Skøn anvendes, når bestemmelsen i loven ikke angiver en bestemt retsfølge af retsfaktum, der også kan være beskrevet i brede vendinger. Der kan altså være tale om både et skøn over faktum, f.eks. over borgerens konkrete forhold, og et skøn over retsfølgen, f.eks. hvilken konkret ydelse, eller hvor meget af denne ydelse, borgeren har ret til på grund af disse forhold.

Hvor frit dette skøn er, vil bero på rammerne i de konkrete bestemmelser. Se punkt 286 og 287.

Hvorfor regler, som bygger på skøn?

285. Det er karakteristisk for regler, der indeholder et eller flere skønsmæssige elementer, at de er udformet på den måde, fordi bestemmelsen skal kunne samle op på situationer, som lovgiver ikke på forhånd har kunnet eller ønsket at beskrive udtømmende. Det er hensigten, at når myndigheden står med de konkrete sager, skal der - efter et konkret skøn - være mulighed for at hjælpe den enkelte og familien.

Retlig efterprøvelse af skønsmæssige afgørelser

286. De bestemmelser, der giver myndigheden mulighed for at foretage et skøn, betyder sjældent, at myndigheden kan foretage et frit skøn, når den træffer afgørelse. Myndighedens skøn er typisk et skøn, der er undergivet en række retlige begrænsninger, og man kan derfor tale om, at myndigheden skal foretage et retligt bundet skøn. Ved et retligt bundet skøn forstås, at loven angiver en vis ramme for forvaltningens administration af bestemmelsen. Når der i loven er angivet en vis ramme for bestemmelsens anvendelse, er der også dermed angivet en vis binding i administrationen af bestemmelsen med hensyn til, hvilke momenter der skal inddrages i vurderingen. Hvor langt denne binding rækker, afgøres ved en fortolkning af de enkelte lovbestemmelser. Skønsmæssige bestemmelser er derfor overvejende retligt normerede, og afgørelsen vil derfor være undergivet en intensiv retlig efterprøvelse, som bliver mere intens, jo mere indgribende en afgørelse er i forhold til borgeren. Den retlige prøvelse indebærer, jf. punkt 282, at der skal ske en undersøgelse af, om der er truffet en lovlig afgørelse.

Vage og elastiske bestemmelser

287. Prøvelsen afhænger i vid udstrækning af, om der er tale om præcise bestemmelser, vage/elastiske bestemmelser eller bestemmelser med et stort element af skøn. Ofte er flere af disse elementer til stede i forskellige led af den enkelte bestemmelse.

Det er især den retlige prøvelse af de upræcise bestemmelser – det vil sige henholdsvis vage/elastiske og skønsmæssige bestemmelser – der er relevant i forhold til afgørelser efter f.eks. serviceloven.

I den ene ende af skalaen af de upræcise bestemmelser er der således vage/elastiske bestemmelser, som er kendetegnet ved, at elementerne ikke er helt fast definerede. Både målgruppe og indsats kan være upræcist beskrevet, men dog med visse holdepunkter for, hvad der skal lægges vægt på, f.eks. hvem der har ret til hjælp efter bestemmelsen. Bestemmelsen vil ofte være karakteriseret ved, at der skal en faglig vurdering til at udfylde bestemmelsen i det konkrete tilfælde.

Det nærmere indhold af vage/elastiske lovbestemmelser afklares ved regelfortolkning, og den retlige prøvelse omfatter derfor alle afgørelsens elementer. For den type bestemmelser kan Ankestyrelsen f.eks. foretage en intensiv prøvelse af, om den faglige vurdering er i overensstemmelse med loven, og om de faktiske omstændigheder er korrekte. Se nærmere rapport fra juni 2011 om Det specialiserede socialområde – en analyse af den statslige regulering og ankesystemet. Rapporten kan findes på Finansministeriets hjemmeside, www.fm.dk.

Efterprøvelse af skønsmæssige afgørelser

288. Hvis en bestemmelse indeholder mulighed for at foretage et skøn, skal Ankestyrelsen – ud over de elementer, der er nævnt under punkt 282 – også efterprøve:

- Om der er blevet foretaget et individuelt skøn, hvor det er forudsat i loven, at der skal foretages et skøn (myndigheden har ikke sat skøn under regel).
- Om de kriterier, der er blevet anvendt, er lovlige.
- Om der er taget uvedkommende hensyn.
- Hvilke kriterier, der skal indgå i den konkrete vurdering.
- Om alle relevante kriterier er inddraget.
- Om prioriteringen mellem de valgte kriterier er i overensstemmelse med almindelige retsprincipper, f.eks. lighedsgrundsætningen.
- Om afvejningen er i overensstemmelse med prioriteringsregler, der eventuelt måtte være forudsat i den sociale lovgivning.

Ankestyrelsens principafgørelse 60-15:

Borgere med betydelig nedsat psykisk og fysisk funktionsevne eller særlige sociale problemer kan have ret til at modtage socialpædagogisk støtte under kortere ophold uden for borgerens bopæl

Kompensationsprincippet

Kommunen skal yde den nødvendige hjælp og støtte efter servicelovens regler om socialpædagogisk støtte, så borgere med betydelig nedsat psykisk og fysisk funktionsevne eller særlige sociale problemer så vidt muligt er stand til at leve og udfolde sig som andre, der ikke har en funktionsnedsættelse. Dette gælder også, når borgere skal have støtte ved ophold uden for hjemmet. Støtten er uafhængig af boform.

Kommunen kan blandt andet bevilge støtte i form af socialpædagogiske hjælpere, der følger med borgeren på ophold uden for hjemmet.

Kommunen skal foretage en konkret og individuel vurdering af den enkelte borgers behov for hjælp til socialpædagogisk støtte ved ophold uden for hjemmet.

Hjælp ved ophold uden for Danmark skal vurderes efter udlandsbekendtgørelsen.

Kommunen kan fastsætte serviceniveauer ved socialpædagogisk støtte

Afgørelser efter serviceloven skal træffes på baggrund af faglige og økonomiske hensyn.

Kommunen kan have generelle vejledende serviceniveauer i forhold til socialpædagogisk støtte uden for hjemmet. Kommunen kan fx fastsætte nærmere retningslinjer for, hvordan den socialpædagogiske

støtte uden for hjemmet skal varetages, herunder at borgerens eventuelle botilbud skal varetage den socialpædagogiske støtte ved ophold uden for botilbuddet.

Et serviceniveau indebærer, at den enkelte kommune kan fastsætte nogle vejledende retningslinjer om, hvilken type hjælp der typisk gives i forhold til bestemte typer af behov eller målgrupper.

Kommunen er bundet af serviceniveauet i relation til iagttagelse af ligebehandlingsprincippet. Et eventuelt serviceniveau skal dog fraviges, hvis borgerens behov efter en konkret og individuel vurdering nødvendiggør det. Kommunen skal begrunde en fravigelse fra serviceniveauet i såvel nedadgående som opadgående retning.

Kommunen kan ikke undlade at opfylde servicelovens bestemmelser om hjælp og støtte til borgere med betydelig nedsat fysisk og psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer med henvisning til, at kommunen ikke har en servicestandard, der giver mulighed for at bevilge socialpædagogisk støtte uden for hjemmet fx i forbindelse med ferieophold.

Kommunen skal inddrage det forhold, at borgeren modtager anden støtte

Kommunen skal vurdere, om borgeren allerede er kompenseret i forhold til ansøgningen om støtte uden for hjemmet. Kommunen skal i denne vurdering inddrage, om borgeren modtager socialpædagogisk støtte til ophold uden for boligen som en integreret del af et botilbud, eller om borgeren modtager anden støtte i forbindelse med ophold uden for hjemmet.

Kommunen skal sikre, at borgere ikke bliver dobbeltkompenseret.

I sag nr. 1 fandt Ankestyrelsen, at borgeren var berettiget til socialpædagogisk støtte til at få hjælpere med under ophold uden for hjemmet, da støtten var nødvendig for, at borgeren kunne komme på et kortere ophold af 4-5 dages varighed i Danmark uden for borgerens botilbud. Kommunen havde henvist til, at kommunen ikke havde en servicestandard, der gav mulighed for socialpædagogisk støtte uden for hjemmet i forbindelse med ferieophold.

I sag nr. 2 fandt Ankestyrelsen, at borgeren var tilstrækkeligt kompenseret gennem kommunens serviceniveau på socialpædagogisk støtte i 10 feriedage. Borgeren havde derfor ikke ret til flere dages socialpædagogisk støtte på samme feriested.

Ankestyrelsens principafgørelse 163-12:

En kommune havde truffet afgørelse om, at en borger kunne få hjælp til ekstra merudgifter i en uge af en ferie og begrundet afgørelsen med, at det var i overensstemmelse med almindelig praksis i kommunen at afholde en uges ferie om året.

Ankestyrelsen vurderede, at en kommune ikke kan have interne retningslinjer, der begrænser hjælp til afholdelse af ferie til kun en uges ferie.

Nævnet (nu Ankestyrelsen) kan efterprøve, om kommunen har respekteret de almindelige forvaltningsretlige principper om lovlig forvaltning, samt om sagen er tilstrækkeligt oplyst, om sagens faktiske omstændigheder er rigtige, om der er sket fejl i sagsbehandlingen, samt om det almene juridiske grundlag for efterprøvelse.

Efterprøvelsen omfatter lovligheden af de kriterier, som kommunen har lagt til grund, og om kommunen har foretaget et individuelt skøn.

Nævnet kan således tage stilling til, om kommunens afgørelse er i overensstemmelse med servicelovens kompensationsprincip.

I den konkrete sag var nævnet berettiget til at tilsidesætte kommunens skøn, da det var i strid med kompensationsprincippet.

Ankestyrelsens principafgørelse 45-12:

En folkepensionist, der modtager brøkpension, kan få supplement til den løbende forsørgelse efter bestemmelsen om personligt tillæg i lov om social pension.

Det personlige tillæg afhænger af en konkret individuel vurdering af behovet for hjælp.

Kommunens afgørelse af, om en person har behov for personligt tillæg, kan kun ændres af klageinstansen, hvis kommunens skøn er ulovligt.

Der er ikke hjemmel til at fastsætte et minimumsbeløb for størrelsen af det supplement, der kan gives som personligt tillæg efter loven.

Ankestyrelsens principafgørelse 33-12:

Ankestyrelsen fandt, at nævnet havde foretaget en konkret efterprøvelse af de retlige spørgsmål i kommunens afgørelse om boligændringer i overensstemmelse med § 69 i retssikkerhedsloven.

Nævnet (nu Ankestyrelsen) skal efterprøve, om kommunen har respekteret de almindelige forvaltningsretlige principper, herunder om sagen er tilstrækkeligt oplyst, om der er sket fejl i sagsbehandlingen, det almene juridiske grundlag for efterprøvelsen, lovligheden af de kriterier, som er lagt til grund, og om der er foretaget et individuelt skøn.

Ankestyrelsen lagde vægt på, at nævnet faktisk havde foretaget en konkret efterprøvelse af, hvorvidt ansøgeren havde ret til de enkelte ansøgte boligændringer.

Ankestyrelsens principafgørelse 16-09:

Det sociale nævn (nu Ankestyrelsen) havde ikke tilstrækkeligt grundlag for at tilsidesætte en kommunes afgørelse om afslag på økonomisk hjælp til medicinudgifter. Kommunen havde foretaget en konkret, individuel vurdering af familiens økonomi og havde på den baggrund skønnet, at familien selv kunne afholde udgiften til medicin. Ankestyrelsen vurderede, at kommunens skøn hverken var ulovligt eller urimeligt.

Sager med fuld prøvelse

289. I nogle sager i Ankestyrelsen skal styrelsen foretage en fuld prøvelse af afgørelserne i stedet for en retlig prøvelse. Det vil sige, at Ankestyrelsen både kan foretage en retlig efterprøvelse af sagerne og tilsidesætte et lovligt skøn, som er foretaget i sagen i 1. instans.

Det er det tilfældet med hensyn til:

- Børn og unge-udvalgets afgørelser efter servicelovens kapitel 11, jf. § 168 i serviceloven, jf. den daværende socialministers svar på spørgsmål 2 i forbindelse med lovforslag L 169 2001/2.
- Afgørelser efter arbejdsskadessikringsloven, jf. § 3, stk. 4, i retssikkerhedsbekendtgørelsen.
- Afgørelser om optagelse i særligt botilbud uden samtykke efter § 131 i serviceloven, jf. lovforarbejderne (jf. lovforslag L 195 1998/1) (bl.a. om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten m.v.).

Ankestyrelsens principafgørelse C-10-00:

Ankestyrelsen ændrede nævnets afgørelse om, at forældrene til et barn på knap 4 måneder anbragt uden for hjemmet uden samtykke måtte have samvær med barnet, fra 1 gang til 2 gange i ca. 2 timer om måneden. Ankestyrelsen fandt, at nævnet ikke havde inddraget det nødvendige hensyn til barnet i det udøvede skøn og fandt at skønnet kunne tilsidesættes, fordi der forelå særlige omstændigheder. Nævnet havde stadfæstet kommunens afgørelse, idet den ikke fandtes ulovlig eller åbenbart urimelig.

Ved ændring af skønnet lagde Ankestyrelsen vægt på, at samværsbegrænsning er en meget indgribende foranstaltning, der efter Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis er undergivet en intensiv prøvelse. Endvidere blev der lagt vægt på de danske domstoles praksis, hvorefter der sker en mere intensiv efterprøvelse af skønsmæssige elementer i afgørelser efter den sociale lovgivning.

Sager med begrænset prøvelse

290. Ankestyrelsens prøvelse kan også være begrænset af særlige regler i lovgivningen. Eksempelvis kan Ankestyrelsen og Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalgt ved behandling af en klage over en kommunes afgørelse om udbetaling af godtgørelse efter § 83 i beskæftigelsesindsatsloven alene tage stilling til, om afgørelsen er i overensstemmelse med de retningslinjer, som kommunen har fastsat. Reglen fremgår af § 128, stk. 4, i beskæftigelsesindsatsloven.

Formkrav til klager

291. Der gælder ingen formkrav til klager. En klage kan således indgives skriftligt, herunder digitalt, eller mundtligt, ved brev, e-mail, telefonisk eller eventuelt ved personligt fremmøde.

Ankestyrelsens principafgørelse 59-16:

Afgørelsen er gengivet under punkt 258.

Formkrav til afgørelser

§ 70. Ankestyrelsens afgørelser skal være skriftlige og være begrundede. Afgørelserne offentliggøres efter regler, der fastsættes i Ankestyrelsens og Beskæftigelsesudvalgets forretningsordener.

292. Klageinstanser skal behandle sagerne i overensstemmelse med de almindelige forvaltningsretlige regler i forvaltningsloven og offentlighedsloven. Selv om afgørelser, som giver borgeren medhold, ikke skal være skriftlige og begrundede efter forvaltningslovens regler, skal afgørelser truffet af Ankestyrelsen og Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg altid være skriftlige og begrundede. Det fremgår af § 70.

I afgørelser fra Ankestyrelsen og Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg skal stå, om afgørelsen er truffet i enighed. Navnene på dem, der har truffet afgørelsen, angives ikke. Hvis et medlem har et særstandpunkt

(dissens), skal særstandpunktet anføres kort i afgørelsen. Reglerne herom findes i § 26 i Ankestyrelsens forretningsorden. og § 17 i Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalgs forretningsorden.

I forbindelse med koordineringen af praksis offentliggør Ankestyrelsen principafgørelser i anonymiseret form. Principafgørelserne kan findes på styrelsens hjemmeside www.ast.dk.

Kapitel 26

Opsættende virkning

§ 72. Klage over en afgørelse har ikke opsættende virkning, jf. dog stk. 2-6.

Stk. 2. Klage efter §§ 166 eller 167 i lov om social service over afgørelser om hjemgivelse og hjemgivelsesperiode efter § 68, stk. 2, i lov om social service, og afgørelser om valg af anbringelsessted efter § 68 b, stk. 1, i lov om social service har opsættende virkning. Hvis særlige forhold gør det påkrævet, træffer kommunalbestyrelsen samtidig med afgørelse om valg af anbringelsessted eller ændret anbringelsessted afgørelse om at iværksætte afgørelsen straks. Afgørelsen om, at en afgørelse iværksættes straks, kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Stk. 3. Klage over en afgørelse om, at anbringelse uden for hjemmet ikke skal opretholdes, jf. § 76, stk. 3, nr. 1, og § 76 a, stk. 2, i lov om social service, har opsættende virkning.

Stk. 4. Ankestyrelsen kan efter begæring tillægge en klage over en afgørelse om botilbud efter kapitel 20 i lov om social service opsættende virkning.

Stk. 5. Klage til Ankestyrelsen over optagelse i særlige botilbud uden samtykke efter § 129 og 129 a i lov om social service har opsættende virkning. Hvis særlige forhold gør det påkrævet, eller hvis hensynet til den pågældende taler herfor, og alle klageberettigede tiltræder kommunalbestyrelsens indstilling, træffer Familieretshuset samtidig med afgørelsen om optagelsen i et særligt botilbud afgørelse om at iværksætte optagelsen straks. Afgørelsen om at ophæve en opsættende virkning kan ikke indbringes for Ankestyrelsen.

Stk. 6. Klager over Udbetaling Danmarks krav om tilbagebetaling af for meget udbetalt boligstøtte i medfør af § 47 i lov om individuel boligstøtte har opsættende virkning.

Stk. 7. Hvis Ankestyrelsen ændrer en afgørelse til skade for ansøgeren, træffer Ankestyrelsen samtidig beslutning om, fra hvilket tidspunkt ændringen skal ske.

Stk. 8. Ankestyrelsen kan ved afgørelser om støtte til køb af bil, jf. § 114, stk. 1 og 2, i lov om social service, samtidig træffe afgørelse om bortfald af bevilling, opsigelse af lån m.v.

Klager har ikke opsættende virkning

293. Klager, som behandles efter kapitel 10 i retssikkerhedsloven, har som hovedregel ikke opsættende virkning, jf. § 72, stk. 1. (Om områder med opsættende virkning se punkt 294 og 295). Det har ingen betydning, om der er sandsynlighed for, at klager får medhold i sin klage.

En myndighed kan dog tillægge klager over egne afgørelser opsættende virkning. Det fremgår af lovforarbejderne til § 72, (lovforslag L 228 1996/1).

Efter den almindelige forvaltningsretlige retsgrundsætning kan rekursinstanser desuden tage stilling til, om klage skal have opsættende virkning.

Den myndighed (det være sig underinstansen eller rekursinstansen), der modtager en anmodning fra parten om opsættende virkning, er forpligtet til at tage stilling til anmodningen.

Hvis der skal tages stilling til opsættende virkning, skal myndigheden gøre det senest samtidig med den materielle afgørelse. Hvis myndigheden beslutter, at en klage over en afgørelse skal have opsættende virkning, skal dette fremgå af afgørelsen i sagen eller meddeles til borgeren samtidig med afgørelsen.

Forhold, der kan tale for, at en myndighed tillægger en klage over en afgørelse opsættende virkning, kan være, at der er en vis tvivl om afgørelsen, og at dens iværksættelse vil have vidtrækkende konsekvenser for borgeren eller myndigheden, som ikke – eller kun vanskeligt – lader sig genoprette.

Ankestyrelsens principafgørelse H-3-07:

Ankestyrelsen havde kompetence til at behandle en klage over, at kommunens afgørelse om opkrævning af børnebidrag ikke var tillagt opsættende virkning.

Ankestyrelsen lagde vægt på, at kommunens afgørelser efter inddrivelsesloven kunne påklages til det sociale nævn, og at Ankestyrelsen var klageinstans på området.

Ankestyrelsens principafgørelse R-6-03:

Ankestyrelsen fandt, at der kan klages over et afslag på at tillægge en klage opsættende virkning. Ankestyrelsen lagde vægt på, at det følger af retssikkerhedsloven, at klage over en afgørelse ikke – bortset fra enkelte lovbestemte undtagelser – har opsættende virkning, men at en myndighed, ifølge lovbemærkningerne, har mulighed for at give sine egne afgørelser opsættende virkning. Ankestyrelsen lagde også vægt på, at en beslutning om opsættende virkning må betragtes som en afgørelse i forvaltningslovens forstand, og at en afgørelse om opsættende virkning, der vedrører en sag efter den sociale lovgivning, herefter vil være en afgørelse efter den sociale lovgivning.

Ankestyrelsen fandt samtidig, at der – bortset fra lovbestemmelser herom – kun undtagelsesvist kan tillægges en klage over en afgørelse efter den sociale lovgivning opsættende virkning. I den konkrete sag om inddragelse af bilstøtte fandt Ankestyrelsen, at der var grundlag for at tillægge klagen opsættende virkning.

Folketingets Ombudsmands udtalelse FOU 2006.397:

Folketingets Ombudsmand udtalte, at den almindelige forvaltningsretlige retsgrundsætning om opsættende virkning må gælde ved siden af § 72.

Efter den almindelige retsgrundsætning kan rekursinstanser (og normalt også underinstansen) tage stilling til om (eventuelle eller aktuelle) klager skal have opsættende virkning.

Underinstansen kan således, allerede når den træffer den materielle afgørelse, fastsætte at en eventuel klage får opsættende virkning.

Endvidere er den myndighed (det være sig underinstansen eller rekursinstansen) der modtager en anmodning fra parten om opsættende virkning, forpligtet til at tage stilling til anmodningen.

Klager med opsættende virkning

294. Visse afgørelser efter serviceloven indebærer, at en borger skal flytte til en anden bolig. For at undgå at borgeren skal flytte flere gange, hvis Ankestyrelsen ændrer den oprindelige afgørelse, er der særlige

regler om opsættende virkning i § 72, stk. 2-5, som omhandler sager om anbringelse af børn og unge og sager om botilbud til voksne efter serviceloven. Klager over valg af anbringelsessted og klager over afgørelser om flytning uden samtykke medfører som hovedregel opsættende virkning, medmindre særlige forhold gør det påkrævet at iværksætte flytningen straks. Det kan f.eks. være på grund af beskyttelseshensyn over for barnet, eller at anbringelsesstedet bliver nedlagt. Endvidere har klager over, at afgørelser om anbringelse uden for hjemmet ikke skal opretholdes, opsættende virkning. I andre sager om flytning til et botilbud efter serviceloven kan klageinstansen beslutte at tillægge klagen opsættende virkning.

Ankestyrelsens principafgørelse 3-16:

Der skal altid træffes to afgørelser

En flytning af et barn eller en ung fra et anbringelsessted til et andet forudsætter både en afgørelse om, at anbringelsesstedet skal ændres, og en afgørelse om valg af det nye anbringelsessted.

Børn og unge-udvalget træffer afgørelse om ændring af anbringelsessted

Ændring af anbringelsessted kræver samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge over 12 år. Hvis kommunen ikke kan opnå samtykke, er det børn og unge-udvalget, der skal træffe afgørelse om ændring af anbringelsessted.

Børn og unge-udvalgets beslutningsgrundlag

Kommunens indstilling til børn og unge-udvalget om ændring af anbringelsessted skal indeholde en række elementer, der danner grundlag for afgørelsen. Indstillingen skal indeholde seneste handleplan, barnets eller den unges holdning til ændringen af anbringelsesstedet, en beskrivelse af, hvorvidt supplerende støtte til barnet eller den unge under fortsat ophold på det aktuelle anbringelsessted kan imødekomme barnets eller den unges behov for støtte, en beskrivelse af et nyt anbringelsessteds forventede egnethed til at imødekomme barnets eller den unges behov for støtte og for nære og stabile voksenrelationer, en udtalelse fra det aktuelle anbringelsessted og øvrige nødvendige oplysninger.

Kommunen træffer afgørelse om valg af nyt anbringelsessted

Når børn og unge-udvalget har truffet afgørelse om ændring af anbringelsessted, træffer kommunen efterfølgende afgørelse om valg af et konkret anbringelsessted.

Klage over kommunens afgørelse har opsættende virkning

Hvis forældremyndighedsindehaveren eller den unge over 12 år klager over kommunens afgørelse om valg af anbringelsessted, kan barnet eller den unge som hovedregel ikke flyttes til et nyt anbringelsessted, før Ankestyrelsen har behandlet klagen. Kun i de tilfælde, hvor særlige forhold gør det påkrævet, kan kommunen beslutte at gennemføre afgørelsen straks.

Den konkrete sag

I den konkrete sag har Ankestyrelsen vurderet, at sagen ikke var tilstrækkeligt belyst til, at børn og unge-udvalget kunne træffe en afgørelse om ændring af anbringelsessted. Beslutningsgrundlaget begrænsede sig til bemærkninger om uhensigtsmæssigt sprog fra plejefamiliens side i kommunens indstilling til udvalget samt til bemærkninger om det samme i forbindelse med børnesamtale med

den unge. Den unge havde dog ved samme lejlighed tilkendegivet, at hun gerne ville forblive i plejefamilien.

Kommunen havde desuden flyttet den unge til en ny plejefamilie samme dag, som børn og unge-udvalget traf afgørelse, hvilket var i strid med reglerne. Kommunen havde ikke truffet en begrundet afgørelse med klagevejledning om konkret anbringelsessted overfor den unge eller forældremyndighedsindehaveren. Der var ingen oplysninger om særlige forhold, der gjorde det påkrævet, at flytningen skulle gennemføres straks.

Ankestyrelsens principafgørelse 21-13:

En ung i efterværn har som udgangspunkt ret til at forblive på sit anbringelsessted under behandlingen af den unges klage over ændring af anbringelsesstedet.

Lovens undtagelsesbestemmelser om opsættende virkning må fortolkes udvidende, således at klage over afgørelser om ændring af anbringelsessted under efterværn også har opsættende virkning.

Ankestyrelsen har lagt vægt på kontinuitetsbetragtningerne i forarbejderne om opsættende virkning i Anbringelsesreformen og i forarbejderne om efterværn i Barnets Reform.

Om opsættende virkning fremgår det af lovbemærkningerne til Anbringelsesreformen, at der både ved skift af anbringelsessted og ved afslag på døgnophold i et anbringelsessted som efterværn lægges vægt på at sikre kontinuiteten for barnet/den unge.

Hvis særlige forhold gør det påkrævet, kan kommunen afgøre, at ændringen af anbringelsessted skal ske med det samme.

295. Klager til Ankestyrelsen over optagelse i særlige botilbud uden samtykke efter reglerne i servicelovens § 129 og 129 a har opsættende virkning. Det fremgår af § 72, stk. 5. Hvis særlige forhold gør det påkrævet, eller hvis hensynet til borgeren taler for det, og alle klageberettigede er enige i kommunalbestyrelsens indstilling, træffer Statsforvaltningen samtidig med afgørelsen om optagelsen i et særligt botilbud afgørelse om at ophæve den opsættende virkning, således at optagelsen iværksættes straks. Afgørelsen om at ophæve en opsættende virkning kan ikke indbringes for Ankestyrelsen.

296. I sager, som er omfattet af § 72, stk. 2, 1. og 2. pkt., og § 72, stk. 3, skal Ankestyrelsen så vidt muligt træffe afgørelse inden 8 uger efter, at klagen er modtaget. Hvis fristen ikke kan overholdes i en konkret sag, skal sagens parter have skriftlig besked om, hvornår afgørelse kan forventes. Det fremgår af retssikkerhedsbekendtgørelsens § 17.

297. Klager over Udbetaling Danmarks krav om tilbagebetaling af for meget udbetalt boligstøtte har opsættende virkning. Det fremgår af § 72, stk. 6, i retssikkerhedsloven.

298. Hvis en arbejdsgiver, et forsikringsselskab eller bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Tillægspension indbringer en afgørelse for Ankestyrelsen, som Arbejdsmarkedets Erhvervssikring har truffet efter lov om arbejdsskadesikring, har klagen opsættende virkning. Det fremgår af § 44, stk. 5, i lov om arbejdsskadesikring.

Varsling af visse afgørelser efter serviceloven

299. Det bemærkes, at der i serviceloven er fastsat regler om varsling af visse afgørelser, der ikke er tillagt opsættende virkning efter retssikkerhedslovens § 72. Det er fastsat i servicelovens § 3 a, stk. 1, at en række kommunale afgørelser om frakendelse eller nedsættelse af hjælp skal varsles med mindst 14 uger fra borgerens modtagelse af afgørelsen. Det drejer sig om afgørelse om frakendelse eller nedsættelse af hjælp efter servicelovens §§ 95, 96 og 98, afgørelser om frakendelse af en plads i et særligt dag- eller klubtilbud efter §§ 32 og 36, afgørelser om frakendelse af bilstøtte efter § 114 inden udløbet af genanskaffelsesperioden og afgørelser om ophør af hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste efter § 42 i tilfælde, der er omfattet af de regler om afviklingsperioden, som børne- og socialministeren har fastsat i medfør af § 42, stk. 4. Klage over sådanne afgørelser skal genvurderes af kommunen indenfor 14 dage. Se nærmere punkt 260.

Iværksættelse af kommunalbestyrelsens afgørelser efter de bestemmelser i serviceloven, der er omfattet af varslingsreglen, må først må påbegyndes, når varslingsperioden er udløbet i de tilfælde, hvor kommunalbestyrelsens afgørelse påklages til Ankestyrelsen. Det er fastsat i servicelovens § 3 a, stk. 2. Hermed sikres det, at borgerne, når der klages til Ankestyrelsen, modtager den hidtidige hjælp i uændret omfang i hele varslingsperioden, og at kommunalbestyrelsens afgørelse om frakendelse eller nedsættelse af den hidtidige hjælp først skal effektueres, når varslingsperioden på 14 uger er udløbet. Der er således opsættende virkning i varslingsperioden i klagesager omfattet af varslingsordningen i servicelovens § 3 a.

Der vil i Ankestyrelsen blive gennemført en særlig hurtig sagsbehandling for klager over sagstyper omfattet af varslingsbestemmelsen. Den hurtige sagsbehandling skal tilstræbe, at klagesagen er afgjort inden udløbet af varslingsperioden. I kombination med den særligt hurtige sagsbehandling betyder det, at i de tilfælde, hvor borgeren i Ankestyrelsen får medhold i en eventuel klagesag, kan hjælpen som hovedregel fortsætte uændret. I de tilfælde, hvor Ankestyrelsen ikke kan afslutte klagesagsbehandlingen inden udløbet af varslingsperioden, vil der være mulighed for at tillægge klagen opsættende virkning efter de almindelige forvaltningsretlige retsgrundsætninger herom, jf. punkt 293.

Se nærmere om varslingsordningen i servicelovens § 3 a i Børne- og Socialministeriets vejledning om kontant tilskud til ansættelse af hjælpere og borgerstyret personlig assistance.

Virkningstidspunkt for ankestyrelsesafgørelser til skade for borgeren

300. Hvis Ankestyrelsen ændrer afgørelsen, og afgørelsen går borgeren imod, skal Ankestyrelsen efter § 72, stk. 7, træffe beslutning om, fra hvilket tidspunkt ændringen skal ske.

Efter § 72, stk. 8, kan Ankestyrelsen ved ændring af afgørelser om støtte til køb af bil efter serviceloven træffe afgørelse om bortfald af bevilling, opsigelse af lån m.v.

Se også punkt 277 og 278 om disse bestemmelser.

Kapitel 27

Domstolsprøvelse

§ 73. Ankestyrelsens afgørelser efter lov om social service kan i følgende tilfælde indbringes for retten efter de særlige regler i retsplejelovens kapitel 43 a:

- 1) Tilbageholdelse i boligen efter § 127.
- 2) Optagelse i særlige botilbud uden samtykke efter § 129 og 129 a.
- 3) Afgørelser om børn og unge-udvalgets beslutninger efter reglerne i § 169. Ankestyrelsens afgørelse skal foreligge inden 8 uger.

Stk. 2. Samtidig med Ankestyrelsens afgørelser i sager efter stk. 1 skal Ankestyrelsen oplyse om adgangen til at forlange, at sagen forelægges for domstolene, og om fristen herfor.

301. Ankestyrelsens afgørelser kan indbringes for domstolene ved sagsanlæg.

302. I visse sager, som er nævnt i § 73, kan Ankestyrelsens afgørelser indbringes for domstolene efter særlige regler i retsplejelovens kapitel 43 a om prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse. Hvis klageren ønsker sagen domstolsbehandlet, er det i disse sager Ankestyrelsen, der skal forelægge sagen for retten.

Ankestyrelsens afgørelse i sådanne sager skal foreligge inden 8 uger efter, at Ankestyrelsen har modtaget klagen. Se også retssikkerhedsbekendtgørelsens § 18.

Kapitel 28

Ankestyrelsen

Ankestyrelsens kompetence

§ 50. Ankestyrelsen er klageinstans for administrative afgørelser, i det omfang det fastsættes ved lov. Derudover træffer Ankestyrelsen afgørelse i sager, i det omfang det fastsættes ved lov.

Stk. 2. Ankestyrelsen træffer afgørelser og pålægger kommunalbestyrelsen at træffe og gennemføre afgørelser efter § 65 i lov om social service.

Stk. 3. Ankestyrelsen yder sekretariatsbistand til råd og nævn i det omfang, det følger af lov eller regler fastsat i medfør af heraf eller bestemmes af økonomi- og indenrigsministeren.

Stk. 4. Ankestyrelsens afgørelser kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

303. Ankestyrelsen er klageinstans for administrative afgørelser, i det omfang det fastsættes ved lov, jf. § 50. Det fremgår af klagebestemmelserne i de enkelte love, i hvilket omfang klage over afgørelser kan indbringes for Ankestyrelsen. Se også Ankestyrelsens forretningsorden og Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalgs forretningsorden med regler om sagsbehandling m.v. i Ankestyrelsen og Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg.

Ankestyrelsen behandler også klager over socialtilsynets afgørelser. Afgørelserne kan påklages af de tilbud eller myndigheder, der er adressater for socialtilsynets afgørelser, jf. § 19 i socialtilsynsloven.

Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg er klageinstans for administrative afgørelser, når det er fastsat ved lov, at sagerne kan påklages til Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg (se nærmere kapitel 29).

Ankestyrelsen eller Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg træffer i vid udstrækning afgørelser uden medvirken af beskikkede medlemmer. Det gælder især klager over kommunernes og Udbetaling Danmarks afgørelser, jf. lovens § 52 a, stk. 1, 2 og 3, og § 59 a, stk. 1 (se punkt 306 og punkt 315).

I øvrige sager, der kan påklages til Ankestyrelsen, træffer Ankestyrelsen afgørelse med beskikkede medlemmer efter reglerne herom (se punkt 307-311).

I øvrige sager, der kan påklages til Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg, træffer Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg afgørelse med beskikkede medlemmer (se punkt 315).

Ankestyrelsens sammensætning

§ 51. Ankestyrelsens afgørelser træffes

- 1) af direktøren eller den, direktøren overlader sine beføjelser til, eller
- 2) med medvirken af beskikkede medlemmer.

Stk. 2. Når Ankestyrelsen træffer afgørelse med medvirken af beskikkede medlemmer, træffes afgørelsen af

- 1) direktøren, vicedirektøren eller vicedirektørerne, et antal ankechefer eller andre ansatte, som opfylder uddannelseskravet i stk. 3, og
- 2) medlemmer, der udpeges efter § 52.

Stk. 3. Direktøren, vicedirektøren eller vicedirektørerne samt ankecheferne skal have bestået juridisk, statsvidenskabelig eller økonomisk eksamen eller anden dermed ligestillet eksamen. Deres ansættelsesområde er alene Ankestyrelsen.

§ 52. Økonomi- og indenrigsministeren fastsætter antallet af beskikkede medlemmer og stedfortrædere, der udpeges af økonomi- og indenrigsministeren efter indstilling fra

- 1) Dansk Arbejdsgiverforening,
- 2) Landsorganisationen i Danmark,
- 3) Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd,
- 4) KL (Kommunernes Landsforening) og
- 5) Danske Handicaporganisationer.

Stk. 2. Medlemmerne udpeges for 4 år ad gangen. Udpegning sker med virkning fra den 1. juni i året efter det kommunale valgår. Finder udpegning sted i løbet af en periode, gælder den til periodens udløb.

Stk. 3. Som medlemmer kan ikke udpeges personer, der tidligere i to fulde perioder har været beskikket som medlem af Ankestyrelsen eller Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg.

Stk. 4. [...]

§ 54. Et medlem af Ankestyrelsen kan ikke deltage ved behandling af sager vedrørende en kommune, hvor den pågældende er ansat eller er medlem af kommunalbestyrelsen.

§§ 55-58 . [...]

§ 59. Direktøren kan overlade sine beføjelser efter lovgivningen til vicedirektøren eller vicedirektørerne, ankecheferne eller andre ansatte. Direktøren kan fastsætte regler om vicedirektørens eller vicedirektørernes og ankechefernes adgang til at overlade deres beføjelser efter lovgivningen til andre ansatte.

304. Økonomi- og indenrigsministeren udpeger i alt 90 lægmænd som medlemmer til Ankestyrelsen, 18 indstillet af hver af organisationerne Dansk Arbejdsgiverforening, Landsorganisationen i Danmark, Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd, KL og Danske Handicaporganisationer, jf. § 6 i Ankestyrelsens forretningsorden. Medlemmerne deltager i Ankestyrelsens afgørelser, der træffes med beskikkede medlemmer efter lovens §§ 52 b og 52 c (se punkt 307-311).

Om sammensætningen af Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg se punkt 315.

305. Som medlemmer af Ankestyrelsen kan ikke udpeges personer, der tidligere i to fulde perioder har været beskikket som medlem af Ankestyrelsen eller Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg. Udpegning sker for en periode på fire år fra 1. juni i året efter det kommunale valgår.

Et medlem af Ankestyrelsen kan efter § 54 ikke deltage ved behandling af sager vedrørende en kommune, hvor den pågældende er ansat eller medlem af kommunalbestyrelsen.

Der gælder ikke herudover særlige habilitetsregler for medlemmerne. Et medlem kan dog være udelukket fra at deltage i behandlingen af en konkret sag efter forvaltningsrettens inhabilitetsregler, jf. forvaltningslovens §§ 3-6. Medlemmet har selv pligt til at gøre opmærksom på, at der foreligger forhold, der kan begrunde inhabilitet. Som udgangspunkt skal det ske inden mødet, men ved tvivl kan habilitetsspørgsmålet også afgøres på selve ankemødet. I så fald træffes afgørelse herom på mødet, jf. § 33 i Ankestyrelsens forretningsorden.

Ankestyrelsens afgørelser

§ 52 a. Ankestyrelsen træffer afgørelse uden medvirken af beskikkede medlemmer i sager om klage over kommunalbestyrelsens afgørelser, når det er fastsat ved lov, at sagerne kan påklages til Ankestyrelsen, jf. dog § 52 c.

Stk. 2. Ankestyrelsen træffer afgørelse uden medvirken af beskikkede medlemmer i sager om klage over afgørelser, der er behandlet af Udbetaling Danmark, og hvor der ikke er tvivl om afgørelsen.

Stk. 3. Ankestyrelsen træffer afgørelse uden medvirken af beskikkede medlemmer i sager efter adoptiionsloven, jf. dog § 52 c, stk. 1.

Stk. 4. I sager omfattet af stk. 1-3 kan Ankestyrelsen i tilfælde, hvor der er tale om en øjeblikkelig opstået trangssituation, eller hvor der i øvrigt er særligt behov herfor, træffe en foreløbig afgørelse. Ankestyrelsen skal snarest muligt træffe en endelig afgørelse i sagen.

306. Klager over kommunale afgørelser, der kan indbringes for Ankestyrelsen behandles som udgangspunkt af Ankestyrelsen uden medvirken af beskikkede medlemmer, jf. § 52 a, stk. 1 (se punkt 308-313 om principielle og generelle sager og andre sager, der behandles med beskikkede medlemmer).

Det samme gælder klager over afgørelser truffet af Udbetaling Danmark, hvor der ikke er tvivl om afgørelsen.

Klagesagerne behandles og afgøres af ansatte i Ankestyrelsen på direktørens overordnede ansvar, jf. § 51, stk. 1, nr. 1.

Afgørelser på møder

§ 52 b. I sager, der ikke er omfattet af § 52 a, træffer Ankestyrelsen afgørelse på et møde, jf. dog § 53, stk. 2.

§ 52 c. Når Ankestyrelsen skønner, at en sag, der er omfattet af § 52 a, stk. 1 eller 3, har principiel eller generel betydning, træffes afgørelse i sagen på et møde efter reglerne om udvidet votering, jf. § 55, stk. 2, nr. 1.

Stk. 2. Ankestyrelsen kan i sager, som er omfattet af § 52 a, stk. 1, beslutte, at afgørelse skal træffes på et møde eller ved skriftlig indstilling til medlemmerne, jf. § 53, stk. 1-3.

307. Sager, der ikke er omfattet af § 52 a (se punkt 306 herom), behandles efter lovens § 52 b på et møde med beskikkede medlemmer (se punkt 312 og 313). Det er f.eks. arbejdsskadesager, hvor Arbejdsmarkedets Erhvervssikring har truffet afgørelse i første instans. Det er desuden sager fra Udbetaling Danmark, hvor der er tvivl om afgørelsen, og som derfor ikke er omfattet af § 52 a, stk. 2.

Generelle eller principielle afgørelser

308. Sager, som er afgjort af kommunen, og som Ankestyrelsen skønner, er af principiel eller generel betydning, behandles på møde efter reglerne om udvidet votering i § 55, dvs. at der deltager to ankechefer og to medlemmer. Derved sikres høj grad af juridisk ekspertise ved afgørelsen.

309. Begreberne principiel og generel betydning fremgår af lovforarbejderne, jf. lovforslag L 158 2012/1. Begreberne er fastlagt på grundlag af Ankestyrelsens mangeårige praksis og forstås f.eks. som en sag:

- Der omfatter væsentlige forhold, Ankestyrelsen ikke tidligere har taget stilling til, herunder spørgsmål i forbindelse med nye regler.
- Der vedrører ændringer i retsopfattelsen udtrykt af Folketingets Ombudsmand eller domstolene.
- Der rejser spørgsmål, om administrative forskrifter strider mod loven eller savner lovhjemmel.
- Der vedrører spørgsmål, hvor ændrede samfundsforhold eller ændrede holdninger i befolkningen skaber behov for at tage ældre praksis op til fornyet vurdering, eller der i øvrigt berøres et område, hvor Ankestyrelsen finder behov for at ændre praksis.
- Der har generel betydning for retsanvendelsen på det pågældende område, dvs. at afgørelsen har betydning ikke alene for den konkrete sag, men også for andre sager og altså indeholder et generelt aspekt.

310. Afgørelsen i disse sager vil typisk blive offentliggjort i anonymiseret form som principafgørelser, så de kan danne grundlag for vejledning af kommunerne gennem praksis, jf. § 70 (se punkt 292). Denne praksis er bindende for kommunerne og er med til at forhindre, at der bliver uacceptable forskelle i behandlingen af sager i forskellige kommuner i landet.

Andre sager, som udvælges til behandling med beskikkede medlemmer

311. Efter § 52 c, stk. 2, træffer Ankestyrelsen afgørelse om, at et antal klagesager over kommunale afgørelser behandles med beskikkede medlemmer, uden at der er tale om principielle eller generelle sager.

Sagerne udvælges efter lovforarbejderne (jf. lovforslag L 158 2012/1) ud fra temaer, der er udvalgt efter dialog med Det Rådgivende Praksisudvalg, jf. §§ 80 og 81 (se punkt 323 og 324). Udvælgelsen skal sigte mod at give de beskikkede medlemmer et bredt indtryk af alle sager og dermed også give de beskikkede medlemmer adgang til den del af sagsbehandlingen, der ikke vedrører principielle sager. Typisk vil det være sager, som er karakteriseret ved et eller flere af følgende forhold:

- Sager, hvor vigtigheden af kriterierne for udøvelse af skønnet er afgørende, herunder sager, hvor der indgår konkrete bevisskøn, hvor en række forhold taler for eller imod en bestemt afgørelse. Det kan f.eks. være sager om forlængelse af perioden med sygedagpenge ud over tidsbegrænsningen i sygedagpengelovens § 24.
- Sagsområder, hvor der er særlige krav til kommunernes vejledningspligt, f.eks. sanktioner på kon-tanthjælpsområdet, eller om sagen har været tilstrækkeligt oplyst, inden kommunen traf en given afgørelse.

- Sager, der er særligt velegnede til at belyse almindelig praksis, herunder sager, hvor Ankestyrelsen er enig i de kommunale afgørelser, og som derfor sjældent udtages til principiel behandling.

Det Rådgivende Praksisudvalg skal efter § 80 rådgive bl.a. om visitationskriterierne i den type sager.

Afgørelser i de enkelte sager

§ 53. Når Ankestyrelsen træffer afgørelse i de enkelte sager på et møde, deltager 2 medlemmer og 1 ankechef, der er formand. Afgørelserne træffes ved almindeligt flertal.

Stk. 2. Skønner Ankestyrelsen, at en sag er egnet til at blive afgjort, uden at der afholdes et møde, sender styrelsen indstilling til medlemmerne om, hvad afgørelsen bør gå ud på. Hvis et medlem ikke ønsker at afgøre sagen på dette grundlag, skal sagen behandles på et møde.

Stk. 3. Formanden kan beslutte, at en afgørelse ikke skal have virkning, hvis formanden skønner, at der er tvivl om, at afgørelsen er lovlig. Sagen skal herefter behandles i et møde med udvidet votering, jf. § 55.

§ 54. Når Ankestyrelsen træffer afgørelse på møde, deltager i de fleste typer af sager to beskikkede medlemmer og en ankechef, jf. lovens § 53, stk. 1. Afgørelserne træffes ved almindeligt flertal. Ankechefen er formand for mødet og kan i særlige tilfælde, hvis der er tvivl om lovligheden af en afgørelse, beslutte, at afgørelsen ikke skal have virkning. I så fald skal sagen behandles i møde med udvidet votering efter § 55.

Hvis Ankestyrelsen i sager, der skal behandles med deltagelse af beskikkede medlemmer, skønner, at sagerne er egnet til at blive afgjort, uden at der afholdes et møde, får medlemmerne en skriftlig indstilling om, hvad afgørelsen bør gå ud på. Hvis et medlem ikke ønsker at afgøre sagen på dette grundlag, skal sagen behandles i et møde.

Afgørelser med udvidet votering

§ 55. I afgørelser med udvidet votering deltager i mødet 2 medlemmer og 2 ankechefer, hvoraf den ene er formand.

Stk. 2. Udvidet votering skal benyttes i sager om følgende:

- 1) Sager, hvor Ankestyrelsen har besluttet, at sagen har principiel eller generel betydning, jf. § 52 c, stk. 1.
- 2) Afgørelser truffet af børn og unge-udvalget, jf. § 74 i lov om social service.
- 3) Afgørelser truffet af Ungdomskriminalitetsnævnet i medfør af § 14, stk. 2-4, og §§ 15-18, 23, 24 og 32 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet.
- 4) Sager om Ankestyrelsens samtykke til, at et barn adopteres uden samtykke fra forældrene efter § 9, stk. 2-4, i adoptionsloven.
- 5) Sager om tilbageholdelse i boligen efter § 127 og om optagelse i særlige botilbud uden samtykke efter § 129 og 129 a i lov om social service.
- 6) Afgørelser, der er udsat med henblik på udvidet votering, jf. § 53, stk. 3.
- 7) Andre sager, som direktøren beslutter har principiel eller generel betydning.

Stk. 3. Afgørelsen træffes ved almindeligt flertal. Hvis stemmerne står lige, er formandens stemme afgørende.

§ 56. Direktøren kan, når en sag har principiel eller generel betydning, beslutte, at en afgørelse skal træffes i et møde, hvor direktøren eller en vicedirektør er formand, og hvor der i øvrigt deltager 2 medlemmer og 2 ankechefer.

Stk. 2. § 55, stk. 3, finder tilsvarende anvendelse.

313. Ankestyrelsen træffer afgørelse på møde med deltagelse af to medarbejdere fra Ankestyrelsen (hvoraf den ene er formand for mødet) og to beskikkede medlemmer i følgende tilfælde:

- 1) Sager, hvor Ankestyrelsen har besluttet, at sagen har principiel eller generel betydning (se punkt 308).
- 2) Sager, hvor børn og unge-udvalget har truffet afgørelse.
- 3) Sager, hvor Ungdomskriminalitetsnævnet har truffet afgørelse § 14, stk. 2-4, og §§ 15-18, 23, 24 og 32 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet.
- 4) Sager om Ankestyrelsens samtykke til adoption uden forældremyndighedsindehaverens samtykke.
- 5) Sager om tilbageholdelse i boligen og om optagelse i særlige botilbud uden samtykke.
- 6) Sager, der er udsat fra et tidligere møde med henblik på udvidet votering.
- 7) Andre sager, hvor direktøren beslutter, at sagen har principiel eller generel betydning.

Direktøren kan beslutte, at direktøren eller en vicedirektør deltager som formand i mødebehandlingen.

Beslutninger

§ 57. Direktøren for Ankestyrelsen kan:

- 1) Om en tidligere afgjort sag skal genoptages.
- 2) Om klage over en afgørelse om botilbud efter kapitel 20 i lov om social service kan tillægges opsættende virkning, jf. § 72, stk. 4.

314. Direktøren for Ankestyrelsen kan træffe beslutninger om genoptagelse og beslutninger om, hvorvidt klage over en afgørelse om botilbud efter kapitel 20 i serviceloven skal tillægges opsættende virkning. Sådanne beslutninger træffes efter bemyndigelse efter § 59 af 1 medarbejder i Ankestyrelsen.

Kapitel 29

Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg

§ 59 a. Ankestyrelsen træffer afgørelse uden medvirken af beskikkede medlemmer i sager om klage over kommunalbestyrelsens afgørelser, når det er fastsat ved lov, at sagerne kan påklages til Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg, jf. dog stk. 2 og 3.

Stk. 2. Når Ankestyrelsen skønner, at en sag, som er omfattet af stk. 1, har principiel eller generel betydning, træffer Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg afgørelse på et møde, jf. stk. 4.

Stk. 3. Ankestyrelsen kan i sager, som er omfattet af stk. 1, beslutte, at afgørelse skal træffes på et møde i Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg, jf. stk. 4, eller ved skriftlig indstilling til medlemmerne, jf. § 59 d, stk. 6.

Stk. 4. Ved behandlingen i Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg deltager 2 ankechefer, hvoraf den ene er formand, jf. dog § 59 d, stk. 5, og 1 medlem udpeget af beskæftigelsesministeren efter indstilling fra hver af følgende organisationer, jf. dog stk. 5:

1) KL (Kommunernes Landsforening).

2) Landsorganisationen i Danmark.

3) Dansk Arbejdsgiverforening.

4) Danske Handicaporganisationer.

Stk. 5. Ved behandlingen af klager over afgørelser om ret til sygedagpenge eller ret til orlov og dagpenge ved barsel til søfarende deltager i stedet for de 2 medlemmer, der er udpeget efter indstilling fra Landsorganisationen i Danmark og Dansk Arbejdsgiverforening, 2 medlemmer udpeget af beskæftigelsesministeren efter indstilling fra henholdsvis en rederiorganisation og en organisation for søfarende.

Stk. 6. § 50, stk. 4, § 51, stk. 3, § 52 a, stk. 4, §§ 57, 59, 60 og 66-70, § 72, stk. 1 og 7, og § 74 finder anvendelse på behandling af klager efter stk. 1-3.

§ 59 b. Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg behandler klager over afgørelser truffet af andre end kommunalbestyrelsen, når det er fastsat ved lov.

Stk. 2. Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg behandler klager, jf. stk. 1, når klagerne er indbragt for udvalget inden for de klagefrister, der er fastsat i lovgivningen. Er der ikke fastsat særlige klagefrister, gælder klagefristen i § 67, stk. 1.

Stk. 3. Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg behandler endvidere spørgsmål om en arbejdsgivers betaling af dagpengegodtgørelse for 1., 2. og 3. ledighedsdag efter lov om arbejdsløshedsforsikring m.v. samt spørgsmål, der er indbragt for udvalget om en arbejdsgivers overholdelse af oplysningspligten efter lov om arbejdsgiverens pligt til at underrette lønmodtageren om vilkårene for ansættelsesforholdet.

Stk. 4. Ved behandlingen af klager efter stk. 1, jf. dog stk. 5 og 6, deltager to ankechefer, hvoraf den ene er formand, jf. dog § 59 d, stk. 5, samt et medlem udpeget af beskæftigelsesministeren efter indstilling fra hver af følgende organisationer:

1) KL (Kommunernes Landsforening).

2) Landsorganisationen i Danmark.

3) Dansk Arbejdsgiverforening.

Stk. 5. Ved behandlingen af spørgsmål om arbejdsgiverens betaling af dagpengegodtgørelse for 1., 2. og 3. ledighedsdag efter lov om arbejdsløshedsforsikring m.v. deltager to ankechefer, hvoraf den ene er formand, samt et medlem fra henholdsvis Landsorganisationen i Danmark og Dansk Arbejdsgiverforening. Ved behandlingen af klager over afgørelser efter ferieloven og spørgsmål om arbejdsgiverens overholdelse af oplysningspligten efter lov om arbejdsgiverens pligt til at underrette lønmodtageren om vilkårene for ansættelsesforholdet deltager to ankechefer, hvoraf den ene er formand, samt et medlem fra henholdsvis Landsorganisationen i Danmark og Dansk Arbejdsgiverforening, jf. dog stk. 6 og 7. Medlemmerne udpeges af beskæftigelsesministeren efter indstilling fra organisationerne.

Stk. 6. Hvis en lønmodtager eller en arbejdsgiver, der er part i en sag omfattet af stk. 5, 2. pkt., er medlem af en organisation, som ikke er tilknyttet Landsorganisationen i Danmark eller Dansk Arbejdsgiverforening, deltager foruden medlemmerne i stk. 6 en repræsentant fra hovedorganisationen for den pågældende lønmodtager- eller arbejdsgiverorganisation. Hvis der er tale om offentlige arbejdsgivere, deltager et medlem fra KL eller en repræsentant for Danske Regioner eller Finansministeriet.

Stk. 7. Hvis lønmodtageren eller arbejdsgiveren, der er part i en sag omfattet af stk. 5, 2. pkt., er tilsluttet en organisation, der ikke er medlem af en hovedorganisation, deltager foruden medlemmerne i stk. 6 en repræsentant for lønmodtager- eller arbejdsgiverorganisationen.

Stk. 8. Repræsentanterne i stk. 6 og 7 udpeges af hovedorganisationerne, de pågældende lønmodtager- og arbejdsgiverorganisationer, KL, Danske Regioner eller Finansministeriet selv og deltager i Beskæftigelsesudvalgets behandling af klager og spørgsmål omfattet af stk. 6, 2. pkt., med stemmeret.

Stk. 9. § 50, stk. 4, § 51, stk. 3, § 57, nr. 1, § 59, § 67, stk. 2, §§ 68 og 70, § 72, stk. 1 og 7, og § 74 finder anvendelse på Beskæftigelsesudvalget og dets behandling af klager og spørgsmål efter stk. 1 og 3.

§ 59 c. Beskæftigelsesministeren fastsætter efter forhandling med økonomi- og indenrigsministeren antallet af beskikkede medlemmer og stedfortrædere, der udpeges til Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg efter indstilling fra organisationerne efter § 59 a, stk. 4 og 5, og § 59 b, stk. 4 og 5.

Stk. 2. Beskæftigelsesudvalgets medlemmer udpeges for 4 år ad gangen. Udpegning sker med virkning fra den 1. juni i året efter det kommunale valgår. Finder udpegning sted i løbet af en periode, gælder den til periodens udløb.

Stk. 3. Som medlemmer kan ikke udpeges personer,

- 1) der er ansat i en kommune eller valgt til kommunalbestyrelsen,
- 2) der er ansat eller valgt i en arbejdsløshedskasse,
- 3) der er arbejdsgiver, eller
- 4) der tidligere i to fulde perioder har været beskikket enten som medlem af Ankestyrelsen eller Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg eller har været udpeget som medlem eller stedfortræder i Arbejdsmarkedets Ankenævn.

Stk. 4. Beskæftigelsesministeren kan uagtet stk. 3, nr. 4, beslutte, at udpegning ud over to fulde perioder kan finde sted, hvis der ellers ikke vil kunne udpeges de nødvendige medlemmer til Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg.

§ 59 d. Beskæftigelsesudvalget udøver sin virksomhed i møder, jf. dog stk. 6 og § 59 a, stk. 1.

Stk. 2. Beskæftigelsesudvalget er beslutningsdygtigt, når de medlemmer og eventuelle repræsentanter, der skal deltage ved behandlingen af den enkelte sag, jf. § 59 a, stk. 4 og 5, og § 59 b, stk. 4-8, er til stede.

Stk. 3. Afgørelser træffes ved almindeligt flertal. Ved stemmelighed er formandens stemme afgørende.

Stk. 4. Formanden kan, hvis denne skønner, at der er tvivl om, hvorvidt en afgørelse er lovlig, beslutte, at afgørelsen ikke skal have virkning. Sagen skal herefter behandles efter stk. 5.

Stk. 5. Direktøren kan beslutte, at en afgørelse skal træffes i et møde, hvor direktøren eller en vicedirektør er formand, og hvor der deltager tre ankechefer og de medlemmer og repræsentanter, der er udpeget til at deltage efter § 59 a, stk. 4 og 5, eller § 59 b, stk. 4-7.

Stk. 6. Skønner Ankestyrelsen, at en sag er egnet til at blive afgjort uden afholdelse af et møde, sender styrelsen en indstilling til medlemmerne om, hvad afgørelsen bør gå ud på. Hvis et medlem ikke ønsker at afgøre sagen på dette grundlag, skal sagen behandles på et møde.

315. Der gælder en række formelle regler specifikt for Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalgs behandling af sager, bl.a. om udvalgets område, kompetence og sagsbehandling, fra en klage modtages i Ankestyrelsen, til der træffes afgørelse i Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg. Disse regler er samlet i kapitel 9 a om Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg. Reglerne gælder, når Ankestyrelsen behandler klager over afgørelser på det beskæftigelsesmæssige område, hvor der i de enkelte love er fastsat klageadgang til Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg.

Hvis der er tale om klager over kommunernes afgørelser eller Udbetaling Danmarks afgørelser vedrørende delpension eller fleksydelse behandles sagerne efter lovens § 59 a. Se om lovområderne i retssikkerhedsbekendtgørelsens § 4, stk. 1.

Hvis der er tale om klager over andre myndigheders afgørelser behandles sagerne efter § 59 b. Det samme gælder klager over udbetaling Danmarks afgørelser efter §§ 45 og 55 i sygedagpengeloven (vedrørende sygepengeforsikring).

Hovedreglen for de kommunale klagesager er, at de behandles uden medvirken af beskikkede medlemmer. Sagerne afgøres af Ankestyrelsen og behandles af ansatte i Ankestyrelsen på direktørens overordnede ansvar.

Sager, som er afgjort af kommunen, og som Ankestyrelsen skønner, er af principiel eller generel betydning, behandles på møde i Beskæftigelsesudvalget.

Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg afgør desuden et antal klagesager over kommunale afgørelser med beskikkede medlemmer, uden at der er tale om principielle eller generelle sager. Disse sager behandles enten på møde eller ved skriftlig votering (se punkt 311-313).

Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg er sammensat forskelligt ved behandlingen af klagesager, afhængigt af, om sagerne er omfattet af §§ 59 a eller 59 b.

Udvalget består ved behandlingen af kommunale sager af to ankechefer (hvoraf den ene er formand) og fire medlemmer udpeget af beskæftigelsesministeren efter indstilling af de i § 59 a, stk. 4, nævnte organisationer. I sager om sygedagpenge og barsel til søfarende sammensættes udvalget efter stk. 5.

Ved behandlingen af klagesager fra andre end kommunerne består udvalget som hovedregel af to ankechefer (hvoraf den ene er formand) samt tre medlemmer udpeget af beskæftigelsesministeren efter indstilling af organisationerne, som er nævnt i § 59 b, stk. 4. Ankecheferne kan delegere deres kompetence til andre medarbejdere i Ankestyrelsen, jf. § 59, som også gælder for Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg.

I særlige tilfælde deltager andre medlemmer efter bestemmelserne i § 59 b, stk. 5-9.

I lovens § 59 c er fastsat regler for udpegningen af beskikkede medlemmer.

Beskæftigelsesudvalget er beslutningsdygtigt, når samtlige medlemmer, der skal deltage ved behandlingen af den enkelte sag, er til stede på et møde.

Beskæftigelsesudvalgets afgørelser træffes ved almindeligt flertal. Ved stemmelighed er formandens stemme afgørende.

Direktøren kan beslutte, at en afgørelse skal træffes i et møde, hvor direktøren eller en vicedirektør er formand, og hvor der deltager tre ankechefer og de medlemmer, der er udpeget til at deltage i udvalgets behandling af den pågældende sag, jf. § 59 d.

Formanden kan beslutte, at en afgørelse ikke skal have virkning, hvis formanden skønner, at der er tvivl om, hvorvidt afgørelsen er lovlig. I så fald beslutter direktøren, at en afgørelse skal træffes i et møde, hvor direktøren eller en vicedirektør er formand, og hvor der deltager tre ankechefer samt de medlemmer, der i øvrigt er udpeget til at deltage i behandlingen af den pågældende sag. Det er fastsat positivt i § 59 a, stk. 6, og § 59 b, stk. 9, hvilke af retssikkerhedslovens regler, der gælder for behandlingen af klagesagerne til Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg.

Er der tale om kommunale klagesager gælder:

- § 50, stk. 4, om at Ankestyrelsens afgørelser ikke kan indbringes for anden administrativ myndighed,
- § 51, stk. 3, om chefernes uddannelsesmæssige baggrund og ansættelsesområde,
- § 52 a, stk. 4, om foreløbig afgørelse,
- § 57 om genoptagelse,
- § 59 om at overlade beføjelser til underordnede,
- § 60 om klageadgang,
- §§ 66-70 om genvurdering, klagefrister og om at se bort fra overskridelse af klagefrister, om sagsbehandling og afgørelser, om prøvelse af retlige spørgsmål, om skriftlige og begrundede afgørelser, samt om offentliggørelse af principafgørelser,
- § 72, stk. 1 og 7, om opsættende virkning og
- § 74 om bemyndigelse til at fastsætte regler for behandling af klagesager m.v.

Er der tale om andre klagesager gælder:

- § 50, stk. 4, om at Ankestyrelsens afgørelser ikke kan indbringes for anden administrativ myndighed,
- § 51, stk. 3, om chefernes uddannelsesmæssige baggrund og ansættelsesområde,
- § 57, nr. 1, om genoptagelse,
- § 59 om at overlade beføjelser til underordnede,
- § 67, stk. 2, om at se bort fra overskridelse af klagefrister,
- § 68 om sagsbehandling og afgørelser,
- § 70 om skriftlige og begrundede afgørelser,
- § 72, stk. 1 og 7, om opsættende virkning og
- § 74 om bemyndigelse til at fastsætte regler for behandling af klagesager m.v.

Der er fastsat regler om sagsbehandlingen i Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalgs forretningsorden.

Kapitel 30

Koordinering af praksis

§ 76. Ankestyrelsen har pligt til på landsplan at koordinere, at afgørelser, som kan indbringes for Ankestyrelsen eller Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg, træffes i overensstemmelse med lovgivningen. Ankestyrelsen følger praksis i kommunerne og jobcentrene og vejleder om praksis.

§ 77. Børne- og Socialministeriet, Beskæftigelsesministeriet og Sundheds- og Ældreministeriet kan anmode Ankestyrelsen om at gennemgå kommunalbestyrelsens afgørelser.

§ 79. Ankestyrelsen kan som led i sine opgaver efter § 76 indhente sager til gennemsyn. Oplysninger om afgørelser kan indhentes i såvel skriftlig som i elektronisk form.

§ 79 a. Kommunalbestyrelsen behandler Ankestyrelsens undersøgelser af kommunens praksis på et møde.

Stk. 2. Ankestyrelsen kan beslutte, at kommunalbestyrelsen skal orientere styrelsen om kommunalbestyrelsens behandling, herunder om, hvilke foranstaltninger undersøgelsens resultater har givet anledning til. Styrelsen kan fastsætte en frist for denne orientering.

§ 79 b. Inden udgangen af det år, hvor danmarkskortet over omgørelsesprocenter på socialområdet offentliggøres, jf. § 84 a, behandler kommunalbestyrelsen danmarkskortet på et møde.

316. Praksiskoordineringen har til formål at sikre ligebehandling af borgerne og en ensartet praksis i hele landet i overensstemmelse med lovgivningen og Ankestyrelsens praksis.

Som led i denne virksomhed kan Ankestyrelsen gennemføre praksisundersøgelser. Ankestyrelsen kan indhente og gennemgå sager, der er afgjort af kommunerne.

Hensigten med Ankestyrelsens gennemgang af sagerne er en kvalitetssikring af afgørelserne. I en praksisundersøgelse vurderes det, om sagerne er behandlet og afgjort i overensstemmelse med lovgivningen og Ankestyrelsens praksis. Undersøgelserne omfatter en materiel vurdering af afgørelserne, en formalitetsvurdering af væsentlige sagsbehandlingsregler, en tilbagemelding til de involverede myndigheder, samt eventuel opfølgning og vejledning.

Sagerne udvælges på områder, hvor klagemyndighederne konstaterer et behov for praksiskoordinering eller efter forslag fra Det Rådgivende Praksisudvalg, jf. § 80. Det kan bl.a. ske på baggrund af konstaterede praksisproblemer i relation til den almindelige klagesagsbehandling eller vejledningsvirksomhed. Det kan tillige ske på baggrund af statistiske opgørelser af tilkendelser af ydelser eller tilsvarende generelle informationer.

Efter lovens § 77 kan Børne- og Socialministeriet, Beskæftigelsesministeriet og Sundheds- og Ældreministeriet anmode Ankestyrelsen om at foretage praksisundersøgelser vedrørende kommunernes praksis.

Efter lovens § 76 følger Ankestyrelsen praksis i kommunerne og jobcentre og vejleder om praksis. Ankestyrelsen vejleder efter retssikkerhedsbekendtgørelsens § 24, stk. 2, af egen drift eller efter anmodning kommunerne om praksis samt om fortolkning af reglerne. Vejledning kan også ske i forbindelse med praksiskoordinering.

Sagerne skal kunne påklages

317. Ankestyrelsen kan som led i sin praksiskoordinering kun gennemgå sagstyper, der drejer sig om afgørelser, som efter lovgivningen kan indbringes for Ankestyrelsen, jf. § 76. I praksis gennemgår Ankestyrelsen ikke i sine praksisundersøgelser sager, som faktisk er påklaget til Ankestyrelsen.

Retlig vurdering

318. Vurdering af afgørelsens materielle indhold er kernen i en praksisundersøgelse. Ankestyrelsen vurderer, om de indsendte afgørelser er i overensstemmelse med regler og praksis, eller om afgørelserne ville blive ændret, ophævet eller hjemvist på det foreliggende grundlag, hvis de var forelagt Ankestyrelsen som klagesager. Der er tale om en retlig vurdering i forhold til den enkelte sag, hvor Ankestyrelsen vurderer, om afgørelserne er i overensstemmelse med gældende ret. Ankestyrelsen erklærer sig kun uenig i en afgørelse, hvis den er klart i strid med praksis på området.

Sager kan ikke tages op af egen drift

319. Ankestyrelsen kan ikke i forbindelse med en praksisundersøgelse tage kommunernes afgørelser op af egen drift for at ændre afgørelsen, og praksiskoordineringen indebærer heller ikke en bedømmelse af hensigtsmæssigheden af kommunernes forretningsgange eller det lokale serviceniveau. Ankestyrelsen har dog i retssikkerhedsbekendtgørelsens § 23, stk. 2, hjemmel til at tage sager op af egen drift i forbindelse med praksiskoordinering i sager omfattet af § 65 i serviceloven om særlig støtte til børn og unge.

Opfølgning

320. Opfølgningen på praksiskoordineringen sker ved, at Ankestyrelsen - inden udsendelsen af rapporter m.v. om undersøgelserne - går i dialog med og/eller afholder opfølgningsmøder med de involverede myndigheder. Ankestyrelsen giver i dialogen vejledning om, hvorledes sagsbehandlingen kan forbedres, f.eks. om hvordan krav til dokumentation og formelle sagsbehandlingsregler, bedre kan overholdes, således at der på landsplan sikres ensartethed i sagsbehandlingen og afgørelsespraksis.

Dialogen mellem på den ene side kommunerne og på den anden side Ankestyrelsen bidrager desuden til at gøre den landsdækkende praksis synlig, således at der skabes større klarhed herom hos myndighederne med henblik på deres fremtidige sagsbehandling for at sikre ligebehandling af borgerne.

Behandling af praksisundersøgelser på et møde i kommunalbestyrelsen

321. Når en kommune modtager en rapport om undersøgelse af kommunens praksis, skal rapporten behandles på et møde i kommunalbestyrelsen. Undersøgelserne kan derfor ikke kun behandles i forvaltningen eller på et møde i et udvalg under kommunalbestyrelsen. Ankestyrelsen kan fastsætte, at kommunalbestyrelsen skal orientere Ankestyrelsen om behandlingen af praksisundersøgelsen på møde i kommunalbestyrelsen, herunder om hvilke foranstaltninger undersøgelsens resultater har givet anledning til. Ankestyrelsen kan fastsætte en frist for denne orientering.

En kommunalbestyrelses eventuelle undladelse af at efterkomme Ankestyrelsens anmodning om orientering og frist herfor kan påses som led i Ankestyrelsens tilsyn med kommunerne efter lov om kommunernes styrelse. Se herom nærmere punkt 462 ff.

Ankestyrelsens rapporter om praksisundersøgelser offentliggøres på Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk.

Behandling af danmarkskort over omgørelsesprocenten i klagesager efter serviceloven på møde i kommunalbestyrelsen

322. Børne- og socialministeren offentliggør hvert år inden den 1. juli på et kommuneopdelt danmarkskort, det forudgående års statistik over omgørelsesprocenten i Ankestyrelsens afgørelser i klagesager efter serviceloven. Det er fastsat i retssikkerhedslovens § 84 a.

Danmarkskortet består i 2019 af et generelt danmarkskort over omgørelsesprocenter i Ankestyrelsen i klagesager efter alle bestemmelser i serviceloven, hvor der er klageadgang til Ankestyrelsen over kommunalbestyrelsens afgørelse. Herudover består det af et danmarkskort specifikt for børnehandicapområdet (servicelovens § 32 om særlige dagtilbud, § 32a om hjemmetræning, § 36 om særlige klubtilbud, §§ 39-40 om tilskud til forældre med børnepasningsorlov, § 41 om merudgifter, §§ 42-43 om tabt arbejdsfortjeneste og §§ 44-45 om personlig hjælp og ledsagelse). Endelig består det også af et danmarkskort specifikt for voksenhandicapområdet (servicelovens § 95-96c om kontant tilskud til ansættelse af hjælpere og borgerstyret personlig assistance (BPA), § 97 om ledsagelse og § 100 om merudgiftsydelse).

Efter lovens § 79 b, skal kommunalbestyrelsen i hver enkelt kommune inden årets udgang behandle det offentliggjorte danmarkskort på et kommunalbestyrelsesmøde. Kommunalbestyrelsen ikke kan overlade behandlingen til et udvalg.

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget til bestemmelsen (jf. lovforslag L 162 2017/1), at kravet om behandling på et møde i kommunalbestyrelsen indebærer, at der vil skulle ske en aktiv politisk drøftelse af om kommunens omgørelsesprocent er tilfredsstillende, eller om der bør iværksættes tiltag til forbedringer af kvaliteten i sagsbehandlingen.

Kapitel 31

Det Rådgivende Praksisudvalg

§ 80. Ankestyrelsen nedsætter et centralt rådgivende udvalg til støtte for sin indsats med at koordinere praksis, jf. § 76.

Stk. 2. Udvalget har til opgave at følge og rådgive Ankestyrelsen om den koordinering af praksis, som Ankestyrelsen har pligt til at foretage. Udvalget skal desuden rådgive Ankestyrelsen om kriterier for udvælgelse af de klagesager, der kan udtages til behandling med deltagelse af beskikkede medlemmer, jf. § 52 c, stk. 2, og § 59 a, stk. 3.

Stk. 3. Ankestyrelsen skal en gang årligt udarbejde en redegørelse til udvalget om sagsbehandlingen i klagesager over kommunalbestyrelsens afgørelser, jf. § 52 a, stk. 1, og § 59 a, stk. 1.

323. Det Rådgivende Praksisudvalg skal støtte Ankestyrelsen i indsatsen med at samordne praksis i de afgørelser, der træffes på det sociale og beskæftigelsesmæssige område i hele landet.

Formålet med nedsættelsen af udvalget er således at få et samarbejdsforum, som på det administrative niveau kan følge og rådgive Ankestyrelsen om den koordinering af praksis, som Ankestyrelsen har pligt til at foretage efter retssikkerhedslovens kapitel 11.

Udvalget har endvidere til opgave at bistå Ankestyrelsen i den overordnede planlægning og koordinering af praksisundersøgelser og vejledningsvirksomhed i øvrigt, herunder rådgive om behov for særlige indsatsområder på baggrund af gennemførte kvalitetsmålinger af de kommunale afgørelser.

Herudover skal udvalget rådgive Ankestyrelsen om kriterier for udvælgelsen af de klagesager, der kan udtages til behandling med beskikkede medlemmer, uden at der er tale om sager af generel eller principiel karakter, jf. § 52 c, stk. 2 og § 59 a, stk. 3 (se også punkt 311). Udvalget kan endvidere informere Børne- og Socialministeriet, og Beskæftigelsesministeriet og Sundheds- og Ældreministeriet om regler, som giver anledning til administrative vanskeligheder eller fortolkningstvivl.

§ 81. Chefen for Ankestyrelsen er formand for udvalget. De øvrige medlemmer udpeges af Ankestyrelsen efter indstilling fra

- 1) KL (Kommunernes Landsforening),
- 2) Dansk Arbejdsgiverforening,
- 3) Landsorganisationen i Danmark,
- 4) Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd og

324. Direktøren for Ankestyrelsen er formand for udvalget. De øvrige medlemmer udpeges af Ankestyrelsen efter indstilling fra de indstillingsberettigede organisationer.

Kapitel 32

Vejledning til kommunerne

325. Dette kapitel handler om, hvor kommunerne kan få vejledning om reglerne på det sociale område.

Som udgangspunkt yder kommunerne vejledning om sociale spørgsmål til borgerne, mens medarbejdere i kommunerne kan få vejledning om praksis og lovspørgsmål i Ankestyrelsen. Se også punkt 328-330.

Ankestyrelsen har efter § 76 pligt til at give kommunerne vejledning på områder, hvor afgørelser kan indbringes for Ankestyrelsen. Ankestyrelsen, kan ikke give bindende forhåndstilkendegivelser om afgørelse af konkrete sager.

Udbetaling Danmark vejleder kommunerne om reglerne i EU-forordningerne om social sikring, og de bi- og multilaterale aftaler om social sikring inden for områderne lovvalg og familieydelser.

Ankestyrelsens vejledning

326. Ankestyrelsen offentliggør anonymiserede og eventuelt resumerede afgørelser, som har principiel betydning eller har almen interesse, og som er egnede som vejledning om Ankestyrelsens praksis, jf. § 28 i Ankestyrelsens forretningsorden og § 19 i Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalgs forretningsorden.

Udmelding af praksis sker regelmæssigt og i elektronisk form, så kommuner og andre, der har afgørelseskompetence på de forskellige lovområder, eller som har behov for at være orienteret om praksis, hurtigt kan være informeret herom.

Ankestyrelsen udsender også vejledning om styrelsens praksis i andre former, bl.a. Ankestyrelsens nyhedsblad, Nyt fra Ankestyrelsen, der kan ses på Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk.

Ankestyrelsen besvarer telefoniske og skriftlige forespørgsler fra kommunerne om gældende lovgivning m.v. og praksis på områder, hvor Ankestyrelsen træffer afgørelser.

Herudover yder Ankestyrelsen vejledning ved regelmæssig kontakt og mødevirksomhed, herunder ved undervisning og kurser for kommuner, interesseorganisationer og andre samarbejdspartnere.

Grundlaget for vejledning

327. Ankestyrelsen yder vejledning ud fra allerede trufne afgørelser. Hvis der endnu ikke er truffet afgørelse om et spørgsmål, vil Ankestyrelsen ud fra regler og allerede foreliggende afgørelser kunne yde retlig vejledning og fortolkningsbidrag.

Ny lovgivning

328. Børne- og Socialministeriet, Sundheds- og Ældreministeriet og Beskæftigelsesministeriet yder vejledning i en tre måneders periode efter ikrafttrædelse af ny lovgivning på det sociale område. Herefter overgår vejledningsforpligtelsen på områder, hvor Ankestyrelsen træffer afgørelser, til Ankestyrelsen.

Børne- og Socialministeriet, Sundheds- og Ældreministeriet og Beskæftigelsesministeriet (Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering) offentliggør desuden samtidig med vedtagelsen af nye love på det sociale område et orienteringsbrev med vejledning om de nye regler til kommunerne. Orienteringsbrevene offentliggøres på www.retsinformation.dk.

Lovområder, hvor afgørelser ikke kan indbringes for Ankestyrelsen

329. Børne- og Socialministeriet og Beskæftigelsesministeriet kan vejlede kommunerne om forståelsen af bestemmelser, hvor afgørelser ikke kan indbringes for Ankestyrelsen.

Vejledning om foranstaltninger

330. Socialstyrelsen kan yde vejledning, når det drejer sig om en kommunes valg af foranstaltning m.v., når der er truffet afgørelse om, at der skal ydes en eller anden form for hjælp. Socialstyrelsen kan ikke vejlede om det konkrete valg af foranstaltning, men alene udtale sig vejledende om de muligheder, der findes inden for rammerne af lovreglerne. Dog gælder der særlige regler om vejledning fra VISO. Der henvises herom til bekendtgørelse om den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation – VISO – i Socialstyrelsen (bekendtgørelse nr. 817 af 27. juni 2014).

Afsnit VI

Opholdskommune, handlekommune og mellemkommunal refusion

Afsnittet er opdelt i tre kapitler.

Kapitel 33 beskriver regler om opholds- og handlekommune, som er fastlagt i retssikkerhedslovens §§ 9-9 b, samt begrebet betalingskommune. Disse regler gælder for hjælp efter de love, som er omfattet af retssikkerhedsloven. Se hvilke love, der er omfattet, i kapitel 2. §§ 9-9 b om handlekommune gælder ikke lov om forebyggende hjemmebesøg efter § 79 a i serviceloven, idet det efter denne bestemmelse er borgerens bopælskommune, der skal tilbyde forebyggende hjemmebesøg.

Kapitel 34 beskriver reglerne om sammenhæng mellem finansieringsansvar og visitationskompetence på det specialiserede socialområde efter § 9, stk. 7. Efter disse regler er den oprindelige opholdskommune handlekommune efter serviceloven i nærmere angivne tilfælde.

Kapitel 35 beskriver reglerne i retssikkerhedslovens § 9 c om mellemkommunal refusion. Kapitlet beskriver, hvornår en handlekommune kan kræve, at udgifterne til hjælp betales af en tidligere opholdskommune, samt hjemlen til at aftale refusion.

Kapitel 33

Opholdskommune og handlepligt

Almindelige bestemmelser

§ 9. Opholdskommunen har pligt til at yde hjælp, jf. dog stk. 7 og 9 og § 9 a, stk. 4 og 7.

Stk. 2. En person har opholdskommune, hvor personen har sin bopæl eller sædvanligvis opholder sig, jf. dog § 9 b, stk. 2.

Stk. 3. Ægtefæller har opholdskommune, hvor den fælles bopæl er.

Stk. 4. Børne- og socialministeren fastsætter regler om opholdskommune for personer, som opholder sig eller har fast bopæl i udlandet.

Stk. 5. Beskæftigelsesministeren fastsætter regler om, hvilken kommune der har handleforpligtelsen i sager efter lov om sygedagpenge.

Stk. 6. Opholdskommunen kan, når der er særlige grunde til det, indgå aftale med en tidligere opholdskommune om, at denne fortsat har forpligtelsen til at yde hjælp. En sådan aftale er betinget af samtykke fra den, som modtager hjælpen.

Stk. 7. Den oprindelige opholdskommune har uanset stk. 1 pligt til at yde hjælp efter lov om social service, når denne kommune eller anden offentlig myndighed har medvirket til, at personen i en anden kommune har fået ophold i

- 1) boformer efter §§ 107-110 og 192 i lov om social service,
- 2) boliger efter § 115, stk. 4, jf. § 105, stk. 2, i lov om almene boliger m.v.,
- 3) institutioner under sygehusvæsenet,
- 4) institutioner under Kriminalforsorgen eller
- 5) boliger, boformer m.v., der træder i stedet for og kan sidestilles med boformer m.v. under nr. 1-4.

Stk. 8. Pligten efter stk. 7 består, så længe personen har ophold i det pågældende botilbud eller et tilsvarende botilbud eller et tilbud omfattet af stk. 9. Pligten til at yde hjælp i anledning af en persons ophold i en boform efter § 110 i lov om social service består dog, indtil den pågældende har erhvervet ny opholdskommune.

Stk. 9. Den oprindelige opholdskommune har uanset stk. 1 pligt til at yde hjælp efter lov om social service, når en person har fået ophold i en anden kommune i

- 1) en af KFUM's soldaterrekreationer drevet af KFUMs Soldatermission,
- 2) et veteranhjem drevet af Fonden Danske Veteranhjem eller
- 3) Veteranbo drevet af KFUMs Soldatermission.

Stk. 10. Pligten efter stk. 9 består, så længe personen har ophold i det pågældende tilbud, et andet tilbud omfattet af stk. 9 eller et botilbud omfattet af stk. 7. Pligten til at yde hjælp består dog, indtil den pågældende har erhvervet ny opholdskommune.

Stk. 11. Kommunalbestyrelsen i en kommune, der efter stk. 7 eller 9 har pligt til at yde hjælp til en person efter lov om social service, kan efter aftale med opholdskommunen, jf. stk. 2, bemyndige denne til helt eller delvis at varetage udøvelsen af sine opgaver i forhold til den pågældende.

Stk. 12. Opstår der uenighed mellem to eller flere kommuner om, hvilken kommune der er en persons opholdskommune, må den af de uenige kommuner, som personen har eller senest har haft folkeregister-adresse i, fungere som opholdskommune, indtil det er afklaret, hvilken kommune der er rette opholdskommune. Når rette opholdskommune er blevet bestemt, og den fungerende opholdskommune ikke er personens opholdskommune, yder opholdskommunen refusion for den fungerende opholdskommunes udgifter i den periode, hvor uenigheden har bestået. Refusionen beregnes som refusion efter § 9 c, stk. 1.

Stk. 13. Stk. 12 finder tilsvarende anvendelse, hvis der opstår uenighed mellem to kommuner om, hvilken kommune der har pligt til at yde hjælp, jf. stk. 7 og 9 og § 9 a, stk. 7.

331. Reglerne om opholdskommune i den sociale lovgivning fastlægger, hvilken kommune der har pligt til at give hjælpen. Det er et grundlæggende princip, at der altid skal være en kommune, som har pligt til at give hjælp, således at borgeren ikke risikerer at blive henvist fra myndighed til myndighed og ikke få den nødvendige hjælp i tide.

Begreberne opholdskommune, handlekommune og betalingskommune

332. Udgangspunktet for ydelser efter de love, der er omfattet af retssikkerhedsloven er, at opholdskommunen har pligt til at yde hjælp – dvs. at kommunen er handlekommune - og at det også er opholdskommunen, der endeligt finansierer den kommunale del af udgifterne til hjælpen – dvs. at kommunen er betalingskommune.

Herfra findes dog en række undtagelser:

- En tidligere opholdskommune kan være betalingskommune for en eller flere typer hjælp, hvor den betaler den kommunale del af udgifterne til hjælpen som mellemkommunal refusion til den aktuelle opholdskommune, jf. § 9 c (reglerne herom er beskrevet i kapitel 35).
- En tidligere opholdskommune kan efter aftale fortsat være handlekommune, jf. § 9, stk. 6 (se punkt 359).
- Den oprindelige opholdskommune kan være både handle- og betalingskommune for hjælp efter serviceloven, jf. § 9, stk. 7-9, og § 9 a, stk. 7 (se kapitel 34).
- En oprindelig opholdskommune, der er handlekommune efter serviceloven, kan efter aftale delegere varetagelsen af opgaven til den aktuelle opholdskommune.

Opholdskommunen er som udgangspunkt den kommune, hvor borgeren bor eller sædvanligvis opholder sig. Også her findes dog visse undtagelser:

- Ægtefæller har opholdskommune, hvor den fælles bolig er, jf. § 9, stk. 3 (se punkt 333).
- Børn har som hovedregel samme opholdskommune som forældrene jf. § 9 a, stk. 2 (se punkt 334-336).
- Personer med bopæl i udlandet, som har ret til hjælp i Danmark, har opholdskommune baseret på tilknytningen til landet jf. § 9, stk. 4-5 (se punkt 345-352).

Ved afgørelse af, hvilken kommune der er opholdskommune, kan der lægges vægt på flere momenter. Det kan ikke angives udtømmende, hvad der kan lægges vægt på. Bopælsregistreringen i CPR er et vigtigt moment, men de faktiske forhold vejer tungere. Dette gælder særligt i forhold til hjemløse. Et væsentligt moment er borgerens egne oplysninger, ikke mindst om hvor den pågældende har været, og hvor den pågældende har mest lyst til at opholde sig. Der kan også lægges vægt på, hvor en person senest har været i kontakt med offentlige myndigheder for at få hjælp eller få udbetalt ydelser.

Man skal være opmærksom på, at alle borgere altid har en opholdskommune, og at der derfor ikke kan stilles minimumskrav til den tilknytning en borger skal have til en kommune, for at kommunen kan anses for opholdskommune. Fastlæggelsen af, hvilken kommune der er opholdskommune, kræver ofte, at der foretages en vurdering af borgerens tilknytning til flere kommuner, for at fastslå hvilken kommune der er nærmest til at anses for at være borgerens opholdskommune.

Ankestyrelsens principafgørelse 62-16:

Opholdskommunen har pligt til at yde borgeren hjælp. En person har opholdskommune, hvor personen har sin bopæl eller sædvanligvis opholder sig.

For at fastslå, hvilken kommune, der er opholdskommune, vil det ofte kræve, at der foretages en vurdering af en persons tilknytning til flere kommuner. Det forhold, at borgeren muligvis ikke kunne opnå permanent bolig på adressen udelukker ikke, at kommunen skal betragtes som opholdskommune på det pågældende tidspunkt, og kommunen dermed har pligt til at yde den relevante hjælp.

Hvis det er udokumenteret, hvor borgeren har opholdt sig, vil den seneste kendte opholdskommune skulle yde den relevante hjælp.

De særlige regler om handle- og betalingsforpligtelse hos en tidligere opholdskommune forudsætter, at der enten er tale om medvirken fra den tidligere opholdskommune eller anden offentlig myndighed, eller at der er tale om ophold på et af de nævnte veterantilbud i retssikkerhedsloven.

I den konkrete sag vurderede Ankestyrelsen, at A Kommunes forpligtelse som opholdskommune var ophørt, da en borger var fraflyttet sin tidligere bolig i A Kommune og fik ophold i B kommune, hvor det var dokumenteret, at han boede på et privatrejet bosted. Bostedet var ikke registreret på Tilbudsportalen, og opholdet var derfor ikke omfattet af de særlige handle- og betalingsregler i retssikkerhedsloven. 2 måneder senere flyttede borgeren til C kommune på et forsorgshjem, der var optaget på Tilbudsportalen.

Sagen var rejst af C kommune, der havde bevilget kontanthjælp i tilknytning til opholdet på forsorgshjemmet. C kommune havde retlig interesse i at få afklaret retstilstanden, da der var et refusionskrav.

Ankestyrelsen tog ikke i sagen stilling til, om kravet kunne rejses mod B Kommune.

Ankestyrelsens principafgørelse 108-15:

Aktuel opholdskommune skal behandle en hjemvist sag

Der skal altid være en kommune, som har pligt til at yde borgeren hjælp. Det er et grundlæggende princip, der sikrer, at borgeren får den nødvendige hjælp i tide og ikke risikerer at blive henvist fra myndighed til myndighed.

Efter retssikkerhedsloven er det opholdskommunen, der har pligt til at yde hjælp.

Det er borgerens aktuelle opholdskommune, der har den stedlige kompetence til at behandle en sag, efter at den er blevet hjemvist. Dette gælder også selvom hjemvisningen er sket til den tidligere opholdskommune, som traf den afgørelse, som efterfølgende er blevet hjemvist.

Den tidligere opholdskommune skal derfor – med borgerens samtykke – overdrage sagens akter til den aktuelle opholdskommune, så borgeren ikke bliver stillet ringere på grund af en flytning under klagesagens behandling.

I sag nr. 1 traf borgerens aktuelle opholdskommune afgørelse om, at de ikke var kompetente til at behandle sagen om ophør af sygedagpenge, efter at Ankestyrelsen havde hjemvist sagen til borgerens tidligere opholdskommune. Ankestyrelsen ændrede kommunens afgørelse.

I sag nr. 2 fik borgeren afslag på bevilling af en enkelttydelse i en afgrænset periode, mens borgeren boede i den tidligere opholdskommune. Ankestyrelsen hjemviste afgørelsen til den tidligere opholdskommune og fastslog samtidig, at det var den aktuelle opholdskommune, der skulle træffe ny afgørelse.

Ankestyrelsens principafgørelse 30-11:

B Kommune var refusionspligtig overfor A Kommune i forbindelse med en borgers flytning til et beskyttet botilbud i A Kommune.

Ankestyrelsen fandt, at B Kommune var opholds- og handlekommune for borgeren, da behovet for et beskyttet botilbud opstod. Borgeren var uden bolig og kunne ikke klare sig selv.

Det forhold, at der på grund af ventetid på botilbuddet blev etableret en midlertidig foranstaltning i A Kommune, hvor der var lejet et værelse og etableret støtteforanstaltninger, medførte ikke en ændring af B Kommunes betalingsforpligtelse. Der var tale om et ubrudt forløb.

Opholdskommune for ægtefæller

333. Ægtefæller har opholdskommune i den kommune, hvor den fælles bopæl er, jf. § 9, stk. 3. Dette har betydning, når ægtefæller opholder sig hver sit sted, f.eks. på grund af arbejde, uddannelse eller ferie.

Eksempel:

Har ægtefællerne fælles bopæl i A kommune, og opholder en af ægtefællerne sig periodisk i B kommune på grund af arbejde, forbliver A kommune opholds- og handlekommune for familien, dvs. også for ægtefællen i B kommune.

Hvis ægtefællen, der opholder sig i B kommune, får behov for hjælp under opholdet, følger det af § 9 b, stk. 3, at den kommune, hvor ægtefællen aktuelt befinder sig, skal give hjælpen. Bestemmelsen omfatter efter lovforarbejderne (jf. lovforslag L 18 2003/1) øjeblikkeligt nødvendig hjælp.

Har ægtefællerne hver sin selvstændige bopæl, får de hver sin opholds- og handlekommune.

Ankestyrelsens principafgørelse R-4-06:

En gift mands længerevarende ophold i et sommerhus i B kommune som følge af helbredsmæssige vanskeligheder kunne ikke bevirke, at den fælles bopæl i A kommune måtte anses for opgivet.

Ankestyrelsen lagde vægt på, at ægtefæller havde opholdskommune, hvor den fælles bopæl var.

Ankestyrelsen lagde endvidere vægt på, at familiens situation ikke var udtryk for, at ægtefællerne havde ønsket at etablere sig i hver sin bolig. Familien havde derimod ønsket at bevare den fælles bolig og tilknytningen til kommunen dér, ligesom de var folkeregistertilmeldt (bopælsregistreret i CPR) dér. Det længerevarende ophold i sommerhuset havde således alene relation til mandens helbredsvanskeligheder.

Opholdskommune for børn

Personer under 18 år

§ 9 a. Opholdskommunen for et barn eller en ung under 18 år har pligt til at yde hjælp, jf. dog § 9 b.

Stk. 2. Et barn eller en ung under 18 år har samme opholdskommune som forældrene, jf. dog stk. 3-5. Et barn eller en ung under 18 år, der bor mest hos den ene af forældrene, har opholdskommune hos denne. Hvis barnet eller den unge bor lige meget hos begge forældre, har barnet eller den unge opholdskommune, hvor det er tilmeldt folkeregistret.

Stk. 3. Et barn eller en ung under 18 år, der ikke bor sammen med nogen af forældrene, og som har klaret sig selv, har selvstændig opholdskommune.

Stk. 4. Forældremyndighedsindehaverens opholdskommune har pligt til at yde hjælp efter kapitel 11 i lov om social service og til at iagttage de forpligtelser, der påhviler kommunalbestyrelsen efter lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet. Er et barn eller en ung under 18 år anbragt uden for hjemmet, får barnet eller den unge dog selvstændig opholdskommune i den kommune, som har truffet afgørelse om anbringelsen efter kapitel 11 i lov om social service, eller den kommune, som har afgivet indstilling til Ungdomskriminalitetsnævnet efter § 33 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet. Bliver et barn eller en ung, der har selvstændig opholdskommune efter 2. pkt., visiteret til en kommune efter integrationslovens § 10, får barnet eller den unge selvstændig opholdskommune i denne kommune fra det tidspunkt, hvor ansvaret for den pågældende overgår til kommunalbestyrelsen, jf. integrationslovens § 4. Barnets eller den unges selvstændige opholdskommune samarbejder med forældremyndighedens indehavers opholdskommune om at løse familiens problemer og hører forældremyndighedsindehaveren samt barnet eller den unge, inden der træffes afgørelse efter kapitel 11 i lov om social service. Barnets eller den unges selvstændige opholdskommune træffer afgørelser vedrørende barnets eller den unges forhold. Afgørelser, der er målrettet forældremyndighedsindehaveren, træffes af forældremyndighedsindehaverens opholdskommune.

Stk. 5. En ung under 18 år, der selv har ansvar for at forsørge en ægtefælle eller et barn, har selvstændig opholdskommune.

Stk. 6. Forældremyndighedens indehavers opholdskommune kan, når der er særlige grunde til det, uanset bestemmelsen i stk. 4, 2-4. punkt, indgå aftale med barnets eller den unges opholdskommune om, at den er handlekommune i forhold til barnet eller den unge. En sådan aftale er betinget af, at forældremyndighedens indehaver og den unge over 15 år giver samtykke.

Stk. 7. Har en ung under 18 år selvstændig opholdskommune efter stk. 4, 2. eller 3. pkt., bevarer denne kommune uanset § 9, stk. 1, pligten til at yde hjælp efter lov om social service, når den unge fylder 18 år, hvis kommunen eller anden offentlig myndighed har medvirket til, at den pågældende i umiddelbar forlængelse af anbringelsen får ophold i en boform omfattet af § 9, stk. 7, eller hvis den pågældende ved det fyldte 18. år får opretholdt sin anbringelse i plejefamilie efter § 76 i lov om social service. § 9, stk. 8, 11 og 13, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 8. Får en ung i umiddelbar forlængelse af sin opretholdte anbringelse i plejefamilie efter § 76 a i lov om social service ophold i en boform omfattet af § 9, stk. 7, bevarer den kommune, der efter stk. 7 har pligten til at yde hjælp efter lov om social service, denne pligt. § 9, stk. 8, 11 og 113 finder tilsvarende anvendelse.

334. Børn under 18 år, hvis forældre lever sammen, har som udgangspunkt samme opholdskommune som deres forældre. Det følger af § 9 a, stk. 2. Det er således hovedreglen, at børn ikke har en selvstændig opholds- og handlekommune, fordi hjælp efter den sociale lovgivning gives til forældrene. Det er barnets biologiske forældres eller adoptivforældres opholdskommune, som bestemmer barnets opholdskommune efter § 9 a, stk. 2. Det er uden betydning, om forældremyndigheden er tillagt andre.

Afgørelser om foranstaltninger efter kapitel 11 i serviceloven træffes dog altid af den kommune, som er opholdskommune for indehaveren af forældremyndigheden (se punkt 338 om foranstaltninger efter servicelovens kapitel 11). Også de forpligtelser, der påhviler kommunalbestyrelsen efter lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, påhviler opholdskommunen for forældremyndighedsindehaveren.

Der gælder tre undtagelser til hovedreglen om, at børn ikke har selvstændig opholdskommune:

- Børn, der i længere tid har klaret sig selv, har selvstændig opholdskommune, jf. § 9 a, stk. 3 (se punkt 343).

- Børn, der er anbragt uden for hjemmet, har selvstændig opholdskommune, jf. § 9 a, stk. 4 (se punkt 339-341).
- Børn, som selv forsørger et barn eller en ægtefælle, har selvstændig opholdskommune, jf. § 9 a, stk. 5 (se punkt 343).

Ankestyrelsens principafgørelse R-7-00:

Ankestyrelsen fandt i 2 sager, hvor forældremyndigheden var tillagt en anden end den biologiske forælder, at afgørelser om foranstaltninger efter serviceloven skulle træffes af den kommune, hvor forældremyndighedens indehaver havde ophold.

Børnene erhvervede ikke selvstændig opholdskommune ved den ene af de biologiske forældres død, selvom den overlevende biologiske forælder ikke havde del i forældremyndigheden.

I sag nr. 1 fandt Ankestyrelsen endvidere, at B kommune fortsat havde ret til refusion fra A kommune, i et tilfælde hvor A kommune havde tvangsanbragt et barn uden for hjemmet i A kommune. Forældremyndighedsindehaveren (moderen) var senere flyttet til B kommune, og i den anledning havde A kommune givet refusionstilsagn. Efter moderens død blev forældremyndigheden tillagt moderens forældre, bosat i B kommune. Barnet havde hele tiden haft ophold hos den samme plejefamilie - efter moderens død som en frivillig anbringelse med bedsteforældrenes samtykke - og betingelserne for anbringelse havde hele tiden været til stede. Ankestyrelsen udtalte vejledende, at eventuel afgørelse om andre former for hjælp til barnet skulle træffes af den biologiske fars opholdskommune, C kommune.

I sag nr. 2 fandt Ankestyrelsen også, at det - bortset fra ved foranstaltninger efter serviceloven - var faderens opholdskommune, der var børnenes opholdskommune, i et tilfælde hvor moderen var død, og børnene havde ophold ved den nye (midlertidige) forældremyndighedsindehaver i en anden kommune. Ankestyrelsen fandt tillige, at det i forhold til hvilken kommune der skulle træffe afgørelser om foranstaltninger efter serviceloven, ikke var af betydning, om der var sket en endelig eller en midlertidig overdragelse af forældremyndigheden, idet det i så fald var forældremyndighedsindehaverens kommune, der var handlekommune.

Forældrene bor ikke sammen

335. Bor forældrene hver for sig, har barnet samme opholdskommune som den af forældrene, hvor barnet bor mest, jf. § 9 a, stk. 2, 2. pkt., uanset hvem af forældrene, der har forældremyndigheden (se dog punkt 343 om børn, der har klaret sig selv, og punkt 339-341 om børn anbragt uden for hjemmet). Bor barnet lige meget hos begge forældre, er bopælsregisteringen i CPR afgørende for, hvilken kommune der er opholdskommune.

Det beror på en konkret vurdering, om en ansøgning skal behandles af barnets opholdskommune eller af den kommune, der er opholdskommune for den anden af forældrene.

Ankestyrelsens principafgørelse C-15-03:

Hjælp til dækning af nødvendige merudgifter ved forsørgelsen af et barn med betydelig og varigt nedsat funktionsevne eller indgribende kronisk eller langvarig lidelse var en ydelse, der var relateret til barnet. Det var derfor barnets opholdskommune (barnet havde opholdskommune i faderens bopælskommune, men boede på skift en uge hos hver af forældrene), der skulle behandle ansøgninger om

hjælp til dækning af sådanne merudgifter. Dette gjaldt også i de tilfælde, hvor den af forældrene, der søgte om hjælp, havde en anden opholdskommune end barnet.

I den konkrete sag fandtes A Kommune (faderens opholdskommune) at have kompetence til at træffe afgørelse om, hvorvidt moderen, som havde bopæl i B Kommune, var berettiget til hjælp til transport af sønnen mellem hendes bopæl og sønnens daginstitution i A Kommune. Begrundelsen var, at A Kommune, som var opholds- og handlekommune for sønnen, måtte anses som opholds- og handlekommune også i relation til ansøgninger fra moderen om dækning af nødvendige merudgifter ved forsørgelsen af sønnen.

Ankestyrelsen lagde vægt på, at merudgifter knytter sig til forsørgelsen af barnet. Ankestyrelsen lagde videre vægt på, at merudgiftsydelsen fastsættes med udgangspunkt i et månedligt standardbeløb, og at der skal sandsynliggøres merudgifter svarende til en minimumsgrænse indenfor et år, før ydelsen kan komme til udbetaling. Der var ikke i lovens forarbejder fundet holdepunkter for, at minimumsgrænsen for bevilling af merudgifter skulle opfyldes i begge forældres bopælskommune, når de ikke boede i samme kommune.

Afgørelsen følger reglerne om personbogføring i regnskabsbekendtgørelsen, hvorefter hjælp til børn efter § 41 i serviceloven skal registreres på barnets personnummer. Derimod skal hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste efter § 42 i serviceloven registreres som ydet til den af forældrene, som har modtaget hjælpen. Ansøgninger om hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste behandles af den kommune, som er opholdskommune for den af forældrene, som skal modtage hjælpen (se punkt 485 om personbogføring).

Ankestyrelsens principafgørelse R-5-01:

Ankestyrelsen fandt, at A kommune var opholds- og betalingskommune i forbindelse med anbringelse uden samtykke af en kvindes barn, uanset at hun kort tid før fødslen af barnet ved meddelelse til folkeregisteret havde meldt adresseændring fra A kommune til B kommune, og uanset at B kommune havde truffet afgørelsen om anbringelse af barnet, fordi B kommune anså sig for handlekommune.

Ankestyrelsen lagde vægt på, at en efterfølgende undersøgelse havde vist, at flytningen måtte anses for pro forma. Da B kommune aldrig havde været egentlig opholdskommune, men kun handlekommune på det tidspunkt, hvor Børn og unge-udvalget skulle træffe afgørelse om anbringelse uden samtykke, var B kommune ikke refusionspligtig ved kvindens "tilbageflytning" til sin hidtidige adresse i A kommune. B kommune havde derimod et tilbagesøgningskrav mod A kommune for udgifter afholdt i forbindelse med anbringelsen.

Børn og unge på samværsophold i anden kommune

336. Hvis et barn eller en ung under 18 år opholder sig i en anden kommune i forbindelse med samvær, er det den kommune, hvor barnet eller den unge opholder sig under samværet, der fører tilsynet, mens der er samvær. Hvis denne kommune vurderer, at barnet eller den unge har brug for støtte under samværet eller det vurderes uforsvarligt at gennemføre samværet, skal forældremyndighedsindehaverens opholdskommune underrettes herom. Afgørelser om foranstaltninger over for børn og unge træffes i forhold til indehaveren af forældremyndigheden og af dennes opholdskommune (se punkt 338).

Forældrenes dødsfald

337. Dør den forælder, som barnet bor hos, og barnets anden forælder bor i en anden kommune, bliver denne anden kommune opholdskommune for barnet.

Ankestyrelsens principafgørelse R-2-00:

Moderens opholdskommune blev barnets opholds- og handlekommune efter at forældremyndighedsindehaveren, faderen, som barnet boede hos, døde, selv om barnet ikke flyttede tilbage til sin mor, og hun ikke havde forældremyndigheden over barnet.

Ankestyrelsens principafgørelse R-7-00

Er gengivet i punkt 334.

Dør begge forældrene, erhverver barnet selvstændig opholdskommune, hvor det opholder sig. Reglen om, at børn har samme opholdskommune som forældrene, gælder alene i forhold til forældrene, dvs. ikke hvis forældremyndigheden er tillagt en anden, f.eks. et familiemedlem. Et forældreløst barn, der bor i en anden kommune end en person, der har fået forældremyndigheden tillagt, har således sin egen opholdskommune.

Ankestyrelsens principafgørelse O-81-94:

Et barn erhvervede selvstændig opholdskommune på det tidspunkt, da den sidst levende af forældrene afgik ved døden.

Det forhold, at barnets bror fik tillagt forældremyndigheden ændrede ikke ved dette.

Refusionspligten ophørte for A kommune på det tidspunkt, hvor barnet fik ophold hos den nye forældremyndighedsindehaver i B kommune. Barnet kunne derfor ikke længere anses for at være anbragt uden for hjemmet.

Foranstaltninger over for børn og unge træffes i forhold til forældremyndighedsindehaveren

338. Afgørelser om foranstaltninger for børn og unge efter servicelovens kapitel 11 træffes i forhold til indehaveren af forældremyndigheden og af dennes opholdskommune. Dette gælder også, selv om barnet opholder sig i privat familiepleje efter serviceloven.

Ankestyrelsens principafgørelse R-7-00

Er gengivet i punkt 334.

Hvis forældrene har hver sin opholdskommune, og barnet ikke bor sammen med den af forældrene, som har forældremyndigheden over barnet, træffes afgørelse om foranstaltninger efter servicelovens kapitel 11 af opholdskommunen for den af forældrene, som har forældremyndighed over barnet. Når et barn f.eks. opholder sig hos en af forældrene i A kommune, og indehaveren af forældremyndigheden bor i B kommune, har B kommune pligt til at træffe afgørelser om foranstaltninger for barnet efter servicelovens kapitel 11.

Bor forældre, der begge har del i forældremyndigheden, i hver sin kommune, har begge kommuner ret og pligt til at handle. Hvilken af kommunerne, der skal handle, beror på en konkret vurdering. I denne

vurdering kan der lægges vægt på, hos hvem af forældrene barnet er bopælsregistreret i CPR. Dette kan dog kun tillægges betydning, hvis tilmeldingen kan anses for reel. Der kan også lægges vægt på, hvem af forældrene barnet har mest kontakt med, og graden af de implicerede kommuners kontakt med forældrene.

En sag om samvær efter serviceloven, hvor forældrene bor i hver sin kommune, behandles af samme kommune, som behandler eller skulle behandle sagen om anbringelse. Afgørelsen må dog træffes i samarbejde med de involverede kommuner. En undersøgelse af forholdene i hjemmet må foretages af de respektive opholdskommuner.

Også de forpligtelser, der påhviler kommunalbestyrelsen efter lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, påhviler som udgangspunkt opholdskommunen for forældremyndighedsindehaveren.

Børn og unge anbragt uden for hjemmet efter servicelovens kapitel 11

339. I § 9 a, stk. 4, 2. pkt., er det fastsat, at børn anbragt uden for hjemmet efter servicelovens kapitel 11 har selvstændig opholdskommune. Bestemmelsen fastslår, at børn anbragt efter den 1. juli 2003 har selvstændig opholdskommune i den kommune, der har truffet afgørelse om anbringelsen, eller den kommune, som har afgivet indstilling til Ungdomskriminalitetsnævnet efter § 33 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, og hvor nævnet herefter har truffet afgørelse om at anbringe, barnet eller den unge uden for hjemmet. Barnet bevarer denne kommune som opholds-, handle- og betalingskommune under anbringelsen, uanset om forældremyndighedsindehaveren senere flytter og dermed får en anden opholdskommune. Reglen indebærer, at den kommune, der oprindeligt har anbragt et barn eller en ung og gennem handleplanen har lagt linjen for anbringelsen, fortsat er selvstændig opholdskommune for barnet eller den unge i en situation, hvor forældrene flytter.

Et barn, der er anbragt før 1. juli 2003, bevarer den opholdskommune, som barnet havde 30. juni 2003. Der henvises til punkt 400 for så vidt angår mellemkommunal refusion.

Ankestyrelsens principafgørelse R-5-05:

Hjælp til dækning af transportudgifter for en mor til samvær med et anbragt barn uden for hjemmet var en afgørelse, der rettede sig mod barnet. Dermed var det barnets opholdskommune, der skulle træffe afgørelse herom.

Når den unge bliver 18 år, har den unges opholdskommune, der hvor den unge opholder sig, efter de almindelige regler om opholdskommune, jf. § 9. Dette gælder også, når den unge har været anbragt frem til sin 18 års fødselsdag, og der derefter iværksættes tilbud efter servicelovens § 76 (efterværn). Om betalingsforpligtelsen under efterværn se punkt 401.

340. Bliver et barn eller en ung, der er anbragt, efterfølgende visiteret til en kommune efter integrationslovens § 10, får barnet eller den unge selvstændig opholdskommune i denne kommune fra det tidspunkt, hvor ansvaret for den pågældende overgår til kommunen, jf. integrationslovens § 4. Denne kommune bliver således handle- og betalingskommune fra dette tidspunkt. Det er fastsat i § 9 a, stk. 4.

341. Der er efter § 9 a, stk. 6, mulighed for, at kommunerne kan aftale, at forældremyndighedsindehaverens opholdskommune er handlekommune i forhold til barnet eller den unge. Bestemmelsen har det formål at give mulighed for at kunne aftale sig til anden opholdskommune for anbragte børn i de tilfælde, hvor forældrene flytter til en anden kommune. Denne fleksibilitet findes også for andre grupper af borgere, nemlig når fraflytningskommunen, efter aftale med tilflytningskommunen, beholder forpligtelsen som handlekommune over for en borger, der flytter jf. § 9, stk. 6. Aftalen kræver samtykke fra både

forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, i modsætning til en aftale efter § 9 c, stk. 12, om, at den oprindelige kommune forbliver betalingskommune (se punkt 415).

342. Hvis en ung i umiddelbar forlængelse af anbringelsen uden for hjemmet visiteres til en boform for voksne i forbindelse med, at den unge fylder 18 år, forbliver den anbringende kommune, der hidtil har været opholdskommune, handlekommune i relation til hjælp efter serviceloven, jf. retssikkerhedslovens § 9 a, stk. 7. Det samme gælder, hvis den pågældende på dette tidspunkt får opretholdt sin anbringelse i plejefamilie efter servicelovens § 76 a. Endelig forbliver den oprindelige opholdskommune handlekommune efter serviceloven, hvis den unge i umiddelbar forlængelse af en opretholdt anbringelse efter servicelovens § 76 a visiteres til en boform for voksne, jf. retssikkerhedslovens § 9, stk. 8.

Hvis der etableres efterværn for en ung, der har været anbragt uden for hjemmet indtil sin 18 års fødselsdag, gælder lovens hovedregel om, at den unges aktuelle opholdskommune er handlekommune også i forhold til hjælp efter serviceloven (se punkt 332 og 339). Om betalingspligten under efterværn se punkt 401-403.

Selvstændig opholdskommune for børn

343. Bor barnet ikke sammen med nogen af forældrene, og har barnet i længere tid klaret sig selv, inden behovet for hjælp opstod, har barnet selvstændig opholdskommune, dvs. opholdskommune, hvor det har sin bopæl eller sædvanligvis opholder sig.

Børn, der opholder sig på en institution (f.eks. en efterskole), uden at opholdet er omfattet af servicelovens kapitel 11, har ikke selvstændig opholdskommune, da de ikke klarer sig selv. Er barnet eller den unge anbragt efter servicelovens kapitel 11, har barnet dog selvstændig opholdskommune efter § 9 a, stk. 4 (se punkt 338).

Børn, der får ophold her i landet uden forældre (f.eks. uledsagede flygtningebørn), eller børn, hvis forældre flytter til udlandet, får ligeledes deres egen opholdskommune. Disse børn vil altid som udgangspunkt have opholdskommune i den kommune, hvor de opholder sig. Bliver et sådant barn anbragt efter servicelovens kapitel 11, er det den anbringende kommune, der er opholdskommune, jf. § 9 a, stk. 4. Det gælder dog ikke, hvis barnet efterfølgende bliver visiteret til en anden kommune efter integrationslovens § 10 (se punkt 340).

Børn, der selv får forsørgerpligt overfor et barn eller en ægtefælle, får selvstændig opholdskommune, jf. § 9 a, stk. 5.

Øjeblikkelig hjælp

344. Reglerne om børns opholdskommune gælder også, når barnet på grund af uddannelse, beskæftigelse, ferie m.v. opholder sig midlertidigt uden for forældrenes opholdskommune. Hvis et barn, der opholder sig uden for sin opholdskommune får behov for øjeblikkelig hjælp, skal hjælpen dog ydes af den kommune, hvor barnet aktuelt opholder sig. Det fremgår af § 9 b, stk. 3.

Opholdskommune for personer, der krydser landegrænser

Retssikkerhedsbekendtgørelsen

Kapitel 2

Opholdskommune for personer med bopæl i udlandet

Opholdskommune i beskæftigelseskommunen

§ 6. En person, som ikke har en opholdskommune i Danmark efter § 9, stk. 2, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, og som udfører beskæftigelse på dansk område, har opholdskommune i den kommune, hvor beskæftigelsen udføres, jf. stk. 2-4.

Stk. 2. For lønmodtagere anses beskæftigelsen for at blive udført i den kommune, hvor arbejdsgiveren eller arbejdsgiverens repræsentant har hjemsted. Hvis arbejdsgiveren eller dennes repræsentant ikke har hjemsted i Danmark, har lønmodtageren opholdskommune i den kommune, hvor hovedparten af arbejdet udføres.

Stk. 3. For selvstændige erhvervsdrivende anses beskæftigelsen for udført i den kommune, hvor den selvstændige virksomhed eller virksomhedens repræsentant har hjemsted. Hvis virksomheden eller dennes repræsentant ikke har hjemsted i Danmark, har den selvstændige erhvervsdrivende opholdskommune i den kommune, hvor hovedparten af arbejdet udføres.

Stk. 4. For sager om sygedagpenge gælder uanset stk. 1-3 de regler om handlekommune, der er fastsat i medfør af lov om sygedagpenge.

§ 7. Familiemedlemmer, som efter EU-retten eller efter konventioner indgået mellem Danmark og en anden stat, har ret til sociale sikringsydelser som familiemedlemmer til en arbejdstager eller selvstændig erhvervsdrivende, har opholdskommune i arbejdstagerens eller den selvstændige erhvervsdrivendes opholdskommune, jf. § 6.

Opholdskommune ved anden tilknytning til dansk kommune

§ 8. En person, som ikke har en opholdskommune i Danmark efter §§ 6 eller 7 eller efter § 9, stk. 2, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, har opholdskommune i den kommune, hvor personen sædvanligvis opholder sig under ophold i Danmark.

§ 9. En person, som ikke har en opholdskommune i Danmark efter § 9, stk. 2, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, og for hvem der ikke kan udpeges en opholdskommune efter §§ 6-98 har opholdskommune i den kommune, som personen ud fra en samlet vurdering har stærkest tilknytning til.

345. Når en person, der har bopæl i udlandet, men arbejder i eller opholder sig i Danmark, ønsker at søge om en ydelse i Danmark, skal sagen som hovedregel behandles af den pågældendes opholdskommune i Danmark. Om pensionssager er det dog fastsat, at sagerne behandles af Udbetaling Danmark (se punkt 349).

Kapitel 2 i retssikkerhedsbekendtgørelsen indeholder regler om, hvilken dansk kommune der er opholdskommune for personer med bopæl i udlandet. På visse områder gælder dog særlige regler (se punkt 346-348).

Reglerne i retssikkerhedsbekendtgørelsen har alene til formål at udpege den ansvarlige kommune i tilfælde, hvor en person, som har bopæl i udlandet, søger om danske ydelser. Reglerne har derimod ikke til formål at give personer med bopæl i udlandet ret til danske ydelser. Spørgsmålet om, i hvilket omfang personer med bopæl i udlandet har ret til ydelser i Danmark afgøres efter lovgivningen i øvrigt, herunder EU-retten og internationale konventioner. Om EU-retten kan henvises til den daværende Pensionsstyrelses vejledninger om EU-regler om social sikring, vedrørende lovvalg m.v. (se punkt 29).

346. Det er fastsat i § 6 i retssikkerhedsbekendtgørelsen, at opholdskommunen for personer, der arbejder i Danmark, men ikke bor i Danmark, er beskæftigelseskommunen.

En person, der ikke er beskæftiget i Danmark, har opholdskommune i den kommune, hvor den pågældende sædvanligvis opholder sig under ophold i Danmark, jf. retssikkerhedsbekendtgørelsens § 8. Kan en sådan kommune ikke udpeges, er opholdskommunen den danske kommune, som den pågældende efter en samlet vurdering har størst tilknytning til, jf. bekendtgørelsens § 9.

347. Personer, der er arbejdstagere i Danmark og har bopæl i et andet EU/EØS-land, har efter EU-forordning nr. 1612/68 om arbejdskraftens frie bevægelighed, samme ret til "sociale fordele", som landets egne borgere (se også punkt 29). En plads i dagtilbud betragtes som en social fordel. Forældre, som arbejder i Danmark, men bor i et andet EU/EØS-land, har derfor mulighed for at få en dagtilbudsplads i Danmark til deres barn. I de tilfælde, hvor begge forældre arbejder i hver sin kommune, har forældrene hver især opholdskommune i den kommune, hvor de arbejder, jf. retssikkerhedsbekendtgørelsens § 6. Hver beskæftigelseskommune har som opholdskommune for forældrene pligt til at stille en dagtilbudsplads til rådighed, hvis forældrene ønsker en plads til deres barn i kommunen. Forældrene har dog kun ret til én plads til barnet.

Ønsker forældrene en dagtilbudsplads i en af beskæftigelseskommunerne, kan forældrene selv vælge, i hvilken kommune pladsen ønskes. Den kommune, hvor forældrene ønsker en dagtilbudsplads, har således pligt til at optage barnet i dagtilbud og betale tilskud til dagtilbuddet på tilsvarende vis som for kommunens øvrige borgere. Ønsker forældrene, efter reglerne om frit valg over kommunegrænserne, en dagtilbudsplads i en anden kommune end i de to beskæftigelseskommuner, er betalingskommunen den af de to beskæftigelseskommuner, hvortil forældrene henvender sig angående plads i dagtilbud over kommunegrænsen.

Sygedagpenge samt børnefamilieydelse og børnetilskud

348. I bekendtgørelse om opgørelse af beskæftigelseskrav og beregning af sygedagpenge m.v. (bekendtgørelse nr. 1791 af 27. december 2018) er der fastsat regler om handlekommune ved udbetaling af sygedagpenge.

Der henvises endvidere til den daværende Pensionsstyrelses vejledninger om lovvalg for så vidt angår retten til sociale ydelser til personer med bopæl i udlandet (se punkt 29).

Pensionisters flytning til udlandet

349. Tager en pensionist fast bopæl i udlandet, udøver Udbetaling Danmark de beføjelser, som kommunerne har efter pensionslovene, jf. § 62 i pensionsloven, § 56 i førtidspensionsloven (gammel) og den daværende Pensionsstyrelses vejledning om EU-reglerne om social sikring (se punkt 29).

Hjemkomst fra udlandet

350. En person, der efter at have boet i udlandet, kommer til Danmark, får opholdskommune der, hvor pågældende opholder sig, dvs. typisk i den kommune hvor pågældende bosætter sig. Så længe man opholder sig i udlandet, har man således ikke krav på, at en kommune her i landet som opholdskommune træffer afgørelse om hjælp, f.eks. tilbud om plejebolig. Se dog punkt 351 om Nordisk Konvention om Social Bistand og Sociale Tjenester.

Hvis en borger ved tilbagekomst til Danmark tager ophold på et tilbud efter servicelovens § 110, bliver en tidligere opholdskommune ikke frigjort fra sine fremtidige forpligtelser (se også punkt 358 om ophold på forsorgshjem efter servicelovens § 110).

Ankestyrelsens principafgørelse 14-15:

En tidligere opholdskommune bliver ikke frigjort fra sine fremtidige forpligtelser ved at en borger i en periode har været udrejst af Danmark.

Der skal som hovedregel for en person, der tager ophold på et § 110-tilbud, altid kunne findes en tidligere opholdskommune. Det er i den forbindelse uden betydning, om personen i en periode har været udrejst af Danmark.

En person, der ikke tidligere har haft ophold i Danmark, og som ved indrejse tager direkte ophold på en institution, som nævnt i retssikkerhedslovens § 9, stk. 7, får dog opholdskommune i den kommune institutionen er beliggende i.

Nordisk Konvention om Social Bistand og Sociale Tjenester

351. For nordiske statsborgere og andre personer, som har lovligt ophold i de nordiske lande gælder artikel 9 i Nordisk Konvention om Social Bistand og Sociale Tjenester. Konventionen trådte i kraft den 1. oktober 1996. Efter artikel 9 skal de ansvarlige myndigheder i de nordiske lande søge at medvirke til flytning, når en person med behov for behandling eller pleje af længere varighed ønsker at flytte fra et nordisk land til et andet nordisk land, som pågældende har en særlig tilknytning til, hvis flytningen vil forbedre pågældendes livssituation.

De ansvarlige myndigheder i til- og fraflytningslandene kan som led i aftalen træffe beslutning om fordeling af udgifterne til behandling eller pleje mellem myndighederne i de to lande.

Oplysninger om konventionen kan fås hos Udbetaling Danmark.

Færøerne og Grønland

§ 90. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Stk. 2. Børne- og socialministeren kan efter aftale med Færøernes landsstyre og Grønlands Naalakkersuisut fastsætte, at hjælp efter lov om social service til personer, der er visiteret til boformer eller boliger i Danmark efter regler fastsat i medfør af § 196, stk. 2, 1. pkt. i lov om social service, uanset denne lovs § 9, stk. 1, jf. stk. 2, ydes af den visiterende færøske eller grønlandske myndighed.

352. Ved visitation til boformer m.v. i Danmark af personer fra Grønland og Færøerne henvises til bestemmelserne i bekendtgørelse om døgnophold i tilbud i Danmark eller Grønland (bekendtgørelse nr. 647 af 31. maj 2017) samt bekendtgørelse om døgnophold i tilbud i Danmark eller på Færøerne (bekendtgørelse nr. 715 af 31. maj 2017).

Midlertidige ophold uden for den faste opholdskommune

§ 9 b. En person, som opholder sig midlertidigt uden for opholdskommunen har ret til personlig og praktisk hjælp efter § 83 i lov om social service i den kommune, hvor personen midlertidigt opholder sig, når personen forud for det midlertidige ophold er blevet bevilget personlig og praktisk hjælp i opholdskommunen. Døende, for hvem der efter § 119 i lov om social service udbetales plejevederlag i en anden kommune end opholdskommunen, har efter

§ 83 i lov om social service ret til personlig og praktisk hjælp i den kommune, hvor plejeforholdet finder sted, uanset om hjælp forud herfor er blevet bevilget af opholdskommunen.

Stk. 2. Plejevederlag og hjælp til sygeplejeartikler og lign., jf. §§ 120 og 122 i lov om social service, udbetales af den kommune, hvori plejeforholdet finder sted.

Stk. 3. En ægtefælle eller et barn, som opholder sig uden for opholdskommunen, jf. § 9, stk. 3, og § 9 a, stk. 2, har ret til nødvendig hjælp, uanset at opholdet ikke er midlertidigt. Hjælpen gives af den kommune, hvor familiemedlemmet aktuelt har ophold.

Kontantydelse

353. Opholdskommunens pligt til at yde længerevarende forsørgelsesydelse, f.eks. pension, kontanthjælp, sygedagpenge m.v. fortsætter uændret, selv om den berettigede på grund af ferie (f.eks. i sommerhus), højskoleophold, hospitalsindlæggelse og lignende, opholder sig midlertidigt i en anden kommune. Det er herved en forudsætning, at borgeren fortsat har tilknytning til opholdskommunen, typisk har bevaret sin bolig der. Et tidsbegrænset ophold i en kommune indebærer således ikke, at den midlertidige opholdskommune overtager handlekommuneforpligtelsen. Der kan ved vurderingen af opholdets karakter lægges vægt på varigheden af opholdet i kommunen.

Ankestyrelsens principafgørelse R-5-03:

En husvild kvinde var af A Kommune bevilget ophold på hotel i B Kommune.

Ankestyrelsen fandt, at kvinden havde fået ny opholdskommune i B Kommune, da hun på 10. måned stadig havde fysisk ophold i B Kommune, og da hun ikke længere havde nogen tilknytning til A Kommune.

Forpligtelsen for en kommune til at yde hjælp i nødstilfælde antages at gælde uden lovbestemmelse. Forpligtelsen hviler på en forudsætning om, at der ydes den nødvendige hjælp til borgere, som er i en eller anden form for nød. I andre tilfælde, er det den sædvanlige opholdskommune, der yder hjælpen. Se punkt 344 om øjeblikkelig hjælp til børn.

Personlig og praktisk hjælp og madservice

354. Efter § 9 b, stk. 1, har en person med midlertidigt ophold uden for opholdskommunen ret til personlig og praktisk hjælp efter § 83 i serviceloven. Det forudsættes, at der er bevilget personlig og praktisk hjælp i opholdskommunen. Døende, der udbetales plejevederlag efter servicelovens § 119 i en anden kommune end opholdskommunen, har dog ret til personlig og praktisk hjælp i den kommune, hvor plejeforholdet finder sted, uanset om hjælp forud herfor er blevet bevilget af opholdskommunen.

Den midlertidige opholdskommunes handleforpligtelse gælder, uanset om opholdet skyldes familiebesøg, sommerhusophold, højskoleophold eller andet. Det afgørende er opholdets midlertidige karakter.

Den midlertidige kommune træffer afgørelse om, hvilken konkret hjælp der er nødvendig for borgeren. Afgørelsen træffes af den midlertidige opholdskommune i forhold til det lokale serviceniveau. I det omfang lovgivningen giver borgerne valgmuligheder, vil dette også gælde for borgere, som opholder sig midlertidigt i kommunen.

§ 9 c, stk. 7, i retssikkerhedsloven giver den midlertidige handlekommune mulighed for at få refunderet udgifterne til personlig og praktisk hjælp m.v. i opholdskommunen.

Hjælpe midler

355. Den midlertidige opholdskommunes handleforpligtelse efter § 9 b omfatter personlig og praktisk hjælp og madservice efter § 83 i serviceloven. Det er som alt overvejende hovedregel opholdskommunen, som stiller hjælpemidler til rådighed - også under midlertidige ophold i en anden kommune. Endvidere kan den midlertidige handlekommune efter omstændighederne være forpligtet til at stille et hjælpemiddel til rådighed, når det sker af hensyn til denne kommunes tilrettelæggelse af hjemmehjælp til en borger under det midlertidige ophold i kommunen.

Ankestyrelsens principafgørelse R-4-06:

En gift mands længerevarende ophold i et sommerhus i B kommune som følge af helbreds-mæssige vanskeligheder kunne ikke bevirke, at den fælles bopæl i A kommune måtte anses for opgivet. Ankestyrelsen lagde vægt på, at ægtefæller havde opholdskommune, hvor den fælles bopæl var.

Ankestyrelsen lagde endvidere vægt på, at familiens situation ikke var udtryk for, at ægtefællerne havde ønsket at etablere sig i hver sin bolig. Familien havde derimod ønsket at bevare den fælles bolig og tilknytningen til kommunen dér, ligesom de var folkeregister-tilmeldt (bopælsregistreret i CPR) dér. Det længerevarende ophold i sommerhuset havde således alene relation til mandens helbreds vanskeligheder.

Ankestyrelsens principafgørelse R-6-02:

Ankestyrelsen fandt, at A kommune var forpligtet til at stille nødvendige hjælpemidler - herunder en plejeseng - til rådighed for ansøgeren også under dennes midlertidige ophold i sommerhus i B kommune, hvor ansøgeren modtog hjemmehjælp. Ankestyrelsen lagde til grund at ansøgeren med rette var bevilget plejeseng som hjælpemiddel, og at bevillingen ikke skyldtes sommerhuskommunens forhold.

Begrundelsen for afgørelsen var, at A kommune var opholdskommune for ansøgeren, idet han havde fast bopæl i A kommune. Under opholdet i sommerhuset var A kommune uændret opholdskommune, mens B kommune var midlertidig opholdskommune.

Ankestyrelsens principafgørelse R-4-00:

Den faste opholdskommune skulle behandle en ansøgning om elektrisk plejeseng til anvendelse i sommerhus i anden kommune, fordi ansøgningen var begrundet i ansøgers egne permanente behov og ikke hensynet til sommerhuskommunens tilrettelæggelse af fx hjemmehjælp til ansøger under opholdet i sommerhuset.

I de tilfælde hvor et hjælpemiddel bevilges af hensyn til borgerens daglige pleje, og hvor hjælpen foretages af hjælpere ansat af borgeren med økonomisk støtte fra borgerens faste opholdskommune, er det borgerens faste opholdskommune, som har forpligtelsen til at behandle ansøgningen om hjælp.

356. Hvis der opstår et akut behov for et helt specielt hjælpemiddel, skal opholdskommunen tilkende det nødvendige hjælpemiddel, hvis betingelserne efter servicelovens § 112 i øvrigt er opfyldt.

Plejevederlag m.v.

357. Efter § 9 b, stk. 2, er det den kommune, hvor plejeforholdet efter servicelovens § 119 finder sted, som skal udbetale plejevederlaget. Dette gælder, selvom den plejekrævende ikke har opgivet sin hidtidige bopæl og kun opholder sig midlertidigt i den kommune, hvor plejeforholdet foregår. Til gengæld er der mulighed for refusion for udgiften til plejevederlag fra den plejekrævenes opholdskommune, jf. § 9 c, stk. 7.

Ophold på boformer m.v. som led i en social indsats

358. Ved ophold uden for opholdskommunen som led i en social indsats, f.eks. midlertidige ophold i en boform efter servicelovens §§ 107, 109 og 110, kan der være tvivl om, hvilken kommune der er opholdskommune.

Bevarer borgeren i disse tilfælde tilknytningen til den hidtidige opholdskommune, typisk i form af bolig, bevirker det midlertidige ophold ikke, at den kommune, hvor tilbuddet fysisk ligger, bliver opholdskommune. Disse tilfælde svarer til ovennævnte tilfælde, hvor en borger tager på ferie.

Hvis tilknytningen til den tidligere kommune er ophørt, f.eks. fordi boligen ikke er opretholdt, eller at det indgår i en handleplan, at borgeren skal udsluses til en bolig i en ny kommune på et senere tidspunkt, er udgangspunktet, at den kommune, hvor boformen ligger, er opholdskommune. Med borgerens samtykke kan den hidtidige kommune, jf. retssikkerhedslovens § 9, stk. 6, indgå aftale med den nye kommune om at forblive handlekommune (se punkt 359). Dette kan f.eks. være hensigtsmæssigt, når den tidligere opholdskommune i forvejen yder refusion i forhold til indsatsen.

For så vidt angår ydelser efter serviceloven, vil den oprindelige kommune også uden aftale være handlekommune, når opholdet i botilbuddet er etableret ved medvirken fra den oprindelige opholdskommune eller anden offentlig myndighed, herunder forstanderen på et botilbud efter servicelovens §§ 109 eller 110, jf. lovens § 9, stk. 7 (se punkt 367 og 368). Den oprindelige opholdskommune bevarer også handlepligten for ydelser efter serviceloven for personer med ophold i en anden kommune i tilbud for veteraner omfattet af lovens § 9, stk. 9, (se punkt 370).

Særligt for forsorgshjem efter servicelovens § 110, og for veterantilbud omfattet af § 9, stk. 9, følger det af § 9 c, stk. 10 og 11, at beliggenhedskommunen for tilbuddet ikke overtager rollen som oprindelig opholdskommune i relation til fremtidige betalinger af mellemkommunal refusion for en beboer, der flytter fra forsorgshjemmet eller veterantilbuddet (se henholdsvis punkt 404 og 413 og punkt 406, 407 og 414). Denne forpligtelse fastholdes hos den kommune, der kan fastlægges som opholdskommune efter § 9, stk. 1, dvs. den kommune hvor den pågældende senest har boet eller haft sædvanligt ophold – og ikke kun på et forsorgshjem eller i et veterantilbud. Først når borgeren har erhvervet en ny opholdskommune efter § 9, stk. 1, ved bopæl eller sædvanligt ophold, ophører den oprindelige opholdskommune med at være betalingskommune.

Det samme gælder den oprindelige kommunes handlepligt efter serviceloven, jf. retssikkerhedslovens § 9, stk. 7, og stk. 8, 2. pkt. samt stk. 9 og stk. 10, 2. pkt., (se punkt 381).

Selv om en borger har opholdt sig i udlandet i en periode, bliver en tidligere opholdskommune ikke frigjort, hvis borgeren ved hjemkomsten til Danmark tager ophold på et forsorgshjem efter servicelovens § 110 (se også punkt 350).

Ankestyrelsens principafgørelse 14-15:

En tidligere opholdskommune bliver ikke frigjort fra sine fremtidige forpligtelser ved at en borger i en periode har været udrejst af Danmark.

Der skal som hovedregel for en person, der tager ophold på et § 110-tilbud, altid kunne findes en tidligere opholdskommune. Det er i den forbindelse uden betydning, om personen i en periode har været udrejst af Danmark.

En person, der ikke tidligere har haft ophold i Danmark, og som ved indrejse tager direkte ophold på en institution, som nævnt i retssikkerhedslovens § 9, stk. 7, får dog opholdskommune i den kommune institutionen er beliggende i.

Adgang til at aftale, at tidligere opholdskommune er handlekommune

359. Der er efter retssikkerhedslovens § 9, stk. 6, og § 9 a, stk. 6, mulighed for at aftale, at en tidligere opholdskommune fortsat skal være handlekommune, når der foreligger særlige grunde. Borgeren skal give sit samtykke til aftalen. Aftalen kan ikke indbringes for Ankestyrelsen.

En aftale om, at en anden kommune end opholdskommunen skal være handlekommune, skal omfatte alle former for hjælp til borgeren. Kommunerne kan således ikke aftale, at pligten til at være handlekommune kun omfatter visse former for hjælp efter den sociale lovgivning.

360. Det kan ikke beskrives udtømmende, hvornår der foreligger særlige grunde til at aftale, at en tidligere opholdskommuneskal være handlekommune. De momenter, der bør lægges vægt på, er blandt andet, om:

- Der er behov for en fortsat social indsats over for borgeren.
- Aftalen er med til at sikre en kontinuitet i den sociale indsats.
- Flytningen er et led i den tidligere kommunes sociale indsats, og der f.eks. er tale om, at pågældende efter kortere eller længere tid skal videre enten tilbage til den tidligere kommune eller udsluses til en anden kommune.

Det er ikke nødvendigt, at der er tale om ophold i en boform efter serviceloven. Det kan også være et privat organiseret tilbud, der tjener samme formål, når aftalen er med til at sikre en kontinuitet i sagsbehandling og hjælp til den pågældende.

Det er i praksis antaget, at der foreligger særlige grunde, når opholdet i den nye kommune f.eks. skyldes, at pågældende skal opholde sig i en institution under Kriminalforsorgen, i et behandlingscenter for stofmisbrugere, jf. servicelovens § 107, eller at pågældende optages på et forsorgshjem, jf. servicelovens § 110. I så fald vil den oprindelige opholdskommune også uden en aftale være handlekommune for ydelser efter serviceloven, jf. § 9, stk. 7 (se punkt 366-369).

Der kan også foreligge særlige grunde, når der er tale om en familie, der flytter tit, eller som led i en social indsats f.eks. får ophold i familiebehandling. I disse tilfælde kan de berørte kommuner med familiens samtykke aftale, at familiens sag bliver hos den tidligere kommune, der har lagt handlingsplanen, jf. § 9, stk. 6, så denne kommune fortsat kan være handlekommune. Det afskærer ikke familien fra at få øjeblikkelig hjælp i den aktuelle opholdskommune. For så vidt angår børn, der er anbragt uden for hjemmet, henvises til punkt 338.

Samtykke fra borgeren er en betingelse for at aftale, at tidligere opholdskommune er handlekommune

361. Det er en betingelse for at kunne aftale, at en tidligere opholdskommune er handlekommune, at borgeren giver sit samtykke. Der er ikke formkrav til samtykket. Borgeren skal informeres om virkningen af, at den tidligere kommune fortsat er handlekommune.

Det anbefales, at man fastsætter, hvor længe aftalen skal gælde. I forbindelse med handleplaner for de mest udsatte voksne anbefales det, at samtykket gælder, så længe handleplanen løber.

Når en borger giver samtykke til at aftale, at en anden kommune er handlekommune, har borgeren hermed ikke uden videre også givet samtykke til, at den aftalte handlekommune kan indhente oplysninger til behandling af sagen. Dette forudsætter et udtrykkeligt samtykke, jf. retssikkerhedslovens § 11 a (se punkt 116-118 om samtykke efter § 11 a).

Kommunens forpligtelse til at følge op ved flytning

362. Flytter en familie, mens den får hjælp fra kommunen, til en ny kommune, har den nye opholdskommune pligt til at yde den fornødne hjælp. Den nye opholdskommune bør imidlertid tage kontakt til den tidligere opholdskommune med henblik på at få oplysninger om status i indsatsen over for borgeren, f.eks. om der er en fastlagt plan for den sociale indsats, så sagen i videst muligt omfang kan følges op.

For at den nye opholdskommune kan indhente oplysninger, er det nødvendigt, at borgeren giver samtykke, jf. retssikkerhedslovens § 11 a (se punkt 116-118 om § 11 a).

For borgere med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne ophører kommunens indsats ikke alene, fordi borgeren flytter til en anden kommune. Er der f.eks. risiko for, at en ganske særlig social indsats ikke følges op af den nye kommune, fordi denne ikke kender borgeren eller familien, der er flyttet dertil, bør den tidligere opholdskommune sørge for, at den nye opholdskommune bliver gjort opmærksom på, at borgeren har behov for hjælp. Kommunen skal iagttage oplysningspligten overfor borgeren efter databeskyttelsesforordningens artikel 14, hvis der vil blive videregivet oplysninger, der indhentet hos andre end borgeren selv.

For familier med børn med behov for særlig støtte gælder en særlig regel om tværkommunal underretningspligt i § 152 i serviceloven. Den fastslår, at fraflytningskommunen skal underrette tilflytningskommunen, hvis en familie med et eller flere børn under 18 år flytter fra én kommune til en anden kommune, og fraflytningskommunen finder, at et eller flere børn har behov for særlig støtte. Underretningspligten gælder, uanset om barnet er anbragt uden for hjemmet, inden forældrene flytter. Reglen er beskrevet i vejledning om indsatser og særlig støtte til børn og unge og deres familier.

Om hjemviste sager se *Ankestyrelsens principafgørelse 108-15* gengivet i punkt 332.

Uenighed om forpligtelsen som opholdskommune

363. Der kan forekomme konkrete situationer, hvor §§ 9-9 b om opholdskommune ikke giver et umiddelbart svar på, hvilken kommune der er den rigtige opholdskommune og dermed som udgangspunkt handlekommune.

Hvis der mellem kommuner er uenighed om, hvilken kommune der i en sag er opholdskommune, og dermed som udgangspunkt handlekommune, er det vigtigt, at uenigheden ikke får konsekvenser for den borger, som har brug for hjælpen. § 9, stk. 12, fastslår derfor, hvilken kommune der skal fungere som opholdskommune for en borger, når flere kommuner ikke anser sig som rette handlekommune.

Efter § 9, stk. 12, er det den af de involverede kommuner, hvor borgeren er folkeregistertilmeldt, som skal påtage sig opholdskommuneforpligtelsen, indtil der er opnået enighed mellem kommunerne,

eller Ankestyrelsen har truffet afgørelse. Hvis borgeren ikke er tilmeldt nogen af kommunerne, vil en tidligere tilmelding i en af kommunerne være afgørende. Hvis borgeren aldrig har været tilmeldt nogen af kommunerne, er det ifølge bemærkningerne til lovforslaget til bestemmelsen (jf. lovforslag L 37 2005/1) den kommune, hvor borgeren aktuelt er tilmeldt, der må fungere som opholdskommune.

Kan der ikke opnås enighed mellem kommunerne, må uenigheden afgøres af Ankestyrelsen, jf. § 61.

Der er, ligeledes i § 9, stk. 12, hjemmel til, at den fungerende opholdskommune kan kræve refusion fra den kommune, som endelig udpeges som rette opholdskommune. Refusionen, der beregnes som refusion efter § 9 c, stk. 1, kan kræves for kommunens udgifter i den periode, hvor kommunen har påtaget sig handlepligten, og hvor uenigheden bestod.

Ankestyrelsens principafgørelse R-5-07:

A kommune havde som folkeregisterkommune med rette udbetalt hjælp til en ansøger. Da A kommune ikke mente at være opholdskommune for ansøger, rettede kommunen henvendelse til B kommune om mellemkommunal refusion. B kommune meddelte afslag herpå.

Ankestyrelsen fandt, at A kommune havde ret til mellemkommunal refusion, såfremt det sociale nævn vurderede, at B kommune havde været rette opholdskommune for ansøger.

A kommune havde tidligst ret til refusion fra det tidspunkt, hvor kommunen første gang rettede henvendelse til B kommune om opholdskommunespørgsmålet.

Ankestyrelsen hjemviste spørgsmålet om opholdskommune til nævnet.

364. Der kan tilsvarende opstå uenighed mellem to kommuner om, hvorvidt en oprindelig opholdskommune efter retssikkerhedslovens § 9, stk. 7, er handlekommune for ydelser efter serviceloven for personer, der har fået ophold i botilbud i en anden kommune, ligesom der kan opstå uenighed om, hvilken kommune der er handlekommune efter serviceloven for en person med ophold i et veterantilbud omfattet af retssikkerhedslovens § 9, stk. 9. I disse tilfælde har den kommune, hvor borgeren har eller senest har haft folkeregisteradresse tilsvarende pligt til at fungere som handlekommune, indtil uenigheden er afklaret (se nærmere punkt 363).

Folkeregisteradresse (bopælsregistrering i CPR)

365. Bopælsregistrering i CPR er ikke afgørende for retten til hjælp og udgør kun et moment, i fastlæggelsen af hvilken af flere kommuner, der er handlekommune.

Det fremgår af administrativ praksis om spørgsmålet om handlekommune, at det ikke er et krav i den sociale lovgivning, at borgeren skal være bopælsregistreret med adresse i kommunen, og at en myndighed ikke kan give afslag på hjælp alene med henvisning til, at en borger ikke er bopælsregistreret i kommunen. Det er dog sædvanlig praksis, at myndighederne - bortset fra særlige og navnlig akutte situationer - sikrer sig, at borgeren er bopælsregistreret i CPR i kommunen. Dette sker af administrative grunde, bl.a. for at reducere risikoen for, at personer uberettiget får tildelt hjælp fra to kommuner. Det fremgår desuden af administrativ praksis, at hvis en borger ikke har taget egentlig ophold i kommunen, og borgerens tilstedeværelse kun er tidsbegrænset, f.eks. for at søge bolig eller arbejde, er det forhold, at borgeren har anmeldt sig som tilflyttet kommunen og er blevet bopælsregistreret i CPR med adresse i den nye kommune, ikke i sig selv afgørende for, at borgeren får ny opholdskommune.

Et krav om bopælsregistrering efter CPR-loven ved ophold på en boform efter serviceloven ændrer ikke på en aftale efter § 9, stk. 6, og den tidligere opholdskommune kan således godt være handlekommune, uanset at borgeren er bopælsregistreret i CPR i den aktuelle opholdskommune, ligesom en kommune kan være handlekommune efter § 9, stk. 7 eller 9 (se kapitel 34).

Kommunalt samarbejde i fælles social vagtordning

§ 9 d. Børne- og socialministeren kan efter ansøgning tillade, at forpligtelsen til at yde hjælp efter §§ 9 og 9 a overlades til en anden kommune, når overladelsen sker som led i en fælles social vagtordning.

366. § 9 d indeholder en bemyndigelse til børne- og socialministeren til at give tilladelse til, at kommunalbestyrelsen i en kommune overlader kompetencen til at træffe afgørelse i visse sociale sager til kommunalbestyrelsen i en anden kommune.

Det fremgår af forarbejderne til bestemmelsen (jf. lovforslag L 18 2003/1) at børne- og socialministeren kun kan give tilladelse til et afgrænset samarbejde om en social vagtordning. Ved en social vagtordning forstås at en eller flere kommuner i nærmere afgrænsede tidsrum, nat og weekend, overlader kompetencen til at træffe bindende afgørelse i uopsættelige sager til en anden kommune. Tilladelse kan kun gives på baggrund af en ansøgning fra samtlige kommuner, der ønsker at deltage i samarbejdet.

Kapitel 34

Sammenhæng mellem visitationskompetence og finansieringsansvar på det specialiserede socialområde - den oprindelige opholdskommune er handlekommune for hjælp efter serviceloven

§ 9. [...]

Stk. 2-6. [...]

Stk. 7. Den oprindelige opholdskommune har uanset stk. 1 pligt til at yde hjælp efter lov om social service, når denne kommune eller anden offentlig myndighed har medvirket til, at personen i en anden kommune har fået ophold i

- 1) boformer efter §§ 107-110 og 192 i lov om social service,
- 2) boliger efter § 115, stk. 4, jf. § 105, stk. 2, i lov om almene boliger m.v.,
- 3) institutioner under sygehusvæsenet,
- 4) institutioner under Kriminalforsorgen eller
- 5) boliger, boformer m.v., der træder i stedet for og kan sidestilles med boformer m.v. under nr. 1-4.

Stk. 8. Pligten efter stk. 7 består, så længe personen har ophold i det pågældende botilbud eller et tilsvarende botilbud eller et tilbud omfattet af stk. 9. Pligten til at yde hjælp i anledning af en persons ophold i en boform efter § 110 i lov om social service består dog, indtil den pågældende har erhvervet ny opholdskommune.

Stk. 9. Den oprindelige opholdskommune har uanset stk. 1 pligt til at yde hjælp efter lov om social service, når en person har fået ophold i en anden kommune i

- 1) en af KFUM's soldaterrekreationer drevet af KFUMs Soldatermission,

2) et veteranhjem drevet af Fonden Danske Veteranhjem eller

3) Veteranbo drevet af KFUMs Soldatermission.

Stk. 10. Pligten efter stk. 9 består, så længe personen har ophold i det pågældende tilbud, et andet tilbud omfattet af stk. 9 eller et botilbud omfattet af stk. 7. Pligten til at yde hjælp består dog, indtil den pågældende har erhvervet ny opholdskommune.

Stk. 11. Kommunalbestyrelsen i en kommune, der efter stk. 7 eller 9 har pligt til at yde hjælp til en person efter lov om social service, kan efter aftale med opholdskommunen, jf. stk. 2, bemyndige denne til helt eller delvis at varetage udøvelsen af sine opgaver i forhold til den pågældende.

Stk. 12. Opstår der uenighed mellem to eller flere kommuner om, hvilken kommune der er en persons opholdskommune, må den af de uenige kommuner, som personen har eller senest har haft folkeregisteradresse i, fungere som opholdskommune, indtil det er afklaret, hvilken kommune der er rette opholdskommune. Når rette opholdskommune er blevet bestemt, og den fungerende opholdskommune ikke er personens opholdskommune, yder opholdskommunen refusion for den fungerende opholdskommunes udgifter i den periode, hvor uenigheden har bestået. Refusionen beregnes som refusion efter § 9 c, stk. 1.

Stk. 13. Stk. 12 finder tilsvarende anvendelse, hvis der opstår uenighed mellem to kommuner om, hvilken kommune der har pligt til at yde hjælp, jf. stk. 7 og 9 og § 9 a, stk. 7.

§ 9 a. [...]

Stk. 2-6. [...]

Stk. 7. Har en ung under 18 år selvstændig opholdskommune efter stk. 4, 2. eller 3. pkt., bevarer denne kommune uanset § 9, stk. 1, pligten til at yde hjælp efter lov om social service, når den unge fylder 18 år, hvis kommunen eller anden offentlig myndighed har medvirket til, at den pågældende i umiddelbar forlængelse af anbringelsen får ophold i en boform omfattet af § 9, stk. 7, eller hvis den pågældende ved det fyldte 18. år får opretholdt sin anbringelse i plejefamilie efter § 76 a i lov om social service. § 9, stk. 8, 11 og 13, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 8. Får en ung i umiddelbar forlængelse af sin opretholdte anbringelse i plejefamilie efter § 76 a i lov om social service ophold i en boform omfattet af § 9, stk. 7, bevarer den kommune, der efter stk. 7 har pligten til at yde hjælp efter lov om social service, denne pligt. § 9, stk. 8, 11 og 13, finder tilsvarende anvendelse.

367. Som en undtagelse til hovedreglen om, at opholdskommunen har pligt til at yde hjælp (se punkt 332), er det i § 9, stk. 7 og 9, og § 9 a, stk. 7 og 8, fastsat, at den oprindelige opholdskommune i bestemte tilfælde forbliver handlekommune og betalingskommune i relation til hjælp efter serviceloven, når en person får ophold i en boform m.v. i en anden kommune.

Særlige handlekommuneregler for voksne, der får ophold i boformer m.v. efter medvirken fra den oprindelige opholdskommune eller anden offentlig myndighed

368. Den oprindelige opholdskommune forbliver handlekommune i forhold til en person for ydelser efter serviceloven, når den pågældende person efter medvirken fra denne kommune eller anden offentlig myndighed får ophold i en ny kommune i en af de boformer eller institutioner, der er nævnt i bestemmelsen.

Det drejer sig om følgende boformer og institutioner:

- 1) boformer efter §§ 107-110 og 192 i serviceloven, (længerevarende og midlertidige botilbud, forsorgshjem og krisecentre samt plejehjem),
- 2) boliger efter § 115, stk. 4, jf. § 105, stk. 2, i lov om almene boliger m.v., (plejeboliger),
- 3) institutioner under sygehusvæsenet,
- 4) institutioner under Kriminalforsorgen eller
- 5) boliger, boformer m.v., der træder i stedet for og kan sidestilles med boformer m.v. under nr. 1-4.

Der er tale om de samme situationer, hvor den oprindelige opholdskommune efter § 9 c, stk. 2, nr. 1-5, har pligt til at betale mellemkommunal refusion for en række andre sociale ydelser (se punkt 396-398). Afgrænsningen af de nævnte fem kategorier af boformer er således den samme som efter § 9 c, stk. 2, nr. 1-5. Herunder også afgrænsningen af, i hvilket omfang ophold i egen bolig med betydelig hjælp kan sidestilles med en boform efter nr. 1-4 (se punkt 398).

Ankestyrelsens principafgørelse 58-17 om boligtype der sidestilles med boliger omfattet af § 9, stk. 7, nr. 1-4, er gengivet i punkt 398.

Også spørgsmålet om medvirken afklares på samme måde som efter denne bestemmelse (om praksis se punkt 396). En borger, der er optaget i en boform efter servicelovens §§ 109 eller 110 alene ved en afgørelse herom fra lederen af botilbuddet, vil være visiteret af "en anden offentlig myndighed". Det er lederen af et forsorgshjem/krisecenter, der træffer afgørelse om, hvornår formålet med opholdet er opfyldt, og borgeren derfor ikke længere er berettiget til at opholde sig på centeret.

Ankestyrelsens principafgørelse 28-14:

Det er lederen af et krisecenter, som har kompetencen til at træffe afgørelse om udskrivning fra krisecenteret på samme måde, som det efter serviceloven er lederen af et krisecenter, der træffer afgørelse om optagelse på centeret.

Det er lederen af krisecenteret, der træffer afgørelse om, hvornår formålet med opholdet er opfyldt, og borgeren derfor ikke længere er berettiget til at opholde sig på centeret.

Ankestyrelsen har lagt vægt på, at personer på krisecenter er en særligt udsat gruppe, hvor der er selvmøderprincip, mulighed for anonymitet, ingen geografisk begrænsning og halv statsrefusion for udgifterne.

Kommunen har således ikke kompetence til at træffe afgørelse om ophør af ophold på krisecenter, men kommunen skal under opholdet yde den nødvendige hjælp, herunder udarbejde en handleplan.

Ankestyrelsens principafgørelse 59-17:

En borger, som ikke har egen bolig eller ikke kan opholde sig dér, skal tilbydes midlertidigt ophold i en boform (forsorgshjem). Det er lederen af forsorgshjemmet, der træffer afgørelse om optagelse og udskrivning.

Forsorgshjemmets rolle

Det er kommunens ansvar at sikre, at borgeren under og efter opholdet modtager den hjælp, borgeren har behov for. Kommunen er derfor afhængig af, at forsorgshjemmet orienterer om borgerens ophold. Det skal ske senest 3 dage efter optagelsen. Herefter skal forsorgshjemmet og kommunen hurtigst muligt indlede et samarbejde for at sikre en helhedsorienteret indsats.

Forsorgshjemmet kan tilbyde en lang række ydelser under opholdet som fx rådgivning, omsorg og pleje. Derudover kan forsorgshjemmets leder bevilge efterforsorg til de beboere, der flytter i egen bolig. Ved efterforsorg kan forsorgshjemmet bevare kontakten og give råd og vejledning til tidligere beboere, fx ved at en tidligere beboer fortsat kan komme på forsorgshjemmet og benytte sig af forsorgshjemmets beskæftigelses- eller omsorgstilbud. Forsorgshjemmet danner dermed en base for de tidligere beboere, der er i udslusning eller er flyttet i eget hjem. Efterforsorg er et supplement til den hjælp, kommunen yder borgeren, og ydes i en begrænset periode.

Forsorgshjemmets leder kan alene bevilge efterforsorg, når det sker i direkte forlængelse af borgerens ophold på stedet. Søger borgeren om efterforsorg uden forudgående ophold, skal ansøgningen behandles af kommunen efter servicelovens øvrige regler om støtte i eget hjem.

Kommunens forpligtelser under og efter ophold på forsorgshjemmet

Opholdskommunen har pligt til at yde hjælp til borgeren. Når en borger flytter ind på et forsorgshjem i en anden kommune, er det borgerens tidligere opholdskommune, der fortsat har pligt til at yde hjælp efter serviceloven og afholde udgifterne hertil. Den tidligere opholdskommune er også forpligtet til at betale mellemkommunal refusion for udgifter efter andre love.

Den tidligere opholdskommune bevarer handlepligten under borgerens ophold på forsorgshjem. Det indebærer, at den tidligere opholdskommune skal give borgeren den nødvendige hjælp ved udflytning. Hvis en borger efter flytning fra forsorgshjemmet får ophold i en boform efter serviceloven eller modtager botilbudslignende støtte i eget hjem, bevarer den tidligere opholdskommune handlepligten efter serviceloven.

Den støtte, som borgeren modtager fra forsorgshjemmet i form af efterforsorg, vil indgå i vurderingen af, om den støtte, borgeren modtager i eget hjem, kan sidestilles med et botilbud.

Når den tidligere opholdskommune ikke har hjulpet borgeren under opholdet på forsorgshjemmet og dermed heller ikke har ydet hjælp ved udflytningen fra forsorgshjemmet, har den ikke medvirket til borgerens ophold i egen bolig. Den tidligere opholdskommune har i så fald ikke længere pligt til at handle eller afholde udgifterne til borgeren.

Der kan dog være grundlag for refusion efter reglerne om passivitet, hvis betingelserne herfor i øvrigt er opfyldt. Det vil sige, at den tidligere kommune skal have været bekendt med borgerens behov for støtte, og at det var åbenbart, at kommunen burde have grebet ind.

I sag nr. 1 ophævede Ankestyrelsen kommunens afgørelse om afslag på efterforsorg til en borger, da kommunen ikke havde kompetence til at træffe afgørelsen. Ankestyrelsen lagde vægt på, at afgørelser om optagelse på forsorgshjem og efterforsorg i forlængelse heraf alene kan træffes af lederen af opholdsstedet.

I sag nr. 2 ændrede Ankestyrelsen A Kommunes afgørelse om afslag på refusion. Ankestyrelsen var enig med A Kommune i, at A Kommune ikke havde medvirket til borgerens flytning til B Kommune. Det var dog tydeligt på tidspunktet for borgerens flytning fra forsorgshjemmet, at borgeren havde behov for støtte i eget hjem for at kunne klare sig. Til trods for sit kendskab til borgeren valgte A Kommune at stoppe hjælpen fra borgerens støttekontaktperson. A Kommune henviste i stedet for borgeren til at søge støtte i B Kommune. A Kommune havde herved forholdt sig passiv i en sådan grad, at det udløste refusionspligt.

369. Bestemmelsen omfatter ikke andre situationer end de nævnte. Såvel betingelsen om medvirken som betingelsen om, at der skal være tale om en af de nævnte boformer skal således være opfyldt.

Handlekommunereglen i § 9, stk. 7, gælder heller ikke de situationer, hvor en ældre eller en borger med funktionsnedsættelse, der er visiteret til en ældre- eller plejebolig af sin opholdskommune, selv vælger i stedet at flytte til et tilsvarende botilbud i en anden kommune efter reglerne om frit valg, jf. retssikkerhedslovens § 9 c, stk. 5, eller vælger at flytte i friplejebolig i en anden kommune efter lov om friplejeboliger. I disse tilfælde er det borgerens aktuelle opholdskommune, der er handlekommune også for ydelser efter serviceloven, jf. hovedreglen i § 9, stk. 1. Den oprindelige opholdskommune betaler mellemkommunal refusion efter § 9 c, stk. 5 (se punkt 408).

Særlige handlekommuneregler for personer, der har fået ophold i veteran tilbud

370. Den oprindelige opholdskommune forbliver efter § 9, stk. 9, handlekommune for ydelser efter serviceloven, i forbindelse med ophold i en af KFUM's soldaterrekreationer drevet af KFUMs Soldatermission, et veteranhjem drevet af Fonden Danske Veteranhjem eller Veteranbo drevet af KFUMs Soldatermission.

Reglen svarer til, hvad der gælder i forhold til personer med ophold i forsorgshjem, herberger o. lign. efter servicelovens § 110, jf. punkt 368 og 369, men gælder uanset om en offentlig myndighed har medvirket til opholdet.

Den oprindelige opholdskommune bevarer handlepligten efter serviceloven, uanset om veteranen har bevaret eller opgivet tilknytningen til den tidligere kommune, og uanset længden af opholdet i veteran tilbud.

Ordningen gælder alle personer, der tager ophold i et veteran tilbud, dvs. også pårørende, der sammen med en veteran er flyttet ind i Veteranbo, og pårørende, der tager ophold på veteranhjemmene - uanset om dette eventuelt måtte ske uden veteranen – og som måtte have behov for hjælp efter serviceloven. For eventuelle børn og unge under 18 år, der med forældre tager ophold i Veteranbo, gælder dog de særlige regler om opholdskommune og handlekommune for personer under 18 år, der er fastsat i retssikkerhedslovens § 9 a. Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, jf. lovforslag L 129 2015/1.

Unge, anbragt uden for hjemmet, der fylder 18 år

371. Ud over de tilfælde, der er omfattet af § 9, stk. 7 (se punkt 368), forbliver den oprindelige opholdskommune handlekommune efter serviceloven i de tilfælde, hvor en ung, der fylder 18 år, i umiddelbar forlængelse af en anbringelse uden for hjemmet i et anbringelsessted for børn og unge får ophold i et af de nævnte botilbud for voksne, som nævnt i § 9, stk. 7. Det er fastsat i lovens § 9 a, stk. 7.

Bestemmelsen gælder, uanset om boformen for voksne ligger i den kommune, hvor den unge hidtil har været anbragt eller i en anden kommune.

Samme regel gælder, hvis den unge i umiddelbar forlængelse af en anbringelse ved det fyldte 18. år får opretholdt sin anbringelse i plejefamilie efter servicelovens § 76 a, og hvis den unge i umiddelbar forlængelse af en sådan opretholdt anbringelse får ophold i en boform for voksne efter § 9, stk. 7. Det sidste fremgår af § 9 a, stk. 8.

Når dette ikke er tilfældet, får den unge ny opholds- og handlekommune på 18-års dagen i den kommune, hvor den unge bor på dette tidspunkt (se punkt 332). Skulle den unge på et senere tidspunkt få ophold i en boform som nævnt i § 9, stk. 7, finder § 9 a, stk. 7 og 8, ikke anvendelse. Hvilken kommune, der er handlekommune for den pågældende, afgøres i sådanne situationer efter hovedreglen i § 9, stk. 2. Hvis den pågældende på dette senere tidspunkt får ophold i en boform i den kommune, hvor vedkommende bor på dette tidspunkt, vil denne kommune altså forblive opholdskommune, handlekommune og betalingskommune, jf. hovedreglen i § 9, stk. 1. Hvis den pågældende får ophold i en tredje kommune, kan der blive tale om, at den kommune, hvor vedkommende boede ved visitationen til et voksentilbud, forbliver handlekommune og betalingskommune, hvis betingelserne herfor efter § 9, stk. 7, er opfyldt.

Ankestyrelsens principafgørelse 84-15:

Det er den aktuelle opholdskommune, der behandler og tilkender førtidspension for unge, hvor det er helt åbenbart, at borgeren skal have tilkendt pension ved sit fyldte 18. år. Dette gælder uanset, at der er en anden kommune, der efter serviceloven er handlekommune.

Reglerne om, hvilken kommune der skal behandle en førtidspensionssag, følger af retssikkerhedslovens bestemmelser om opholds- og handlekommune.

Typisk er opholds- og handlekommunen den samme kommune, jf. retssikkerhedslovens § 9, stk. 1.

I særlige tilfælde, som ved anbragte unge, kan der være flere kommuner involveret, og flere kommuner, der behandler ansøgninger om hjælp til borgeren.

Unge, der er anbragt uden for hjemmet i en anden kommune end den oprindelige opholdskommune, og som fortsat har ophold på en boform mv. efter retssikkerhedslovens § 9, stk. 7, efter det fyldte 18. år, har en aktuel opholdskommune, der yder hjælp efter den sociale lovgivning, jf. retssikkerhedslovens § 9, stk. 1, og en handlekommune, der træffer afgørelse om hjælp efter servicelovens regler, jf. retssikkerhedslovens § 9, stk. 7.

Den aktuelle opholdskommune behandler ansøgninger om hjælp efter den øvrige sociale lovgivning, som f.eks. en sag om tilkendelse af pension.

I tilfælde, hvor det er åbenbart formålsløst at udvikle arbejdsevnen, og den unge derfor skal have tilkendt pension ved det fyldte 18. år, er det handlekommunen, der har ansvaret for, senest 6 måneder før den unge fylder 18 år, at revidere handleplanen og med samtykke oversende sagen til den aktuelle opholdskommune, jf. servicelovens § 68, stk. 13. Den aktuelle opholdskommune har herved mulighed for at oplyse sagen, før den unge fylder 18 år, og træffe afgørelse om førtidspension, når den unge fylder 18 år.

Unge anbragt uden for hjemmet før 1. juli 2003

372. Reglen gælder også for unge, der før den 1. juli 2003 er anbragt uden for hjemmet i et anbringelsessted for børn og unge. Det er fastsat i § 4 i lov nr. 550 af 26. maj 2010 om ændring af retssikkerhedsloven og andre love (sammenhæng mellem visitationskompetence og finansieringsansvar på det specialiserede socialområde).

For disse unge er den kommune, der var opholdskommune den 30. juni 2003 fortsat opholdskommune, indtil anbringelsen ophører eller den unge fylder 18 år. Hvis en sådan ung i umiddelbar forlængelse af en anbringelse uden for hjemmet får ophold i et af de nævnte botilbud for voksne, påhviler handlepligten efter serviceloven den kommune, der, indtil den unges fyldte 18 år, var refusionspligtig efter overgangsreglen i § 4, stk. 4, 3. pkt., i lov nr. 1168 af 19. december 2003 om ændring af retssikkerhedsloven og andre love (præcisering af opholdskommune, mellemkommunal refusion ved ophold uden for opholdskommunen og mellemkommunal refusion af førtidspension ved flytning, tilladelse til kommunalt samarbejde om sociale rådighedsvagter samt godtgørelse til medlemmer af de regionale udviklingsråd).

373. Hvis denne kommune ikke umiddelbart forud herfor, dvs. indtil den unge fyldte 18 år, var opholdskommune for den unge, men alene betalingskommune, kan kommunen dog, inden den unge fylder 18 år, træffe afgørelse om ikke at overtage handlepligten efter serviceloven. Træffes en sådan afgørelse, bliver den kommune, der bliver den unges opholdskommune, når den unge fylder 18 år, også handlekommune efter serviceloven, og den refusionspligtige kommune skal betale refusion til opholdskommunen for udgifter til den unge efter serviceloven.

En afgørelse om ikke at overtage handlepligten kan indbringes for Ankestyrelsen.

Tilbud til unge fra 18 til 22 år (efterværn)

374. § 9 a, stk. 7, gælder ikke, hvis en ung har ret til tilbud efter servicelovens § 76 i forlængelse af en anbringelse (efterværn). I så fald får den unge ny opholds- og handlekommune på 18-årsdagen i den kommune, hvor den unge bor eller sædvanligvis opholder sig. Det er herunder den unges nye opholds- og handlekommune ved det 18. år, der skal bevilge tilbuddet, jf. også servicelovens § 68, stk. 14. Den unges tidligere opholdskommune, som har været anbringende kommune, er således ikke længere handlekommune efter det 18. år, medmindre den unge fortsat har ophold i denne kommune. Om betalingspligten under efterværnet se punkt 401.

Handlepligten omfatter al hjælp og alle forpligtelser efter serviceloven

375. Handlekommunereglerne i § 9, stk. 7 og 9, og § 9 a, stk. 7 og 8, omfatter alle ydelser efter serviceloven og alle kommunens forpligtelser efter serviceloven til personer, der får ophold i de nævnte kategorier af botilbud m.v. efter medvirken fra den oprindelige opholdskommune eller anden offentlig myndighed og ophold uden sådan medvirken for så vidt angår veteran tilbud. Det er den oprindelige opholdskommune, der ikke blot finansierer, men også træffer afgørelse om alle ydelser efter serviceloven af bl.a. personlig hjælp, omsorg og pleje, økonomiske tilskud, misbrugsbehandling, aktivitets- og samværstilbud,

botilbud og hjælpemidler. Handlepligten omfatter også rådgivning og vejledning efter serviceloven samt det personrettede tilsyn efter servicelovens § 148 med hensyn til de tilbud efter serviceloven, der er truffet afgørelse om i forhold til den enkelte. Den oprindelige opholdskommune skal herunder løbende følge de enkelte sager for at sikre sig, at hjælpen fortsat opfylder sit formål.

Borgerens rettigheder efter serviceloven

376. Borgernes rettigheder efter serviceloven i forhold til handlekommunen er de samme, uanset om kommunen er handlekommune efter § 9, stk. 7 eller 9, eller opholds- og handlekommune efter hovedreglen i § 9, stk. 1.

Den oprindelige opholdskommune, der er handlekommune efter § 9, stk. 7 eller 9, eller § 9 a, stk. 7 eller 8, over for en borger, skal administrere hjælpen efter servicelovens gældende regler og kommunens serviceniveau. Afgørelser om hjælp efter serviceloven skal altså træffes efter en konkret, individuel vurdering af den enkeltes behov inden for rammerne af servicelovens regler. Kommunen skal således yde hjælp i samme omfang til de borgere, den har handlepligten for efter § 9, stk. 7 og 9, og § 9 a, stk. 7 og 8, som til de borgere, der bor i kommunen, og som den er handlekommune for i relation til hjælp efter serviceloven.

377. Mulighederne for revisitation af hjælp efter serviceloven er også de samme for alle de borgere, en kommune er handlekommune for. En kommune, der er handlekommune efter serviceloven efter § 9, stk. 7, eller § 9 a, stk. 7 eller 8, vil derfor ikke kunne beslutte flytning for borgere, der har ophold i et botilbud i en anden kommune, i videre omfang end kommunen kan for borgere, der er visiteret til et botilbud inden for kommunens grænser.

Klageadgang

378. Borgere, der har handlekommune efter § 9, stk. 7 og 9, eller § 9 a, stk. 7 eller 8, har som andre modtagere af hjælp efter serviceloven adgang til at klage til Ankestyrelsen over afgørelser efter serviceloven og over den konkrete indsats, som er omfattet af servicelovens § 3, stk. 2.

Klager skal indgives til den oprindelige opholdskommune, der er handlekommune efter serviceloven.

Helhedsorienteret indsats og borgerens medvirken

379. Handlekommunereglerne i § 9, stk. 7 og 9, og § 9 a, stk. 7 og 8, omfatter ikke ydelser efter anden lovgivning end serviceloven. For så vidt angår andre sociale og beskæftigelsesmæssige ydelser, som f.eks. ydelser efter aktivloven, træffes afgørelser af borgerens aktuelle opholdskommune med mulighed for mellemkommunal refusion efter § 9 c, stk. 2 og 3, jf. stk. 1.

Reglerne nødvendiggør således, som anført i lovforarbejderne, (jf. lovforslag L 169 2009/1), at to involverede kommuner vedrørende en borger indgår i et konstruktivt samarbejde med henblik på at sikre helhed i indsatsen over for borgeren, jf. § 5 (se også punkt 382 om delegation og punkt 385 om ansvaret i forbindelse med delegation).

380. Den oprindelige opholdskommune vil efter retssikkerhedslovens § 10 have ansvaret for, at den er i besiddelse af tilstrækkelige oplysninger om borgerens forhold til at kunne træffe afgørelser efter serviceloven i forhold til borgeren og tage beslutninger om den konkrete indsats. Kommunen skal efter § 4 tilrettelægge sagsbehandlingen på en sådan måde, at borgeren har mulighed for at medvirke ved behandlingen af sin sag.

Udveksling af personoplysninger om borgeren kræver som hovedregel den pågældendes samtykke, jf. § 11 a. Borgeren skal endvidere efter § 4 have mulighed for at medvirke ved behandlingen af sin

sag. Det vil således være naturligt i forbindelse med inddragelsen af borgeren at bede om samtykke til, at oplysninger om borgeren kan udveksles mellem de to kommuner, i det omfang det er nødvendigt for at behandle borgerens ansøgninger og spørgsmål om hjælp i forhold til alle de muligheder, der findes, jf. § 5.

Handlepligtens ophør for den oprindelige opholdskommune

381. Den oprindelige opholdskommunes handlepligt efter serviceloven består, så længe personen har ophold i det pågældende botilbud eller et tilsvarende botilbud eller et veterantilbud. Det er fastsat i § 9, stk. 8 og 10, og § 9 a, stk. 7 og 8.

Særligt om forsorgshjem og veterantilbud gælder, at pligten til at yde hjælp i anledning af en borgers ophold i en boform efter § 110 i serviceloven eller et veterantilbud omfattet af § 9, stk. 9, består, indtil den pågældende har erhvervet ny opholdskommune (se også punkt 345).

Det indebærer, at hvis en person i umiddelbar forlængelse af et ophold i et sådant tilbud i en periode er uden kendt opholdssted for herefter at søge en kommune om hjælp efter serviceloven, vil pligten til at yde en sådan hjælp fortsat påhvile den oprindelige opholdskommune og ikke beliggenhedskommunen for tilbuddet. Det fremgår af forarbejderne til § 9, stk. 10 (jf. lovforslag L 129 2015/1).

Bestemmelsen svarer til reglen om, hvor længe den aktuelle opholdskommune har ret til mellemkommunal refusion efter § 9 c, stk. 10 og 11 (se punkt 404-407).

Delegation

382. § 9, stk. 11, giver mulighed for, at den oprindelige opholdskommune, der bliver handlekommune efter serviceloven, kan aftale med borgerens aktuelle opholdskommune, at udøvelsen af opgaverne efter serviceloven helt eller delvis delegeres til den aktuelle opholdskommune.

Typer af sager, hvor delegation kan anvendes

383. Delegation kan anvendes i alle sager efter § 9, stk. 7 og 9, og § 9 a, stk. 7 og 8. Det gælder også de eksisterende sager, hvor en kommune den 1. januar 2011 har overtaget handlepligten over for en borger, der var flyttet fra kommunen, før handlekommunereglerne trådte i kraft den 1. august 2010, jf. § 3, stk. 3, i lov nr. 550 af 26. maj 2010 om ændring af retssikkerhedsloven og andre love (sammenhæng mellem visitationskompetence og finansieringsansvar på det specialiserede socialområde) (se nærmere om disse sager i punkt 390 og 391).

Delegation kan aftales i alle sager efter serviceloven, hvor den oprindelige opholdskommune er handlekommune for borgere, der har fået ophold i et botilbud m.v. i en anden kommune efter medvirken fra kommunen eller anden offentlig myndighed eller uden sådan medvirken for så vidt angår veterantilbud. Kommunen har ingen pligt til at delegere, ligesom kommunen kan vælge kun at uddelegere opgaver i visse sager.

Delegation i alle typer opgaver efter serviceloven

384. Delegation kan omfatte udøvelsen af alle typer af opgaver, herunder myndighedsopgaver som afgørelser og væsentlige sagsforberedelsesskridt af betydning for en afgørelse. Den oprindelige opholdskommune kan også vælge kun at delegere visse opgaver, som f.eks. kun udøvelsen af praktiske opgaver. Retten til delegation gælder også det personrettede tilsyn efter serviceloven.

Handlekommunen bevarer ansvaret uanset delegation

385. Det er alene varetagelsen af udøvelsen af opgaver efter serviceloven, der kan delegeres. Den oprindelige opholdskommune bevarer såvel det politiske som det økonomiske ansvar for de afgørelser, der træffes af den aktuelle opholdskommune efter delegation, og for de øvrige opgaver, som den aktuelle opholdskommune varetager på den oprindelige kommunes vegne. Uanset i hvilket omfang den oprindelige opholdskommune delegerer sine opgaver til den aktuelle opholdskommune, bevarer den oprindelige kommune således over for borgeren ansvaret i sagen. Den oprindelige opholdskommune kan tilbagekalde delegationen helt eller delvis i overensstemmelse med den konkrete delegationsaftale, de to kommuner har indgået, ligesom den oprindelige kommune har mulighed for af egen drift at behandle en sag, som ellers som følge af delegationen skulle være behandlet af den bemyndigede kommune (call in).

Som følge af, at den oprindelige opholdskommune bevarer ansvaret for afgørelserne, har denne kommune adgang til at fastsætte overordnede retningslinjer for opgavevaretagelsen, som den aktuelle opholdskommune er forpligtet til at følge. Det vil således være den oprindelige kommunes retningslinjer, der skal følges, når den aktuelle opholdskommune er bemyndiget til at varetage opgaver efter serviceloven i forhold til borgere.

Klagebehandling i delegationssager

386. Alle afgørelser træffes uanset delegation på den oprindelige opholdskommunes vegne og efter dennes anvisning (se punkt 385). Borgerens klager over afgørelser efter serviceloven skal, uanset om de er truffet efter delegation, rettes til den oprindelige opholdskommune, der revurderer sagen og sender klagen videre til behandling i Ankestyrelsen, medmindre borgeren får fuldt medhold ved revurderingen, jf. § 66, stk. 1. Genvurderingsfristen er som i andre klagesager 4 uger (se punkt 259).

Handlekommunens tilsynspligt ved delegation

387. Den oprindelige opholdskommune har endvidere efter almindelige retsgrundsætninger en pligt og dermed også en ret til at føre tilsyn med, hvordan opgaverne varetages i den aktuelle opholdskommune. Tilsynspligten omfatter såvel overholdelse af lovgivningen som overholdelse af retningslinjer, som den oprindelige opholdskommune kan have fastsat. Denne tilsynsforpligtelse ligger hos den oprindelige opholdskommune, uanset om den har valgt at delegerer det personrettede tilsyn efter serviceloven til den aktuelle opholdskommune.

Delegation forudsætter enighed mellem kommunerne

388. En forudsætning for delegation er, at borgerens opholdskommune er villig til at modtage delegationen, herunder de retningslinjer, den oprindelige opholdskommune ønsker, skal gælde for varetagelsen af opgaven. Det kan aftales, at den oprindelige opholdskommune betaler den aktuelle opholdskommunes omkostninger ved varetagelsen af de delegerede opgaver. Vederlaget for udførelse af opgaver efter loven forudsættes fastsat til kostprisen, det vil sige de direkte og indirekte omkostninger, der er forbundet med at udføre opgaven for en anden kommune. Den aktuelle opholdskommune kan i henhold til den indgåede delegationsaftales nærmere bestemmelser tilbagekalde sit samtykke til delegationen helt eller delvis.

Kommunalt samarbejde i øvrigt

389. Anvendes delegation ikke, vil det under alle omstændigheder være nødvendigt, at der i den enkelte sag på anden måde indgås et hensigtsmæssigt samarbejde mellem handlekommunen efter serviceloven og borgerens opholdskommune med henblik på at sikre helhed i indsatsen over for borgeren, jf. § 5 (der henvises til punkt 379 ovenfor).

Eksisterende sager, hvor den oprindelige opholdskommune har overtaget handlepligten den 1. januar 2011

390. Reglerne i § 9, stk. 7, og § 9 a, stk. 7, om, at den oprindelige opholdskommune i visse tilfælde forbliver handlekommune efter serviceloven trådte i kraft den 1. august 2010. Reglerne omfatter imidlertid fra 1. januar 2011 som hovedregel også sager, hvor en person allerede før lovændringens ikrafttræden havde fået ophold i et botilbud m.v. i en ny kommune, og hvor borgeren den 1. januar 2011 stadig opholdt sig i et botilbud i en anden kommune. Det er fastsat i ikrafttrædelsesbestemmelsen i § 3, stk. 3, i lov nr. 550 af 26. maj 2010 om ændring af retssikkerhedsloven og andre love (sammenhæng mellem visitationskompetence og finansieringsansvar på det specialiserede socialområde).

Handlekommunereglerne gælder som hovedregel kun de tilfælde, hvor borgeren har fået ophold i boformen eller institutionen efter medvirken fra den oprindelige opholdskommune eller anden offentlig myndighed. Reglen omfatter de tilfælde, hvor den oprindelige opholdskommune ved udgangen af 2010 skulle betale mellemkommunal refusion efter retssikkerhedslovens § 9 c, stk. 1, nr. 1-5.

Sådanne sager er således omfattet af de samme regler, som andre sager omfattet af § 9, stk. 7, og § 9 a, stk. 7. Mulighederne for revisitation er ikke ændret for de omfattede personer ved lov nr. 550 af 26. maj 2010 om ændring af retssikkerhedsloven og serviceloven (sammenhæng mellem visitationskompetence og finansieringsansvar på det specialiserede socialområde). En kommune, der efter retssikkerhedslovens § 9, stk. 7, eller § 9 a, stk. 7, er handlekommune for hjælp efter serviceloven, vil derfor ikke kunne beslutte flytning for sådanne borgere, der den 1. januar 2011 havde ophold i et botilbud i en anden kommune, i videre omfang end kommunen kan for personer, der er visiteret til et botilbud inden for kommunens grænser.

391. Tilsvarende gælder handlekommunereglerne for unge, der oprindelig var anbragt uden for hjemmet før den 1. juli 2003, og som ved det fyldte 18 år i umiddelbar forlængelse af anbringelsen fik ophold i et botilbud for voksne omfattet af § 9, stk. 7, og som den 1. januar 2011 stadig opholdt sig i et sådant botilbud. I disse sager er det den kommune, der hidtil har betalt mellemkommunal refusion, der overtager handlepligten (se også punkt 372).

Eksisterende sager, hvor den oprindelige opholdskommune har truffet afgørelse om ikke at overtage handlepligten den 1. januar 2011

392. § 3, stk. 4, i lov nr. 550 af 26. maj 2010 om ændring af retssikkerhedsloven og andre love (sammenhæng mellem visitationskompetence og finansieringsansvar på det specialiserede socialområde) gav den oprindelige opholdskommune mulighed for i konkrete eksisterende sager at træffe afgørelse om at undlade at overtage handlepligten. Afgørelse om ikke at overtage handlepligten i eksisterende sager kunne træffes af den oprindelige opholdskommune i perioden 1. august til 30. september 2010.

Den oprindelige opholdskommune kan ikke efter 30. september 2010 træffe afgørelse om at undlade at overtage handlepligten i en eksisterende sag, eller ændre en afgørelse, der tidligere er truffet herom.

Har en kommune besluttet ikke at overtage handlepligten, betales også fremover mellemkommunal refusion i den konkrete sag efter § 9 c, stk. 2, jf. stk. 1 og 10, og borgerens aktuelle opholdskommune forbliver handlekommune efter serviceloven. Det fremgår af lovforarbejderne til bestemmelsen (jf. lovforslag L 169 2009/1). Dette gælder som udgangspunkt, uanset om borgerens forhold senere ændrer sig, jf. dog punkt 390 om borgere, der efterfølgende er visiteret til en ny kommune. Det er således som udgangspunkt den aktuelle opholdskommune 1. januar 2011, der er handlekommune efter serviceloven.

§ 89 a. For personer, for hvem kommunalbestyrelsen i en tidligere opholdskommune efter § 3, stk. 4, eller § 4, stk. 5, i lov nr. 550 af 26. maj 2010 har truffet afgørelse om

ikke at overtage pligten til at yde hjælp efter lov om social service, påhviler denne pligt personens aktuelle opholdskommune, jf. § 9, stk. 2.

393. Det er ved lov nr. 380 af 27. april 2016 fastsat i lovens § 89 a, hvilken kommune, der er borgerens handlekommune, hvis en borger, der er omfattet af reglerne, som er omtalt i punkt 392, efterfølgende visiteres til et botilbud i en tredje kommune.

Det er fastsat i § 89 a, at handlepligten efter serviceloven påhviler borgerens aktuelle opholdskommune.

Bestemmelsen omfatter de situationer, hvor følgende tre forhold alle gør sig gældende:

- En person har før den 1. august 2010 med offentlig medvirken fået ophold i en social boform eller lignende omfattet af retssikkerhedslovens § 9, stk. 7, i en anden kommune, B, end den pågældendes hidtidige opholdskommune A.
- Kommune A har med hjemmel i overgangsreglen i § 3, stk. 3, i lov nr. 550 af 26. maj 2010 inden 1. oktober 2010 besluttet ikke at overtage handlepligten efter serviceloven for den pågældende person.
- Kommune B, der herefter er handlekommune efter serviceloven fra 1. januar 2011, har efter dette tidspunkt visiteret den pågældende til et tilsvarende botilbud i en tredje kommune C.

I disse situationer indebærer lovens § 89 a, at kommune C bliver handlekommune for den pågældende person efter flytningen til denne kommune. Kommune A forbliver betalingskommune som det også var tilfældet før indførelsen af § 89 a.

Lovændringen ændrer Ankestyrelsens hidtidige praksis og gælder fra 1. juli 2016. For personer, der var visiteret og flyttet til en tredje kommune inden 1. juli 2016 gælder reglen fra 1. oktober 2016.

Kapitel 35

Mellemkommunal refusion

Betalingsforpligtelsen

394. Hovedreglen i § 9 er, at opholdskommunen er både handle- og betalingskommune (se punkt 332). Ud over de tilfælde, hvor den oprindelige opholdskommune er både handlekommune og betalingskommune efter serviceloven (se kapitel 34), gælder tillige som en undtagelse til hovedreglen, at opholdskommunen i nogle tilfælde, hvor den er handlekommune, kan kræve, at en tidligere opholdskommune finansierer udgifter til en række ydelser. Kun hvor der er fastsat regler herom, kan opholdskommunen kræve, at en tidligere opholdskommune skal betale udgifterne til hjælp. Dette følger af retssikkerhedslovens § 9 c, som fastslår, hvornår der kan kræves refusion.

395. § 9 c samler reglerne om mellemkommunal refusion for serviceloven, aktivloven, beskæftigelsesindsatsloven, boligstøtteleven, pensionsloven og førtidspensionsloven (gammel).

Udgangspunktet i § 9 c, stk. 1, er at retten til mellemkommunal refusion omfatter alle udgifter efter serviceloven, aktivloven, beskæftigelsesindsatsloven og boligstøtteleven, mens refusion for pensionsudgifter omfatter førtidspension efter pensionsloven, grundbeløb samt pensionstillæg efter førtidspensionsloven (gammel) og folkepensionens grundbeløb og pensionstillæg og evt. tillæg for opsat pension. Der ydes ikke refusion til personlige tillæg og helbredstillæg. Nogle refusionsregler i § 9 c gælder dog bestemte ydelser, se nedenfor om de enkelte bestemmelser.

For så vidt angår serviceloven vil der efter indførelsen af reglerne om sammenhæng mellem visitationskompetence og finansieringsansvar på det specialiserede socialområde, kun i begrænset omfang blive tale

om refusion, idet den oprindelige opholdskommune i de fleste tilfælde ikke alene vil være betalingskommune men også handlekommune for hjælp efter serviceloven (se kapitel 34). Refusion af udgifter efter serviceloven vil imidlertid forekomme i sager, hvor en kommune i 2010 har truffet afgørelse om ikke at overtage handlepligten (se punkt 392), i visse sager om børn anbragt uden for hjemmet før den 1. juli 2003 (se punkt 400), i sager om tilbud til unge fra 18-22 år (se punkt 401), samt i sager hvor en tidligere kommune burde have ydet hjælp (se punkt 409). Desuden kan refusion for udgifter efter serviceloven være aftalt mellem to kommuner.

§ 9 c. Opholdskommunen har ret til at få dækket sin andel af udgifterne til hjælp efter lov om social service, lov om aktiv socialpolitik, lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, lov om individuel boligstøtte, § 52, stk. 1, i lov om social pension og § 50, stk. 1, i lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension m.v. af den tidligere opholdskommune efter stk. 2-6. Bliver et barn eller en ung, der er anbragt uden for hjemmet, eller overfor hvem, der er iværksat foranstaltninger efter § 76, stk. 3 i lov om social service, visiteret til en kommune efter integrationslovens § 10, ydes refusion efter stk. 2, nr. 6, og stk. 4 dog af denne kommune.

Stk. 2. Opholdskommunen har ret til refusion, når den tidligere kommune eller anden offentlig myndighed har medvirket til, at en person får ophold i

- 1) boformer efter §§ 107-110 og 192 i lov om social service,
- 2) boliger efter § 115, stk. 4, jf. § 105, stk. 2, i lov om almene boliger m.v.,
- 3) institutioner under sygehusvæsenet,
- 4) institutioner under Kriminalforsorgen,
- 5) boliger, boformer m.v., der træder i stedet for og kan sidestilles med boformer m.v. under nr. 1-4,
- 6) anbringelsessteder for børn og unge efter § 66 i lov om social service eller
- 7) døgnophold efter § 76 a i lov om social service.

Stk. 3. Opholdskommunen har ret til refusion, når en person har fået ophold i en anden kommune i

- 1) en af KFUM's soldaterrekreationer drevet af KFUMs Soldatermission,
- 2) et veteranhjem drevet af Fonden Danske Veteranhjem eller
- 3) Veteranbo drevet af KFUMs Soldatermission.

Stk. 4. Opholdskommunen har ret til refusion fra den kommune, der har truffet afgørelse om anbringelse af et barn eller en ung uden for hjemmet, når der iværksættes foranstaltninger for den unge efter § 76, stk. 3, i lov om social service. Når den kommune, der har truffet afgørelse om anbringelsen, selv har haft ret til refusion efter stk. 6, ydes refusionen dog af den kommune, der var refusionspligtig efter stk. 6.

Stk. 5. Opholdskommunen har ret til refusion efter stk. 1, når en person er flyttet til et tilsvarende tilbud i en anden kommune efter

- 1) § 108, stk. 2, og § 192 i lov om social service,
- 2) § 58 a i lov om almene boliger m.v. eller
- 3) lov om friplejeboliger.

Medvirken fra fraflytningskommunen eller anden offentlig myndighed

396. Det er i en række tilfælde en forudsætning for ret til mellemkommunal refusion, at den tidligere opholdskommune eller anden offentlig myndighed har medvirket til, at en borger har fået ophold i den aktuelle opholdskommune, jf. § 9 c, stk. 2.

Et eksempel på, at en anden offentlig myndighed medvirker, er, når en borger indsættes i fængsel. Et andet eksempel er, når lederen på et forsorgshjem træffer afgørelse om, at en borger kan få ophold i forsorgshjemmet, jf. servicelovens § 110. Denne afgørelse er myndighedsudøvelse, det vil sige, at i sådanne tilfælde medvirker en anden offentlig myndighed til, at borgeren får ophold i kommunen.

Der findes en række principafgørelser vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt en tidligere opholdskommune har medvirket til en borgers flytning.

Ankestyrelsens principafgørelse 156-12:

Det er af afgørende betydning for retten til mellemkommunal refusion, at fraflytningskommunen medvirker ved borgerens flytning til den anden kommune.

En kommunes refusionspligt som følge af medvirken til en borgers flytning i ny bolig må forudsætte, at kommunen eller en anden offentlig myndighed i et vist omfang aktivt har påvirket borgerens beslutning om at erhverve eller har medvirket til at anskaffe en ny bolig i en anden kommune.

Når flytning sker på eget initiativ og efter ønske fra borgeren, kan støtte til boligindretning og anden hjælp for, at flytning kan realiseres, ikke begrunde, at fraflytningskommunen bliver refusionspligtig.

Ankestyrelsens principafgørelse 118-12:

Når en kommune yder refusion på baggrund af medvirken til en borgers ophold i en boform, institution eller lignende i en anden kommune, fortsætter denne refusionsforpligtelse, selvom borgeren flytter internt i den nye kommune. Det afgørende er, om der er tale om et ubrudt refusionsbærende forløb, hvor behovet for hjælp er stort set uændret.

Ankestyrelsens principafgørelse 83-11:

Økonomisk hjælp til depositum, forudbetalt leje samt hjælp til flytning kan betragtes som medvirken efter reglerne i retssikkerhedsloven om mellemkommunal refusion.

Ankestyrelsen lægger vægt på, at der ikke af forarbejderne til retssikkerhedsloven eller senere ændringer er holdepunkter for, at fortolkningen af medvirken skal forstås anderledes end efter reglerne om mellemkommunal refusion i dagældende lov om social bistand.

B kommune er derfor forpligtet til at yde refusion til A kommune for udgifter til hjælp til en borger, som flytter fra egen bolig i B kommune, hvor han er bevilget 20 timers

socialpædagogisk støtte om ugen, til egen bolig med samme støtte i A kommune. Støtten i egen bolig vurderes at have et omfang og formål, at den kan sidestilles med et botilbud.

Typen af boformer, der giver ret til refusion, hvis borgeren er flyttet ved offentlig medvirken

397. § 9 c, stk. 2, nr. 1-7, angiver de typer af boformer og institutioner, hvor optagelse af en borger fra en anden kommune giver beliggenhedskommunen ret til refusion fra den tidligere opholdskommune. Der skal være den fornødne medvirken fra enten en tidligere opholdskommune eller anden offentlig myndighed (se punkt 396). Både betingelsen om medvirken og betingelsen om boform skal være opfyldt. Har en borger ophold i de omhandlede boformer og institutioner uden forudgående visitation, er der ikke refusion for udgifterne. Det kan f.eks. være tilfældet, hvor ledig kapacitet udlejes til andre end den umiddelbare målgruppe.

398. § 9 c, stk. 2, nr. 5, er en opsamlingsbestemmelse, der giver adgang til refusion ved flytning til boformer m.v., der ikke formelt er etableret som de boformer m.v., der er nævnt i nr. 1-4, men som træder i stedet for og kan sidestilles med sådanne tilbud, idet de anvendes til at opfylde samme behov.

Opsamlingsbestemmelsen tager højde for, at der i dag allerede er måder at organisere hjælp på, der kan sidestilles med de boformer, som direkte er nævnt i § 9 c, stk. 2, nr. 1-4, og at der hele tiden udvikles nye boformer og hjælpetilbud, der etableres ud fra behov for nye måder at indrette hjælp på. Sigtet med reglen er at medvirke til fleksibilitet ved at modvirke, at formelle krav til organisering er en forhindring for at udvikle nye tilbudsformer. Ophold i eget hjem, f.eks. i ejerbolig, andelsbolig eller en lejet bolig, der ikke er omfattet af nr. 2, kan i visse tilfælde, hvor der ydes omfattende hjælp, træde i stedet for og sidestilles med de boformer m.v., der er nævnt i nr. 1-4, og dermed give adgang til refusion.

Der findes en række principafgørelser om denne bestemmelse, herunder navnlig om vurderingen af omfanget af den hjælp, der skal ydes, for at opholdskommunen har ret til refusion. Praksis vedrørende § 9 c, stk. 2, nr. 1-5, er desuden retningsgivende for, hvornår den oprindelige opholdskommune forbliver handlekommune efter serviceloven efter reglerne om sammenhæng mellem visitationskompetence og finansieringsansvar, der trådte i kraft den 1. august 2010.

Ankestyrelsens principafgørelse 58-17:

Efter retssikkerhedsloven har den oprindelige eller tidligere opholdskommune pligt til at yde hjælp efter serviceloven, når denne kommune eller en anden offentlig myndighed har medvirket til, at en borger har fået ophold i en anden kommune i en almen ældrebolig eller plejebolig, som er rettet særligt mod borgere med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Når den tidligere opholdskommune har medvirket til borgerens ophold i en sådan ældrebolig, har den aktuelle opholdskommune også ret til refusion for udgifter til hjælp til borgeren.

Pligten til at yde hjælp efter serviceloven består, så længe personen har ophold i det pågældende botilbud eller et tilsvarende botilbud. Det samme gælder for retten til refusion.

Efter bestemmelseernes ordlyd i retssikkerhedslovens § 9, stk. 7, nr. 2, og § 9 c, stk. 2, nr. 2, omfatter den tidligere opholdskommunes handlepligt alene ældreboliger, der er etableret af regionerne efter lov om almene boliger, og ikke boliger etableret af en kommune.

En bolig, der er etableret af en kommune, vil imidlertid være omfattet af opsamlingsbestemmelserne i § 9, stk. 7, nr. 5, og § 9 c, stk. 2, nr. 5, om en tidligere opholdskommunes handlepligt, da en sådan bolig kan sidestilles med en bolig etableret af en region. Det samme gælder for opsamlingsbestemmelsen om ret til refusion.

Begrundelsen er, at der ikke er forskel på målgruppen i et tilbud oprettet af en kommune og et tilbud oprettet af en region. Der er for begge typer af tilbud tale om almene ældreboliger, der er opført med særligt henblik på at betjene borgere med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Da ældreboliger – etableret af en kommune – falder ind under opsamlingsbestemmelserne, skal der ikke lægges vægt på den konkrete støtte, borgeren faktisk modtager.

I den konkrete sag havde borgeren med A Kommunes medvirken fået ophold i B Kommune i en bolig etableret af en kommunalbestyrelse. Efter en periode vurderede A Kommune, at omfanget af støtte ikke længere havde et omfang, som betød, at A Kommune fortsat skulle være handlekommune. B Kommune klagede til Ankestyrelsen over A Kommunes afgørelse om ikke længere at ville være handlekommune.

Ankestyrelsen ændrede A Kommunes afgørelse. Det betød, at A Kommune fortsat var handlekommune efter serviceloven, da borgerens almene ældrebolig kunne sidestilles med en bolig etableret af et regionsråd. Det var således ikke relevant for afgørelsens resultat, hvilken støtte borgeren konkret modtog.

Ankestyrelsens principafgørelse 47-13:

Et skånejob, der var et tilbud efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, kunne indgå i vurderingen af, om den samlede hjælp i egen bolig kunne sidestilles med en boform i forbindelse med vurderingen af, om der var ret til mellemkommunal refusion.

Mellemkommunal refusion ydes, når tidligere kommune har medvirket ved ophold i en boform eller en bolig, der kan sidestilles hermed.

Ankestyrelsen fandt, at der ikke i lovgivningen var holdepunkter for, at det alene var ydelser efter serviceloven, der kunne indgå i vurderingen af den samlede hjælp.

Ankestyrelsen fandt, at støtten til borgeren, der havde ophold i et opgangsfællesskab med støtte i form af 14 timers socialpædagogisk støtte og bevilling af et skånejob med ca. 25 timer pr. uge, havde et sådant omfang og formål, at den kunne sidestilles med den hjælp, der blev ydet i et botilbud. Der var derfor ret til refusion.

Ankestyrelsens principafgørelse 91-12:

Boliger, der er tilknyttet et forsorgshjem og bliver betragtet som private lejemål, er ikke omfattet af reglerne om mellemkommunal refusion i retssikkerhedslovens § 9 c, stk. 2, nr. 1-4. Ankestyrelsen vurderer dog, at karakteren af opholdet i den konkrete sag betyder, at boformen kan sidestilles med et botilbud. Den enkelte beboer modtager støtte i eget hjem og har adgang til forsorgshjemmets faciliteter. Personalet skaber den struktur i borgerens hverdag, som et ophold i botilbud også kan yde.

Når kommunen vurderer, om boformen kan sidestilles med en boform, der er omfattet af § 9c, stk. 2, nr. 1-4, skal den samlede hjælp og karakteren af opholdet indgå i vurderingen.

Ankestyrelsens principafgørelse 31-12:

En opholdskommune havde ret til refusion for udgifter vedrørende en borger, der havde ophold i egen bolig og modtog 6 timers personlig støtte ugentlig, tilbud om beskyttet beskæftigelse i 3-4 timer ugentlig samt et aktivitets- og samværstilbud i mere end 20 timer ugentlig.

Den samlede hjælp skabte den struktur i borgerens hverdag, som et ophold i boform også ville kunne yde. Den samlede hjælp skulle således indgå i vurderingen af, om borgeren modtog hjælp, der kunne sidestilles med den, der blev ydet i et botilbud.

Ankestyrelsens principafgørelse 26-12:

En borgers ophold i egen bolig med 14 timers personlig støtte ugentlig, tilbud om beskyttet beskæftigelse på fuld tid og bevilling af en bistandsværge gav opholdskommunen ret til refusion for udgifter vedrørende borgeren.

Den samlede hjælp samt den støtte, borgeren modtog fra den tidligere plejefamilie, kunne tilsammen bidrage til at skabe den struktur i borgerens hverdag, som et ophold i boform også ville kunne yde. Disse og andre aktiviteter skulle således indgå i vurderingen af, om borgeren modtog hjælp, der kunne sidestilles med den, der blev ydet i et botilbud.

Ankestyrelsens principafgørelse 31-11:

Kommunes refusionsforpligtelse ophørte ikke ved, at borgeren flyttede fra et bofællesskab i egen bolig med støtte. Borgeren flyttede senere igen i bofællesskab. Der var tale om et ubrudt forløb. Borgeren modtog socialpædagogisk støtte med 22 timer og var visiteret til beskyttet beskæftigelse på fuld tid. Hjælpen havde stort set været uændret gennem årene.

Ankestyrelsen lagde ved afgørelsen vægt på, at hjælpen i egen bolig havde et omfang, der kunne sidestilles med en boform efter serviceloven. Den samlede hjælp bidrog til at skabe struktur i borgerens hverdag, som et ophold i boform også ville kunne yde.

Ankestyrelsens principafgørelse 253-10:

En borgers ophold i egen bolig med 15 timers personlig støtte ugentlig og tilbud om beskyttet beskæftigelse i 37 timer gav opholdskommunen ret til refusion for udgifter vedrørende borgeren.

De socialpædagogiske støttetimer og den beskyttede beskæftigelse samt borgerens besøg hos venner, der også modtog hjælp, kunne tilsammen bidrage til at skabe den struktur i borgerens hverdag, som et ophold i boform også ville kunne yde. Disse og andre aktiviteter skulle således indgå i vurderingen af, om borgeren modtog hjælp, der kunne sidestilles med den, der blev ydet i et botilbud.

Ankestyrelsens principafgørelse 252-10:

En borgers ophold i egen bolig med 15 timers personlig støtte ugentlig og fri adgang til faciliteter og personale i et støttecenter for døve gav opholdskommunen ret til refusion for udgifter vedrørende borgeren.

De socialpædagogiske støttetimer og adgangen til støttecenteret kunne tilsammen bidrage til at skabe den struktur i borgerens hverdag, som et ophold i boform også ville kunne yde. Disse og andre aktiviteter skulle således indgå i vurderingen af, om borgeren modtog hjælp, der kunne sidestilles med den, der blev ydet i et botilbud.

Ankestyrelsens principafgørelse 251-10:

En borgers ophold i egen bolig i et bofællesskab med fællesfaciliteter gav opholdskommunen ret til refusion for udgifter vedrørende borgeren. Borgeren var bevilget 15,5 times ugentlig personlig støtte samt beskyttet beskæftigelse 4 dage om ugen.

Der var ikke tilknyttet personale fra kommunen til drift af de fælles faciliteter i bofællesskabet, men de 4 beboeres personlige støtte blev anvendt og tilrettelagt på en sådan måde, at der altid var mindst en støtte til stede.

Beboernes samlede antal socialpædagogiske støttetimer og beskyttet beskæftigelse kunne tilsammen bidrage til at skabe en struktur i borgerens hverdag, som et ophold i boform også ville kunne yde. Disse og andre aktiviteter skulle således indgå i vurderingen af, om borgeren modtog *hjælp, der kunne sidestilles med den, der blev ydet i et botilbud.*

Ankestyrelsens principafgørelse 159-10:

Tilflytningskommunen havde ikke ret til refusion for udgifter til en borger, der efter ophold i et § 108 botilbud flyttede i eget hjem. I en overgangsperiode med refusion blev der ydet 25 timers bostøtte ugentlig. Hjælpen blev derefter nedsat til 12½ og så til 11 timer ugentlig. Der var tilknyttet samværs- og aktivitetstilbud og adgang til psykoseteam, men behovet herfor var af meget skiftende omfang.

Hjælpen var ikke af et sådant omfang, at flytningen til ny selvstændig bolig trådte i stedet for eller kunne sidestilles med ophold i en boform. Der blev lagt vægt på, at der ikke var tale om så omfattende hjælpeforanstaltninger ved tilknyttet personale, som normalt karakteriserer et botilbud og at behov for hjælp udover det faste niveau var af meget skiftende omfang.

Ankestyrelsens principafgørelse 89-10:

Tilflytningskommunens bevilling af socialpædagogisk hjælp i 15 timer ugentlig betød ikke, at fraflytningskommunen havde pligt til at yde refusion for udgifter vedrørende en borger, der var flyttet i eget hjem.

Hjælpen var ikke af et sådant omfang, at flytningen til ny selvstændig bolig trådte i stedet for eller kunne sidestilles med ophold i en boform. Der blev lagt vægt på, at der ikke var tale om så omfattende hjælpeforanstaltninger ved tilknyttet personale, som normalt karakteriserer et botilbud.

Borgeren, der havde meget dårligt syn og havde haft misbrugsproblemer, flyttede fra et nedlagt botilbud til egen bolig.

Ankestyrelsens principafgørelse R-16-01:

En strafafsoners ophold på en højskole som alternativ afsoning var omfattet af opsamlingsbestemmelsen i retssikkerhedsloven, da opholdet måtte sidestilles med de boformer, der direkte var omfattet af bestemmelsen. Den tidligere opholdskommune var derfor refusionspligtig.

Betalingsforpligtelsen for udgifter til børn og unge anbragt uden for hjemmet

399. § 9 c, stk. 2, nr. 6, giver opholdskommunen ret til refusion for udgifter, når et barn eller en ung er anbragt uden for hjemmet i et anbringelsessted efter servicelovens § 66, hvis den oprindelige opholdskommune eller anden offentlig myndighed har medvirket til opholdet. Retten til refusion gælder efter nr. 7 også ved opretholdt anbringelse efter det 18. år efter servicelovens § 76 a.

Reglerne om anbragte børns opholdskommune blev i 2003 ændret, således at handleforpligtelse og betalingsforpligtelse over for det anbragte barn er hos samme kommune, den anbringende kommune, der efter § 9 a, stk. 4, forbliver opholdskommune. Den anbringende kommune er således fortsat handlekommune for børn anbragt uden for hjemmet efter den 1. juli 2003 eller senere, uanset om forældrene senere flytter til en anden kommune. Den anbringende kommune afholder selv udgifterne i forbindelse med anbringelsen. Der er hermed ikke grundlag for refusion i disse sager.

Der kan imidlertid fortsat være grundlag for refusion for udgifter til børn og unge anbragt før den 1. juli 2003. Se punkt 400. Se også punkt 409 om passivitet.

Desuden gælder efter § 9 c, stk. 1, at bliver et barn eller en ung, der er anbragt uden for hjemmet, eller over for hvem, der er iværksat foranstaltninger efter § 76, stk. 3, i serviceloven, visiteret til en kommune efter integrationslovens § 10, er det denne kommune, der yder refusion.

Betalingsforpligtelsen for udgifter til børn og unge, som er anbragt uden for hjemmet før den 1. juli 2003

400. Børn og unge, der var anbragt uden for hjemmet før den 1. juli 2003, har selvstændig opholdskommune i den kommune, der den 30. juni 2003 var opholdskommune for barnet eller den unge. Dette har betydning, hvis forældrene senere flytter til en anden kommune. Den anbringende kommune skulle efter de hidtidige regler refundere udgifterne, selv om barnet eller den unge var anbragt i en anden kommune den 30. juni 2003, og denne kommune havde handleforpligtelsen over for barnet (fordi forældrene efter anbringelsen var flyttet dertil). Konsekvenserne af lovændringen pr. 1. juli 2003 for børn anbragt før 1. juli 2003 er alene, at forpligtelserne som handlekommune og betalingskommune fortsætter uændret, selv om forældrene efterfølgende på ny flytter (til en tredje kommune). Handlekommunen har fortsat ret til refusion fra den kommune, som oprindeligt anbragte barnet før den 1. juli 2003.

Lovændringen har ingen betydning for aftaler indgået mellem kommunerne før den 1. juli 2003. Disse aftaler kan opretholdes uændret.

Eksempel:

Barn anbragt før 1. juli 2003: A kommune træffer den 1. april 2003 afgørelse om anbringelse af et barn uden for hjemmet i en plejefamilie i B kommune. Den 1. maj

2003 flytter forældrene til C kommune, der efter de dagældende regler bliver barnets opholdskommune. Den 1. september 2003 flytter forældrene til D kommune. C Kommune forbliver opholdskommune og kan få refusion for sin andel af udgifterne fra A kommune efter lovens § 9 c, stk. 2, nr. 6.

Ankestyrelsens principafgørelse 123-13:

Bestemmelsen i retssikkerhedsloven om mellemkommunal refusion ved anbringelse af et barn uden for hjemmet finder kun anvendelse, hvis der er truffet en afgørelse om anbringelse uden for hjemmet efter servicelovens bestemmelser herom.

En afgørelse om aflastning – selvom aflastningen har en vis tidsmæssige udstrækning - kan ikke sidestilles med en afgørelse om anbringelse i forhold til muligheden for refusion. Dette gælder uanset, om der kan stilles spørgsmålstejn ved den konkrete anvendelse af servicelovens regler om aflastning og anbringelse.

Hvis der ikke er truffet en afgørelse om anbringelse, er der ikke grundlag for mellemkommunal refusion efter retssikkerhedslovens § 9 c, stk. 2, nr. 6.

Ankestyrelsens principafgørelse 25-12:

Et barn, der var frivilligt anbragt af B kommune, blev hjemgivet til forældrenes nye opholdskommune A.

A kommune havde ikke ret til refusion fra B kommune af udgifterne til de omfattende støtteforanstaltninger i hjemmet.

Ankestyrelsen lagde vægt på, at støtte i eget hjem til et barn ikke kunne sidestilles med ophold i et anbringelsessted for børn og unge, da opsamlingsbestemmelsen i retssikkerhedslovens regler om mellemkommunal refusion ikke længere omfattede anbringelsessteder for børn.

Forældrene havde givet samtykke til en ny anbringelse, når der blev fundet et nyt anbringelsessted tættere på familiens bopæl og A kommune havde ikke fundet grundlag for en tvangsmæssig anbringelse i den mellemliggende periode. Der var således ikke tale om et ubrudt refusionsbærende forløb.

Ankestyrelsens principafgørelse R-6-07:

Efter hjemgivelse af barnet var der ikke ret til fortsat refusion fra tidligere opholdskommune. Udgifterne til opholdet på familiecenter med forældrene skulle derfor afholdes af forældrenes aktuelle opholdskommune.

Ankestyrelsens principafgørelse R-15-01:

En kommune kunne – i to sager - kun anses for at have medvirket til en anbringelse uden for hjemmet, når kommunen havde truffet en endelig og bindende afgørelse om anbringelse.

Ankestyrelsen fandt således i to tilfælde at B kommune, der foretog anbringelse af børn uden for hjemmet, ikke havde ret til refusion fra A kommune, selvom A kommune havde truffet beslutning om at børnene skulle frivilligt anbringes uden for hjemmet, og i det ene tilfælde var indstillet på at anbringelsen skulle ske tvangsmæssig hvis forældrene ikke gav samtykke til anbringelsen. Der var ikke givet samtykke før flytningen og der var derfor ikke truffet en endelig og bindende afgørelse om anbringelse.

Betalingsforpligtelsen for tilbud til unge fra 18-22 år (efterværn)

401. § 9 c, stk. 4, fastslår, at opholdskommunen har ret til refusion fra den kommune, der har truffet afgørelse om anbringelse af et barn eller en ung uden for hjemmet, når der iværksættes foranstaltninger for den unge efter § 76, stk. 3, i lov om social service.

Denne formulering af bestemmelsen er trådt i kraft den 1. juni 2017 og gælder for efterværn, der finder sted efter den 31. maj 2017. For efterværn, der er foregået før den første juni 2017 se punkt 403.

Den kommune, der har truffet afgørelse om anbringelse af en et barn eller en ung under 18 år uden for hjemmet, har hermed pligt til at betale mellemkommunal refusion, hvis der etableres efterværn for den unge efter servicelovens § 76, stk. 3, i en anden kommune end den, der i sin tid traf afgørelse om anbringelsen.

Når den kommune, der har truffet afgørelse om anbringelsen, selv har haft ret til refusion efter § 9 c, stk. 6, ydes refusionen dog af den kommune, der var refusionspligtig efter § 9 c, stk. 6. Om denne undtagelse se punkt 402.

Refusionen omfatter udgifter til selve tilbuddet og ydelser til den unge efter andre love. Det er en forudsætning, at de udbetalte ydelser vedrører perioden for tilbuddet efter servicelovens § 76, stk. 3, og at der er tale om ydelser nævnt i retssikkerhedslovens § 9 c, stk. 1.

Eksempel:

Kommune A har i 2008 anbragt en ung under 18 år i et anbringelsessted i kommune B. A er opholdskommune for den unge, indtil denne fylder 18 år. Det følger af § 9 a, stk. 4. Kommune A er således betalingskommune for udgifter vedrørende den unge under anbringelsen. Anbringelsen varer, indtil den unge fylder 18 år. Ved det fyldte 18. år, f.eks. i 2018, vælger den unge at blive boende i kommune B, og dermed bliver kommune B opholdskommune. Det følger af § 9, stk. 2. Det viser sig, at den unge har behov for efterværn efter servicelovens § 76, stk. 3, f.eks. opretholdelse af døgnopholdet, og kommune B træffer afgørelse herom, jf. servicelovens § 68, stk. 14. Retssikkerhedslovens § 9 c, stk. 4, 1. pkt., indebærer, at kommune B har ret til mellemkommunal refusion fra kommune A for sine udgifter vedrørende den unge efter de love, der er omfattet af § 9 c, stk. 1, herunder udgifterne til efterværn efter serviceloven.

§ 9 c, stk. 4, forudsætter efter ikke, at afgørelsen om efterværn træffes i umiddelbar forbindelse med, at den unge fylder 18 år. Refusionspligten vil også gælde, hvis afgørelse om efterværn træffes på et senere tidspunkt, mens den unge er i alderen fra 18 til 22 år.

I ovennævnte eksempel vil kommune B altså have ret til refusion fra kommune A, uanset om der først træffes afgørelse om efterværn i kommune B f.eks. efter, at den unge er fyldt 19. år. Det fremgår af forarbejderne til bestemmelsen (jf. lovforslag L 177 2016/1).

Bestemmelsen gælder også de tilfælde, hvor et barn eller en ung har været anbragt i sin hidtidige opholdskommune, A, indtil det 18. år, og der etableres efterværn i en anden kommunen, B, efter servicelovens § 76, stk. 3, eller hvor et barn af kommune A har været anbragt i kommune B, mens efterværn efter servicelovens § 76, stk. 3, efter det 18. år finder sted i kommune C.

§ 9 c, stk. 4, gælder, uanset om afgørelse om anbringelsen er truffet før den 1. juli 2003. Også i disse tilfælde skal refusion betales af den anbringende kommune. Barnets eller den unges opholdskommune under anbringelsen er i disse tilfælde den kommune, der var opholdskommune for barnet eller den unge den 30. juni 2003. Det er fastsat i § 4, stk. 4, 1. pkt., i lov nr. 1168 af 19. december 2003. Hvis denne kommune har truffet afgørelse om anbringelsen, er det denne kommune, skal betale mellemkommunal refusion under efterværnet efter servicelovens § 76, stk. 3. Hvis en tidligere opholdskommune har truffet afgørelse om anbringelsen, vil det være denne tidligere opholdskommune der skal betale mellemkommunal refusion under efterværnet. Denne kommune har også haft pligt til at betale refusion for anbringelsesudgifterne under anbringelsen efter § 4, stk. 4, 2. pkt., i lov nr. 1168 af 19. december 2003.

Eksempel:

Kommune A har i 2001 anbragt et barn uden for hjemmet i kommune B. I 2002 flytter forældremyndighedsindehaveren fra kommune A til kommune C, der herved bliver barnets opholdskommune. Forældremyndighedsindehaveren bor fortsat i kommune C den 30. juni 2003, og kommune C forbliver dermed opholdskommune for barnet så længe anbringelsen varer. Kommune C har efter ret til refusion fra kommune A for sine udgifter under anbringelsen. Det følger af overgangsreglen i § 4, stk. 4, 2. pkt. i lov nr. 1168 Efter den unges 18. år træffes afgørelse om efterværn i kommune B. Kommune B har efter § 9 c, stk. 4, 1. pkt. ret til refusion fra kommune A under efterværnet.

Retten til refusion på grundlag af en beslutning om tilbud efter servicelovens § 76, stk. 3, ophører, hvis tilbuddet afløses af et ophold i botilbud for voksne.

Ankestyrelsens principafgørelse 66-13:

Retten til refusion på grundlag af en beslutning om efterværn ophører, når efterværnet bringes til ophør.

Efterværn ydes for i en afgrænset periode at hjælpe den unge, der har været anbragt uden for hjemmet, til en bedre overgang til voksenlivet. En pligt til refusion af udgifter til efterværn vil tilsvarende vedrøre denne afgrænsede periode.

Et ophold i botilbud for voksne vedrører ikke en afgrænset periode. Pligten til refusion af disse udgifter består, indtil borgeren ikke længere har ophold i det bevilgede botilbud eller tilsvarende botilbud.

De to typer hjælp ydes til to forskellige persongrupper og en ung, der bevilges efterværn, vil almindeligvis ikke have behov for efterfølgende at tage ophold i et botilbud for voksne.

Opholdskommunen må ved overvejelse om bevilling af efterværn være opmærksom på, om den unges behov er så omfattende, at betingelserne for efterværn ikke er opfyldt. I den situation må hjælpen ydes efter voksenreglerne allerede ved det 18. år.

Vurderer opholdskommunen efter en periode med efterværn, at der i stedet fremover bør bevilges hjælp efter voksenreglerne, vil der kun være ret til refusion for fremtidige udgifter, hvis de almindelige betingelser for refusion i retssikkerhedslovens § 9 c, stk. 2., stk. 4 (nu stk. 5), eller stk. 5 (nu stk. 6), er opfyldt.

Kommunerne kan i tvivlstilfælde aftale indbyrdes, hvordan fremtidige udgifter fordeles

Er kommunerne enige om, at det er usikkert om hjælp efter efterværnsreglerne er tilstrækkelig, og at der kan blive tale om hjælp efter voksenreglerne efter efterværnet, kan kommunerne aftale, hvordan disse udgifter fordeles.

402. I retssikkerhedslovens § 9 c, stk. 4, 2. pkt., er – som en udtagelse til hovedreglen beskrevet i punkt 401 – fastsat, at når den kommune, der har truffet afgørelse om anbringelsen, selv har haft ret til refusion efter § 9 c, stk. 6, ydes refusionen i forbindelse med efterværn dog af den kommune, der var refusionspligtig efter § 9 c, stk. 6.

Bestemmelse indebærer, at i de tilfælde, hvor en anbringende kommune for et barn eller en ung under 18 år selv har haft ret til refusion for udgiften under anbringelsen fra barnets tidligere opholdskommune, som følge af passivitet fra den tidligere opholdskommune (se herom punkt 409), da skal udgiften under efterværn også refunderes af denne tidligere opholdskommune og ikke af den anbringende kommune.

Eksempel:

En familie flytter fra kommune X til kommune A. Kommune A konstaterer, at et barn i familien har behov for anbringelse uden for hjemmet og træffer afgørelse herom. Anbringelsen finder sted i kommune B. Kommune X var bekendt med de forhold i familien, der begrunder anbringelsen uden for hjemmet, og det var åbenbart, at der måtte gribes ind. Kommune X skal derfor refundere kommune As udgifter under anbringelsen efter § 9 c, stk. 6. Efter at den unge er fyldt 18 år, træffes der afgørelse om efterværn for den unge i kommune B. Kommune X skal efter § 9 c, stk. 4, 2. pkt., betale refusion til kommune B under efterværnet.

Kommune X ville også skulle betale refusion, hvis anbringelsen eller efterværnet havde fundet sted i A kommune.

403. Indtil 1. juni 2017 havde retssikkerhedslovens § 9, stk. 4 følgende ordlyd: ”Når opholdskommunen har ret til refusion efter stk. 2, nr. 6, fortsætter denne ret til refusion, hvis der iværksættes foranstaltninger efter § 76, stk. 3, i lov om social service. ”

Ankestyrelsen traf den 8. december 2016 en principafgørelse 87-16, der indebar, at der efter denne bestemmelse som udgangspunkt ikke var adgang til mellemkommunal refusion når efterværnet fandt sted i en anden kommune end den, der havde truffet afgørelse om anbringelse af den unge uden for hjemmet før det fyldte 18 år. Det fremgik af afgørelsen, at den også havde bagudrettet virkning.

I § 2 i lov nr. 549 af 30. maj 2017 er fastsat en ordning, der neutraliserer den økonomiske virkning af Ankestyrelsens principafgørelse 87-16 vedrørende efterværn, der har fundet sted før 1. juni 2017. Ordningen

betyder, at kommunerne økonomisk stilles på samme måde, som hvis principafgørelsen ikke var blevet truffet. (Om efterværn, der finder sted efter den 31. maj 2017 se punkt 401 og 402).

Formålet med neutraliseringsordningen er dels, at kommuner, der har betalt refusion for efterværn, der er foregået før 1. juni 2017, ikke skal kræve tilbagebetaling af refusionen under henvisning til principafgørelse 87-16, dels at kommuner, der på grund af den nævnte principafgørelse ikke har modtaget refusion vedrørende efterværn, der er foregået før den 1. juni 2017, får ret til et beløb svarende til den manglende refusion fra den kommune, der i sin tid traf afgørelse om anbringelse af barnet eller den unge uden for hjemmet.

I loven er bl.a. fastsat, at kommuner, der anmoder om og modtager tilbagebetaling af tidligere betalt refusion under henvisning til principafgørelse 87-16, skal betale et tilsvarende beløb til den kommune, hvor efterværnet finder sted eller har fundet sted.

Hensigten er ikke, at kommunerne faktisk skal rejse tilbagebetalingskrav og derefter tilbagebetale tilsvarende beløb, men derimod at kommunerne hverken skal have pligt eller anledning til at rejse sådanne krav.

Reglernes indhold er med eksempler nærmere uddybet i forarbejderne til lovændringen, (jf. lovforslag L 177 2016/1).

Betalingsforpligtelsen i forbindelse med ophold i forsorgshjem og fængsler

404. Det er som udgangspunkt den kommune, som borgeren opholdt sig i inden opholdet i forsorgshjemmet eller fængslet, som skal betale for udgifter til bl.a. kontanthjælp, hjælp efter serviceloven m.v., idet opholdet er sket ved medvirken fra offentlig myndighed, og der derfor er mellemkommunal refusion for kontante ydelser, mens den oprindelige opholdskommune er både handle- og betalingskommune for ydelser efter serviceloven. Har en beboer på et forsorgshjem opholdt sig i forsorgshjemskommunen inden opholdet i forsorgshjemmet, er forsorgshjemskommunen både opholdskommune og handle- og betalingskommune for beboeren.

Efter § 9 c, stk. 10, er betalingskommunen for en beboer på forsorgshjem den seneste opholdskommune inden indflytning på forsorgshjemmet. Det betyder, at den kommune, hvor et forsorgshjem ligger, kan gå så langt tilbage i tiden, som det er nødvendigt, for at finde en kommune til at betale for en beboer.

Ved afgørelsen af, hvilken kommune der er den seneste tidligere opholdskommune, skal der lægges vægt på de samme momenter som ved afgørelsen af, hvilken kommune, der er opholdskommune (se punkt 332).

§ 9 c, stk. 10, 2. pkt., indebærer samtidig, at et forsorgshjems beliggenhedskommune ikke overtager rollen som oprindelig opholdskommune i relation til fremtidige betalinger af mellemkommunal refusion for en beboer, der flytter fra forsorgshjemmet. Denne forpligtelse fastholdes, ligesom betalingsforpligtelsen under opholdet på forsorgshjemmet, hos den kommune, der kan fastlægges som opholdskommune efter § 9, dvs. som hovedregel den kommune hvor den pågældende senest har boet eller haft sædvanligt ophold. Først når borgeren har erhvervet en ny opholdskommune efter § 9, ophører den oprindelige opholdskommune med at være betalingskommune. Det fremgår af lovforarbejderne til bestemmelsen (jf. lovforslag L 37 2005/1).

405. Retten til mellemkommunal refusion fortsætter, hvis en beboer fra et forsorgshjem eller fængsel udsluses til en anden boform m.v., som efter § 9 c giver ret til refusion fra den tidligere kommune. Da den tidligere opholdskommune i sidste instans skal afholde den kommunale andel af udgifterne til hjælp, vil den tidligere opholdskommune for en borger, der opholder sig i fængsel eller forsorgshjem,

have interesse i fortsat at være handlekommune og dermed bevare indflydelse på, hvad der skal ske i sagen. Den oprindelige opholdskommune vil automatisk være handlekommune efter serviceloven, indtil der er etableret en ny opholdskommune, hvor den pågældende har bopæl eller sædvanligt ophold. Det følger af § 9, stk. 7, og § 9, stk. 8, 2. pkt. (se punkt 368).

Ankestyrelsens principafgørelse 59-17 om refusion i forbindelse med forsorgshjemsophold og i fortsættelse heraf er gengivet i punkt 368.

Aftaler om handlekommune kan indgås efter § 9, stk. 6 (se punkt 359-361).

Ankestyrelsens principafgørelse 91-12:

Boliger, der er tilknyttet et forsorgshjem og bliver betragtet som private lejemål, er ikke omfattet af reglerne om mellemkommunal refusion i retssikkerhedslovens § 9c, stk. 2, nr. 1-4.

Ankestyrelsen vurderer dog, at karakteren af opholdet i den konkrete sag betyder, at boformen kan sidestilles med et botilbud. Den enkelte beboer modtager støtte i eget hjem og har adgang til forsorgshjemmets faciliteter. Personalet skaber den struktur i borgerens hverdag, som et ophold i botilbud også kan yde.

Når kommunen vurderer, om boformen kan sidestilles med en boform, der er omfattet af § 9 c, stk. 2, nr. 1-4, skal den samlede hjælp og karakteren af opholdet indgå i vurderingen.

Betalingsforpligtelsen i forbindelse med ophold i veterantilbud

406. I forbindelse med ophold i veterantilbud gælder efter lovens § 9 c, stk. 3 og 11, samme regler for betalingsforpligtelsen som ved ophold i botilbud efter servicelovens § 110, jf. punkt 404 og 405, uanset om en offentlig myndighed har medvirket til opholdet. Reglerne gælder for personer, der har fået ophold i en af KFUM's soldaterrekreationer drevet af KFUMs Soldatermission, et veteranhjem drevet af Fonden Danske Veteranhjem eller Veteranbo drevet af KFUMs Soldatermission.

I forbindelse med sådanne ophold bevarer den oprindelige opholdskommune betalingsforpligtelsen, så længe den pågældende har ophold i det pågældende veterantilbud, i et andet veterantilbud af den omfattede type eller i en boform omfattet af lovens § 9, stk. 7, herunder en boform omfattet af servicelovens §§ 107-110, (punkt 368-370).

Ordningen gælder samme personkreds som reglen om handlekommune efter serviceloven, jf. punkt 370, det vil sige som udgangspunkt alle personer, der tager ophold i et veterantilbud, også pårørende til veteraner.

407. § 9 c, stk. 11, 2. pkt., indebærer tillige, at et veteran tilbuds beliggenhedskommune ikke i øvrigt automatisk overtager rollen som oprindelig opholdskommune i relation til fremtidige betalinger af mellemkommunal refusion for en beboer, der flytter fra veteran tilbuddet Denne forpligtelse fastholdes hos den kommune, der har været betalingskommune under opholdet på veteran tilbuddet, indtil borgeren har erhvervet en ny opholdskommune efter § 9.

Hvis en person i umiddelbar forlængelse af et ophold i et veteran tilbud i en periode er uden kendt opholdssted for herefter at søge en kommune om hjælp efter serviceloven, vil pligten til at yde en sådan hjælp således fortsat påhvile den oprindelige opholdskommune og ikke beliggenhedskommunen for veteran tilbuddet. Dette vil også være tilfældet, hvis en veteran måtte blive bortvist fra et veteran tilbud

og ikke umiddelbart etablerer ny opholdskommune i form af bopæl eller sædvanligt opholdssted. Det fremgår af bemærkningerne til L 129/2015.

Mellemkommunal refusion ved flytteret

408. Efter retssikkerhedslovens § 9 c, stk. 5, har opholdskommunen ret til mellemkommunal refusion, når en person har udnyttet sin flytteret efter § 108, stk. 2, og § 192 i serviceloven, § 58 a i lov om almene boliger m.v. eller lov om friplejeboliger. I modsætning til § 9 c, stk. 2, stiller § 9 c, stk. 5, ikke krav om medvirken fra den oprindelige opholdskommune eller anden offentlig myndighed, til at borgeren har fået ophold i boligen eller boformen i den nye kommune. § 9, stk. 7, om den oprindelige opholdskommunes handlepligt for ydelser efter serviceloven (se kapitel 34), gælder ikke for flytninger omfattet af § 9 c, stk. 5.

Betingelserne for borgerens ret til at flytte mellem tilbud er fastlagt i de nævnte lovbestemmelser.

Retten til mellemkommunal refusion efter reglerne om frit valg af bolig efter servicelovens §§ 108 og 192 og almenboliglovens § 58 a forudsætter, at borgeren er visiteret til den konkrete botype i både fraflytningskommunen og den nye kommune.

For friplejeboliger efter lov om friplejeboliger gælder ikke noget krav om dobbeltvisitation. Det fremgår af lovforarbejderne til friplejeboliglovens § 3, (jf. lovforslag L 80 2006/1), at borgeren kun skal opfylde visitationskravet til en plejebolig eller en lignende bolig i opholdskommunen og ikke i beliggenhedskommunen, hvis denne er en anden kommune end borgerens opholdskommune. En person, som kommunen har visiteret til en plejebolig eller en lignende boligform, har ret til frit at vælge at indgå lejeaftale med en friplejeboligleverandør. Retten er uafhængig af, om friplejeboligen ligger i opholdskommunen eller i en anden kommune, jf. lov om friplejeboliger § 3, stk. 1 og 2. Friplejeboligbebyggelsens beliggenhedskommunes ret til refusion i henhold til § 9 c er således ikke betinget af, at borgeren er visiteret til en friplejebolig i den nye kommune, hvor friplejeboligen ligger.

Ankestyrelsens principafgørelse 77-14:

En borgers ret til frit valg gælder valget mellem ligestillede tilbud

Borgeren skal være visiteret til den konkrete botype. Ønsker borgeren at vælge et botilbud, der ligger i en anden kommune, skal borgeren også visiteres til den pågældende botype i denne kommune (såkaldt dobbeltvisitation).

Begge kommuner skal således vurdere borgerens behov og tage stilling til og være enige om, efter hvilken bestemmelse borgeren skal hjælpes.

Retten til mellemkommunal refusion efter reglerne om frit valg forudsætter, at proceduren om dobbeltvisitation er fulgt. Borgeren skal således opfylde betingelserne for optagelse i den pågældende type botilbud i både fraflytningskommunen og tilflytningskommunen

Refusion forudsætter, at den kompetente myndighed har truffet en afgørelse i overensstemmelse med de fastsatte regler.

Ovennævnte afgørelse og principafgørelse 41-15 om frit valg er uddybet i en artikel i Nyt fra Ankestyrelsen december 2016: Heraf fremgår bl.a.:

”Det er en betingelse for at få ret til refusion, at tilbuddet svarer til det, borgeren var visiteret til i sin egen kommune.

Borgeren har kun frit valg mellem egnede tilbud – altså tilbud, der kan imødekomme borgerens behov. Omvendt må borgeren ikke blive overkompenseret. Med andre ord: Tilbuddet skal matche borgerens behov – ikke mere, ikke mindre. Alle egnede tilbud for borgeren vil herefter kunne anses for at være tilsvarende tilbud. ”

Ankestyrelsens principafgørelse R-13-03:

Retssikkerhedslovens regel om refusion for udgifter til hjælp ved flytning til en ældrebolig i en anden kommune gjaldt kun den person, der havde en egentlig ret til flytning.

Udgifter til denne persons ægtefælle, der på flytningstidspunktet ikke selvstændigt opfyldte betingelserne for optagelse i ældrebolig, kunne således ikke kræves refunderet fra den tidligere opholdskommune.

Mellemkommunal refusion ved passivitet

§ 9 c. [...]

Stk. 2-5. [...]

Stk. 6. Opholdskommunen har ret til refusion, når en person får ophold i et tilbud som nævnt i stk. 2, 4 og 5 og den tidligere opholdskommune var bekendt med de forhold, der begrundet tilbuddet, og det var åbenbart, at der måtte gribes ind. En opholdskommune har ligeledes ret til refusion efter stk. 1, når et barn eller en ung får ophold i et anbringelsessted, jf. § 66 i lov om social service, som følge af en tidligere opholdskommunes beslutning om hjemgivelse, når det er åbenbart, at beslutningen om hjemgivelse var ubegrundet.

Stk. 7-13. [...]

409. Bestemmelsen i § 9 c, stk. 6, giver hjemmel til, at der kan kræves refusion for en udgift, selvom opholdet i kommunen ikke er sket med medvirken fra en tidligere opholdskommune eller anden offentlig myndighed.

Bestemmelsen finder anvendelse på den situation, hvor en opholdskommune ikke iværksætter nødvendige foranstaltninger som nævnt i stk. 2, 4 og 5 for en borger, og hvor borgeren senere flytter til en ny opholdskommune, der iværksætter denne hjælp. Den nye opholdskommune får dermed efter omstændighederne ret til refusion fra den tidligere opholdskommune. Retten til refusion forudsætter, at den tidligere opholdskommune var bekendt med de forhold, der begrundet tilbuddet, og det var åbenbart, at der måtte gribes ind.

Bestemmelsen har til hensigt først og fremmest at virke præventivt i forhold til den kommune, som ud fra økonomiske overvejelser ikke iværksætter den nødvendige hjælp. Bestemmelsens hovedformål er således at sikre borgeren den nødvendige hjælp på det tidligst mulige tidspunkt. Men bestemmelsen har også til hensigt at give en senere opholdskommune økonomisk kompensation for udgifter, som en tidligere opholdskommune rettelig burde afholde.

Bestemmelsen må antages at have mest betydning i sager, der vedrører anbringelser af børn, men kan også anvendes i andre tilfælde. En senere opholdskommune kan, måske med rette, undre sig over, at der ikke er grebet ind på et tidligere tidspunkt. Med § 9 c, stk. 6, gives mulighed for, at den nye

opholdskommune kan få undersøgt, om dette er tilfældet og på denne måde få mulighed for økonomisk kompensation.

Reglen indeholder også adgang til refusion i de tilfælde, hvor et barn hjemgives for tidligt/uden grund. Ved hjemgivelsen af et barn får barnet ofte ny opholdskommune, og det påhviler derfor en ny opholdskommune at genanbringe barnet og afholde udgifter herved. Den nye opholdskommune kan derfor få refusion for udgifterne ved genanbringelsen.

Det fremgår af lovforarbejderne, (jf. lovforslag L 37 2005/1), at bestemmelsen stiller store bevismæssige krav både med hensyn til, at behovet var til stede, og at den tidligere kommune var bekendt med dette behov.

Fra praksis kan henvises til:

Ankestyrelsens principafgørelse 59-17 om passivitet i forbindelse med forsorgshjemsophold er gengivet i punkt 368.

Ankestyrelsens principafgørelse 70-16:

En kommune, der anbringer et barn uden for hjemmet, kan efter retssikkerhedsloven have ret til refusion af udgifter til anbringelsen fra en tidligere opholdskommune.

Udgifter til en forældreevneundersøgelse er en administrativ udgift, som ikke kan danne grundlag for refusion efter retssikkerhedsloven.

Når et barn eller en ung under 18 år bliver anbragt uden for hjemmet, får barnet eller den unge selvstændig opholdskommune i den kommune, som har truffet afgørelse om anbringelsen.

Når en kommune har anbragt et barn, og det er åbenbart, at forældremyndighedsindehaverens tidligere opholdskommune kendte til forholdene og burde have anbragt barnet, har den anbringende kommune ret til mellemkommunal refusion fra den tidligere opholdskommune.

Retten til refusion i forbindelse med anbringelsen gælder udgifterne til hjælp efter serviceloven.

Ankestyrelsen finder, at udgift til en forældreevneundersøgelse hverken er en udgift til hjælp efter serviceloven eller en faktisk udgift, der er knyttet til et tilbud efter serviceloven.

Selvom at en selvstændig opholdskommune har ret til refusion for udgifter til hjælp efter serviceloven, har kommunen ikke ret til refusion for udgifter til en forældreevneundersøgelse i en sag om anbringelse af et barn uden for hjemmet.

Ankestyrelsens principafgørelse 18-16:

Efter retssikkerhedsloven har en opholdskommune ret til refusion, når et barn eller en ung bliver anbragt uden for hjemmet som følge af en tidligere opholdskommunes beslutning om hjemgivelse, når det er åbenbart, at beslutningen om hjemgivelse var ubegrundet.

Efter serviceloven skal anbringelser af børn og unge under 18 år ophøre, når formålet er nået, når de ikke længere opfylder deres formål, eller når den unge fylder 18 år.

Kommunen skal ved en sag om hjemgivelse tage stilling til, om anbringelsesgrundlaget ikke længere eksisterer. En afgørelse om hjemgivelse, der ikke belyser, at der ikke længere er et anbringelsesgrundlag, er ubegrundet. Væsentlige mangler ved sagsbehandlingen om hjemgivelse, herunder et utilstrækkeligt oplysningsgrundlag, vil betyde, at hjemgivelsen ikke har været korrekt.

En anbringelse uden for hjemmet er den mest omfattende af servicelovens foranstaltninger over for et barn eller en ung, der har behov for særlig støtte. Kommunens beslutning om både at anbringe og at opretholde anbringelsen skal være begrundet med, at netop denne foranstaltning er af væsentlig betydning for barnets eller den unges trivsel.

En afgørelse om hjemgivelse skal være begrundet relevant i forhold til forældremyndighedsindehavernes ressourcer

En kommunes sagsbehandling i forbindelse med parternes ønske om hjemgivelse, skal derfor afspejle, at der er indhentet de nødvendige oplysninger om og foretaget den nødvendige udredning af den aktuelle status på anbringelsesgrundlaget. På baggrund af dette materiale skal kommunen foretage en faglig vurdering af, om barnets eller den unges trivsel og udvikling fremover i det væsentlige vil kunne varetages af forældremyndighedsindehaveren.

En anbringelse iværksat som et ophold på efterskole må antages at være begrundet med den unges og forældremyndighedsindehavernes særlige forhold og relationen mellem den unge og forældremyndighedsindehaverne. En hjemgivelse i forbindelse med den unges bortvisning fra efterskolen skal derfor være begrundet i forhold til disse forhold.

Når kommunen vurderer, at foranstaltningen ikke bør bringes til ophør

Den anbringende kommune har mulighed for at opretholde og gennemtvinge anbringelsen i stedet for at lade den unge blive hjemme hos forældremyndighedsindehaver, hvis kommunen vurderer, at anbringelsesgrundlaget fortsat er til stede.

Når kommunen vurderer, at anbringelsen ikke længere opfylder sit formål

Hvis en ung ikke profiterer af opholdet på et konkret anbringelsessted, må kommunen vurdere, hvilke andre anbringelsesmuligheder, der foreligger. En hjemgivelse kan ske, når målet med anbringelsen er nået, eller når anbringelsen ikke længere opfylder sit formål. En afgørelse om hjemgivelse, fordi anbringelsen ikke længere opfylder sit formål, må derfor begrundes i forhold til kommunens og lovens samlede muligheder.

I tilknytning til en afgørelse om hjemgivelse, skal handleplanen revideres

Revisionen af barnets eller den unges handleplan kan omfatte en beskrivelse af uddannelsesforløb, men skal især vedrøre det videre forløb, det vil sige en plan for blandt andet eventuelle nødvendige tiltag, der skal støtte barnet, den unge eller familien i tiden efter anbringelsen.

En hjemgivelsesperiode har til formål at sikre en skånsom og planlagt hjemgivelse af barnet eller den unge. Hjemgivelsesperioden skal derfor ligge forud for anbringelsens ophør.

En anbringelse ophører, hvis barnet eller den unge tager ophold sammen med forældremyndighedsindehaveren

Hvis kommunen ikke benytter servicelovens muligheder for at gennemtvinge en fortsat anbringelse, ophører anbringelsen, hvis barnet eller den unge tager ophold sammen med forældremyndighedsindehaveren.

En afgørelse om, at et barn eller en ung skal være anbragt uden for hjemmet skal være virksom, ellers bortfalder den.

Kommunen skal dog også i denne situation træffe afgørelse om hjemgivelse og hjemgivelsesperiode. Det vil sige, at kommunen skal forholde sig til, om formålet er nået, eller anbringelsen ikke længere opfylder formålet. En vurdering af at anbringelsen ikke længere opfylder sit formål, skal foretages på grundlag af lovens samlede muligheder for anbringelse.

En hjemgivelse, der ikke er begrundet relevant, kan danne grundlag for et refusionskrav

I tre konkrete sager ændrede Ankestyrelsen kommunens afgørelser, så der var ret til refusion for udgifterne ved den nye anbringelse, da sagsbehandlingen i tilknytning til hjemgivelse ikke afspejlede, at kommunen havde taget stilling til om anbringelsesgrundlaget fortsat var til stede.

I **sag nr. 1** fremgik det ikke, at kommunen havde taget stilling til, om anbringelsesgrundlaget fortsat var til stede. Konkret forelå der ingen nye oplysninger om en ændring i faderens evne til at varetage forældrerollen, ligesom der ikke var oplysninger, der underbyggede, at den unges behov kunne dækkes i hjemmet. Ankestyrelsen ændrede på denne baggrund kommunens afgørelse om ret til refusion for genanbringelsen.

I **sag nr. 2** var der ikke oplysninger om ændrede forhold, og der var således ikke dokumentation for at anbringelsesgrundlaget ikke længere var til stede. I den konkrete sag var den unge anbragt på og bortvist fra to efterskoler, der forelå ingen oplysninger om hans særlige behov og der var ikke foretaget en nærmere vurdering af, om faderen i hjemmet ville kunne skabe de rammer, som den unge havde brug for og som efterskolerne ikke kunne etablere. Anbringelsen ophørte, da den unge tog ophold hos faderen, der havde del i forældremyndigheden. Ankestyrelsen ændrede på denne baggrund kommunens afgørelse om ret til refusion for genanbringelsen.

I **sag nr. 3** forelå der ikke oplysninger om, at anbringelsesgrundlaget ikke længere var til stede eller at det ikke kunne nås. I den konkrete sag afviste den unge at samarbejde om fortsat anbringelse og kunne ikke motiveres verbalt til at vende tilbage til anbringelsesstedet, men kommunen havde ikke vurderet sagen i forhold til alle lovens muligheder. Der var tale om en anbringelse uden samtykke, og kommunen havde derfor magtmidler til at gennemføre den, hvis det var relevant. Anbringelsen ophørte, da den unge tog ophold hos forældremyndighedsindehaveren uden at kommunen benyttede sig af mulighederne for en tvangsmæssig opretholdelse. En eventuel hjemgivelsesperiode skal ligge forud for den faktiske hjemgivelse. Ankestyrelsen ændrede på denne baggrund kommunens afgørelse om ret til refusion for genanbringelsen.

Ankestyrelsens principafgørelse 73-11:

C Kommune kunne rette krav mod den tidligere opholdskommune A om refusion af udgifter til anbringelse af børn uden for hjemmet, selv om familien i en mellempperiode havde haft ophold i B Kommune. Det ville være i strid med formålene med retssikkerhedslovens § 9 c, stk. 5 (nu stk. 6), hvis det blotte forhold, at mor og børn i en periode boede i B Kommune, kunne skærme A Kommune mod et refusionskrav, når betingelsen om passivitet var opfyldt.

Ankestyrelsens principafgørelse 90-10:

B Kommune havde udvist passivitet i en sådan grad, at A Kommune kunne kræve refusion for udgifter til anbringelse af et barn uden for hjemmet.

Familiens og barnets forhold havde over en længere årrække været kendt af B Kommune.

Der var på baggrund af de vanskeligheder, der var beskrevet hos barnet sammenholdt med oplysningerne om forældrenes manglende ressourcer og forholdene i hjemmet i øvrigt, allerede inden fraflytningen fra B kommune et klart børnesagkyndigt grundlag for at anbringe barnet uden for hjemmet, ligesom der var åbenbar grund til at gribe ind for at støtte barnet.

Ankestyrelsens principafgørelse 30-09:

A Kommune havde ikke ret til refusion for udgifter i forbindelse med tvangsfjernelse af et barn, da fraflytningskommunen B ikke havde udvist passivitet i en sådan grad, at det kunne begrunde refusionspligt.

Ved indførelsen af § 9 c, stk. 5 (nu stk. 6), i retssikkerhedsloven blev der skabt lovhjemmel til, at der kunne blive refusionspligt for en kommune, når det var åbenbart, at der krævedes handling, og det var åbenbart, at kommunen vidste dette. Det var ikke tanken, at bestemmelsen skulle give en videre adgang til refusion, end hvad der tidligere var forudsat. Principafgørelser, fra før bestemmelsen trådte i kraft, gjaldt derfor fortsat.

Ankestyrelsens principafgørelse R-1-07:

A kommune havde ikke udvist passivitet i en sådan grad, at B kommune kunne kræve refusion for udgifter til anbringelse af et barn uden for hjemmet.

Ankestyrelsen lagde vægt på, at A kommune havde været i tæt og udvidet kontakt med familien, og på baggrund af sundhedsplejerskens notater og kontakt til egen læge havde vurderet, at barnet ikke udviste tegn på at være stærkt skadet eller alvorligt truet i sin udvikling.

Det var ikke godtgjort, at det var åbenbart, at A kommune burde have grebet yderligere ind.

Mellemkommunal refusion under midlertidigt ophold uden for den faste opholdskommune

§ 9 c. [...]

Stk. 2-6. [...]

Stk. 7. Opholdskommunen refunderer udgifter til personlig og praktisk hjælp efter § 83 i lov om social service under en persons midlertidige ophold i en anden kommune, jf. § 9 b, stk. 1. Endvidere refunderer opholdskommunen udgifter til plejevederlag og hjælp til sygeplejeartikler og lign., jf. §§ 120 og 122 i lov om social service, under en persons ophold i en anden kommune, jf. § 9 b, stk. 2. I tilfælde omfattet af § 9, stk. 7 og 9, og § 9 a, stk. 7, ydes refusion efter 1. og 2. pkt. dog af den kommune, der har pligt til at yde hjælp efter lov om social service.

Stk. 8-13. [...]

410. § 9 c, stk. 7, indeholder den midlertidige opholdskommunes adgang til refusion fra opholdskommunen for udgifter til personlig og praktisk hjælp under et ophold uden for opholdskommunen.

Der er refusion for de faktiske udgifter, og refusionen fastsættes i øvrigt på samme måde som refusion i flyttesituationerne. Det anbefales, at den midlertidige opholdskommune kun sender refusionskrav vedr. samme borger én gang om året, og således samler udgifterne sammen. Unighed mellem kommunerne om adgang til refusion efter § 9 c, stk. 7, kan afgøres af Ankestyrelsen, jf. § 61.

Den midlertidige opholdskommunes ret til refusion efter § 9 c, stk. 7, afhænger af, om den midlertidige opholdskommune har pligt til at handle efter § 9 b, stk. 1 (se punkt 354).

Desuden er der refusion for udgiften til plejevederlag m.v. til en person, der er i pleje i en anden kommune. Efter § 9 b, stk. 2, er det bestemt, at det er den kommune, hvori plejeforholdet finder sted, der skal udbetale plejevederlaget. Udgiften skal imidlertid som hovedregel afholdes af den plejekrævenes egen opholdskommune, hvorfor der er ret til refusion, når plejeforholdet ikke finder sted i den plejekrævenes opholdskommune. Hvis den oprindelige opholdskommune er handlekommune efter serviceloven efter § 9, stk. 7 eller 9, eller § 9 a, stk. 7 eller 9, for den borger, der er i pleje, eller modtager hjælp efter servicelovens § 83 under et midlertidigt ophold i en anden kommune, er det den oprindelige opholdskommune, der er betalingskommune for udgifterne efter § 9 c, stk. 7.

Mellemkommunal refusion i op til seks år for førtidspension

§ 9 c. [...]

Stk. 2-7. [...]

Stk. 8. Opholdskommunens udgifter til førtidspension efter kapitel 3 og § 52, stk. 1, i lov om social pension og § 5 i lov om kommunernes finansiering af visse offentlige ydelser udbetalt af kommunerne, Udbetaling Danmark og arbejdsløshedskasserne, refunderes af den kommune, der var pensionistens opholdskommune på tilkendelsestidspunktet, i op til 6 år fra det tidspunkt, hvor pensionisten er fraflyttet tilkendelseskommunen. Refusion efter stk. 2, 3, 5 og 6 udskyder retten til refusion efter 1. pkt.

Stk. 9-13. [...]

411. Kommunens udgifter til førtidspension efter kapitel 3 og § 52, stk. 1, i lov om social pension og § 5 i lov om kommunernes finansiering af visse offentlige ydelser udbetalt af kommunerne, Udbetaling Danmark og arbejdsløshedskasserne refunderes af pensionistens opholdskommune på tilkendelsestidspunktet i op til seks år. Retten til refusion ophører seks år efter det tidspunkt, hvor pensionisten er fraflyttet tilkendelseskommunen. For førtidspension tilkendt før den 2. februar 2015 regnes 6 års perioden i § 9 c, stk. 8 (bestemmelsen var indtil 1. juli 2016 stk. 7), fra det tidspunkt, hvor førtidspensionen er blevet tilkendt, jf. § 30, stk. 5, i lov om kommunernes finansiering af visse offentlige ydelser udbetalt af kommunerne, Udbetaling Danmark og arbejdsløshedskasserne.

Refusion efter § 9 c, stk. 2, 4 5 og 6 udskyder retten til refusion efter stk. 8. Med bestemmelsen sigtes på den situation, hvor en førtidspensionist får ophold i en boform i en anden kommune enten med medvirken fra en myndighed eller som følge af en flytteret, og hvor der således er konkurrerende refusionsbestemmelser, som dækker spørgsmålet om refusion mellem to kommuner. I sådanne sager vil § 9 c, stk. 8, først skulle anvendes, når refusion efter de øvrige bestemmelser ophører. Da vil den seksårige refusionspligt efter omstændighederne kunne begynde at løbe. Er der tale om flere involverede kommuner, en opholdskommune, den tidligere opholdskommune som tilkendte førtidspension og den tidligere opholdskommune, som er refusionspligtig efter § 9 c, stk. 2 eller 5, sker der ifølge forarbejderne til bestemmelse ikke udskydelse af retten til refusion, (jf. betænkningen til lovforslag L 18 2003/1).

Ankestyrelsens principafgørelse 88-13:

En forsorgshjemskommune er opholdskommune for den periode, hvor personen har fast ophold på forsorgshjemmet.

Den kommune, hvor den nye bolig ligger, er opholdskommune. Dette gælder også, når forsorgshjemmet og den nye bolig er i samme kommune.

Mellemkommunal refusion for ophold på forsorgshjem omfatter også udgiften til førtidspension.

Refusion for førtidspension efter endt ophold på forsorgshjem betales efter den særlige refusionsregel om førtidspension.

Den kommune, der tilkender førtidspension, har refusionspligt i 6 år. Dette gælder også, når der er tale om en kommune med et forsorgshjem.

Bestemmelsen omhandler kun den mellemkommunale refusion for opholdskommunens udgift til medfinansiering af førtidspension. For udgifter til førtidspension tilkendt efter lov om social pension før 1. juli 2014 refunderes den kommunale udgift til førtidspension med 65 pct.

For førtidspension tilkendt før 2. februar 2015 regnes 6-årsperioden fra det tidspunkt, førtidspensionen blev tilkendt. Er førtidspension tilkendt med tilbagevirkende kraft, er det dette tidligere tidspunkt, som 6-årsperioden løber fra. Ved tilkendelser af førtidspension fra 2. februar 2015, herunder ved tilkendelser med tilbagevirkende kraft fra denne dato, regnes 6-årsperioden fra fraflytningstidspunktet.

Der henvises til § 30, stk. 5, i lov om kommunernes finansiering af visse offentlige ydelser udbetalt af kommunerne, Udbetaling Danmark og arbejdsløshedskasserne.

Beregning af refusionskravet

§ 9 c. [...]

Stk. 2-8. [...]

Stk. 9. De udgifter, som opholdskommunen kan få dækket efter stk. 2-6, er opholdskommunens faktiske udgifter. De faktiske udgifter omfatter en forholdsmæssig andel af fællesudgifter og udgifter til ledelse og administration, der er en følge af driften af et tilbud. Hvis der for ydelserne er fastsat en takst eller beregnet et priskrav efter lov om social service, har opholdskommunen ret til refusion svarende til taksten eller priskravet.

Stk. 10-13. [...]

412. Efter § 9 c, stk. 1, kan der kræves refusion for kommunens udgifter til ydelser og hjælp til borgeren efter serviceloven, aktivloven, beskæftigelsesindsatsloven, boligstøtteloven, pensionslovens § 52, stk. 1, og § 50, stk. 1, førtidspensionsloven (gammel).

Udgifter til personlige tillæg efter § 14 og til helbredstillæg efter § 14 a i pensionsloven er ikke omfattet af refusionsadgangen, da disse ydelser er reguleret i pensionslovens § 52, stk. 2. Der er heller ikke adgang til refusion for udgifter til bolig efter lov om almene boliger m.v.

Efter § 9, stk. 9, opgøres refusionskravet som kommunens faktiske udgifter efter de førnævnte love til den pågældende borger. Bestemmelsen medfører, at også de langsigtede omkostninger ved drift af tilbuddet kan medtages ved beregningen.

De faktiske udgifter omfatter en forholdsmæssig andel af fællesudgifter og udgifter til ledelse og administration i det omfang, der er tale om udgifterne ved driften af et tilbud. Der er således ikke mulighed for at medregne kommunens udgifter som myndighed. F.eks. kan der ved opgørelsen af refusionskravet ikke medtages udgifter til sagsbehandling og tilsyn. Derimod vil der kunne medtages udgifter til uddannelse af personale, husleje, udvikling af tilbuddet og tomme pladser.

Hvis der for ydelsen er beregnet en takst eller fastsat et priskrav efter serviceloven, er der refusion for hele takstbeløbet. Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med servicelovens § 174, hvorefter kommunen fastsætter takster for de kommunale tilbud.

Refusionskravets ophør

§ 9 c. [...]

Stk. 2-9. [...]

Stk. 10. Retten til refusion efter stk. 2, 5 og 6 består, så længe borgeren har bopæl i det pågældende botilbud eller et tilsvarende botilbud. En tidligere opholdskommunes pligt til at yde refusion i anledning af en borgers ophold i en institution efter § 110 i lov om social service består dog, indtil borgeren har erhvervet ny opholdskommune.

Stk. 11. Retten til refusion efter stk. 3 består, så længe personen har ophold i det pågældende botilbud, et andet botilbud omfattet af stk. 3 eller et tilbud omfattet af stk. 2. Retten til refusion efter stk. 3 består dog, indtil den pågældende har erhvervet ny opholdskommune.

Stk. 12-13. [...]

413. Adgangen til refusion efter § 9 c, stk. 2, 5 og 6, ophører, når borgeren ikke længere opholder sig i en boform eller får hjælp, der kan sidestilles hermed. Et ophold i eget hjem vil i visse tilfælde kunne sidestilles med et ophold i en boform og fortsat give adgang til refusion, hvis der f.eks. er tale om en udslusningssituation, og der fortsat er væsentlig tilknytning til boformen, eller der ydes en hjælp i hjemmet, der kan sidestilles med ophold i en boform, jf. § 9 c, stk. 2, nr. 5.

Praksis herom se punkt 398 samt:

Ankestyrelsens principafgørelse 159-10:

Tilflytnings-kommunen havde ikke ret til refusion for udgifter til en borger, der efter ophold i en § 108 institution flyttede i eget hjem. I en overgangsperiode med refusion blev der ydet 25 timers bostøtte ugentlig. Hjælpen blev derefter nedsat til 12½ og så til 11 timer ugentlig. Der var tilknyttet samværs- og aktivitetstilbud og adgang til psykoseteam, men behovet herfor var af meget skiftende omfang.

Hjælpen var ikke af et sådant omfang, at flytningen til ny selvstændig bolig trådte i stedet for eller kunne sidestilles med ophold i en boform. Der blev lagt vægt på, at der ikke var tale om så omfattende hjælpeforanstaltninger ved tilknyttet personale, som normalt karakteriserer et botilbud og at behov for hjælp udover det faste niveau var af meget skiftende omfang.

Ankestyrelsens principafgørelse 89-10:

Tilflytningskommunens bevilling af socialpædagogisk hjælp i 15 timer ugentlig betød ikke, at fraflytningskommunen havde pligt til at yde refusion for udgifter vedrørende en borger, der var flyttet i eget hjem.

Hjælpen var ikke af et sådant omfang, at flytningen til ny selvstændig bolig trådte i stedet for eller kunne sidestilles med ophold i en boform. Der blev lagt vægt på, at der ikke var tale om så omfattende hjælpeforanstaltninger ved tilknyttet personale, som normalt karakteriserer et botilbud.

Borgeren, der havde meget dårligt syn og havde haft misbrugsproblemer, flyttede fra et nedlagt botilbud til egen bolig.

Det kunne ikke tillægges afgørende vægt, at fraflytningskommunen havde medvirket til flytningen ved at hjælpe med at finde boligen i den nye kommune.

Det fremgår desuden af lovforarbejderne til friplejeboliglovens § 104, (jf. lovforslag L 80 2006/1), hvorved friplejeboliger blev indsat i retssikkerhedslovens § 9 c, stk. 5, at ved tilsvarende botilbud efter § 9 c, stk. 10, forstås plejeboliger, og andre boligformer med tilknyttede service- og plejefunktioner for personer med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne (om friplejeboliger se også punkt 408).

For så vidt angår beboere i boformer efter § 110 i serviceloven er der fastsat en særlig regel om en tidligere opholdskommunes refusionspligt. Der henvises herom til punkt 404.

414. Retten til refusion efter § 9 c, stk. 3 i forbindelse med ophold i veterantilbud består, så længe personen har ophold i det pågældende botilbud, et andet veterantilbud omfattet af stk. 3, eller et botilbud omfattet af stk. 2, jf. punkt 397 og 398. Den oprindelige opholdskommunes pligt til at betale til refusion efter stk. 3 består dog, indtil den pågældende person har erhvervet ny opholdskommune. Der henvises til punkt 406 og 407.

Aftale om refusion ved flytning

§ 9 c. [...]

Stk. 2-11. [...]

Stk. 12. Kommuner kan uden for de tilfælde, der er nævnt i stk. 2-6, indbyrdes aftale, at en tidligere opholdskommune fortsat afholder udgifter til hjælp efter de love, der er nævnt i stk. 1. Det fastsættes i aftalen, hvor længe den skal gælde.

Stk. 13. [...]

415. To kommuner kan efter § 9 c, stk. 12, aftale refusion som led i, at en borger flytter til en anden kommune, uden at betingelserne for mellemkommunal refusion efter § 9 c, stk. 2-6, er opfyldt.

I aftalen skal det fastsættes, hvor længe aftalen skal gælde, f.eks. om der også skal være refusion, hvis pågældende flytter fra den aftalte bolig, f.eks. fra ældrebolig til plejehjem eller plejebolig. Der er derudover ikke krav til aftalens indhold. Se punkt 400 om aftaler om refusion for udgifter til anbringelse af børn uden for hjemmet før 1. juli 2003.

Forældelse af refusionskravet

§ 9 c. [...]

Stk. 2-12. [...]

Stk. 13. Krav mod en tidligere opholdskommune efter stk. 2-8 skal rejses senest 3 år efter, at hjælpen er ydet. Krav efter lov om social service skal dog rejses senest 12 måneder efter, at hjælpen er ydet.

416. Det følger af § 9 c, stk. 13, at krav om refusion efter § 9 c, stk. 2-8, skal være rejst senest tre år efter, at hjælpen er ydet. Der skal anvendes den samme fortolkning som for frister i øvrigt med hensyn til, om kravet kan anses for fremsat. Det afgørende tidspunkt for beregningen af fristen er dagen, hvor modtageren får kravet. Uenighed om, hvorvidt et krav i det konkrete tilfælde kan anses for fremsat, kan afgøres af Ankestyrelsen.

Ankestyrelsens principafgørelse R-2-08:

Et krav om refusion kunne først anses for rejst, når kravet var opgjort og fremsat.

En henvendelse om, at der kunne blive tale om en efterbetaling, havde ikke et så præcist indhold, at forældelsen kunne anses for afbrudt.

Krav om refusion på baggrund af en aftale indgået efter § 9 c, stk. 12, er ikke omfattet af den særlige regel om forældelse i § 9 c, stk. 13. Disse krav er omfattet af de almindelige regler om forældelse i forældelsesloven.

417. For krav efter serviceloven gælder en forældelsesregel på 12 måneder. Fristen gælder for hjælp efter lov om social service, der er ydet efter udgangen af august 2012, jf. § 4 om ikrafttræden og virkning i lov nr. 596 af 18. juni 2012 om ændring af lov om social service og lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Uenighed mellem kommuner

418. Efter § 61 kan sager om uenighed mellem kommuner om deres forpligtelser, indbringes for Ankestyrelsen.

Ankestyrelsen kan ikke tage stilling til refusion, der alene hviler på en aftale mellem kommunerne jf. § 9 c, stk. 12. I sådanne tilfælde er kommunerne ved uenighed henvist til afklaring via sagsanlæg ved domstolene.

Ankestyrelsens principafgørelse 42-10:

Udgiften til betaling for et opholdssted i en opsigelsesperiode var en faktisk udgift efter serviceloven og omfattet af retten til refusion.

Spørgsmålet om, hvorvidt handlekommunen havde udvist tilstrækkelig omhu i forbindelse med løsning af opgaverne, og således havde løst dem med færrest mulige omkostninger, kunne ikke behandles i det administrative klagesystem. Uenigheden måtte afgøres ved domstolene efter reglerne om erstatning uden for kontrakt.

Heller ikke tilbagesøgningskrav er omfattet af Ankestyrelsens kompetence.

Ankestyrelsens principafgørelse R-15-03:

Ankestyrelsen fandt i 2 sager at de sociale klageinstanser ikke var kompetente til at træffe afgørelse om andre former for kompensation mellem kommuner end refusion efter retssikkerhedslovens regler.

Begrundelsen for afgørelserne var bl.a., at sådanne krav ikke er reguleret i retssikkerhedsloven og de love retssikkerhedsloven gælder for, og at der ikke er særlig hjemmel eller andre klare holdepunkter for, at Ankestyrelsen kan behandle spørgsmål om økonomisk kompensation efter andre regelsæt.

Afsnit VII

Udvalg

Afsnit VII beskriver reglerne i retssikkerhedsloven om de udvalg og råd, som indgår i beslutningsprocessen, når kommunerne afgør sager på det sociale område.

419. I den sociale lovgivning er der kun få regler, der regulerer, hvordan kommunerne skal indrette deres administration.

Kapitel 36

Udvalg under kommunerne

Generelt om behandling af personsager i kommunerne

§ 17. Behandles en sag om hjælp til enkeltpersoner af kommunalbestyrelsen på et møde, skal sagen behandles for lukkede døre.

420. Der gælder ikke generelt særlige regler om kommunalbestyrelsernes behandling af personsager omfattet af retssikkerhedsloven. Her gælder som udgangspunkt det almindelige kommunale styrelsessystem, hvorefter et (eller flere) af kommunens stående udvalg varetager den umiddelbare forvaltning af (hver af deres del af) sociale sager, og kommunalbestyrelsen har mulighed for i konkrete tilfælde at behandle sådanne sager.

For sager om hjælp til enkeltpersoner er udtrykkeligt fastsat i retssikkerhedslovens § 17, at hvis en sådan sag behandles på et møde i kommunalbestyrelsen, skal sagen altid behandles for lukkede døre.

Dette er en fravigelse af den almindelige regel i § 10, stk. 1, i lov om kommunernes styrelse, hvorefter kommunalbestyrelsens møder som udgangspunkt er åbne, idet en sag dog skal behandles for lukkede døre i kommunalbestyrelsen, hvis der ved sagens behandling vil blive eller forventes at blive fremlagt fortrolige oplysninger.

For behandlingen af visse sager på børn og ungeområdet gælder særlige regler (se neden for punkt 421).

Børn og unge-udvalget

§ 18. Kommunalbestyrelsen nedsætter et børn og unge-udvalg, der afgiver indstillinger om adoption uden samtykke til Ankestyrelsen, jf. § 68 f i lov om social service, og træffer afgørelse i sager vedrørende børn og unge, jf. § 74 i lov om social service.

§ 19. Børn og unge-udvalget består af

- 1) 2 medlemmer, der vælges af kommunalbestyrelsen blandt dens medlemmer,
- 2) 1 byretsdommer, der udpeges af retspræsidenten i retskredsen, og
- 3) 2 pædagogisk-psykologisk sagkyndige, der udpeges af Familieretshuset for en periode, som svarer til den kommunale valgperiode.

Stk. 2. Efter samme regler vælges og udpeges tillige for hvert medlem en stedfortræder, der indkaldes til at møde, når medlemmet er forhindret i at deltage.

Stk. 3. De pædagogisk-psykologisk sagkyndige, som udpeges efter stk. 1, nr. 3, kan ikke deltage i behandling af andre sager vedrørende samme person eller samme familie inden for den offentlige forvaltning, herunder behandlingen af sager i Familieretshuset og klagesager.

§ 20. Børn og unge-udvalget vælger selv sin formand og næstformand blandt de medlemmer, der er valgt af kommunalbestyrelsen.

Stk. 2. Dommeren leder møderne i udvalget og påser, at der er foretaget de nødvendige undersøgelser, og beslutter, om der skal indhentes flere oplysninger, og kan forlange, at der optages et retsligt forhør efter retsplejelovens § 1018. Dommeren vejleder også om, hvordan reglerne skal forstås og anvendes, samt giver en vurdering af de oplysninger, der foreligger.

§ 21. Børne- og socialministeren fastsætter forretningsordenen for børn og unge-udvalget. Børne- og socialministeren kan i forretningsordenen bemyndiges til at dispensere fra kravet i § 19, stk. 2, om, at der for hvert medlem udpeges en stedfortræder.

Stk. 2. Økonomi- og indenrigsministeren fastsætter regler om vederlag til formanden og de øvrige medlemmer, der er valgt af kommunalbestyrelsen.

421. Kommunen skal have et børn og unge-udvalg, der træffer afgørelse i sager om børn og unge, jf. § 74 i serviceloven, og indstiller til Ankestyrelsen i sager om adoption uden samtykke, jf. servicelovens § 68 f.

Af retssikkerhedslovens § 19, fremgår det, at der i børn og unge-udvalget sidder 2 kommunalbestyrelsesmedlemmer, 2 pædagogisk-psykologisk sagkyndige og 1 dommer.

Dommeren leder møderne og påser bl.a., at kommunen har foretaget de nødvendige undersøgelser, og om sagen er tilstrækkeligt oplyst til, at der kan træffes en retssikkerhedsmæssig forsvarlig afgørelse i sagen.

De pædagogisk-psykologisk sagkyndige yder udvalget vejledning med hensyn til, om der er indhentet de fornødne sagkyndige udtalelser og undersøgelser til at belyse sagen samt vejledning med hensyn til, hvilke foranstaltninger der ud fra en børnesagkyndig vurdering må anses for bedst egnede til at fremme barnets eller den unges udvikling.

Dommeren, en af de pædagogisk-psykologisk sagkyndige eller disses stedfortrædere, samt et af medlemmerne valgt af kommunalbestyrelsens medlemmer eller disses stedfortrædere skal være til stede, for at udvalget er beslutningsdygtigt. Det er fastsat i bekendtgørelse om forretningsordenen for børn og unge-udvalgene (bekendtgørelse nr. 1615 af 14. december 2016). Til vedtagelse af en afgørelse efter servicelovens §§ 51, 58, 62, 63, § 68 a, stk. 1, § 63 b, stk. 1, § 63 c, stk. 1 og 3, § 68 a, § 69, stk. 3, § 71, stk. 3-5, § 75, stk. 3, samt § 11, stk. 1 og 2, og § 15, stk. 1, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge kræves, at mindst 4 af børn og ungeudvalgets 5 medlemmer er til stede og stemmer for afgørelsen. Afgørelser efter servicelovens § 78, stk. 4, træffes ved almindelig stemmeflerhed.

Efter servicelovens § 75 kan børn og unge-udvalgets formand eller næstformanden træffe en foreløbig afgørelse om gennemførelse af undersøgelse efter servicelovens § 51, anbringelse uden for hjemmet, jf. servicelovens § 58, lægelig undersøgelse og behandling efter servicelovens § 63, anbringelse på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner efter servicelovens § 63 a, stk. 1, anbringelse af børn og unge mellem 12 og 17 år på sikrede døgninstitutioner efter servicelovens § 63 b, stk. 1, anbringelse af børn og unge mellem 12 og 17 år på særligt sikrede afdelinger efter servicelovens § 63 c, stk. 1, videreførelse af en anbringelse, jf. servicelovens § 68 a, afbrydelse af forbindelsen m.v., jf. servicelovens § 71, stk. 3-5, forbud mod flytning og hjemtagning fra privat familiepleje, jf. servicelovens § 78 stk. 4, tilbageholdelse i forbindelse med eller under en anbringelse, jf. § 11, stk. 1 og 2, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge, og kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation, jf. § 15, stk. 1, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge. Direktøren for Ankestyrelsen har samme beføjelse.

Formanden eller i dennes fravær næstformanden for børn og unge-udvalget kan endvidere i sager om et barn eller en ung, der er pålagt en straksreaktion, jf. § 12 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, eller er i et forbedringsforløb, jf. §§ 13 og 14 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, træffe foreløbige afgørelser om lægelig undersøgelse eller behandling efter servicelovens § 63, om videreførelse af en anbringelse efter servicelovens § 68 a, om samvær og kontakt efter servicelovens § 71, stk. 3-5, og om forbud mod flytning eller hjemtagelse fra privat familiepleje efter servicelovens § 78, stk. 4, tilbageholdelse i forbindelse med eller under en anbringelse efter § 11, stk. 2, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge, kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation efter § 15, stk. 1, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge, anbringelse uden for hjemmet uden samtykke som led i et forbedringsforløb efter § 14, stk. 2-4, i ungdomskriminalitetsloven, og herunder anbringelse på en delvis lukket døgninstitution eller delvis lukket afdeling på en døgninstitution efter ungdomskriminalitetslovens § 15, stk. 1, på en sikret døgninstitution efter ungdomskriminalitetslovens § 16, stk. 1, eller på en særligt sikret afdeling efter ungdomskriminalitetslovens § 17, stk. 1, tilbageholdelse i forbindelse med eller under en anbringelse efter ungdomskriminalitetslovens § 18, stk. 1 og 2, ændring af anbringelsesstedet efter ungdomskriminalitetslovens § 24, stk. 1, og gennemførelsen af en ungefaglig undersøgelse efter ungdomskriminalitetslovens § 32, stk. 1 og 2, som af hensyn til barnets eller den unges øjeblikkelige behov ikke kan afvente sagens behandling i Ungdomskriminalitetsnævnet. Direktøren for Ankestyrelsen har samme beføjelse.

Det er kommunen, der har ansvaret for, at de afgørelser, der træffes af børn og unge-udvalget, jf. servicelovens § 74 eller af formanden for udvalget efter reglerne om foreløbige afgørelser, jf. servicelovens § 75, bliver ført ud i livet.

For mere om dette udvalg se Vejledning om indsatser og særlig støtte til børn og unge og deres familier og bekendtgørelse om forretningsorden for børn og unge-udvalgene.

Ældreråd

§ 30. I hver kommune etableres mindst ét ældreråd. Ældrerådets medlemmer vælges ved direkte valg. Ældrerådet rådgiver kommunalbestyrelsen i ældrepolitiske spørgsmål og formidler synspunkter mellem borgerne og kommunalbestyrelsen om lokalpolitiske spørgsmål, der vedrører de ældre.

Stk. 2. Ældrerådet består af mindst 5 medlemmer, og for hvert medlem kan vælges en stedfortræder. Der kan ikke anvendes listeopstillinger eller indgås valgforbund i forbindelse med valg til ældreråd.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen skal i samarbejde med ældrerådet fastlægge de nærmere rammer for rådets virke, herunder aftale nærmere om, hvordan og i hvilket omfang ældrerådet skal høres. Såfremt der ikke

kan opnås enighed om, hvordan og i hvilket omfang ældrerådet skal høres, skal kommunalbestyrelsen høre ældrerådet om alle forslag, der vedrører de ældre.

§ 31. Kommunalbestyrelsen fastsætter i samarbejde med ældrerådet vedtægter for ældrerådet. Ældrerådet fastsætter selv sin forretningsorden.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen betaler udgifterne ved ældrerådets virksomhed og stiller sekretariatsbistand til rådighed, hvis rådet ønsker dette.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen yder diæter, erstatning for dokumenteret tabt arbejdsfortjeneste og udgiftsgodtgørelse efter reglerne i § 16 a i lov om kommunernes styrelse til ældrerådets medlemmer.

Stk. 4. Et medlem af rådet er ikke forpligtet til at modtage diæter eller udgiftsgodtgørelse, der tilkommer den pågældende efter stk. 3.

§ 32. Kommunalbestyrelsen sørger for, at der afholdes valg til ældrerådet mindst hvert fjerde år, og fastsætter i samarbejde med ældrerådet regler for, hvordan valget skal afholdes.

Stk. 2. Personer, der har fast bopæl i kommunen, og som er fyldt 60 år, har valget og er valgbare til ældrerådet.

Stk. 3. Er der ikke 4 uger før valgdagen opstillet det nødvendige antal kandidater, kan kommunalbestyrelsen i samråd med det siddende ældreråd beslutte at aflyse afstemningen. Alle de opstillede kandidater er i så fald valgt.

§ 33. Ældreministeren kan efter ansøgning fra kommunalbestyrelsen give dispensation fra reglerne i §§ 30-32.

422. Kommunen skal efter § 30 nedsætte mindst ét ældreråd. Ældrerådet skal medvirke til at øge borgernes medindflydelse på kommunens ældrepolitik. Reglerne er beskrevet i vejledning om ældreråd (vejledning nr. 40 af 11. maj 2011).

Handicapråd

§ 37 a. Kommunalbestyrelsen nedsætter et handicapråd. Handicaprådet rådgiver kommunalbestyrelsen i handicappolitiske spørgsmål og formidler synspunkter mellem borgerne og kommunalbestyrelsen om lokalpolitiske spørgsmål, der vedrører mennesker med handicap.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen hører handicaprådet over alle initiativer, som har betydning for mennesker med handicap.

Stk. 3. Handicaprådet sammensættes af 3-7 medlemmer fra handicaporganisationerne i kommunen udpeget efter indstilling fra Danske Handicaporganisationer og 3-7 medlemmer udpeget af kommunalbestyrelsen, heraf et antal af dens medlemmer. Handicaprådet vælger selv sin formand.

Stk. 4. Børne- og socialministeren fastsætter i en bekendtgørelse nærmere regler om handicaprådets virksomhed og sammensætning.

423. Kommunalbestyrelsen skal efter § 37 a nedsætte et handicapråd. Kommunalbestyrelsen skal høre handicaprådet over alle initiativer, som har betydning for mennesker med handicap. Børne- og socialministeren har fastsat regler om handicaprådene i kapitel 8 (§§ 26-30) i retssikkerhedsbekendtgørelsen.

424. Efter retssikkerhedsbekendtgørelsens § 26 sammensættes handicaprådene ud fra lokale forhold og består af 3-7 medlemmer fra handicaporganisationerne i kommunen udpeget efter indstilling fra Danske Handicaporganisationer og 3-7 medlemmer udpeget af kommunalbestyrelsen. Et antal af de medlemmer, der udpeges af kommunalbestyrelsen, skal være medlem af kommunalbestyrelsen, jf. lovens § 37 a, stk. 3. De kommunale handicapråd skal fungere som medspillere i forhold til kommunens handicappolitiske indsats og udvikling og påvirke kommunens handicappolitiske forhold. Derfor er det et krav, at der blandt repræsentanterne for de kommunale myndigheder også er medlemmer af kommunalbestyrelsen. De øvrige repræsentanter for kommunalbestyrelsen udpeges blandt ansatte i kommunen, ansatte i selvejende institutioner eller ansatte hos andre private leverandører, som udfører relevante opgaver for kommunen.

Kommunalbestyrelsen kan således ikke udpege enkelte borgere eller lokalpolitikere, der ikke er medlemmer af kommunalbestyrelsen. Suppleanter til et kommunalbestyrelsesmedlem vil ikke kunne udpeges til medlemmer af handicaprådet. Medlemmer af kommunalbestyrelsen skal indgå i handicaprådet med et eller flere medlemmer. I forbindelse med udpegningen af medlemmer til handicaprådet skal kommunalbestyrelsen sikre sig, at handicaprådet sammensættes således, at medlemmerne repræsenterer forskellige handicap. Kommunalbestyrelsen kan ikke beslutte, at handicaprådet skal have færre end tre medlemmer eller flere end syv medlemmer, som repræsenterer henholdsvis handicaporganisationerne i kommunen og kommunen, da antallet af medlemmer af handicaprådet er reguleret i loven.

Da handicaprådet skal beskæftige sig med alle spørgsmål af betydning for mennesker med handicap på tværs af sektorer, bør kommunalbestyrelsen sikre, at repræsentanterne for kommunalbestyrelsen i handicaprådet kan repræsentere flere forskellige sektorer, f.eks. transportområdet, sundhedsområdet m.v.

Kommunalbestyrelsen kan ikke delegere sin kompetence til at udpege medlemmer til handicaprådet til andre.

425. Kommunalbestyrelsen bestemmer antallet af medlemmer af handicaprådet. Efter bekendtgørelsens § 27 skal handicaprådet sammensættes således, at handicaporganisationernes medlemmer udgør samme antal medlemmer som medlemmer udpeget af kommunen. Der skal således være lige mange medlemmer af handicaprådet, som repræsenterer kommunen som medlemmer, der repræsenterer handicaporganisationerne.

Kommunalbestyrelsen kan efter bekendtgørelsens § 26, stk. 6, kun udpege medlemmer indstillet af Danske Handicaporganisationer, som har bopæl i kommunen. Hvis det indstillede medlem ikke har bopæl i kommunen, skal kommunalbestyrelsen afvise at udpege den pågældende. Fraflytter et medlem kommunen, indtræder stedfortræderen i handicaprådet, og der skal udpeges en ny personlig stedfortræder.

Det er kun medlemmet af handicaprådet, som skal have bopæl i kommunen. Det er således uden betydning, om handicaporganisationen har hjemsted eller et kontor i kommunen.

Kommunalbestyrelsen kan ikke afvise at udpege et indstillet medlem, som opfylder de formelle betingelser for medlemskab af handicaprådet.

Der skal efter retssikkerhedsbekendtgørelsens § 26, stk. 4, også udpeges en personlig stedfortræder for hvert medlem af rådet. Det er ikke udelukket, at en person kan være stedfortræder for flere medlemmer af handicaprådet. Når der er tale om repræsentanter for handicaporganisationerne, bør stedfortræderen i videst muligt omfang alene være personlig stedfortræder for ét medlem. Er det ikke muligt at få udpeget et tilstrækkeligt antal personlige stedfortrædere, kan denne person tillige være personlig stedfortræder for et andet medlem.

426. Kommunalbestyrelsen kan efter retssikkerhedsbekendtgørelsens § 26, stk. 7, beslutte, om lokale handicaporganisationer eller grupperinger uden for Danske Handicaporganisationer skal være repræsenteret i handicaprådet. Medlemmer fra lokale handicaporganisationer eller grupperinger uden for Danske Handicaporganisationer indgår i antallet af medlemmer, som repræsenterer handicaporganisationerne i kommunen. Hvis kommunalbestyrelsen f.eks. beslutter, at handicaprådet skal sammensættes af i alt 10 personer, og der skal deltage et medlem, som repræsenterer en lokal gruppering, som ikke indgår i Danske Handicaporganisationer, skal Danske Handicaporganisationer indstille fire medlemmer fra handicaporganisationerne i kommunen. Det er kommunalbestyrelsen, der afgør, hvilke organisationer eller grupperinger uden for Danske Handicaporganisationer der er relevante at inddrage, når der skal udpeges medlemmer af rådet. Antallet af medlemmer, som repræsenterer lokale handicaporganisationer eller grupperinger, må dog aldrig overstige antallet af medlemmer, som er udpeget efter indstilling fra Danske Handicaporganisationer.

Kommunalbestyrelsen kan udpege repræsentanter for lokale grupperinger, selv om den lokale gruppering ikke er organiseret som en forening eller som en organisation. Det er dog en betingelse for udpegning af en lokal gruppering, at der er tale om en væsentlig gruppering, som har aktiviteter på handicapområdet. En gruppering er ikke væsentlig, hvis den repræsenterer ganske få personer. Der gælder således ikke et krav om en bestemt organisationsform for den lokale gruppering. Det udpegede medlem skal dog have bopæl i kommunen. Den pågældende gruppering skal have aktiviteter, som udføres inden for kommunens grænser.

Brugerne af kommunens tilbud til mennesker med handicap kan udgøre en lokal gruppering, som kan være repræsenteret i handicaprådet. Repræsentanter for en gruppering af brugere behøver ikke at være medlem af en brugerbestyrelse. Kommunalbestyrelsen skal dog sikre sig, at repræsentanterne for brugerne af kommunens tilbud til mennesker med handicap reelt repræsenterer brugerne. Medlemmet skal repræsentere brugerne på tidspunktet for udpegningen og i den periode, som medlemskabet varer. Kommunalbestyrelsen skal løbende sikre sig, at medlemmet fortsat repræsenterer en lokal gruppering.

Repræsentanter for medarbejderne eller lederne af de enkelte boformer m.v. kan ikke vælges som repræsentanter for lokale grupperinger eller indgå i den kreds af personer, som udpeger repræsentanterne. Kommunen skal sikre, at udpegningen sker under forhold, som sikrer, at brugerne frit kan udpege en repræsentant, uden af processen skal overvåges eller godkendes af kommunen.

427. Det følger af retssikkerhedsbekendtgørelsens § 27, stk. 2, at handicaprådet nedsættes på ny hvert fjerde år, således at rådet følger den kommunale valgperiode. Medlemmerne fungerer, indtil der er indstillet eller udpeget nye medlemmer. Det vil sige, at medlemmerne af handicaprådet som udgangspunkt deltager i hele perioden på fire år. Det vil dog være muligt for Danske Handicaporganisationer at ændre en indstilling i løbet af perioden, således at et andet medlem indstilles og udpeges. Det kan f.eks. komme på tale, hvis den lokale sammensætning af organisationer under Danske Handicaporganisationer ændres, fordi en væsentlig organisation udtræder af eller bliver optaget i Danske Handicaporganisationer, eller hvis der sammensættes en ny bestyrelse, som ønsker at indstille et andet medlem. Det kan også forekomme, at et medlem af handicaprådet ønsker at udtræde af rådet. Danske Handicaporganisationer kan dog ikke ændre en indstilling til handicaprådet alene på grund af utilfredshed med et medlems deltagelse i handicaprådet. Hvis et medlem af handicaprådet udtræder af den handicaporganisation, som har indstillet den pågældende, kan Danske Handicaporganisationer vælge at indstille et andet medlem til handicaprådet, således at det oprindeligt udpegede medlem udtræder af handicaprådet. Kommunalbestyrelsen kan ikke ændre antallet af medlemmer i handicaprådet i den periode på fire år, som er handicaprådets funktionsperiode.

428. Handicaprådets opgaver er beskrevet i retssikkerhedsbekendtgørelsens § 28. Opgaverne består i at besvare høringer fra kommunalbestyrelsen om alle initiativer, som har betydning for mennesker med handicap. Kommunalbestyrelsen er således forpligtet til at høre handicaprådet over alle initiativer, som vedrører mennesker med handicap. Handicaprådet skal dermed have indflydelse på kommunens handicappolitik i bred forstand og på såvel spørgsmål af overordnet karakter som på forhold, der har betydning for hverdagen for mennesker med handicap. Det kan f.eks. være initiativer på social- og sundhedsområdet, specialundervisning og initiativer på kulturområdet, hvor spørgsmål om tilgængelighed kan få betydning. Særligt i forhold til børn og unge med handicap kan det handle om initiativer til kvalitet og støtte i den almindelige undervisning, muligheder for fritidsaktiviteter og pasning samt muligheder for, at børn og unge med handicap har indflydelse på eget liv og egen situation. Herudover skal handicaprådet rådgive kommunalbestyrelsen i handicappolitiske spørgsmål, og de kan behandle alle lokalpolitiske spørgsmål, som vedrører mennesker med handicap. Rådet kan endelig også tage spørgsmål af mere generel karakter op til drøftelse og komme med forslag til såvel politiske som administrative initiativer. Rådets virksomhed omfatter således alle spørgsmål vedrørende handicap på tværs af sektorer. Det fremgår af retssikkerhedsbekendtgørelsen, at handicaprådet kun skal beskæftige sig med generelle overordnede spørgsmål og ikke må behandle personsager. Rådet kan imidlertid tage generelle spørgsmål op, som udspringer af en personsag.

Det er kommunalbestyrelsen, som afgør, om handicaprådet skal høres over et konkret spørgsmål.

I retssikkerhedsbekendtgørelsens § 28, stk. 2, er det fastsat, at handicaprådet f.eks. kan tage kontakt med andre handicapråd eller organisationer m.v., ligesom rådet vil kunne rette henvendelse til Det Centrale Handicapråd med henblik på at få belyst særlige temaer ud fra et landsdækkende perspektiv.

429. Handicaprådet er ikke forpligtet til at afgive en beretning om sit arbejde, men handicaprådet kan beslutte at orientere kommunalbestyrelsen om rådets arbejde og forslag. Det følger af § 28, stk. 6.

430. Handicaprådet udpeger selv sin formand og fastsætter selv sin forretningsorden. Når handicaprådet fastsætter sin forretningsorden, skal rådet være opmærksom på retssikkerhedsbekendtgørelsens § 29, stk. 2, hvorefter indkaldelse til møde kun kan ske på formandens, to medlemmers eller på kommunens initiativ. Den personlige stedfortræder for et medlem skal efter retssikkerhedsbekendtgørelsens § 26, stk. 4, indkaldes til at deltage i rådets møder i tilfælde, hvor det ordinære medlem har forfald, f.eks. på grund af kortvarig sygdom, midlertidig bortrejse eller lignende. Stedfortræderen skal således ikke først indtræde i rådet, hvis det ordinære medlem udtræder af rådet.

Da det kan være svært for en stedfortræder at deltage på kvalificeret vis i møderne, bør handicaprådet for eksempel i sin forretningsorden tage stilling til, hvilken rolle stedfortrædere skal have i rådet, hvornår og hvordan de eventuelt skal inddrages i rådets arbejde, og om de skal have adgang til rådets materialer på lige fod med resten af rådet. Det er således op til det enkelte handicapråd at beslutte, hvilken adgang stedfortrædere skal have til rådets materialer.

Da handicaprådets møder som udgangspunkt ikke er åbne for offentligheden, kan stedfortræderne ikke deltage i handicaprådets møder, hvis det udpegede medlem samtidig er til stede. Det er således heller ikke muligt at invitere observatører til at deltage i handicaprådets møder.

Folketingets Ombudsmand har udtalt sig om mødeoffentlighed i selvstændige forvaltningsenheder. I den konkrete sag var der tale om et ældreråd:

Folketingets Ombudsmands udtalelse FOU 2000.552:

Ombudsmanden udtalte i anledning af, at en borger havde klaget over, at et ældreråd lod samtlige stedfortrædere deltage i ældrerådets møder, at det er almindeligt antaget i den forvaltningsretlige litteratur at offentligheden som udgangspunkt ikke har ret til at overvære forvaltningens møder. Et ældreråd er en selvstændig forvaltningsmyndighed. Ombudsmanden mente ikke, at der var grundlag for at fravige udgangspunktet i den konkrete sag, idet hensynet til den interne beslutningsproces talte for, at drøftelserne skulle finde sted på lukkede møder. Ombudsmanden udtalte herefter at et ældreråd ikke har mulighed for at træffe beslutning om at afholde sine egentlige møder som åbne møder. Det er kun ældrerådets medlemmer (eventuelt suppleret med sekretariatspersonale) der kan deltage i møderne. Ombudsmanden mente derfor det var forkert at lade suppleanter deltage i ældrerådets møder. Bestemmelsen om stedfortræderes mødedeltagelse i ældrerådets forretningsorden var af samme grund ukorrekt.

Da spørgsmålet om hvorvidt et ældreråd kan beslutte at møderne skal overværes af suppleanter mv. eller afholdes som åbne møder må anses for tvivlsomt, valgte ombudsmanden imidlertid ikke at udtale sin opfattelse i form af kritik.

De lukkede møder betyder også, at handicaprådets medlemmer ikke må referere de synspunkter, vurderinger og argumenter, som andre medlemmer fremfører på møderne. Et medlem kan dog frit referere sine egne udtalelser og forslag. Se også punkt 431 om tavshedspligt.

Selv om møder i handicaprådet som udgangspunkt er lukkede for offentligheden, forhindrer det ikke, at rådets sekretariat deltager i møderne. Det forhindrer heller ikke, at handicaprådet orienterer om dets arbejde og forslag f.eks. i form af særlige informationsmøder, hvori en eller flere af rådets medlemmer deltager, og som er åbne for offentligheden.

Handicaprådet kan nedsætte arbejdsgrupper eller udvalg, som beskæftiger sig med forskellige spørgsmål. Det vil imidlertid være i strid med handicaprådets funktion som dialogforum mellem kommunalbestyrelsen og mennesker med handicap bosat i kommunen, hvis flertallet af handicaprådets opgaver henlægges til et forretningsudvalg eller et andet udvalg under handicaprådet, hvor samtlige medlemmer ikke er repræsenteret.

431. Medlemmer af handicaprådet er omfattet af reglerne om tavshedspligt i forvaltningsloven. Reglerne om tavshedspligten omfatter også personer, der er udpeget som stedfortrædere for rådsmedlemmer m.v., f.eks. når de pågældende løbende modtager orientering om, hvad der foregår i det organ, de evt. med kort varsel skal indtræde i.

Hvis handicaprådet har besluttet, at stedfortrædere løbende modtager orientering om, hvad der foregår i handicaprådet, vil stedfortræderne være omfattet af reglerne om tavshedspligt også inden, de har deltaget i et møde.

Det forhold, at man som rådsmedlem er omfattet af reglerne om tavshedspligt, betyder ikke, at man har tavshedspligt om alt, hvad man bliver bekendt med i hvervet.

Det vil afhænge af en konkret vurdering, om materiale til brug for møderne i handicaprådet indeholder fortrolige oplysninger, der er undergivet tavshedspligt. Oplysninger, som ikke kan nægtes udleveret efter reglerne i offentlighedsloven, vil ikke have fortrolig karakter. Det bemærkes i den sammenhæng, at materiale, som kommunen har sendt i høring til handicaprådet, ikke kan betragtes som interne dokumenter i offentlighedslovens forstand, da handicaprådet er et selvstændigt kommunalt organ og ikke en del af den kommunale enhedsforvaltning.

Handicaprådets medlemmer kan ikke sende fortroligt materiale i høring hos deres respektive organisationer.

432. Kommunen skal yde diæter, erstatning for dokumenteret tabt arbejdsfortjeneste og udgiftsgodtgørelse til medlemmer af handicaprådet udpeget efter indstilling fra Danske Handicaporganisationer eller udpeget af kommunalbestyrelsen blandt de øvrige handicaporganisationer eller lokale grupperinger i kommunen. Kommunalbestyrelsen kan således ikke vælge, om den vil udbetale diæter og erstatning for dokumenteret tabt arbejdsfortjeneste, men et medlem af et handicapråd er ikke forpligtet til at modtage diæter eller udgiftsgodtgørelse, der tilkommer den pågældende, jf. retssikkerhedsbekendtgørelsens § 30, stk. 4. Diæter, erstatning for tabt arbejdsfortjeneste og udgiftsgodtgørelse udbetales i overensstemmelse med § 16 a i lov om kommunernes styrelse, jf. § 30, stk. 3, i retssikkerhedsbekendtgørelsen og bekendtgørelse nr. 1769 af 27. december 2018 om vederlag, diæter, pension m.v. for varetagelsen af kommunale hverv.

Kommunalbestyrelsen skal i fornødent omfang yde sekretariatsmæssig bistand til handicaprådet. Funktionen som sekretær for handicaprådet kan ikke varetages af et medlem af rådet. Det vil sige, at kommunalbestyrelsens repræsentanter i handicaprådet ikke samtidig kan være medlem og sekretær for handicaprådet.

Det er vigtigt, at kommunalbestyrelsen sikrer, at rådets arbejde forløber, så der kan tages hensyn til medlemmernes behov for handicapkompensation. Det kan f.eks. være hensyn i tilrettelæggelsen af sekretariatsbistanden, som har betydning for, om medlemmer med bestemte funktionsnedsættelser får adgang til sagsmaterialet.

Kommunalbestyrelsen afholder udgifterne ved handicaprådets virksomhed. Det omfatter bl.a. udgifter til tegnsprogstolkning og anden handicapkompensation.

Kapitel 37

Udvalg under Børne- og Socialministeriet

Det Centrale Handicapråd

§ 87. Børne- og socialministeren nedsætter et Centralt Handicapråd, der rådgiver i handicapspørgsmål. Staten betaler udgifterne ved rådets virksomhed.

Stk. 2. Børne- og socialministeren fastsætter regler om rådets sammensætning og opgaver.

433. Børne- og socialministeren nedsætter et Centralt Handicapråd, der rådgiver i handicapspørgsmål. Det påhviler rådet:

- 1) at drøfte og vurdere udviklingen i samfundet for borgere med handicap på baggrund af FN's Konvention om rettigheder for personer med handicap,
- 2) at arbejde for en bred inklusion i samfundet, herunder tilgængelighed, således at borgere med handicap bliver en del af samfundet på lige fod med andre og sikres størst mulig frihed til selv at bestemme og tage ansvar, og
- 3) at formidle information med henblik på at bekæmpe stereotyper, fordomme og skadelig praksis i forhold til borgere med handicap og at fremme bevidstheden om evner hos og bidrag fra borgere med handicap.

Se i øvrigt retssikkerhedsbekendtgørelsens kapitel 9 (§§ 31-39).

Børnerådet

§ 88. Børne- og socialministeren nedsætter et børneråd, som skal virke som fortalere for børn. Rådet er uafhængigt og tværfagligt sammensat. Som led i sin fortalervirksomhed skal rådet informere og rådgive regering og Folketing om børns forhold i samfundet samt arbejde på at sikre børns rettigheder. Rådet har endvidere til opgave at vurdere og informere om børns vilkår i Danmark. Rådet skal inddrage børns synspunkter i sit arbejde og kan som led i sin fortalervirksomhed anmode institutioner, hvor børn opholder sig, om at måtte aflægge dem besøg.

Stk. 2. Staten betaler udgifterne ved rådets virksomhed. Børne- og socialministeren fastsætter regler om rådets sammensætning og opgaver.

434. Efter lovforarbejderne til § 88 (jf. lovforslag L 142 2011/1) skal børnerådet arbejde på at sikre børns rettigheder samt sætte fokus på og informere om børns forhold i samfundet, herunder yde rådgivning til myndigheder om spørgsmål, der vedrører børns vilkår. Rådet skal vurdere de forhold, børn i Danmark lever under, herunder set i lyset af bestemmelserne og intentionerne i FN's Konvention om Barnets Rettigheder.

Børnerådet er uafhængigt i sit virke som fortalere, og rådet er tværfagligt sammensat. Rådet kan inddrage børns synspunkter i sit arbejde. Børnerådet kan som led i sin fortalervirksomhed anmode om at besøge institutioner, hvor børn opholder sig. Det kan f.eks. være opholdssteder og døgninstitutioner efter service-lovens § 66, stk. 1, nr. 4 og 5, samt f.eks. offentlige og private dagtilbud, skoler og hospitaler m.v. efter henholdsvis dagtilbudsloven, folkeskoleloven, friskoleloven og sundhedsloven m.v.

Børnerådet anses for at være en del af den offentlige forvaltning. Rådet er derfor omfattet af de almindelige forvaltningsretlige regler, som gælder for offentlige myndigheder, herunder f.eks. forvaltningslovens §§ 27 og 32, og straffelovens § 152. Rådet behandlinger af personoplysninger er desuden omfattet af databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven i det omfang behandlingerne i øvrigt falder inden for reglerens anvendelsesområde. Det medfører bl.a., at Børnerådet som udgangspunkt ikke må indhente oplysninger om personers rent private forhold uden samtykke. Endvidere medfører det bl.a., at Børnerådet ikke må skaffe sig fortrolige oplysninger, som ikke er af betydning for udførelsen af rådets opgave.

Hvis Børnerådet i sin besøgsvirksomhed bliver bekendt med konkrete forhold, som rådet finder bekymrende, vil rådet skulle videregive sin bekymring til relevante myndigheder, herunder eksempelvis kommunen, Folketingets Ombudsmand, Ankestyrelsen eller tilsvarende kompetente myndigheder. Børnerådet har ikke kontrol-, klage- eller tilsynsbeføjelser i lighed med de beføjelser, som f.eks. kommunen og Ankestyrelsen har efter servicelovens regler m.v.

Børnerådet er omfattet af servicelovens § 153 om fagpersoners skærpede underretningspligt, herunder også når Børnerådet aflægger besøg på institutioner, hvor børn opholder sig. Underretningspligten indtræder, når der er kendskab til eller grund til at antage, at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte, at et barn umiddelbart efter fødslen kan få behov for særlig støtte på grund af de vordende forældres forhold, eller at et barn eller en ung under 18 år er udsat for vold eller andre overgreb.

Se også Børnerådsbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 1367 af 20. december 2012).

Afsnit VIII

Samarbejde mellem kommuner og private

Kapitel 38

Forvaltningsloven, offentlighedsloven og databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven skal overholdes, når kommunen overlader kommunale opgaver til andre

§ 43. Når en myndighed overlader opgaver efter lov om aktiv socialpolitik, lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, dagtilbudsloven, lov om sygedagpenge, lov om ret til orlov og dagpenge ved barsel og lov om social service til andre end offentlige myndigheder, er disse omfattet af reglerne i forvaltningsloven og lov om offentlighed i forvaltningen bortset fra bestemmelserne i §§ 11-12 og 15-17 i forhold til den opgave, der udføres. Dette gælder også for privatinstitutioner, jf. § 19, stk. 5, og § 51, stk. 4, i dagtilbudsloven og for friplejeboliger.

Stk. 2. [...]

435. Forvaltningsloven og offentlighedsloven gælder som udgangspunkt kun for offentlige myndigheder og deres sagsbehandling. Da private i vidt omfang udfører opgaver på det sociale og beskæftigelsesmæssige område, er det fastsat i § 43, stk. 1, at private, der udfører disse opgaver er omfattet af reglerne i forvaltningsloven og offentlighedsloven i forhold til den opgave, der udføres. Private skal desuden altid overholde databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven, hvis behandlingen falder inden for disse reglers anvendelsesområde.

Omfattende aftaler

436. En offentlig myndighed, kommune eller region, kan have indgået aftaler med private om udførelse af opgaver af forskellig karakter. Aftalerne kan være af så omfattende karakter, at den private er undergivet intensiv offentlig regulering og dermed udøver egentlig offentlig virksomhed. En sådan aftale betyder, at den private allerede er omfattet af forvaltningsloven og offentlighedsloven. Det gælder hele den virksomhed, der udøves, herunder også personalets forhold, f.eks. ansættelsesretlige forhold.

Andre aftaler

437. På det sociale område kan en kommune eller en region have indgået aftaler med private personer og organisationer om at udføre opgaver, uden at aftalen har den omfattende karakter, som nævnt ovenfor. De er derfor ikke direkte omfattet af forvaltningsloven og offentlighedsloven. For at sikre, at borgerne får den samme retsbeskyttelse efter forvaltningsloven og offentlighedsloven som andre borgere, der benytter sig af tilbud direkte fra en offentlig myndighed, er det fastsat i retssikkerhedslovens § 43, stk. 1, at andre, der udfører opgaver efter serviceloven, aktivloven, beskæftigelsesindsatsloven, sygedagpengeloven og barselsloven, dagtilbudsloven samt lov om friplejeboliger for en offentlig myndighed, er omfattet af forvaltningsloven og offentlighedsloven, når der er tale om hjælp, der bliver udført efter aftalen.

Det har ikke betydning, hvordan den, der udfører opgaver, er organiseret, og borgerne har samme retsstilling i forhold til alle andre, der udfører sociale opgaver for kommuner.

Borgerens retsstilling

438. Det betyder, at bl.a. reglerne om aktindsigt gælder efter både forvaltningsloven og offentlighedsloven. En borger kan få direkte aktindsigt i oplysninger om sig selv fra opgaveudføreren uden først at skulle henvende sig til kommunen.

Retssikkerhedslovens § 43, stk. 1 og 2, gælder for forholdet mellem opgaveudføreren og borgeren og for forholdet mellem opgaveudføreren og kommunen i forhold til den opgave, der bliver udført.

Hvis en privat organisation ikke udelukkende udfører opgaver for en kommune eller som underleverandør for en region, er det kun i forhold til den offentlige opgave, at forvaltningslovens og offentlighedslovens regler om tavshedspligt, notatpligt, aktindsigt m.v. gælder.

Reglerne om tavshedspligt bevirker, at den private organisation ikke kan anvende oplysninger om personer, som er modtaget til brug for udførelsen af den offentlige opgave, til andre formål.

Hvis den private opgaveudfører behandler data elektronisk i forbindelse med opgaveudførelsen m.v. for en offentlig myndighed, kan den private virksomhed ikke senere anvende oplysningerne til formål, der vil være uforenelige med det formål, som indsamlingen af oplysningerne oprindeligt blev indsamlet til, jf. databeskyttelsesforordningens artikel 5. Den private opgaveudfører skal ved senere databehandling af oplysningerne have hjemmel til databehandlingen, jf. databeskyttelsesforordningens artikler 6-10.

Det bør fremgå udtrykkeligt af aftalerne, som den offentlige myndighed indgår, at den, der udfører opgaven, skal overholde disse love, f.eks. når en kommune indgår aftale om køb af enkeltpladser i private opholdssteder, eller når en privat leverandør leverer hjemmehjælp. Aftalerne bør også sikre mulighed for kontrol og tilsyn.

Frivillige organisationer m.fl.

439. At en kommune indgår aftale med frivillige organisationer eller andre om at henvise borgere til de frivillige tilbud eller aktiviteter, bevirker ikke, at den frivillige organisation dermed ”udfører en opgave for det offentlige”, jf. § 43, stk. 1. Den frivillige organisation eller andre skal derfor ikke følge forvaltningsloven og offentlighedsloven i denne situation.

Hvis en kommune efter servicelovens § 18 yder støtte til en frivillig organisation, betyder det heller ikke, at organisationen udfører en opgave for det offentlige.

Private personers tavshedspligt

440. Straffelovens § 264 d regulerer private personers videregivelse af fortrolige oplysninger om en anden person. Efter bestemmelsen straffes den, der uberettiget videregiver meddelelser eller billeder vedrørende en andens private forhold eller i øvrigt billeder af den pågældende under omstændigheder, der åbenbart kan forlanges unddraget offentligheden.

Private, frivillige organisationer er omfattet af denne bestemmelse og vil derfor have tavshedspligt med hensyn til de mange ofte meget fortrolige oplysninger, som frivillige får i forbindelse med arbejdet, f.eks. om familieforhold, seksuelle forhold, sygdom, misbrug af narkotika og selvmordsforsøg.

§ 43. [...]

Stk. 2. Ved opgavevaretagelsen, jf. stk. 1, er videregivelse og indhentelse af oplysninger vedrørende enkeltpersoner omfattet af forvaltningslovens §§ 27, 29, 31 og 32. Dette gælder også for selvejende institutioner, der efter aftale udfører en opgave for en kommunalbestyrelse eller et regionsråd.

441. Med henblik på at sidestille den private aktør med andre dele af forvaltningen er det fastsat i § 43, stk. 2, at forvaltningslovens §§ 27, 29, 31 og 32 også gælder for den private udfører af opgaven, herunder også den selvejende institution med aftale med en kommune eller en region. Hvis der skal indhentes oplysninger om rent private forhold fra andre dele af forvaltningen eller andre forvaltningsmyndigheder om en borger, er indhentelsen reguleret af forvaltningslovens § 29 i ansøgningssager. Det er selve opgavens udførelse, dvs. den sociale opgave, som den private varetager efter aftalen, der er omfattet af bestemmelsen. De ansatte og deres ansættelsesforhold berøres ikke af § 43, stk. 2.

442. Databeskyttelsesloven er ikke nævnt i § 43, stk. 2, da databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven også gælder, når private behandler oplysninger elektronisk.

Private leverandørers muligheder for at behandle personoplysninger afhænger af, om leverandøren skal anses for at være databehandler eller dataansvarlig. Sondringen har betydning for, om leverandøren skal følge reglerne for offentlige myndigheders eller privates adgang til at behandle personoplysninger. Der henvises til Datatilsynets og Justitsministeriets vejledning fra 2017 om dataansvarlige og databehandlere. Vejledningen findes på datatilsynets hjemmeside www.datatilsynet.dk.

Det beror på en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde, om en behandling, der udføres af en privat virksomhed/institution efter aftale med en offentlig myndighed, hører under den offentlige eller private sektor.

En kommune eller region må derfor konkret tage stilling til, hvorvidt en privat leverandør er en databehandler, som kommunen eller regionen overlader oplysninger til, eller om leverandøren er selvstændig dataansvarlig.

Det afgørende for, om en behandling af personoplysninger finder sted i offentligt eller privat regi efter databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven, er ikke, hvem behandlingen udføres af, men derimod hvem behandlingen udføres for. En behandling, som en privat virksomhed udfører for en offentlig myndighed, må antages at ske på myndighedens vegne og altså med myndigheden som dataansvarlig. I vurderingen af, om en privat leverandør er selvstændig dataansvarlig eller databehandler, kan blandt andet indgå de aftalte vilkår for samarbejdet/udliciteringen, herunder hvem der har ansvaret for opgavens løsning.

Hvis der sker videregivelse af oplysninger til en privat leverandør, der er selvstændig dataansvarlig, vil det være en behandling, der skal have særskilt hjemmel i databeskyttelsesforordningens og i databeskyttelseslovens behandlingsregler, ligesom den private leverandørs behandling af oplysningerne skal have hjemmel i databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven.

Hvis der skal ske videregivelse af oplysninger fra den private leverandør til en kommune eller region, skal denne videregivelse ligeledes have hjemmel i databeskyttelsesforordningens og databeskyttelseslovens behandlingsregler.

Afsnit IX

Kommunalbestyrelsens ansvar for de sociale opgaver og pligt til at føre tilsyn hermed

Afsnittet beskriver reglerne om kommunens ansvar for løsning af opgaver efter den sociale lovgivning. Desuden beskrives kommunens pligt til at føre tilsyn med, hvordan opgaverne udføres i praksis.

Kapitel 39

Tilsynsforpligtelsen

§ 15. Kommunalbestyrelsen har ansvaret for og beslutter, hvordan kommunen skal planlægge og udføre sin virksomhed på det sociale og sundhedsmæssige område efter den sociale lovgivning.

§ 16. Kommunalbestyrelsen har pligt til at føre tilsyn med, hvordan de kommunale opgaver løses, jf. § 15. Tilsynet omfatter både indholdet af tilbuddene og den måde, opgaverne udføres på.

Stk. 2. Driftsorienteret tilsyn med visse sociale tilbud, jf. § 4 i lov om socialtilsyn, udføres dog af socialtilsynet.

Kommunalbestyrelsen har ansvaret

443. § 15 fastslår, at kommunalbestyrelsen har ansvaret for, hvordan kommunen planlægger og udfører sin virksomhed på det sociale område.

Pligt til at føre tilsyn

444. Det fremgår af § 16, at kommunalbestyrelsen har pligt til at føre tilsyn med, hvordan de kommunale opgaver løses på de lovområder der er omfattet af loven. Pligten til at føre tilsyn gælder også for hjælp, som udføres af andre end ansatte i kommunen.

Det er op til kommunalbestyrelsen at tage stilling til, hvordan tilsynet konkret skal planlægges og udføres i kommunen. I disse overvejelser indgår en række forskellige aspekter, som beskrives i det følgende. Opregningen af de forskellige facetter ved tilsynsvirksomheden er ikke udtømmende.

Det driftsorienterede tilsyn med de sociale tilbud, der er omfattet af § 4 i socialtilsynsloven, udføres dog af socialtilsynet. For nærmere vejledning herom henvises der til socialtilsynsloven og lovforarbejderne hertil (jf. lovforslag L 205 2012/1 og lovforslag L 8 2016/1), samt til vejledning om socialtilsyn.

Derudover fører Styrelsen for Patientsikkerhed i perioden 1. juli 2018 til 31. december 2021 et risiko-baseret tilsyn med hjælpen efter servicelovens § 83-87 i hjemmeplejen, på midlertidige pladser og på plejecentre. Dette tilsyn omfatter ikke enheder, hvor hjælpen og støtten til borgerne i enheden i væsentligt omfang omfatter støtte efter § 85. For nærmere om Styrelsen for Patientsikkerhedstilsyn henvises til servicelovens §§ 150-150 d og lovforarbejderne hertil (jf. lovforslag L 210 2017/1).

§ 16 er en generel tilsynsbestemmelse, som suppleres af specifikke tilsynsbestemmelser for de enkelte ressortområder. I serviceloven og socialtilsynsloven er der således fastsat regler om personrettet og driftsorienteret tilsyn med ydelser og tilbud efter serviceloven m.v. (se vejledning om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven samt vejledning om socialtilsyn).

Formålet med at føre tilsyn

445. Formålet med og indholdet af tilsynet er beskrevet i lovforarbejderne til retssikkerhedsloven (jf. lovforslag L 228 1996/1).

Det fremgår heraf, at kommunalbestyrelsen har pligt til at føre tilsyn med, at opgaverne løses med den kvalitet – både fagligt og økonomisk – som myndigheden inden for lovgivningens rammer har besluttet, der skal være i kommunen.

Formålet med at føre tilsyn er:

- At påse, at borgerne får den hjælp, som de har ret til efter loven og efter de beslutninger, som kommunen har truffet.
- At hjælpen er tilrettelagt og bliver udført på en faglig og økonomisk forsvarlig måde.

Tilsynet skal også forebygge ved at gribe korrigerende ind, før mindre problemer udvikler sig til alvorligere problemer.

Tilsynsvirksomheden skal således opfylde forskellige formål i forhold til kommunens samlede virksomhed på det sociale område. Kernen i tilsynsforpligtelsen er, at myndighederne har pligt til at holde sig informeret om indhold og fremgangsmåde i tilbuddene, samt til at forholde sig til denne information i forhold til opgaver, formål og gældende lov.

Det er ikke et krav, at medlemmerne af kommunalbestyrelsen personligt udfører tilsynsvirksomhed, og typisk vil væsentlige dele af tilsynsvirksomheden blive udført af den kommunale administration, der ved rapporter informerer det politiske niveau i kommunen.

I praksis udøves tilsynet forskelligt. De hyppigst anvendte redskaber er:

- Virksomhedsplaner eller årsplaner, der udarbejdes ud fra politisk fastlagte mål og rammer for service- og kvalitetsniveau.
- Ressourcestyring, hvorefter hjælpen udmåles efter kommunens overordnede mål og økonomiske rammer for området.
- Serviceinformation med kommunens mål for området og oplysning om muligheder for at klage.
- Uddannelse og supervision af ledere.

Aktivt tilsyn

446. Det er en del af pligten til at føre tilsyn, at kommunen skal reagere, hvis medlemmer af kommunalbestyrelsen får informationer om, at der er eller kan være grundlag for kritik af hjælpen.

Modtages der f.eks. oplysninger om, at plejen for beboere på et plejehjem tilsyneladende ikke er i orden, har kommunen, medmindre informationerne er klart utroværdige, pligt til at undersøge sagen og i givet fald at tage initiativ til at få rettet op på forholdene. Dette gælder, hvad enten oplysningerne kommer fra forvaltningen, personale i udførerledet, brugere, pårørende eller andre personer.

Løsningen af tilsynsopgaven forudsætter, at kommunen – typisk gennem forvaltningerne – er opsøgende over for eventuelle problemer. Det kan ske ved, at der fastsættes procedurer og rutiner for kommunens tilsynsvirksomhed, f.eks. beslutninger om, hvilke områder der løbende skal vurderes, hvilke der skal vurderes periodisk, og principper for tilbagemeldinger til kommunen.

Tilsyn kan udføres af andre end ansatte hos myndigheden

447. Det er ikke et krav, at en person, der udfører tilsyn og rapporterer om sine observationer, skal være ansat i kommunen.

Kommunalbestyrelsens myndighedsansvar for tilsynet kan imidlertid ikke delegeres.

Hvis en kommune indgår aftale med en person eller en privat udfører om at udføre et tilsyn – f.eks. at en familieplejeforening udfører tilsyn med børn anbragt efter serviceloven – bør det i aftalen nøje præciseres, hvad opgaven går ud på, og hvilke kriterier der skal lægges vægt på, når tilsynet udføres. Kommunalbestyrelsen bevarer under alle omstændigheder ansvaret, herunder ansvaret for at følge op på tilsynet, og kommunen bør løbende sikre sig, at tilsynet udføres fuldt i overensstemmelse med aftalen.

Svage grupper bør prioriteres

448. Når tilsynsvirksomheden prioriteres og planlægges, har det stor betydning, at kommunen er særligt opmærksom på former for hjælp, der er rettet til personer, som ikke – eller kun meget vanskeligt – selv kan reagere over for urimelige forhold.

Det kan dreje sig om borgere med psykisk funktionsnedsættelse eller om borgere med en omfattende fysisk funktionsnedsættelse, som kan være i et sådant afhængighedsforhold til personalet, at en mulig

kritik kan have vanskeligt ved at komme frem. Børn anbragt uden for hjemmet må også betragtes som en svag gruppe.

Brugerindflydelse og tilsyn

449. Det er i § 16 i serviceloven fastsat, at kommunalbestyrelsen skal sørge for, at brugerne af tilbud efter serviceloven får mulighed for at få indflydelse på, hvordan tilbuddene tilrettelægges og udnyttes. Brugere – og deres pårørende – har personlige og direkte oplevelser af, hvordan hjælpen fungerer. Derfor kan der fra brugerne komme vigtig viden, herunder signaler om, at der kan være noget galt, og at der er brug for forbedringer.

En effektiv brugerindflydelse, hvor der lægges vægt på tilbagemeldinger fra beboerråd eller pårønderåd til kommunen, kan derfor også i forhold til svage grupper indgå som en vigtig del af tilsynsindsatsen.

Serviceniveauer og kvalitetsstandarder

450. I servicelovens § 138 er fastsat, at kommunalbestyrelsen inden for lovens rammer kan træffe beslutning om at fastsætte generelle vejledende serviceniveauer for den lokale udmøntning af hjælp efter loven. Efter servicelovens § 139, stk. 1, kan børne- og socialministeren fastsætte regler om, at kommunalbestyrelsen skal udarbejde kvalitetsstandarder for tilbud til voksne efter loven. Efter servicelovens § 139, stk. 2 kan ældreministeren fastsætte regler om, at kommunalbestyrelsen skal udarbejde kvalitetsstandarder for tilbud til voksne efter §§ 79, 79 a, 83, 83 a, 86, 119-122 og 192.

Disse kvalitetsstandarder giver en beskrivelse af serviceniveauet for kommunens tilbud. tilbud og information til borgerne om den hjælp, de kan forvente fra kommunen. Kommunalbestyrelserne skal mindst én gang om året udarbejde en kvalitetsstandard for personlig og praktisk hjælp m.v., rehabiliteringsforløb samt kommunal genoptræning og vedligeholdelsestræning, jf. bekendtgørelse om kvalitetsstandarder for hjemmehjælp, rehabiliteringsforløb og træning efter servicelovens §§ 83, 83 a og 86 (bekendtgørelse nr. 1575 af 27. december 2014). (Der henvises til vejledning om hjælp og støtte efter serviceloven). Kommunen skal desuden fastsætte en kvalitetsstandard for social behandling for stofmisbrug efter § 101 i serviceloven, jf. bekendtgørelse om kvalitetsstandard for social behandling for stofmisbrug efter § 101 i lov om social service (bekendtgørelse nr. 430 af 30. april 2014).

Opgaver, der udføres af andre

Tilsynet omfatter alle opgaver

451. Tilsynspligten omfatter både hjælp, som kommunens egne ansatte udfører, og hjælp, der udføres af andre, f.eks. en selvejende institution eller andre private. Kommunalbestyrelsen har altid ansvaret for løsningen af opgaverne, uanset hvem der konkret udfører opgaven.

Aftaler om at udføre sociale opgaver

452. Når en social opgave skal udføres af en selvejende institution eller en privat virksomhed, er det vigtigt, at aftalen ikke kun beskriver de økonomiske vilkår og den kvalitet, som ydelsen skal have, men at det også af aftalen fremgår, hvem der fører tilsyn.

Det bør også fremgå af aftalen, jf. § 43, stk. 1, at leverandøren forpligter sig til at følge reglerne i offentlighedsloven og forvaltningsloven (se punkt 435-439).

453. En kommunalbestyrelses eller et regionsråds forpligtelse til at føre tilsyn med kommunens opgaver er uafhængig af, om opgaven udføres uden for kommunen eller regionen.

Kapitel 40

Regler om tilsyn i serviceloven og i socialtilsynsloven

Det personrettede tilsyn

454. Kommunalbestyrelsen skal efter servicelovens § 148 føre et tilsyn med de tilbud, som kommunen har truffet afgørelse om i forhold til den enkelte borger. Denne tilsynspligt kaldes det personrettede tilsyn, modsat det driftsorienterede tilsyn. Tilsynet omfatter ikke det generelle driftsorienterede tilsyn, jf. servicelovens § 148 a og socialtilsynsloven. Reglerne om tilsyn er beskrevet i vejledning om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven og vejledning om socialtilsyn (se også punkt 459 om det driftsorienterede tilsyn).

Hvis den kommune, der har ansvaret for borgerens ophold i et tilbud, jf. §§ 9 og 9 b, i forbindelse med tilsynet efter servicelovens § 148, stk. 1, bliver opmærksom på bekymrende forhold i et tilbud, der er omfattet af socialtilsynsloven, skal kommunen underrette den kommunalbestyrelse, som efter § 2 i socialtilsynsloven har ansvar for det driftsorienterede tilsyn med tilbuddet.

Tilsyn med personer, der har ophold i botilbud i en anden kommune

455. Hvis en kommune har medvirket til, at en person har fået ophold i et botilbud m.v. i en anden kommune, vil den oprindelige opholdskommune efter § 9, stk. 7, fortsat være handlekommune for borgeren for så vidt angår ydelser efter serviceloven. Handleforpligtelsen gælder også pligten til at føre det personrettede tilsyn efter servicelovens § 148 med de ydelser, som kommunen har truffet afgørelse om i forhold til borgeren. Se kapitel 34 om handleforpligtelsen efter § 9, stk. 7. Det samme gælder ydelser som kommunen har truffet afgørelse om, når den oprindelige opholdskommune efter § 9, stk. 9, har pligt til at yde hjælp efter serviceloven i forbindelse med ophold i veterantilbud i en anden kommune.

Tilsyn med anbragte børn

456. I servicelovens § 70, jf. § 148, er der fastsat regler for kommunalbestyrelsens tilsyn med børn og unge, som kommunen har anbragt uden for hjemmet. Reglerne gælder også, når anbringelsesstedet ligger i en anden kommune. Reglerne er beskrevet i vejledning om indsatser og særlig støtte til børn og unge og deres familier.

Tilsyn med børns levevilkår

457. Kommunalbestyrelsen har efter § 146, stk. 1, i serviceloven pligt til at føre tilsyn med de forhold, som børn og unge i kommunen lever under. Dette tilsyn har generel karakter, og det omfatter alle de forhold, der har betydning for børns og unges levevilkår i lokalområdet, f.eks. trafik og boligforhold. Dette tilsyn skal kommunalbestyrelsen, jf. servicelovens § 146, stk. 2, føre på en sådan måde, at kommunen så tidligt som muligt kan få kendskab til tilfælde, hvor der må antages at være behov for særlig støtte til et barn eller en ung under 18 år. Reglerne er beskrevet i vejledning om indsatser og særlig støtte til børn og unge og deres familier.

Tilsyn i hjemmeplejen, plejeboliger, plejehjem m.v.

458. I servicelovens § 151 findes der også regler om tilsyn med, at de kommunale opgaver efter servicelovens §§ 83, 83 a og 86 (personlig og praktisk hjælp og madservice, rehabiliteringsforløb og træning) løses i overensstemmelse med de afgørelser, som kommunen har truffet efter disse bestemmelser og i henhold til kommunalbestyrelsens vedtagne kvalitetsstandards, jf. servicelovens § 139. Endvidere skal kommunen hvert år foretage mindst ét uanmeldt tilsynsbesøg i plejehjem m.v. og plejeboligbebyggelser og i andre tilsvarende boligheder i kommunen.

Kommunens forpligtelse efter servicelovens § 151, stk. 1 og 2, gælder dog ikke tilbud, som er omfattet af socialtilsynet, jf. § 4 i socialtilsynsloven.

Servicelovens §§ 151 a og 151 b indeholder desuden regler om tilsyn med friplejeboliger.

Reglerne i servicelovens § 151 er beskrevet i vejledning om hjælp og støtte efter serviceloven.

Derudover er der indført en forpligtelse til, at Styrelsen for Patientsikkerhed i perioden 1. juli 2018 til den 31. december 2021 skal føre tilsyn med den personlige hjælp, omsorg og pleje efter §§ 83-87, som ydes på plejehjem m.v., jf. § 192, plejeboligbebyggelser, der er omfattet af lov om almene boliger m.v. eller lov om boliger for ældre og personer med handicap, friplejeboligbebyggelser, der er omfattet af lov om friplejeboliger, andre tilsvarende boligenheder, herunder midlertidige pladser, hvor hjælpen udgår fra servicearealer, og der er tilknyttet fast personale, og leverandører, som leverer hjælp efter servicelovens § 83, jf. servicelovens § 91.

Styrelsen for Patientsikkerhed skal gennemføre tilsynet ud fra en løbende vurdering af, hvor der kan være størst risiko for, at den personlige hjælp, omsorg og pleje ikke har den fornødne kvalitet. Styrelsen for Patientsikkerhed skal ligeledes på baggrund af en begrundet mistanke gennemføre tilsyn, hvis det vurderes nødvendigt af hensyn til den fornødne kvalitet af den personlige hjælp, omsorg og pleje i en enhed.

Der henvises til servicelovens § 150-150 d.

Det driftsorienterede tilsyn efter serviceloven

459. Kommunalbestyrelsens pligt til at føre tilsyn efter retssikkerhedsloven suppleres af servicelovens § 148 a om den stedlige kommunalbestyrelses forpligtelse til at føre driftsorienteret tilsyn med de enkelte kommunale og private tilbud, som ikke er omfattet af § 4 i socialtilsynsloven. Kommunalbestyrelsen kan delegere sin kompetence efter denne bestemmelse i serviceloven til socialtilsynet, jf. § 3, stk. 1, nr. 2, i socialtilsynsloven.

Reglerne er beskrevet i vejledning om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven og i vejledning om indsatser og særlig støtte til børn og unge og deres familier.

Der henvises også til socialtilsynsloven og lovforarbejderne hertil, jf. lovforslag L 205 2012/1 og L 8 2016/1 samt vejledning om socialtilsyn.

460. På samme måde følger det af servicelovens § 5, stk. 8, at regionsrådene fører driftsorienteret tilsyn med regionale tilbud, der ikke er omfattet af socialtilsynsloven. Der henvises herom til vejledning om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven.

Kapitel 41

Tilsyn med dømte m.v.

§ 16 a. Kommunalbestyrelsen fører et kriminalpræventivt tilsyn med personer, som i henhold til dom eller kendelse eller som vilkår for tiltalefrafald eller prøveløsladelse skal undergives tilsyn af de sociale myndigheder. Dette tilsyn føres af den kommune, der har pligt til at yde hjælp, jf. §§ 9 og 9 a. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om ophold i en boform efter § 108 i lov om social service.

Stk. 2. Børne- og socialministeren kan fastsætte regler om de sociale myndigheders tilsyn.

461. Kommunalbestyrelsen skal, jf. § 16 a, føre et kriminalpræventivt tilsyn med personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som i henhold til dom eller kendelse eller som vilkår for tiltalefrafald eller prøveløsladelse skal undergives tilsyn af de sociale myndigheder.

Tilsynsforpligtelsen følger de almindelige regler i retssikkerhedsloven om opholdskommune og mellemkommunal refusion. Hvis en borger, som er undergivet kriminalpræventivt tilsyn, flytter til en anden kommune, vil tilflytningskommunen overtage tilsynsforpligtelsen. Der henvises i øvrigt til punkt 362, hvorefter fraflytningskommunen bør gøre tilflytningskommunen opmærksom på at borgeren er flyttet.

Borgere undergivet kriminalpræventivt tilsyn efter § 16 a er omfattet af de almindelige regler i den sociale lovgivning, f.eks. reglerne om udarbejdelse af handleplaner i serviceloven.

Den kommunale udmøntning af den strafferetlige afgørelse skal tage højde derfor og aktualiserer en stillingtagen til borgerens behov for hjælp og støtte efter serviceloven. Socialstyrelsen har i 2014 udgivet håndbogen ”Indgreb som del af den kriminalpræventive sociale indsats” om indgrebsmuligheder efter servicelovens kapitel 24 a og andre elementer i den kriminalpræventive sociale indsats over for borgere med udviklingshæmning og lignende, som er anbragt på en boform for voksne i henhold til en strafferetlig afgørelse afsagt ved dom eller kendelse.

Reglen i § 16 a, stk. 1, 3. pkt., om, at kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om ophold i en boform efter servicelovens § 108 skal ses i sammenhæng med, at kommunen iværksætter strafferetlige afgørelser om anbringelse i en boform på det sociale område afsagt ved dom eller kendelse.

I servicelovens kapitel 24 a er der fastsat regler om kommunernes fuldbyrdelse af strafferetlige foranstaltninger m.v. Disse regler er uddybet i vejledning om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne, herunder pædagogiske principper.

Afsnit X

Tilsyn med kommunerne, statsrefusion og revision af kommunernes regnskaber på det sociale område

Afsnittet beskriver reglerne for tilsyn med anvendelsen af den sociale lovgivning i praksis i kommunerne samt tilsynet med Udbetaling Danmark. Først beskrives det kommunale tilsyn efter lov om kommunernes styrelse. Dernæst beskrives reglerne for tilsyn med Udbetaling Danmark Herefter beskrives fagministeriets reaktionsmuligheder. Folketingets Ombudsmands mulighed for at behandle sager og foretage inspektioner beskrives kort. Endelig indeholder kapitlet en gennemgang af reglerne om statsrefusion og revision af kommunernes regnskaber på det sociale område.

Kapitel 42

Det kommunale tilsyn

462. Ankestyrelsen fører efter kapitel VI i lov om kommunernes styrelse tilsyn med kommunerne (jf. lov nr. 176 af 21. februar 2017) om ændring af lov om kommunernes styrelse og regionsloven. Der er tale om et retligt tilsyn, som omfatter spørgsmål om, hvorvidt der er sket en tilsidesættelse af den lovgivning, der særligt gælder for offentlige myndigheder, herunder kommunale forskrifter, der er udstedt efter denne lovgivning, jf. § 48, stk. 1, i lov om kommunernes styrelse.

Ankestyrelsen kan som led i tilsynet se på, om en kommunes eller regions ”generelle beslutninger, retningslinjer eller praksis vedrørende opgaveudførelsen på et sagsområde” er lovlig.

Ankestyrelsen kan ikke tage stilling til, om kommunernes dispositioner er rimelige eller hensigtsmæssige, eller til skønsudøvelse, så længe skønnet udøves inden for de rammer, der er fastsat i lovgivningen. Ankestyrelsen kan heller ikke tage stilling til, om kommunerne overholder principperne for god forvaltnings-skik.

Tilsynet omfatter ikke ansættelsesretlige regler, jf. § 48, stk. 2, i lov om kommunernes styrelse.

Ankestyrelsen fører endvidere tilsyn med regionerne, jf. regionslovens §§ 30 og 31.

463. Tilsynet viger, hvis der er en særlig klage- eller tilsynsmyndighed, som kan behandle den pågældende sag, jf. § 48, stk. 3, i lov om kommunernes styrelse. Det kan f.eks. være Ankestyrelsen som klageinstans efter den sociale lovgivning (se afsnit V).

Ved sager, der behandles af særlige klage- eller tilsynsmyndigheder, kan Ankestyrelsens såkaldte fogedfunktion som led i det kommunale tilsyn dog fortsat være aktuel.

Fogedfunktionen indebærer, at Ankestyrelsen, når det er påkrævet, vil kunne pålægge en kommune eller region, der nægter at efterleve en bindende afgørelse fra en særlig klage- eller tilsynsmyndighed at gøre dette. Det kan f.eks. være en afgørelse truffet af Ankestyrelsen som klageinstans efter den sociale lovgivning. Fogedfunktionen kan også være aktuel, hvis en kommune eller region ikke svarer på anmodninger om oplysninger fra den særlige klage- eller tilsynsmyndighed.

464. Økonomi- og Indenrigsministeriet er ikke almindelig klageinstans i forhold til de afgørelser, Ankestyrelsen træffer som led i det kommunale tilsyn. Ankestyrelsens afgørelser om anvendelse af sanktioner (annullering, suspension, tvangsbøder, anlæg af erstatningssag og betaling af bod) kan af de organer eller medlemmer, foranstaltningerne er rettet imod, indbringes for økonomi- og indenrigsministeren. Økonomi- og indenrigsministeren kan endvidere af egen drift tage Ankestyrelsens afgørelser og udtalelser som led i det kommunale tilsyn op til behandling, hvis sagen er af principiel eller generel betydning eller har alvorlig karakter.

465. Enhver, der mener, at en kommune overtræder lovgivningen, kan henvende sig til den kommunale tilsynsmyndighed. Der er således ikke – som ved klage efter den sociale lovgivning – regler om, at kun den som sagen vedrører, kan klage.

Ankestyrelsen beslutter selv, om der er tilstrækkelig anledning til at rejse en tilsynssag, jf. § 48 a i lov om kommunernes styrelse.

Kapitel 43

Tilsyn med Udbetaling Danmark

466. Beskæftigelsesministeriet fører tilsyn med, at bestyrelsen for Udbetaling Danmark udfører sit hverv i overensstemmelse med lovgivningen, jf. § 19 i Udbetaling Danmark-loven.

Tilsynet med Udbetaling Danmark sker i samarbejde med andre relevante ressortministerier.

De øvrige ministerier har bl.a. ansvaret for at vurdere, om der i Udbetaling Danmark administreres i overensstemmelse med lovgivningen inden for deres ressort og for den bevillingsmæssige kontrol. Der henvises i øvrigt til kapitel 8 i Udbetaling Danmark-loven.

Bestyrelsen for Udbetaling Danmark skal årligt afgive en beretning om Udbetaling Danmarks virksomhed, som skal indeholde en redegørelse om de væsentligste beslutninger, som bestyrelsen har truffet, og oplysninger, som bestyrelsen for Udbetaling Danmark vurderer, er nødvendige, for at beskæftigelses-

ministeren kan varetage sin tilsynsforpligtelse på et tilstrækkeligt betryggende grundlag. Desuden er bestyrelsen efter anmodning forpligtet til at udarbejde særlige redegørelser og udlevere materiale, som ministeren i øvrigt anser for nødvendigt for varetagelsen af tilsynsopgaven.

Herudover skal Ankestyrelsen og andre relevante klageinstanser på Udbetaling Danmarks sagsområder en gang årligt udarbejde en redegørelse om sagsbehandlingen i Udbetaling Danmark på baggrund af de sager, der indbringes for Ankestyrelsen i løbet af året. Redegørelsen skal indeholde statistik over de ankede sager samt årsagerne til, at Ankestyrelsen ikke stadfæster Udbetaling Danmarks afgørelser.

Der henvises til kapitel 8 i Udbetaling Danmark-loven.

Kapitel 44

Tilsyn med Arbejdsmarkedets Erhvervssikring

467. Beskæftigelsesministeren fører tilsyn med, at bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Erhvervssikring udfører sit hverv i overensstemmelse med lovgivningen.

Bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Erhvervssikring skal årligt afgive en beretning om Arbejdsmarkedets Erhvervssikrings virksomhed med bl.a. en redegørelse om de væsentligste beslutninger, som bestyrelsen har truffet, og oplysninger, som efter bestyrelsens vurdering er nødvendige for, at beskæftigelsesministeren kan varetage sin tilsynsforpligtelse på et tilstrækkeligt og betryggende grundlag. Bestyrelsen for Arbejdsmarkedets Erhvervssikring skal efter anmodning fra beskæftigelsesministeren endvidere udarbejde særlige redegørelser og udlevere materiale, som beskæftigelsesministeren i øvrigt anser for nødvendigt for varetagelsen af tilsynsopgaven.

Ankestyrelsen skal én gang årligt udarbejde en redegørelse til beskæftigelsesministeren om sagsbehandlingen i Arbejdsmarkedets Erhvervssikring på baggrund af de sager, der indbringes for Ankestyrelsen. Redegørelsen skal indeholde statistik over de indbragte sager og angive årsagerne til, at Arbejdsmarkedets Erhvervssikrings afgørelser ikke stadfæstes.

Beskæftigelsesministeren kan endvidere anmode Ankestyrelsen om at foretage generelle undersøgelser af praksis på de områder, som Arbejdsmarkedets Erhvervssikring varetager, i det omfang Arbejdsmarkedets Erhvervssikring træffer konkrete afgørelser, der efter lovgivningen kan påklages til Ankestyrelsen. Ankestyrelsen kan fra Arbejdsmarkedets Erhvervssikring indhente sager samt øvrige oplysninger, der er nødvendige for, at Ankestyrelsen kan foretage disse undersøgelser.

Der henvises til kapitel 8 i lov om den selvejende institution Arbejdsmarkedets Erhvervssikring (lov nr. 394 af 2. maj 2016).

Kapitel 45

Ministeriernes reaktionsmuligheder i konkrete enkeltsager

468. Det er kommunen, der har ansvaret for planlægningen og udførelsen af opgaverne på det sociale område. Børne- og Socialministeriet, Beskæftigelsesministeriet og Sundheds- og Ældreministeriet har ikke som fagministerier for den sociale lovgivning pligt til at føre tilsyn med kommunernes administration i konkrete enkeltsager.

Efter den kommunale styrelseslovs § 63 har børne- og socialministeren, beskæftigelsesministeren og ældreministeren som fagministre vedrørende den sociale lovgivning mulighed for at anmode kommunerne om oplysninger om en bestemt konkret sag. Ministrene har ligeledes mulighed for at afgive en vejledende udtalelse om lovligheden af kommunens dispositioner eller undladelser. Det fremgår af § 63

a, i den kommunale styrelseslov. Ministerierne kan ikke ændre en afgørelse, men ministerierne kan gøre kommunaltilsynet opmærksom på sagen eller eventuelt henvise borgeren hertil, hvis det er sandsynligt, at der foreligger en overtrædelse af lovgivningen.

Kapitel 46

Folketingets Ombudsmand

469. Folketingets Ombudsmand kan bedømme, om myndigheder, der er omfattet af ombudsmandens virksomhed, handler i strid med gældende ret eller på anden måde gør sig skyldige i fejl eller forsømmelser. Dette kan ske ved, at Ombudsmanden undersøger konkrete sager, som afgøres af de sociale myndigheder eller ved, at Ombudsmanden foretager inspektioner af botilbud, dagtilbud m.v.

Ombudsmanden kan ikke omgøre en afgørelse, men han kan udtale kritik, og herunder give henstilling om fri proces. Han kan også oplyse om fejl eller forsømmelser af større betydning til Folketingets Retsudvalg, vedkommende minister og kommunalbestyrelser.

Ombudsmanden udtaler sig sædvanligvis ikke om den del af afgørelsen, der bygger på særlige fagkyndige eller sagkyndige vurderinger, medmindre der foreligger fejl eller forsømmelser i sagsbehandlingen.

Reglerne om ombudsmanden findes i lov om Folketingets Ombudsmand. Læs mere om Folketingets Ombudsmand på www.ombudsmanden.dk.

Kapitel 47

Statsrefusion

Regler om statsrefusion regnskabsaflæggelse og revision m.v.

§ 85. Beskæftigelsesministeren fastsætter efter forhandling med børne- og socialministeren nærmere regler om anvisning af statsrefusion og statstilskud, regnskabsaflæggelse og revision.

470. Retssikkerhedslovens § 85 bemyndiger beskæftigelsesministeren, til efter forhandling med børne- og socialministeren at fastsætte regler om anvisning af statsrefusion og tilskud, regnskabsaflæggelse og revision.

Lignende bemyndigelser til at fastsætte sådanne regler efter forhandling med den enkelte ressortminister findes i integrationslovens § 47, repatrieringslovens § 13, § 15 i lov om danskuddannelse til voksne udlændinge, §§ 64 og 75 i lov om almene boliger m.v., § 33 i lov om boliger for ældre og personer med handicap, § 19 i lov om friplejeboliger og § 10 i lov om integrationsgrunduddannelse.

Disse bemyndigelser er udmøntet i regnskabsbekendtgørelsen.

Regnskabsbekendtgørelsen gælder for udbetaling af statsrefusion og tilskud, regnskabsaflæggelse og revision af regnskaber for udgifter omfattet af ordninger om refusion eller tilskud fra staten, efter følgende love, jf. bekendtgørelsens § 1:

- Serviceloven.
- Pensionsloven.
- Førtidspensionsloven (gammel).
- Boligstøtteloven.
- Lov om almene boliger m.v.
- Lov om boliger for ældre og personer med handicap.
- Fripeljeboligloven.

- Beskæftigelsesindsatsloven.
- Lov om organisering og understøttelse af beskæftigelsesindsatsen m.v.
- Aktivloven.
- Sygedagpengeloven.
- Integrationsloven.
- Repatrieringsloven.
- Lov om kompensation til handicappede i erhverv m.v.
- Lov om seniorjob.
- Lov om ophævelse af lov om servicejob.
- Dagtilbudsloven.
- Lov om kontantydelse.
- Lov om integrationsgrunduddannelse.

471. Dette kapitel beskriver bekendtgørelsens regler om refusion og regnskabsaflæggelse på de områder, hvor der udbetales tilskud eller statsrefusion til kommuner. Kapitel 48 beskriver bekendtgørelsens regler om revision på disse områder. Om de regler i bekendtgørelsen, som vedrører regnskabsaflæggelse, refusion og revision m.v. på boligstøtteområdet henvises endvidere til kapitel 19 i vejledning om individuel boligstøtte (vejledning nr. 103 af 23. oktober 2002).

Det bemærkes, at reglerne om udgifter med tilbagebetalingspligt, der er beskrevet i punkt 492, og reglerne om refusionsanmodning, anvisning af refusion, restafregning og berigtigelse af statsrefusion, der er beskrevet i punkt 493-497, ikke finder anvendelse for refusion af udgifter til ydelser omfattet af § 3, stk. 1, i lov om kommunernes finansiering af visse offentlige ydelser udbetalt af kommunerne, Udbetaling Danmark og arbejdsløshedskasserne.

Der henvises bl.a. til bekendtgørelse om finansiering af visse offentlige ydelser (bekendtgørelse nr. 1479 af 11. december 2018), bekendtgørelse om revision af Udbetaling Danmarks årsregnskaber (bekendtgørelse nr. 141 af 1. februar 2017) samt bekendtgørelse om regnskaber m.v. for Udbetaling Danmark (bekendtgørelse nr. 139 af 1. februar 2017) samt punkt 466 om tilsyn med Udbetaling Danmark.

Betingelser for udbetaling af statsrefusion

472. Kommunerne kan kun opnå statsrefusion, hvis ydelsen er tildelt i overensstemmelse med lovgivningen (se punkt 470), hvis udgifterne er bogført i overensstemmelse med konteringsreglerne, og hvis de krav, der er fastsat i regnskabsbekendtgørelsen, er opfyldt, jf. regnskabsbekendtgørelsens § 3.

Kommunerne skal foretage en fuldstændig og løbende bogføring af samtlige udgifter og indtægter, der i årets løb er afholdt eller modtaget i henhold til de love, som regnskabsbekendtgørelsen omfatter, jf. regnskabsbekendtgørelsens § 2. Udgifterne og indtægterne skal være konteret i overensstemmelse med de regler, som Økonomi og Indenrigsministeriet fastsætter i ”Budget- og regnskabssystem for kommuner”.

Dokumentations- og registreringssystemet i kommunerne

473. Det påhviler kommunen at sikre, at kommunen har etableret betryggende og hensigtsmæssige forretningsgange for sagsbehandlingen og for udbetalingen af ydelser, herunder for de anvendte edb-systemer. De retningslinjer for dokumentations- og kvalitetskontrol, herunder retningslinjer for personalemæssig adskillelse, som er udarbejdet af kommunen, skal være overholdt og må ikke fraviges, jf. bekendtgørelsens § 26.

Kommunen skal sikre, at der foreligger en uafhængig revisorerklæring om, at edb-systemer, som kommunen anvender, fungerer i et edb-miljø med en tilfredsstillende system- og datasikkerhed, og at de interne

kontroller i systemerne sikrer en fuldstændig og nøjagtig behandling af godkendte transaktioner. Revisorerklæringen skal foreligge, hvis kommunen ved registrering af sagen og beregning af ydelser anvender et edb-system, eller hvis databehandlingen helt eller delvis foretages af andre end den dataansvarlige kommune.

474. Hver kommune skal have et dokumentations- og regnskabssystem bestående af journal, arkiv og personbogføring og herudover tilskuds- og aktivitetsregistrering for aktiviteter efter integrationsloven, jf. regnskabsbekendtgørelsens § 27.

Journalen

475. I hver enkelt personsag skal der foreligge fyldestgørende journalisering og dokumentation for ydelsernes fastsættelse og den foretagne sagsbehandling. Det skal således fremgå tydeligt af personsagen, at udbetalingerne er sket med hjemmel i gældende love og efter praksis i principafgørelser, samt at der ved sagsbehandlingen er foretaget de nødvendige vurderinger, kontroller m.v.

Al relevant dokumentation eller henvisninger hertil om ydelser til personer skal journaliseres. Dokumentationen skal være lettilgængelig for revisionen. Anvendes forskellige journalsystemer om samme person, skal dette, tillige med oplysning om, hvor ansvaret for pågældendes sag til enhver tid er placeret, fremgå af kommunens retningslinjer for sagsbehandlingen og af oversigtsjournalen.

Stamdata i journalen

476. I hver enkelt sag skal der, inden der udbetales ydelser til en person, være dokumenterede oplysninger om personens CPR-nummer eller henvisningsnummer, statsborgerskab, herunder opholdsgrundlag, bopæl, civilstand, ægtefælle og børn (ved CPR-nummer og henvisningsnummer), personens og en eventuel ægtefælles eller samlevers indtægts- og formueforhold af betydning for tildeling eller udmåling af en ydelse, og ændring heraf, samt beregningsmetode ved udmåling af en ydelse. Beregningsmetoden anses for dokumenteret ved henvisning til typekoder i kommunens edb-baserede program.

Ligestillingsmæssige hensyn

477. Kommunerne skal være opmærksomme på bestemmelserne i kapitel 13 i CPR-loven. Det fremgår af § 52, stk. 1, at hvis en offentlig myndighed i overensstemmelse med databeskyttelsesforordningen anvender personnummer som identifikation eller journalnummer, skal det være personnummeret for den person, som sagen vedrører. Der gælder en undtagelse til hovedreglen i § 52, stk. 1, for tilfælde, hvor det følger af lov eller bestemmelser fastsat i henhold til lov, at det under et forvaltningsområde er nødvendigt at henføre flere personer til samme sag. I sådanne tilfælde afgør forvaltningen, jf. § 52, stk. 2, selv, hvordan den interne sagsregistrering tilrettelægges mest hensigtsmæssigt. Ved tilrettelæggelsen skal der bl.a. tages ligestillingsmæssige hensyn. Iagttagelsen af de ligestillingsmæssige hensyn, som nævnes i § 52, stk. 2, indebærer, at forvaltningen aldrig ubegrundet må registrere en bestemt sagstype under det ene køns personnummer. Der er adgang til at klage over manglende overholdelse af denne regel til Ligebehandlingsnævnet.

478. Det følger af § 53 i CPR-loven, at en offentlig myndighed altid skal anvende personens eget personnummer ved henvendelser til pågældende. Det gælder også i de situationer, hvor myndigheden anvender undtagelsen i § 52, stk. 2, om henføring af flere personer til samme sag. Ligeledes gælder det, at en person kun kan blive afkrævet sit eget personnummer ved henvendelser til offentlige myndigheder. Det vil sige, at myndigheden ikke må bede en person om at få oplyst personnummeret på en anden person (eksempelvis ægtefællen), når personen henvender sig til myndigheden, selv om myndighedens interne journalsystem kun anvender personnummeret for en enkelt person som journalnummer for en familie.

Grundlaget for tildeling og beregning af ydelsen

479. I hver enkelt sag skal fremgå grundlaget for tildeling af hjælpen (ydelsen), herunder beregningsmetoden, og alle oplysninger om senere ændringer af forholdene, der kan medføre en ændring i tildelingen eller udmålingen af hjælpen, samt dokumentation herfor. Hvis hjælpen er ydet med tilbagebetalingspligt, skal årsagen til dette anføres.

Hvis en ydelse er tilkendt eller ændret på et grundlag, som afviger fra de normale regler, skal der anføres særlig bemærkning herom.

I mere omfattende sager, typisk sager med flere ydelses- eller foranstaltningstyper, skal der foreligge en samlet oversigt i kronologisk rækkefølge over henvendelser, ydelser og afgørelser i et regnskabsår (summarisk datooversigt).

Skønsmæssige afgørelser og kontrol

480. De ovennævnte oplysninger og de overvejelser og skøn, som i øvrigt ligger til grund for beslutninger i den enkelte sag, skal fremgå af sagen, uanset om overvejelser og skøn vedrører en gruppe af ensartede sager. Hvis afgørelsen om, hvorvidt og med hvilke beløb en ydelse skal udbetales, helt eller delvis beror på et skøn, skal grundlaget for skønnet være angivet.

Det skal fremgå af sagen og være dokumenteret, at borgeren ved sagens start udtrykkeligt er orienteret om, at oplysninger, der afgives ved sagens start og senere sagsopfølgning, vil blive kontrolleret, f.eks. også ved indhentning af supplerende oplysninger, herunder i elektronisk form.

Det skal fremgå af sagen, hvilke ydelser der er ydet til hver person eller familie, herunder om hjælpen er ydet med tilbagebetalingspligt, og om der er ydet hjælp eller iværksat foranstaltninger af anden art end kontante ydelser, som er af betydning for en oversigt over familiens samlede økonomi.

Oplysninger i elektronisk form og opfølgning på sagen

481. De oplysninger, der på tidspunktet for revisionens kontrol er umiddelbart tilgængelige i forvaltningen via elektroniske medier, anses som tilstrækkeligt dokumenteret. Det skal dog fremgå af sagen, hvornår og på hvilken måde de forskellige oplysninger er dokumenteret.

Hvis der undtagelsesvis ikke foreligger sædvanlig dokumentation i form af udskrifter eller lignende fra folkeregistre, skatteforvaltninger, andre myndigheder, skoler, arbejdsgivere eller udlejere m.v. samt kopi af oplysninger om økonomiske forhold i øvrigt, skal årsagen til dette fremgå af sagen.

Det skal registreres på den enkelte sag, hvornår sagen skal tages frem med henblik på opfølgning og fornyet vurdering efter kravene i de enkelte love. Sagen skal indeholde oplysninger om grundlaget for og resultatet af den foretagne vurdering. Dette gælder dog ikke for den årlige fastsættelse af pensionen efter lov om social pension.

Undtagelser fra krav om dokumentation

482. I de sager, hvor kommunen skal tage hensyn til ansøgerens økonomiske forhold for at tage stilling til, hvad der kan ydes af hjælp, kan kommunen vælge at fravige de ovennævnte krav til dokumentation og beslutte, at det ikke er nødvendigt, at der er kopi i sagen af de bilag, som dokumenterer ansøgerens økonomiske situation. Det er dog en forudsætning, at sagsbehandleren har set den nødvendige dokumentation for de økonomiske oplysninger, og at de økonomiske oplysninger samt dokumentationens art er noteret i sagen.

483. I sager om hjælp efter §§ 81-85 i aktivloven og hjælp efter § 14, stk. 1, og § 14 a i pensionsloven samt § 17, stk. 2, og § 18 i førtidspensionsloven (gammel), samt hjælp efter §§ 23 f og 35-39 i integrationsloven, kan kommunen beslutte, at det inden for en beløbsgrænse ikke er nødvendigt, at der foreligger dokumentation (kvittering) for, hvordan hjælpen er anvendt. Den beløbsgrænse, som kommunen fastsætter, kan højst være på 3.000 kr. pr. udbetaling ved enkeltudgifter og højst 1.000 kr. pr. måned ved løbende ydelser. Disse sager skal i øvrigt være dokumenteret på sædvanlig vis, herunder med journalnotater. Selvom kommunen beslutter, at der ikke skal være dokumentation for, hvorledes hjælpen er anvendt i disse sager, kan kommunen dog efter en konkret vurdering bestemme, at der i bestemte sager om enkeltpersoner skal være sædvanlig dokumentation.

Arkivering

484. Kommunerne skal overholde de gældende regler for arkivering og kassation af kommunalt arkivmateriale. Der henvises til arkivloven (lovbekendtgørelse nr. 1201 af 28. september 2016) og bekendtgørelse om offentlige arkivalier og om offentlige arkivers virksomhed (arkivbekendtgørelsen; bekendtgørelse nr. 591 af 26. juni 2003). Arkivbekendtgørelsen giver Rigsarkivaren bemyndigelse til at fastsætte nærmere regler om bevaring og kassation af arkivalier. Regler om kommunale myndigheders bevaring og kassation af arkivalier fastsættes af Rigsarkivaren efter drøftelse med de kommunale parter. Der er fastsat regler for bevaring og kassation af arkivalier i kommunerne i bekendtgørelse om anmeldelse af skanning og digitalisering af bevaringsværdige arkivalier i analog form i kommuner og regioner (bekendtgørelse nr. 740 af 21. juni 2013) og bekendtgørelse om bevaring og kassation af papirarkivalier i kommunerne (bekendtgørelse nr. 184 af 26. januar 2018). Bekendtgørelsen indeholder bevaringsbestemmelser for såvel kommunale forvaltninger som kommunale institutioner. Nærmere oplysninger findes på Rigsarkivets hjemmeside www.sa.dk.

Personbogføring

485. Ydelser til hver person eller familie efter de love, som bekendtgørelsen omfatter, er omfattet af reglerne om personbogføring, jf. regnskabsbekendtgørelsens § 48. Personbogføringen skal indeholde oplysninger om personens CPR-nummer, ydelses- og tilskudsart (kontonummer eller anden angivelse af den tilkendte ydelse), beløb og udbetalingsdato. Der skal dog ikke angives beløb vedrørende ydelser efter § 14, stk. 1, og § 14 a i pensionsloven eller efter § 17, stk. 2, og § 18 i førtidspensionsloven (gammel), når tillægget ydes til dækning af medicinudgifter og fodbehandling.

Personbogføringen skal foretages på en sådan måde, at der umiddelbart kan udarbejdes en opgørelse over ydelser og tilskud ydet til hver person eller familie, som er af betydning for en oversigt over familiens samlede økonomi, og om hjælpen er ydet med tilbagebetalingspligt. Ved sager om boligstøtte ydet som lån skal det til enhver tid værende lånebeløb med tilskrevne renter opgøres.

Ved årets udgang skal det fremgå af personbogføringen, om der er tale om ydelser med skattepligt.

De samlede udestående fordringer vedrørende hjælp efter aktivloven og integrationsloven ydet med tilbagebetalingspligt skal fremgå af kommunens finansielle status. De udestående fordringer skal være specificeret på samme måde som tilbagebetalingerne efter kontoplanen i "Budget og regnskabssystem for kommuner".

Ydelser skal bogføres løbende i overensstemmelse med den budgetspecifikation, som er udarbejdet af Økonomi- og Indenrigsministeriet, og som udgør refusionsgrundlaget for hver af de anvendte konti i budget- og regnskabssystemet. Registreringerne skal ske i overensstemmelse med rækkefølgen i kontoplanen og dennes ordlyd, herunder med henvisning til de anvendte lovbestemmelser. Dette gælder også de særlige konti for hjælp med tilbagebetalingspligt.

Hjælpen skal registreres som ydet til den person, der modtager hjælpen eller er anledning til udgiften. I den enkelte kommune skal registreringen ske efter ensartede regler. Hjælp til samlevende ægtefæller, hvor det ikke kan fastslås, hvem af ægtefællerne, der modtager hjælpen eller er anledning til udgiften, registreres som ydet til den ene af ægtefællerne.

Hjælp til børn efter servicelovens § 41 om dækning af nødvendige merudgifter registreres på barnets CPR-nummer. Hjælp til tabt arbejdsfortjeneste efter § 42 i serviceloven registreres som ydet til den af forældrene, som har modtaget hjælpen. Hjælp i øvrigt i forbindelse med børn registreres som ydet til den af forældrene, som forsørger barnet i hjemmet, jf. § 9 a, stk. 2, i retssikkerhedsloven. Hvis barnet har selvstændig opholdskommune efter § 9 a, stk. 3 og 4, i retssikkerhedsloven, registreres hjælpen på barnets CPR-nummer. Hjælp til en kvinde under 18 år i forbindelse med svangerskab registreres som ydet til hende. Ophører svangerskabet uden fødsel, registreres eventuel senere hjælp på ny som hjælp til kvindens forsørger.

Statsrefusion af administrationsudgifter

486. Kommuners udgifter til administration kan ikke anmeldes til refusion, idet udgifter til rådgivning, tilsyn og administration m.v., som finder sted i forvaltningen samt uden for forvaltningen i tilknytning til eller som led i et tilbud, afholdes endeligt af kommunen, jf. regnskabsbekendtgørelsens § 4. Administrationsudgifter omfatter bl.a. udgifter til konsulentstøtte, lægeerklæringer, revision, regnskabsføring og særlig tilrettelagt rådgivning eller vejledning, herunder rådgivning eller vejledning gennem opsøgende arbejde. Desuden omfatter administrationsudgifterne kommunens udgifter til tolkebistand i forbindelse med kommunens generelle vejledningsforpligtelse, uanset om tolkebistanden vedrører borgere, der er døve/tunghøre eller borgere med et andet sprog. Se punkt 54 og 55 om retten til tolkebistand og oversættelse.

488. Administrationsudgifterne kan dog anmeldes til refusion for så vidt angår kommunens udgifter til tolkebistand, der er et nødvendigt led i en i øvrigt refusionsberettigende foranstaltning. Disse udgifter anmeldes til refusion efter samme regler, som gælder for foranstaltningen.

Statsrefusion af udgifter til sygebehandling

488. Udgifter til lægetilsyn, sygeplejerskeassistance, medicin og tandlægebehandling m.v. på tilbud efter § 110 i serviceloven kan anmeldes til refusion i det omfang, den offentlige sygesikring ikke dækker.

Statsrefusion for udgifter til visse udlændinge

489. Serviceloven, dagtilbudsloven, aktivloven, beskæftigelsesindsatsloven, boligstøtteloven og almenboligloven har regler om finansiering af udgifter til ydelser til visse udlændinge. De omhandler udgifter til ydelser til udlændinge, som har fået opholdstilladelse efter nærmere angivne bestemmelser i udlændingeloven. Der henvises til § 181, stk. 1, i serviceloven, § 99, stk. 1, i dagtilbudsloven, § 107, stk. 1, i aktivloven, § 124, stk. 3, i beskæftigelsesindsatsloven, § 65 i boligstøtteloven og § 62, stk. 1, i almenboligloven for en nærmere afgrænsning af personkredsen.

Bestemmelserne omfatter ikke udlændinge, som har opholdstilladelse efter fællesskabsretlige regler om arbejdskraftens fri bevægelighed.

Hovedprincippet i finansieringsreglerne for udgifter til udlændinge efter de nævnte love, er, at staten afholder udgifterne til ydelser efter de nævnte love i en periode efter datoen for meddelelse af opholdstilladelse. Periodens længde fremgår af de enkelte bestemmelser i lovene.

490. I pensionsloven fremgår det af § 52, stk. 3, at staten afholder udgifterne til pension til personer, der har fast bopæl i udlandet. Pensionen udbetales af Udbetaling Danmark. Der er derfor ikke fastsat regler om registrering m.v. af disse udgifter i regnskabsbekendtgørelsen, som kun omhandler grundlaget for kommuners adgang til statsrefusion. Udgifter til social pension til udlændinge med bopæl i Danmark, afholdes af kommunerne efter de almindelige regler om finansiering i § 52 i lov om social pension. Dette gælder også for pension beregnet efter § 9 i pensionsloven, hvor optjeningsperioder i en flygtningsoprindelsesland medregnes i opgørelsen af bopælstid efter § 8 i pensionsloven. Der henvises til vejledning om folkepension efter lov om social pension.

491. I visse tilfælde afholder staten kommunernes udgifter efter beskæftigelsesindsatsloven til udlændinge efter en række nærmere angivne bestemmelser i udlændingeloven, jf. § 124, stk. 3.

Staten afholder, jf. § 124, stk. 1, udgifterne for:

- Personer, der anbringes i døgnophold inden 12 måneder efter datoen for opholdstilladelsen på grund af en betydelig og varigt nedsat funktionsevne. Det gælder dog kun, indtil den pågældende i en sammenhængende periode på 2 år har klaret sig selv.
- Mindreårige asylansøgere, dog længst indtil modtageren fylder 18 år, eller barnets forældre får lovligt ophold her i landet.

De udgifter efter beskæftigelsesindsatsloven, som staten dækker, er følgende, jf. § 124, stk. 2:

- 1) udgifter til løntilskud efter kapitel 12 til personer, der er omfattet af § 2, nr. 2-4, 6 og 7,
- 2) udgifter efter kapitel 14 til personer, der er omfattet af § 2, nr. 4 og 6, og
- 3) udgifter efter § 74 til personer, der er omfattet af § 2, nr. 7.

Udgifter med tilbagebetalingspligt

492. En ydelse med tilbagebetalingspligt anmeldes fuldt ud til refusion, når den udbetales. Tilbagebetalinger skal, når de indgår, fradrages i den løbende opgørelse af de refusionsberettigende udgifter.

Hvis en person, der har modtaget en ydelse med tilbagebetalingspligt, flytter til en anden kommune, skal fraflytningskommunen sørge for opkrævningen og føre betalingen til fradrag i den løbende opgørelse af de refusionsberettigende udgifter.

Hvis et beløb, der har været holdt uden for refusionsordningen, tilbagebetales til en kommune, holdes tilbagebetalingen uden for refusionsordningen.

Beløb, der kræves tilbagebetalt på grund af modtagerens forhold, behandles efter de ovennævnte regler.

Anmodning om og anvisning af statsrefusion

493. Kommunen fremsætter kvartalsvis anmodning om statsrefusion over for Beskæftigelsesministeriet, der har indgået aftale med de øvrige fagministerier om at varetage anvisningen af statsrefusion.

Anmodningen skal indeholde en opgørelse af de forventede refusionsberettigende udgifter og den forventede tilskudsberettigende aktivitet i året til og med tilskudskvartalet. Opgørelsen indberettes via <https://refusion.sfi.dk>, hvor kommunerne logger på med den digitale medarbejdersignatur. Beskæftigelsesministeriet fastsætter retningslinjer om fremgangsmåden og frister for anmodning af refusion og tilskud, samt løbende restafregning.

Beskæftigelsesministeriet anviser efter en vurdering af de anmeldte kvartalsbeløb refusion med 1/3 pr. måned af kvartalsbeløbet. Når de enkelte kommuners refusionsbeløb for et kvartal er fastsat af Beskæftigelsesministeriet, kan kvartalsbeløbet ikke ændres.

Beskæftigelsesministeriet anviser refusionen til kommunen for udgifter efter servicelovens §§ 109 og 110, så den er til disposition den næstsidste bankdag i måneden før hver af de tre tilskudsmåneder.

Beskæftigelsesministeriet anviser refusion for de særligt dyre enkeltsager, der er omfattet af servicelovens § 176, så den er til disposition for kommunen den sidste bankdag før den 16. i hver af kvartalets måneder.

For udgifter efter en række love anviser Beskæftigelsesministeriet som udgangspunkt refusionen til kommunen, så den er til disposition for kommunen den næstsidste bankdag i måneden forud for den måned, refusionen vedrører. Refusionen for visse ydelser inden for Beskæftigelsesministeriets ressortområde udbetales dog, så den er til disposition for kommunen den sidste bankdag inden den 16. i hver af kvartalets måneder. Der henvises til en udførlig beskrivelse af disse ydelser i regnskabsbekendtgørelsens § 60 om anvisning af statsrefusion.

Refusion for kommunens udgifter til ydelser efter integrationsloven, repatrieringsloven og danskudannelsesloven anvises, så den er til disposition for kommunen den første bankdag i måneden i hver af de tre tilskudsmåneder.

Løbende restafregning

494. Udbetaling eller afregning af den løbende restafregning sker med det samlede beløb for kvartalet, så det er til rådighed for eller afregnet med kommunen den næstsidste bankdag i den sidste måned af det kvartal, refusionen vedrører.

Foreløbig restafregning

495. Foreløbig restafregning sker en gang årligt, og udbetales af Beskæftigelsesministeriet. Den foreløbige restafregning sker i tilknytning til udløbet af den regnskabsmæssige supplementsperiode. I forbindelse hermed skal kommunen senest den 15. februar afgive en foreløbig refusionsopgørelse for det foregående regnskabsår, med undtagelse af de særligt dyre enkeltsager, jf. servicelovens §§ 176. Kommunen skal, når det kommer til særligt dyre enkeltsager, afgive den foreløbige refusionsopgørelse for det foregående regnskabsår senest den 1. marts.

Hvis kommunen ifølge den foreløbige opgørelse har fået udbetalt mere i refusion, end den er berettiget til, regulerer Beskæftigelsesministeriet snarest efter tidsfristens udløb den udbetalte statsrefusion.

Endelig restafregning

496. Endelig restafregning sker en gang årligt, og udbetales af Beskæftigelsesministeriet, når kommunens regnskab er revideret og forsynet med påtegning af kommunens revision. Revisionen forsyner refusionsopgørelsen med en påtegning om, at opgørelsen er revideret, og at revisionen er udført i overensstemmelse med kommunens revisionsregulativ og regnskabsbekendtgørelsen. Påtegningen skal desuden indeholde revisionens erklæring om, at opgørelsen er foretaget i overensstemmelse med lovgivningen.

Kommunen skal afgive den underskrevne endelige refusionsopgørelse til Beskæftigelsesministeriet straks, når revisor har forsynet opgørelsen med påtegning, dog senest den 15. maj. I opgørelsen af den modtagne refusion i den endelige refusionsopgørelse medregnes reguleringer, indbetalinger til eller udbetalinger fra beskæftigelsesministeriet efter den foreløbige opgørelse henholdsvis pr. 15. februar og 1. marts.

Hvis kommunen efter den endelige refusionsopgørelse har fået udbetalt mere i refusion, end den er berettiget til, regulerer Beskæftigelsesministeriet snarest efter tidsfristens udløb den udbetalte statsrefusion.

Beskæftigelsesministeriet fastsætter retningslinjer om fremgangsmåden for den endelige restafregning.

Berigtigelse af statsrefusion

497. Staten refunderer kun de udgifter, der er afholdt efter reglerne. Hvis revisionen har påpeget, at et beløb ikke er anmeldt eller med urette er anmeldt til refusion, og kommunen, regionsrådet eller ressortministeriet godkender revisionens bemærkninger herom, påser revisionen, at der sker tilsvarende korrektion i beløb, der senere anmeldes til refusion, eller kommer til udbetaling i form af tilskud.

Berigtigelse af fejl og mangler, herunder misforståelser, skal ske uden hensyn til, om de ansvarlige har været i god tro, eller om fejlen eller manglen på anden måde har været undskyldelig.

Hvis kommunen ikke berigtiger de konstaterede fejl og mangler, og dette har eller kan have medført økonomisk tab for staten, kan ressortministeriet foretage modregning. Berigtigelse af allerede afholdte udgifter skal dog ikke ske, hvis der er tale om ganske uvæsentlige udgifter, eller hvis den administrative indsats for at rette fejlen i den konkrete sag vil være uforholdsmæssig stor sammenlignet med det resultat, som vil kunne opnås. Ressortministeriet kan desuden se bort fra kravet om berigtigelse, når der foreligger ganske særlige grunde.

Har revisionens undersøgelser vist, at der som følge af, at reglerne er brugt forkert, er sket fejl og mangler i et større antal ensartede sager, vil fejlene og manglerne kunne rettes ved, at kommunerne foretager en skønsmæssig beregning af, hvor meget statens refusion ville være blevet nedsat, hvis reglerne var blevet fulgt. Dette skøn kan efterprøves ved sædvanlig revisionsmæssig bedømmelse af refusionsopgørelsen.

Selvom revisionen konstaterer fejl og mangler, har kommunen ikke pligt til at gennemgå de øvrige sager inden for vedkommende område med henblik på yderligere berigtigelser. Ressortministeriet kan dog beslutte, at der skal ske en gennemgang af de øvrige sager, hvis dette er nødvendigt på grund af fejlenes eller manglernes karakter og omfang.

Det bemærkes, at de beskrevne regler om anvisning og berigtigelse af statsrefusion i punkt 493-497 ikke gælder udgifter, der er omfattet af § 3, stk. 1, i lov om kommunernes finansiering af visse offentlige ydelser udbetalt af kommunerne, Udbetaling Danmark og arbejdsløhedskasserne. Refusionen af sådanne udgifter anvises og berigtiges efter reglerne i bekendtgørelse om finansiering af visse offentlige ydelser, der udbetales af kommunerne, Udbetaling Danmark og arbejdsløhedskasserne (Ydelsesrefusion).

Kapitel 48

Revision af kommunens regnskaber vedr. ydelser og tilskud omfattet af statsrefusion

Revisionens udførelse og efterprøvelse

498. I § 42 i lov om kommunernes styrelse er det fastsat, at enhver kommune skal lade sine regnskaber revidere af en statsautoriseret eller registreret revisor, der skal godkendes af Ankestyrelsen. Det følger af bestemmelsen endvidere bl.a., at den kommunale revision skal være sagkyndig og uafhængig.

Det følger af reglerne i regnskabsbekendtgørelsen kapitel 10, at revisionen af de kommunale regnskaber skal udføres af den revision, der er godkendt af tilsynsmyndigheden, samt at revisionen udføres i overensstemmelse med god offentlig revisionsskik, som det er fastlagt i § 3 i lov om revisionen af statens regnskaber m.m.

Revisionen efterprøver, om regnskabet er rigtigt, og om de dispositioner, der er omfattet af regnskabsafleggelsen, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, love og andre forskrifter samt indgåede aftaler og sædvanlig praksis. Revisionen foretager en vurdering af, hvorvidt der er taget skyldige økonomiske hensyn ved forvaltningen af de midler og ved driften af de virksomheder, der er omfattet af regnskabet.

Revisionen efterprøver ved revisionsbesøg i årets løb, om kommunens forretningsgange og sagsbehandling, herunder anvendelsen af edb-systemer, er hensigtsmæssige og betryggende.

Revisionen tilrettelægges under hensyn til dens betydning for de statslige myndigheders styring og kontrol.

Revisionen gennemføres ved en kombination af system- og substansrevision baseret på revisors faglige vurdering af kommunens systemer, forretningsgange, kontrolmiljøer m.v.

På baggrund af ressortministeriets analyser og vurderinger kan ministerierne forlange, at revisor foretager revision på et eller flere sagsområder. De udmeldte sagsområder indgår i revisors planlægning af den samlede årlige revision af sagsområder omfattet af regnskabsbekendtgørelsen.

Revisionen af personsager skal inden for en kortere årrække være foretaget på alle konti, for hvilke der skal ske personbogføring, uanset antallet af sager eller beløbenes størrelse.

Revisionen af personsager planlægges og gennemføres ud fra revisors faglige vurdering af væsentlighed og risiko for ydelser og tilskud omfattet af regnskabsbekendtgørelsen.

Revisor kan undlade at foretage en gennemgang af personsager hvert år på områder eller konti, hvor revisionen på anden måde har tilvejebragt en begrundet overbevisning om, at sagsbehandlingen på området er betryggende. Revisor redegør for og begrundet fravalget.

Revisionen gennemføres ved stikprøveviser undersøgelser, hvor metoden kan være såvel rent statistisk baseret som baseret på revisors konkrete og generelle erfaringer med fejlriskoen på det enkelte område. Udvælgelsen af stikprøver skal ske med særlig vægt på nyetablerede personsager og på sagsområder og sager, hvor der ved tilkendelse eller beregning af ydelsen eller tilskuddet indgår et skøn. Udvælgelsen af stikprøver skal endvidere ske ud fra et væsentlighedskriterium, hvori der blandt andet indgår forhold af økonomisk, sagsbehandlingsmæssig, principiel og lokal karakter.

Revisor efterprøver, om kommunen ved oprettelse af sagen og ved opfølgning udnytter mulighederne for at foretage kontrol af oplysninger om økonomiske forhold, herunder i fornødent omfang sammenholder oplysninger fra forskellige registre.

Revisor efterprøver, om betingelserne for at opnå statsrefusion er opfyldt. Dvs. om ydelsen er tildelt i overensstemmelse med lovgivningen, om udgifterne er bogført i overensstemmelse med konteringsreglerne, og om kravene i regnskabsbekendtgørelsen er opfyldt.

Revisor efterprøver desuden, om opkrævning af beløb efter § 62 i almenboligloven samt andre ydelser med tilbagebetalingspligt foretages i overensstemmelse med love og administrative forskrifter herom.

Revisor redegør i beretningen for og begrundet fravalg af personsagsområder i den årlige personsagsgennemgang.

Beretning om revision af kommuners regnskaber

499. Revisionen afgiver hvert år, senest samtidig med afgivelse af beretning om revisionen af kommunens øvrige regnskaber, beretning om revisionen af kommunens regnskaber om ydelser og tilskud omfattet af regnskabsbekendtgørelsen.

I beretningen redegør revisor for den udførte revision samt for alle væsentlige forhold, der har givet anledning til bemærkninger. Desuden redegør revisor for forhold af principiel eller økonomisk betydning, som revisor finder anledning til at fremdrage, herunder tilfælde hvor fortolkning af gældende regler giver

anledning til tvivl. I beretningen redegøres i et særskilt afsnit for revisionen af udgifter, der er eller kunne være anmeldt til statsrefusion efter de særlige regler om finansiering af udgifter til udlændinge.

Revisor redegør for, i hvilket omfang kommunen har sikret kontrol af de oplysninger om økonomiske forhold, som modtagere af ydelser har givet. I sager efter lov om individuel boligstøtte redegøres også for kommunens kontrol af de øvrige relevante oplysninger, som modtagere af ydelser har givet.

Revisor redegør i beretningen om revision af kommunens regnskaber om ydelser og tilskud for, i hvilket omfang kommunen har etableret procedurer til at forebygge og afdække tilfælde af uberettiget modtagelse af ydelser mod bedre vidende på de områder, der er omfattet af regnskabsbekendtgørelsen, samt for sagsoplysning på Udbetaling Danmarks sagsområder, jf. § 11 i Udbetaling Danmark-loven, og for, om procedurerne fungerer på betryggende vis.

Revisor redegør i beretningen for alle væsentlige fejl og mangler i de udtagne sager. Der redegøres endvidere for, om fejlene er blevet berigtiget. Revisionen redegør for fejlens refusionsmæssige betydning og størrelsen heraf. Endvidere redegør revisor for konstaterede systematiske fejl og mangler. Revisor redegør desuden for, hvorvidt der er foretaget berigtigelser for hele populationen på et område, hvis der er konstateret fejl af mere systematisk karakter på området.

Revisionsberetninger sendes til ministerierne

500. Revisionsberetninger, der er udarbejdet i henhold til regnskabsbekendtgørelsen, og kommunens svar på revisionsbemærkningerne skal af kommunen sendes til ressortministeriet og tilsynsmyndigheden. Samtidig skal kommunen sende et eksemplar af besvarelsen af revisionsbemærkningerne, som er givet i de ovennævnte beretninger, til revisionen.

Ministeriernes reaktionsmuligheder

501. Ressortministeriet gennemgår revisionsberetningerne og tager stilling til revisionsbemærkninger til kommunens administration på de områder, som hører under det pågældende ministerområde.

Ressortministeriet meddeler kommunen og revisionen ministeriets afgørelse af spørgsmål af betydning for statsrefusion og tilskud, samt yder den vejledning, som gennemgangen har givet anledning til.

Hvis det fremgår af revisionsberetningen, herunder bl.a. af gennemgangen af personsagerne, at kommunens udgifter ikke er afholdt i overensstemmelse med lovgivningen, herunder reglerne i bekendtgørelsen om regnskab og revision, kan ressortministeriet reagere i forhold til kommunen. Ministerierne kan i grove tilfælde af overtrædelser af lovgivningen kræve tilbagebetaling af statsrefusionen. Desuden kan ressortministeriet bl.a. henstille til kommuner, at de styrker administrationen, f.eks. ved at indføre forretningsgange, der sikrer, at reglerne bliver overholdt, og at ledelsestilsynet med sagsbehandlingen bliver skærpet m.v.

Rigsrevisionen

502. Rigsrevisor fører i henhold til §§ 5 og 6 i lov om revisionen af statens regnskaber m.m. tilsyn med de områder, som er omfattet af bekendtgørelsen.

Rigsrevisor kan af kommunen forlange alle oplysninger, som efter rigsrevisors skøn er af betydning for tilsynet, jf. § 12 i lov om revisionen af statens regnskaber m.m.

Afsnit XI

Statistik, analyse, information m.v.

Afsnittet beskriver retssikkerhedslovens regler om statistik, analyse og information.

Kapitel 49

Indberetninger og undersøgelser

§ 82. Kommunalbestyrelserne og regionsrådene har pligt til inden for en af ministeren fastsat frist at tilvejebringe og indsende statistiske oplysninger m.v., som børne- og socialministeren anmoder om.

Stk. 2. Børne- og socialministeren kan forlange, at kommunalbestyrelser og regionsråd, der gentagne gange ikke overholder forpligtelsen efter stk. 1, inden for en af ministeren fastsat frist iværksætter en handlingsplan for at sikre rettidige og retvisende dataindberetninger.

Stk. 3. Kommunalbestyrelserne og regionsrådene har pligt til inden for en af ministeren fastsat frist at tilvejebringe og indsende statistiske oplysninger m.v., som ældreministeren anmoder om, med hensyn til hjælpen efter §§ 79, 79 a, 83-84, 86, 88, 90-94 a, 119-122, 151-151 c, § 161, stk. 2 og 3, og §§ 192 og 192 a i lov om social service.

Stk. 4. Børne- og socialministeren kan fastsætte retningslinjer for udarbejdelsen af den handlingsplan, der er nævnt i stk. 2.

§ 83. Kommunalbestyrelserne har pligt til inden for en af børne- og socialministeren fastsat frist at give Børne- og Socialministeriet oplysninger om beslutninger og forventninger vedrørende udviklingen på det sociale område, herunder om de mål, som de har sat for udviklingen, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Kommunalbestyrelserne har pligt til inden for en af ældreministeren fastsat frist at give Sundheds- og Ældreministeriet oplysninger om beslutninger og forventninger vedrørende udviklingen i hjælpen efter §§ 79, 79 a, 83-84, 86, 88, 90-94 a, 119-122, 151-151 c, § 161, stk. 2 og 3, og §§ 192 og 192 a i lov om social service, herunder om de mål, som de har sat for udviklingen.

Stk. 3. Kommunalbestyrelserne har pligt til at medvirke til temaplanlægning, i kommunepaneller samt til inden for en frist, der fastsættes af børne- og socialministeren, at skaffe uddybende oplysninger om udviklingen på særlige områder.

Stk. 4. Kommunalbestyrelserne har pligt til at medvirke til temaplanlægning, i kommunepaneller samt til inden for en frist, der fastsættes af ældreministeren, at skaffe uddybende oplysninger om udviklingen på særlige områder.

§ 84. Børne- og socialministeren kan fastsætte regler om omfanget af oplysninger, jf. § 82, stk. 1, og § 83, stk. 1 og 3, og om, hvordan de skal ajourføres og indsendes, herunder om leveranceform, leveranceformat og leverancefrist, og hvem der er datamodtager.

Stk. 2. Ældreministeren kan fastsætte regler om omfanget af oplysninger for hjælpen efter §§ 79, 79 a, 83-84, 86, 88, 90-94 a, 119-122, 151-151 c, § 161, stk. 2 og 3, og §§ 192 og 192 a i lov om social service, jf. § 82, stk. 2,* og § 83, stk. 2 og 4, og om, hvordan oplysningerne skal ajourføres og indsendes, herunder om leveranceform, leveranceformat og leverancefrist, og hvem der er datamodtager.

*Rettelig § 82, stk. 3.

Indberetning af statistiske oplysninger m.v.

Overordnede regler

503. Lovens § 82 indeholder bestemmelser om kommunalbestyrelsernes og regionsrådenes forpligtelser til inden for en nærmere fastsat frist at tilvejebringe og indsende statistiske oplysninger, som børne- og socialministeren henholdsvis ældreministeren anmoder om på deres ressortområder. § 83 indeholder tilsvarende regler om pligt til inden for en fastsat frist at give ministerierne oplysninger om beslutninger og forventninger vedrørende udviklingen på områderne.

Efter § 82, stk. 2, kan børne- og socialministeren forlange, at kommunalbestyrelser og regionsråd, der gentagne gange ikke overholder forpligtelsen til at indberette data, iværksætter en handlingsplan for at sikre rettidige og retvisende dataindberetninger. Ministeren kan fastsætte en frist for iværksættelse af en sådan handlingsplan.

§ 84 indeholder bemyndigelser til ministrene til at fastsætte nærmere regler om omfanget af oplysningerne og om, hvordan de skal ajourføres og indsendes, herunder om leveranceform, leveranceformat og leverancefrist og om, hvem der er datamodtager. Sådanne regler er på det sociale område primært fastsat i databekendtgørelsen, se nærmere punkt 504. På enkelte områder er nærmere regler dog fastsat i retssikkerhedsbekendtgørelsen, jf. punkt 505 og 506 samt punkt 507-510 om undersøgelser.

Databekendtgørelsen – oplysninger til brug for statistik og analyse på socialområdet

504. Databekendtgørelsen på socialområdet indeholder detaljerede regler om oplysninger, som kommunalbestyrelserne skal indberette vedrørende hjælp ydet efter serviceloven på en række forskellige områder. Bekendtgørelsen indeholder desuden regler om sikring af datakvalitet og specifikationer med hensyn til leveranceform og leveranceformat m.v. Der henvises nærmere til bekendtgørelsen.

Indberetning om stævninger og domme

505. Ankestyrelsen registrerer oplysninger om domme i sociale sager. Oplysningerne indgår i Ankestyrelsens vejledning og praksiskoordinering.

Til brug for Ankestyrelsens vejledning og praksiskoordinering skal kommunerne og Udbetaling Danmark, jf. § 42 i retssikkerhedsbekendtgørelsen, indberette til Ankestyrelsen, når der er udtaget stævning mod kommunen i sager inden for det sociale eller beskæftigelsesmæssige område. Kommunen og Udbetaling Danmark skal også underrette Ankestyrelsen, når dommen foreligger.

Indberetning af visse tillæg til pension

506. Regler om kommunernes og Udbetaling Danmarks indberetning af oplysninger om visse tillæg til pension er fastsat i retssikkerhedsbekendtgørelsens § 41. Det drejer sig om oplysninger om personligt tillæg og helbredstillæg efter lov om social pension og oplysninger om udbetaling af varmetillæg og petroleumstillæg. Sådanne oplysninger skal indberettes til Beskæftigelsesministeriet. Der henvises nærmere til bekendtgørelsen.

Undersøgelser

Formålet med undersøgelser

507. I retssikkerhedsbekendtgørelsen er der i §§ 43 og 44 fastsat regler om undersøgelser.

Formålet er, at de centrale myndigheder til stadighed og målrettet kan følge udviklingen på de sociale og tilgrænsende områder, herunder implementeringen af ny lovgivning i kommunerne, samt at sikre, at de nødvendige oplysninger til regeringens og Folketingets arbejde hurtigt kan tilvejebringes.

Det er et overordnet mål med undersøgelserne at opsamle og formidle operativ viden om udviklingen på lokalt, regionalt og centralt niveau.

Undersøgelserne har herudover til formål at supplere de oplysninger, der indsamles via de faste statistik- og informationssystemer. F.eks. kan der være tale om at supplere statistikkerne med hurtige aktuelle oplysninger om kommuners og/eller regioners planer eller oplysninger om indsatsen over for særlige grupper.

Retningslinjer for undersøgelser

508. Kommuner, Udbetaling Danmark og regioner har pligt til at bidrage til undersøgelser m.v., herunder at medvirke med personoplysninger til særlige undersøgelser. Særlige forvaltningsorganer, herunder lokaludvalg eller kommunale fællesskaber, medvirker ligesom regioner og kommuner i forbindelse med undersøgelser m.v., jf. retssikkerhedsbekendtgørelsens §§ 43 og 44.

Der benyttes så vidt muligt elektronisk kommunikation til dialogen mellem det decentrale og centrale niveau, både til indsamling af oplysninger og til tilbagemelding om resultater af undersøgelser m.v. om forholdene i landets regioner og kommuner. Kun i situationer, hvor internettet af tekniske årsager ikke kan anvendes, vil der fortsat blive udsendt papirskemaer eller anvendt andre medier til indberetning af oplysninger.

Som redskaber i forbindelse med undersøgelser kan Ankestyrelsen og Socialstyrelsen desuden anvende kommunepaneller og temaplanlægning.

Der lægges i dataindsamlingen vægt på koordinering i forhold til andre myndigheder og organisationer, der indsamler oplysninger på områderne med henblik på at spare kommuner og regioner for dobbeltindberetninger.

Oplysningerne kan omfatte både kvantitative opgørelser og mere kvalitative oplysninger om f.eks. besluttede service- og kvalitetsmål m.v. Oplysningerne kan også - hvor det er relevant - omfatte den del af indsatsen, der f.eks. ved udlicitering eller driftsoverenskomst er overladt til private, samt indsatsen fra frivillige foreninger m.v., der udfører opgaver. Desuden kan efter behov medtages oplysninger om kommuners og regioners vurderinger af og beslutninger om den fremtidige udvikling på det undersøgte område.

Ankestyrelsen og Socialstyrelsen udsender vejledning om adgang og indberetning til undersøgelser samt om de konkrete forhold af relevans for den enkelte undersøgelse, herunder om og i givet fald i hvilket omfang, der skal medtages oplysninger om private samt frivillige foreninger m.v., der udfører opgaver på det sociale og tilgrænsende områder, og om kommuners og regioners vurderinger af og beslutninger om den fremtidige udvikling.

Offentliggørelse af undersøgelser

509. De oplysninger, der indsamles ved undersøgelser, stilles i bearbejdet form til rådighed på styrelsernes hjemmesider. Grundlaget er oplysninger, der indsamles i kommuner og regioner i hele landet eller i et udsnit af disse.

Kommuner, Udbetaling Danmark og regioner holdes orienteret om resultaterne af undersøgelserne m.v., ved, at styrelserne udsender tilbagemeldinger herom til de deltagende og i bearbejdet form lægger resultaterne ud på deres respektive hjemmesider www.ast.dk og www.socialstyrelsen.dk.

Ajourføring af oplysninger

510. Undersøgelser kan indebære ajourføring af allerede registrerede oplysninger. Ankestyrelsen eller Socialstyrelsen vil i forbindelse hermed varsle kommuner, Udbetaling Danmark og regioner om, hvilke undersøgelser, der indgår i ajourføringen.

Børne- og Socialministeriet, den 21. marts 2019

MAI MERCADO

/ Anita Hørby